

Arhimandritul Sofronie

**VOM VEDEA PE DUMNEZEU
PRECUM ESTE**

Traducere din limba rusă de
Ierom. Rafail (Noica)

Tipărită cu binecuvântarea Înalt Preasfințitului
ANDREI
Arhiepiscop al Alba Iuliei

editura
Σοφία

București, 2005

© 2004 World copyright of Arhimandrite Sophrony's text

«*Видеть Бога как Он есть*»

ISBN 0 948298014 Pbk

ISBN 0 948298006

STAVROPEGIC MONASTERY OF ST. JOHN THE
BAPTIST, ESSEX, G.B.

No translations to be made from the original or translations
of the original without written permission from the Monastery.

© 2004 pentru ediția de față

Editura Sophia, București, România.

Traducere de Ieromonahul Rafail Noica

© 2004 pentru prezenta traducere

STAVROPEGIC MONASTERY OF ST. JOHN THE
BAPTIST, TOLLESHUNT KNIGHTS, by MALDON
ESSEX, CM9 8EZ G.B.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

SOFRONIE, arhimandrit

Vom vedea pe Dumnezeu precum este/ arhimandritul

Sofronie; trad. din lb. rusă de Ierom. Rafail Noica. -

București: Editura Sophia, 2005

ISBN 973-7740-52-1

I. Noica, Rafael (trad.)

CUVÂNT ÎNAINTE

Domnul ne-a poruncit să nu săvârșim nici rugăciuni, nici milostenii, nici post, nici alte fapte bune înaintea oamenilor, socotind aceasta a fi o căutare fățarnică a slavei de la dânșii. Tatăl nostru cel Ceresc, *Cel întru ascuns...*, și *Carele vede întru ascuns* (Mt. 6:1-18), nu binevoiește spre astfel de faceri. Și nu numai porunca lui Dumnezeu îndeamnă a ne ascunde viața lăuntrică de ochi străini, dar și instinctul firesc, duhovnicesc, oprește, ca un oarecare „imperativ categoric”, de a necinsti taina sufletului ce stă înaintea lui Dumnezeu. Rugăciunea de pocăință înaintea Celui Înalt este colțișorul cel mai intim al sufletului nostru. De aci dorirea de a te ascunde undeva sub pământ, pentru ca nimenea să te vadă, nimenea să te auză, ca totul să rămână numai între Dumnezeu și suflet. Așa mi-am trăit primele decenii ale pocăinței mele înaintea Domnului. La care și amara mea experiență, nu de puține ori mi-a arătat că este de neapărată trebuință a ocoli până și întoarcerea asupra-și – altminteri vom deveni victime ale slavei deșarte sau ale mulțămirii de sine. Pentru aceste reacții ale duhului nostru vom suferi părăsirea lui Dumnezeu.

Cu toate acestea, din vremea când am fost pus duhovnic, încă la Sfântul Munte al Athonului, acum mai mult de patruzeci de ani, lămurind părinților nevoitori care veneau la mine experiențele lor duhovnicești, prin însuși acest fapt le dădeam puțința de a întrevedea ceva din cercetările trimise mie de Sus. Și cu cât mai mult se

prelungea slujirea mea duhovnicească, cu atât mai dezgolit mă aflu înaintea fraților mei. Apropiindu-mă de ieșirea mea, în vârsta bătrâneții, zdrobit zi și noapte de neputințele trupești, mai puțin mă pot răni de către judecățile oamenilor în privința mea. În vârtutea acestui fapt, m'am hotărât spre o și mai mare dezgolare, de-acum în fața multora, a ceea ce până odinioară păzisem cu osârdie de ochi străini.

Calea mea, experiențele mele, prin caracterul lor, s'ar putea să nu fie dintre cele mai obișnuite. Și totuși, prin conținutul lor esențial, ele mi-au descoperit tragismul situației a milioane de oameni risipiți pe fața întregului Pământ. Nu exclud posibilitatea ca spovedania mea, sau mai curând autobiografia mea duhovnicească, să dea posibilitatea măcar câtorva dintre ei să afle o dezlegare prielnică în încercările care îi năpădesc.

Cele ce s'au petrecut cu mine nu au fost nicicum urmarea propriei inițiative. Ci Dumnezeu, după Pronia de El Singur cunoscută pentru noi, a binevoit să mă cerceteze și să-mi îngăduie a mă atinge de Vecinicia Lui. Sfânta Sa mână necruțată mă arunca pe mine, nimicnicul, în hăuri de nedescris. „Acolo”, într'o uimire până la adâncă îngrozire, m'am făcut văzător unor realități ce îmi depășeau înțelegerea. Despre aceasta voi încerca să vorbesc în paginile ce urmează.

Experiențele mele nu dintr'o dată s'au însușit de către conștiința mea. Zeci de ani au trecut până ca ele să devină conștiința mea dogmatică. Înainte de cercetarea lui Dumnezeu, citind Evanghelia sau Epistoliile Apostolilor, nu înțelegeam cu adevărat realitatea ființi-

ală ce se ascundea îndărătul fiecărui cuvânt al Sfintei Scripturi. Însăși viața mi-a arătat că, în afara experienței vii a lui Dumnezeu sau a întâlnirii cu stăpâniile și cu țiitorii lumii întunerecului veacului acestuia, cu duhuri-le vicleniei întru cele cerești (cf. Ef. 6:12), singură informația intelectuală nu duce la ceea ce este sensul credinței noastre – cunoașterea lui Dumnezeu, Făcătorul a tot ce este, „cunoaștere” ce pătrunde în însuși Actul Vecinicii Sale: *Aceasta este viața cea vecinică, să Te cunoască pre Cel unul adevărat Dumnezeu, și pre Carele ai trimis, Iisus Hristos* (Io. 17:3).

În ceasurile când se atingea de mine Dragostea lui Dumnezeu eu recunoșteam în ea pe Dumnezeu: *Dumnezeu dragoste este, și cela ce petrece întru dragoste, întru Dumnezeu petrece, și Dumnezeu întru el* (1 Io 4:16). Iar după cercetarea de Sus citeam Evanghelia cu altă conștiință decât mai nainte. Mă bucuram cu adâncă recunoștință întâlnind confirmări ale experienței mele. Aceste minunate coincidențe ale celor mai esențiale momente de conștientizare de Dumnezeu cu datele Descoperirii Noului Legământ sânt nesfârșit de prețioase sufletului meu. Ele au fost darul Cerului: Însuși Dumnezeu se ruga în mine. Însă toate acestea luau forma „propriei mele stări”.

Am fost botezat încă din primele zile ale ivirii mele la lumină. După rânduiala Bisericii noastre, împreună cu această Taină, pe toate mădularele trupului meu s'a pus „pecetea darului Duhului Sfânt”. Oare nu acea Pecete m'a izbăvit din rătăcirii pe căi străine? Oare nu ea a fost pricina multor „minunate coincidențe” ale trăirilor mele cu duhul Descoperirii Evanghelice?

În cartea de față mă voi opri asupra descrierii unor experiențe ce mi-au fost date. Însă paralel cu aceasta socotesc important a aminti că toată curgerea vieții mele în Dumnezeu m'a adus la convingerea că orice abateră a conștiinței minții noastre de la adevărata înțelegere a Descoperirii, negreșit se va răsfrânge în manifestările duhului nostru, în cele de zi cu zi. Cu alte cuvinte, viața cu adevărat dreaptă este condiționată de o adevărată înțelegere a lui Dumnezeu – Sfânta Treime.

Așadar mă predau cu încredere la tot cititorul, în nădejdea că el va înclina să mă pomenească în rugăciunile sale către Tatăl nostru, Carele este în ceruri.

HARUL POMENIRII MORȚII

După trecerea a mai bine de cincizeci de ani nu îmi este cu puțință să-mi amintesc cronologic firul evenimentelor vieții mele lăuntrice. Zborul duhului în spațiul minții este de neînțeles, așa cum a spus Însuși Domnul în cuvântarea cu Nicodim: *Duhul unde voiește suflă, și glasul lui auzi, ci nu știi de unde vine și unde se duce; așa este tot cel născut din duhul* (Io 3:8). În momentul de față gândul meu se oprește asupra câtorva din acele situații apăsătoare și deznădăjduitoare, dar care mai apoi s'au dovedit a-mi fi devenit o prețioasă cunoaștere și un izvor de puteri spre a săvârși nevoința ce ne stă înaintea tuturor. Cele cercate de mine, ca și săpate în piatră, s'au întipărit pe trupul vieții mele, iar aceasta îmi dă puțința să vorbesc despre ceea ce a săvârșit cu mine dreapta lui Dumnezeu.

Din anii tinerețelor, sufletul meu și-a însușit gândul vecinicieii. Pe de o parte, aceasta era urmarea firească a rugăciunii copilăriei mele către Dumnezeu Cel viu, către Care se duseseră părinții și străbunii mei; pe de alta, copiii cu care mă însoțeam atunci, cu o naivă seriozitate și cu tragere de inimă se plecau gânditor asupra acestei taine. Crescând, din ce în ce mai des mă reîntorceam la cugetarea celor nesfârșite, celor ce pururea ființează; mai cu seamă în convorbirile cu fratele meu ceva mai tânăr, Nicolae (1898-1979). Era mai înțelept decât mine, și multe am învățat de la el. Când

însă a început Primul Război Mondial (1914-1918), problema vecinicii a devenit predominantă în conștiința mea. Veștile despre mii de nevinovați uciși pe fronturi m'au pus de-a dreptul în fața priveliștei unei tragice realități. Nu mă puteam împăca cu faptul că o mulțime de vieți tinere se curmă cu sila și, pe deasupra, cu nebună sălbăticie. Eu însumi mă puteam afla în rândurile lor, iar sarcina mea ar fi fost să omor oameni necunoscuți mie, care la rândul lor ar fi căutat să termine cu mine cât mai repede. Iar dacă din voia unor stăpânitori răi se creează astfel de situații, atunci unde se află sensul venirii noastre în această lume? Iar eu... de ce m'am născut? Abia dacă începeam să mă conștientizez ca om: lăuntric se aprinsese în mine focul bunelor doriri, căutarea desăvârșirii caracteristică tinerețelor, avânturi către lumina cunoașterii atotcuprinzătoare. Și toate acestea să le părăsesc? Și în ce chip! Pentru cine și pentru ce? În numele căror valori?

Știam, din rugăciunile mele copilărești, că generațiile înaintașilor se duseseră în nădejde la Dumnezeu; dar în acele zile nu era cu mine credința copilăriei. Vecinic oare sânt eu, precum și tot omul, sau toți ne ducem împreună în întunerecul neființei? Întrebarea – până atunci doar o liniștită contemplație a minții – devenise asemenea unei mase amorfe de metal topit. În adâncul inimii mele se sălășluise un simțământ ciudat – *al desertăciunii tuturor agonisirilor pe Pământ*. Ceva cu totul nou, ce nu semăna cu nimic altceva, se afla în el.

Însă în cele din afară eu eram liniștit; adesea râdeam vesel; trăiam la fel ca toată lumea. În chip pașnic

ceva se săvârșea în inima mea, iar mintea, retrăgându-se de la toate, se închidea cu atenția înlăuntru. Peste necuprinsele întinderi ale țării mele trecea un plug uriaș, scoțând rădăcinile trecutului. Toți erau în picioare; pretutindenea – tensiune mai presus de putința oamenilor de a îndura. Mai mult: în întreaga lume aveau loc evenimente ce puneau temei unei noi ere în istoria omenirii, dar duhul meu nu se oprea asupra lor. Multe se năruiseră în jurul meu, însă prăbușirea mea lăuntrică era mai intensă – sau, ca să zic așa, un moment mai important pentru mine.

De ce așa? Nu puteam în acele zile să gândesc logic. Gândurile mi se nășteau înlăuntru și purcedeau din starea duhului. Dacă eu mor cu adevărat, cu alte cuvinte, dacă mă afund în „nimicnicie”, atunci și toți ceilalți, semenii mei, așijderea dispar fără de urmă. Așadar – totul este deșertăciune; adevărata viață nu ne este dată. Toate evenimentele mondiale nu sânt mai mult decât o scârbavnică bătaie de joc asupra omului.

Suferințele duhului meu erau provocate de catastrofele exterioare și, în chip firesc, le identificam cu propria soartă: moartea mea primea caracterul dispariției ei a tot ce cunoșteam, a tuturor celor de care eram legat ființial. Iar aceasta, de acum, independent de război. Moartea mea inevitabilă nu mai era ceva nesfârșit de mic, „unul mai puțin.” Nu. În mine, împreună cu mine moare tot ceea ce fusese cuprins de conștiința mea: cei apropiați mie, suferințele și dragostea lor, toată desfășurarea istoriei, întregul Pământ în general, și Soarele, și stelele, și nețarmuritele întinderi; până și însuși Făcă-

torul lumii, și Acela moare în mine; și, îndeobște, întreaga Ființă se înghite de întunerecul uitării. Așa îmi înțelegeam atunci propria moarte. Duhul ce mă stăpâna mă rupea de la Pământ și mă aflam aruncat într'un tărâm întunecat unde *vreme nu mai este*.

Vecinica *uitare*, ca stingere a luminii conștiinței, mă umplea de groază. Starea aceea mă zdrobea; mă stăpâna împotriva voinței mele. Ceea ce se săvârșea în jurul meu în chip năsilnic îmi amintea de sfârșitul inevitabil al întregii lumi. Viziunea hăului fără fund devenise pururea prezentă, lăsându-mi doar din când în când puțină odihnă. Pomenirea morții, crescând treptat, atingea o astfel de putere, încât lumea, întreaga noastră lume, îmi apărea ca un miraj gata să dispară în orice clipă în vecinicele străfunduri ale pustiiciunii neființei.

Realitatea unei alte ordini – nepământești, neînțelese – mă stăpâna, în ciuda încercărilor mele de a o ocoli. Îmi amintesc de mine cât se poate de limpede: în viața zilnică eram ca toți ceilalți, însă erau clipe când nu simțeam pământul sub mine. Îl vedeam ca de obicei, cu ochii, pe când în duh eram purtat deasupra unei prăpăstii fără fund. Mai apoi acestui fenomen i s'a adăugat un altul: înaintea gândului meu se înălțase o stavilă pe care o simțeam ca pe un perete gros, de plumb. Nici o rază de lumină – de lumină a minții, nu fizică, precum și peretele era nematerialnic – nu străbătea prin el. Îndelungă vreme a stat el înaintea mea, covârșindu-mă.

Independent de toate cele din afară – războaie, sau boli, sau alte năpaste asemenea lor – a mă cunoaște osândit morții într'o zi, era pentru mine un chin de ne-

suportat. Și iată că, fără să gândesc la ceva concret, dintr'o dată, în inimă, îmi vine gândul: Dacă omul poate suferi atât de adânc, atunci, după firea lui, el este ceva mare. Faptul că împreună cu moartea lui moare întreaga lume, ba chiar și Dumnezeu, este cu puțință numai dacă el însuși, omul, este în sine, într-un anume sens, centrul întregii zidiri. Și, bineînțeles, în ochii lui Dumnezeu el este mai de preț decât toate celelalte zidiri.

Domnul îmi cunoaște recunoștința pentru faptul că nu m'a cruțat, „și nu S'a depărtat, toate făcând, până ce m'a dus” la a vedea Împărăția, fie și încă „în parte” (vezi începutul canonului liturgic al Sfântului Ioan Gură de Aur și 1 Cor. 13:12). O, înfricoșatele acelei binecuvântate vremi! Nimănu-i îi stă în putere a păși de bunăvoie pe calea unor astfel de încercări. Îmi vine în minte acum acel cosmonaut care deznădăjduit chema către Pământ ca să fie salvat de la moartea în spațiu; radioul îi recepta suspinele, însă nimenea nu era în măsură să-i vină în ajutor. Socotesc că este îngăduit, până la un punct, să fac o paralelă între ceea ce trăia bietul cosmonaut și ceea ce cercam eu în clipele căderii în întunecatul hău. Duhul meu însă se îndrepta nu către pământ, ci către Cel pe Care încă nu-L cunoșteam, dar de Ființa Căruia eram încredințat. Eu nu Îl cunoșteam, dar El era cumva cu mine, dispunând deplin de mijloacele pentru mântuirea mea. El plinește cu Sine toate, însă de mine Se ascundea, iar eu vedeam moartea nu după trup, nu sub formele ei pământești, ci în vecinicie.

Astfel, „sub semnul minus”, se dezvăluia în lăuntrul meu adâncul Ființei. Lumea materială își pierdea

consistența, iar vremea – întinderea. Eu mă munceam, neînțelegând ce se petrece în mine. În acea vreme nu aveam încă nici o idee despre învățătura Părinților Bisericii, despre experiențele lor. Ca urmare a unui gol atât de important în cunoștințele mele, m'am lăsat atras de filosofia mistică a Orientului necreștin. În nebunia mea, socoteam să aflu în ea o ieșire din groapa în care mă afundam. Nu puțină vreme prețioasă am pierdut din această pricină. De altfel, trecând mulți ani, suferind nu o dată depărtarea harului de la mine pentru gânduri deșarte, gândeam uneori: Mare prăpăd este ignoranța duhovnicească. Însă, în cazul meu, tocmai necunoașterea a făcut să-mi fie cu puțință a purta de-a lungul a mulți ani darul Dumnezeului meu care bogat se revărsa asupra mea: harul *pomenirii morții*, foarte înalt socotit de către Sfinții Părinți. Într'adevăr, când am întâlnit scrierile Sfinților nevoitori care proslăveau înălțimea acestui dar, m'am aflat în primejdia de a pierde conștiința nimicniciei mele, pe care mi-o însușisem.

În acea perioadă a vieții mele, de neuitat, dar deloc simplă sau ușoară, m'am ispitit nu o dată de gânduri cumplite: mânia împotriva Celui ce m'a zidit. Muncit de neînțelegerea a ceea ce se petrecea cu mine, mă porneam la luptă cu Dumnezeu; gândeam despre El ca despre un Stăpânitor Vrajmaș: „Ce vrajmașă stăpânire smulsu-m'a dintru-a nu fi?” (Pușkin). Toți oamenii au aceeași rădăcină a firii, și de aceea eu îmi transpuneam propriile stări asupra tuturor. Mintulița mea se „răzvrătea” în numele tuturor celor batjocoriți de darul inutil al vieții, și îmi părea rău că nu aveam o asemenea sabie

cu care să pot spinteca „blestematul pământ” (cf. Fac. 3:17), și astfel să pun capăt acestui nesuferit absurd... Și nu puține alte nerozii îmi veneau în minte, dar aceste două, mi se pare, erau extremele. Din fericire, astfel de amaruri nu au pătruns niciodată în inima adâncă: acolo locul era ocupat. Neștiut, undeva în duh dăinuia o nădejde dincolo de toate paroxismele deznădăjduirii: Atotputernicul nu poate fi altcumva decât *bun*. De nu ar fi fost așa, atunci de unde la mine ideea unei ființe Bune? Iar auzul meu lăuntric se concentra asupra a ceva de nesesizat, și în același timp real.

Niciodată nu voiu putea întruchipa în cuvinte bogăția caracteristică acelor zile când Domnul, neținând seama de protestele mele, m'a luat în puternicele Sale mâini și, parcă cu mânie, m'a aruncat în nețârmurirea lumii de El zidite. Ce voiu spune? Deși în chip aprig, El însă mi-a deschis orizonturile unei alte Ființări. Peripețiile mele pline de suferință au fost o adevărată trece-re prin chinuri.

Războiul cu Germania se apropia de sfârșitul său nefericit pentru Rusia. Cu câteva luni înainte se dezlănțuise deja un altul, războiul civil, în multe privințe mai cumplit decât cel mondial. Viziunea tragismului ființării omenești creștea oarecum împreună cu sufletul meu iar pomenirea morții nu mă părăsea oriunde mă aflam. Eram parcă despicaț într'un chip ciudat: duhul meu trăia în tainica sferă pentru care nu găsesc expresii în cuvânt, însă logica și starea sufletului meu trăiau, s'ar zice, obișnuita lor rânduială de zi cu zi, precum la toți ceilalți oameni.

Mă grăbeam să trăiesc: mă temeam să pierd fiecare ceas, năzuiam să dobândesc un maxim de cunoașteri, nu numai în domeniul artei mele, ci și în general; lucram mult ca pictor în atelierul meu larg și liniștit. Am făcut un întreg șir de călătorii în Rusia și în Europa; am trăit luni de zile în Italia, în Germania, apoi mai statornic în Franța. M'am întâlnit cu multe persoane, cu precădere din domeniul artei, dar niciodată nu am spus nimănui vreun cuvânt în legătură cu viața mea „paralelă” în duh: nimic din lăuntrul meu nu mă îndemna spre o astfel de dezvăluire. Ceea ce se săvârșea în mine precedea dintr'un oarecare principiu mai presus de mine, independent de voia mea, iar nu din inițiativa mea: nu înțelegeam ce se întâmpla, și totuși îmi era ceva sfânt.

Frumusețea lumii văzute, împreunându-se cu minunea ivirii viziunii însăși, mă atrăgea. Însă în spatele realității văzute eu tânjeam spre a simți pe cea nevăzută, nevremelnică, în lucrarea artei mele care îmi pricinuia clipe de o subțire îndulcire. A venit însă vremea când, întărindu-se pomenirea morții, a intrat într'o înfruntare hotărâtă cu patima mea de pictor. Încăierarea nu a fost nici de scurtă durată, nici ușoară. Iar eu mă aflam ca un câmp de bătălie, pe două planuri: harul pomenirii morții nu se pleca pământului, ci chema către sfere înalte; arta, pe de altă parte, se învârtoșa a se închipui ca fiind ceva înalt, ceva ce transcende planul pământesc, îngăduindu-ți ca în cele mai fericite izbânzi să te atingi de vecinicie. Zadarnice i-au fost eforturile: nepotrivirea era prea vădită și, în cele din urmă, a biruit *rugăciunea*. Mă simțeam ținut între forma vremelnică

a ființării și vecinicie. Cea din urmă mi se arăta în acea vreme sub chipul ei „negativ”: moartea învăluia totul.

Nu este cu puțință a înșirui aci toate formele în care se manifesta înlăuntrul duhului meu stingerea, pe care o contemplem, a toată viața. Îmi amintesc limpede un chip dintre cele mai caracteristice acelor zile: citesc la masă, îmi sprijin capul în mână, și dintr’o dată – îmi simt țeasta în mână, și cu gândul o privesc din afară. Trupește eram încă tânăr și în general sănătos. Neînțelegând esența a ce se petrecea cu mine, încercam să mă slobozesc de trăirile ce întrerupeau mersul liniștit al lucrării mele. Îmi spuneam liniștit: „Am o viață întregă înaintea mea; patruzeci de ani, și poate chiar mai mult, plini de energie...” Și ce dar? Dintr’o dată mi-a venit un răspuns la care nu m’am gândit: „Și dacă o mie de ani..., și după aceea ce?” Și mia de ani s’a sfârșit în conștiința mea înainte să se fi formulat gândul.

Tot ce se supunea stricăciunii își pierduse pentru mine valoarea. Când mă uitam la oameni, înainte de a putea gândi ceva îi vedeam sub stăpânirea morții, murind, și inima mi se umplea de compătimire pentru ei. Nu căutam nici slavă de la acei „morți”, nici stăpânire asupra lor; nu așteptam ca ei să mă iubească. Disprețuiam bogățiile materialnice și nu socoteam înalte nici pe cele intelectuale, care nu îmi dădeau răspuns la cele ce căutam. Dacă mi s’ar fi oferit veacuri de viață fericită, nu le-aș fi primit. Duhul meu dorea după vecinicie, și *vecinicia*, așa cum aveam să înțeleg mai târziu, stătea înaintea mea, în chip lucrător renăscându-mă. Eram orb, fără înțelegere. Ea, vecinicia, bătea la ușa sufletu-

lui meu care, de frică, se închidea întru sine (cf. Apoc. 3:18-20).

O, sufeream, dar nu aflam nicăieri scăpare, fără numai în rugăciunea care se născuse în mine din nou, rugăciunea către Cel Necunoscut sau, mai bine zis, Cel Uitat de mine. O rugăciune înflăcărată mă cuprinsese în sânurile ei și, de-a lungul a mulți ani, nu m'a părăsit nici aievea, nici în somn. Îndelungat mi-a fost chinul. M'a dus până la deplina deșertare a puterilor mele. Atunci, total pe neașteptate, ca și un ac subțire a străpuns grosimea peretelui de plumb, și ca printr'un canal subțire cât un fir de păr a pătruns o rază de lumină.

Bolnavul adesea nu știe de ce neputință suferă și vorbește cu doctorul de simptomele lui subiective, așteptând să afle un diagnostic obiectiv. Așa și eu, în simplitate aștern istoria subiectivă a experienței trăite de mine.

La Sfinții Părinți am aflat învățătura despre această formă a harului. *Pomenirea morții* este o anume stare a duhului nostru, cu totul deosebită de obișnuitul fapt de a ști că într'o zi vom muri. Minunata *pomenire* despre care este vorba scoate duhul nostru din gravitația pământului. Fiind o putere ce se pogoară de Sus, ea ne ridică și pe noi mai presus de patimile pământești, ne slobozește de stăpânirea și legătura pe care o au poftele vremelnice asupra noastră și astfel, în chip firesc, ne face sfânt-trăitori. Fie și într'o formă negativă, dar ea ne lipește strâns de Cel Vecinic.

Pomenirea morții ne dă experiența nepătimirii, dar nu încă pe cea pozitivă, care se arată ca deplină putere

a dragostei lui Dumnezeu; dar nici nu are un caracter curat negativ, ca și cum ar fi ceva contrar dragostei. Ea curmă lucrarea patimilor, și prin aceasta pune început schimbării radicale a lucrării întregii noastre vieți și a caracterului înțelegerii tuturor lucrurilor. Însuși faptul că ea ne dă a ne trăi moartea ca sfârșit al întregii zidiri întărește Descoperirea dată nouă, că omul este chipul lui Dumnezeu și, ca atare, este în putere a cuprinde în sine și pe Dumnezeu, și cosmosul zidit. Iar aceasta este în același timp începutul concretizării în noi a principului ipostatic. Experiența de care vorbim ne pregătește duhul spre o mai reală înțelegere a Descoperirii creștine și a teologiei, al cărei temei este experiența unei alte ființări.

Când, în vârtutea pomenirii morții, întreaga mea ființă fusese trecută în planul vecinicieii, atunci a venit în chip firesc sfârșitul preocupării mele copilărești – îndeletnicirea cu arta care mă stăpânise ca pe un rob. Dureroașă și îngustă este calea credinței noastre: întreg trupul vieții ni se acoperă de răni la toate nivelele și durerea atinge limita unde mintea suferindă tace, într'o stare de intensă petrecere în afara vremii. Căzând din această contemplare ființială, aflăm în adâncul inimii gânduri deja gata, nu de către noi izvodite; în ele se cuprinde o mai nainte gustare a viitoarelor descoperiri despre Dumnezeu. Acest dar al harului nu se poate descrie în cuvintele noastre de zi cu zi. Experiența arată că el se însușește nu altfel decât prin procesul îndelungat al unei totale *deșertări*. Atunci, mai presus de orice așteptare, vine Lumina cea Nezidită, Vindecătoarea tu-

turor ranelor. În strălucirea acestei Lumini, calea cea „strâmtă” străbătută se înfățișează ca asemănarea Desertării lui Hristos, prin care ni se dăruiește și nouă înfierea de către Dumnezeu Tatăl.

În măsura în care ni se descoperă Ființa Absolută simțim din ce în ce mai mult propria nimicnicie și necurăție. Și este înfricoșător. Cu toate acestea, rău îmi pare că în sfârșitul bătrânețelor mele puterea acelei stări binecuvântate s'a împuținat în mine. Domnul mi-a dat să trăiesc în șuvoaiile milostivirii Sale, dar nimic nu înțelegem: cu El toate sânt altfel. Dar El nu m'a lăsat până în sfârșit în întunec: m'a adus la picioarele Fericitului Silvan și atunci am înțeles că toată experiența mea de mai nainte mă pregătise spre a-i cuprinde învățătura.

Fie numele Domnului binecuvântat în vecii vecilor.

PENTRU FRICA LUI DUMNEZEU

Frica lui Dumnezeu este urmarea luminării duhovnicești a omului. Firea ei este neînțeleasă psihologiei. Ea nu are nimic comun cu cea animalică. Are multe trepte și forme, însă acum ne vom opri asupra uneia dintre ele, una dintre cele mai lucrătoare în mântuirea noastră: „groaza” de a se arăta nevrednic de Dumnezeu, Cel ce ni S’a descoperit în Lumină neapusă (cf. Mt. 10:37-38). Cei cuprinși de această sfântă frică s’au slobozit de orice altă frică pământească. Părinții noștri, neînfricați slujitori ai Duhului, s’au îndepărtat în pustie – și până și astăzi sânt unii asemenea lor – trăind în mijlocul animalelor sălbatice și șerpilor veninoși, în condițiile aspre ale naturii și într’o sărăcie a cărei deplinătate întrece închipuirea contemporanilor. Iar aceasta pentru a dobândi libertatea de a se da plânsului din adâncă conștientizare a îndepărtării lor de Dumnezeul Cel Iubit. Nu tuturor le este dat să înțeleagă de ce bărbați duhovnicești, care au lepădat tot ce este în această lume, plâng nu mai puțin, ba chiar mai mult decât femeile, decât mamele asupra mormintelor preaiubiților lor fii. Ei, sihaștrii, plâng văzând înlăuntrul lor întunecatul hău: adâncile rădăcini ale „cunoașterii răului” pe care a le smulge este cu neputință prin propriile puteri. Celor ce nu au cunoscut acea stare a duhului nostru, cele spuse le vor rămâne pentru totdeauna neînțelese. Această taină se ascunde de ochi străini, nu pentru că la

Dumnezeu ar fi părtinire, ci pentru că un astfel de har nu se încredințează decât celor ce înșiși se încredințează pe sine lui Dumnezeu-Hristos. Iar harul acesta este de asemenea un dar al dragostei lui Dumnezeu, fără de care lacrimile nu vor curge.

Din iubirea Dumnezeiască se naște sfânta îndrăznire; astfel, ceata cea mică a apostolilor, mai nainte fricoși, după pogorârea Duhului Sfânt asupra lor au ieșit plini de bărbăție la luptă duhovnicească cu tot restul lumii. Aproape toți au primit sfârșit mucenicesc. Minunate cuvinte a rostit Apostolul Andrei ighemonului din Patra care îl înfricoșa cu răstignirea: „Dacă m'aș teme de cruce, nu aș propovădui-o.” Și a fost răstignit, și atârând pe cruce, proslăvea moartea pe Cruce a Stăpânului Hristos.

Neprețuite sânt darurile Duhului Sfânt. Tot darul cel adevărat nu este altceva decât flacăra iubirii. Însă pentru a se lărgi inima noastră până la a putea cuprinde iubirea lui Hristos în manifestările ei vii, noi toți, fără excepție, trebuie să trecem prin multe încercări. Cei ce trăiesc în liniște trupească se atrofiază duhovnicește și rămân închiși iubirii dumnezeiesc-universale asemănătoare lui Hristos. Astfel de oameni trăiesc și mor fără ca duhul lor să se înalțe către Cer. Între darurile de Sus și nevoința credinței există o oarecare amăsurare: toți cei ce merg pe calea poruncilor lui Hristos, în însăși urmarea Lui sânt renăscuți, unii mai mult, alții mai puțin, pe măsura râvnei pe care o arată. Prin împreună-răstignire cu Dumnezeu-Cuvântul întrupat se pogoră asupra celui credincios un har care face ca omul să

se asemenea Dumnezeu-omului. Acest mare dar cuprinde în sine și teologie de viață purtătoare, printr'o reală petrecere în Lumina iubirii.

Harul pocăinței se dă celor ce cu deplină credință primesc cuvântul lui Hristos, că de nu vom crede în Dumnezeuzeirea Lui și în adevărul absolut al tuturor celor poruncite de El, atunci taina păcatului nu ni se va dezvălui în adâncul ei ființial iar noi „vom muri în păcatele noastre” (cf. Io. 8:21 și 24).

Însuși înțelesul păcatului nu este de față decât acolo unde relația dintre Dumnezeu-Absolutul și omul-făptura își însușește un caracter curat personal. Altminteri rămâne numai o concepție intelectuală despre o anume treaptă a desăvârșirii formei ființării. Păcatul este întotdeauna o nelegiuire împotriva iubirii Tatălui. El se arată ca o îndepărtare de la Dumnezeu și ca înclinarea voii noastre către patimi. Pocăința se asociază întotdeauna cu înfrânarea de la atragerile păcătoase. Și în afara Creștinismului se duce o luptă cu oarecari patimi; și în umanism se observă ideea biruinței asupra unor defecte sau altora; însă în măsura în care lipsește cunoașterea esenței adânci a păcatului – mândria – în aceeași măsură această rădăcină rea rămâne nebiruită iar tragismul istoriei nu încetează a crește.

Sfinții Părinți spun că singură smerenia poate mântui pe om și singură mândria este de ajuns pentru a duce pe om în întunerecul iadului. Iar biruința asupra întregului complex al patimilor reprezintă aflarea ființării asemenea lui Dumnezeu. Toate patimile se îmbracă neapărat într'o anume formă văzută sau gândită, una care

se poate închipui. În rugăciunea fierbinte de pocăință duhul creștinului se sustrage de la închipuirea lucrurilor văzute și a conceptelor gândite. Sustragerea minții de la toate formele vizuale și gândite se practică și în alte culturi ascetice. Însă în „întunecul sustragerii” ca atare, sufletul nu întâlnește pe Dumnezeu Cel Viu, dacă rugăciunea se săvârșește fără cuvenita cunoaștere a păcatului și fără o sinceră pocăință. Este totuși cu puțință a cerca o oarecare odihnă – o liniștire de la vârtejul caleidoscopic al vieții de toate zilele.

Din marea întristare de a fi pierdut pe Dumnezeu, sufletul se dezbracă în mod firesc de chipurile materialnice și gândite iar mintea-duhul se apropie de acel hotar dincolo de care se poate ivi Lumina. Dar și el poate rămâne netrecut, dacă mintea se întoarce asupra-și. Nu sânt excluse cazurile ca mintea, în astfel de întoarceri asupra-și, să se vadă pe sine asemenea luminii. E important de știut că această lumină este proprie minții noastre, zidită fiind după chipul lui Dumnezeu, Cel ce ni se descoperă ca Lumină întru care nici un întunec este (cf. Io. 1:5). Astfel se săvârșește trecerea către o altă formă a gândirii, către un alt mod al înțelegerii, unul mai înalt în comparație cu empirica noastră cunoaștere. Sustrăgându-se, în avântul pocăinței, de la tot ce este trecător, duhul nostru vede ca dintr’o oarecare înălțime relativitatea și caracterul condiționat al tuturor cunoașterilor noastre de ordin practic. Și iară, și iară, Dumnezeu se trăiește cu adevărat fie ca o flacără curățitoare, fie ca Lumină ce luminează.

„Începătura înțelepciunii este frica Domnului” (Ps. 110:10). Frica aceasta se pogoară asupra noastră de

Sus. Ea este un simțământ duhovnicesc – întâi, simțământ de Dumnezeu, iar mai apoi de noi înșine. Noi trăim într'o stare de temere, în vârtutea prezenței vii a Dumnezeului Celui Viu, purtând conștiința propriei necurății. Lucrarea temerii este astfel: ea ne pune înaintea Feței lui Dumnezeu, spre a ne judeca de Dânsul; noi însă am căzut *atât* de jos, încât scârba noastră față de noi înșine se trăiește ca o adâncă suferință, mai împovăraătoare decât chinul de a ne vedea în întunerecul necunoașterii, în paralizia nesimțirii, în robia patimilor. Această teamă este deșteptarea noastră din somnul cel de veacuri în păcat. Și tot ea ne aduce lumina înțelegerii: pe de o parte, ne face să conștientizăm starea noastră de pierzanie, pe de altă parte – ne dă simțământul sfințeniei lui Dumnezeu. Uimitoare este firea acestei fericite frici: în afara lucrării ei, curățitoare bineînțeles, nu ni se deschide calea către desăvârșita dragoste a lui Dumnezeu. Însăși ea este nu numai începătura înțelepciunii, ci și a iubirii. Ea ne și cutremură sufletul cu vederea de noi înșine precum sântem, și ne și leagă de Dumnezeu prin puternica dorire de a fi cu El. Frica însoțește uimirea în fața Dumnezeului ce ni Se descoperă. A se conștientiza pe sine nevrednic de un *astfel* de Dumnezeu – iată în ce constă groaza! A petrece vecinic în acel iad al întunerecului a cărui esență o întrevedem prin Lumina Nefăcută – nouă încă nevăzută, dar care ne dă a „vedea” – stârnește în noi o chinuitoare sete de a ne smulge din covârșitoarele cătușe ale căderii noastre, de a intra în sfera Luminii celei neapuse, la Dumnezeul sfintei iubiri. Numai prin credința în Dum-

nezeu-Hristos dobândim adevăratul criteriu în ce privește lumea nefăcută și cea făcută. Pentru aceasta însă este de neapărată trebuință ca întreaga noastră ființare – și cea vremelnică, și cea vecinică – să o zidim pe piatra cea neclătită a poruncilor lui Hristos. Mulți sânt cei ce intră în lăcașuri de rugăciune făcute de mâini, dar de departe nu mulți sânt cei ce află „calea cea îngustă” care duce la cortul ceresc, cel de mâini nefăcut (cf. Mt. 7:14).

La începutul pocăinței noastre noi, s'ar zice, nimic nu vedem, în afara iadului nostru lăuntric; dar, în chip curios, Lumina, nouă încă nevăzută, pătrunde deja înlăuntru, ca o simțire vie a prezenței lui Dumnezeu. Dacă vom ține cu tărie, cu amândouă mâinile, marginea vestmântului Domnului, atunci minunea creșterii noastre întru Dumnezeu se va întări tot mai mult și va începe a ni se descoperi chipul cel preafrumos al lui Iisus și, cu El – viziunea felului cum noi, oamenii, fuseserăm gândiți de Făcătorul mai înainte de zidirea lumii. Pentru ca inima omului să nu se înalțe, în vârtutea bogăției dăruirii pomenite, Pronia i-a dat lui să se înalțe spre această cunoaștere pe un urcuș pieptiș care să-i istovească și mintea, și sufletul, și trupul. Din când în când Dumnezeu ridică mâna Sa de la nevoitori și duhul străin profită de acele clipe când va putea clătina și inima și duhul nostru. Din această pricină, niciodată nu putem avea o desăvârșită siguranță, și chiar în cazul marilor revărsări asupra noastră ale milostivirii iubitelui Dumnezeu, nu ne vom „înălța.” Iată că și apostolul Pavel grăiește aceleași în cartea sa către Corintheni: „Și ca să nu mă trufesc pentru mulțimea descoperirilor, da-

tu-mi-s'a îmbolditor trupului, îngerul satanei, ca să mă bată preste obraz, ca să nu mă trufesc" (2 Cor. 12:7). Așa a fost la începutul Creștinismului, așa va fi și până în sfârșitul istoriei lumii noastre. De nedescris sânt darurile Dumnezeului nostru. Și oare este cu putință omului a nu se mândri înaintea fraților săi? Da, prin împreună-lucrarea acelorași dumnezeiești puteri se poate să-vârși aceasta, căci Însuși Dumnezeu – este Smerenie.

PENTRU POCĂINȚĂ

I

Tatăl nostru „întru Lumină neapropiată locuiește” (1Tim. 6:16). El neschimbat rămâne o mare taină pentru noi. Iar aceasta chiar atunci când sântem prea plini de apropierea Sa. Dar și Omul, zidit după asemănarea Celui Preaînalt, este așijderea o taină ascunsă. Și nici în privința lui nu trebuie să se împruțineze dorința unei cunoașteri din ce în ce mai adânci, a lui, a măreției chemării lui „de la întemeierea lumii.”

Dumnezeu este Ființă Absolută, Începătura tuturor începăturilor. El ni S'a descoperit ca „*Eu sânt*”, ca Tată – Ipostas – Persoană. Acum noi Îl cunoaștem prin Fiul cel De-o-Fiire („esență”), Care ne-a arătat pe Tatăl: „Pre Dumnezeu nimenea a văzut niciodinioară; cel Unul-născut Fiul, Carele este în sânul Tatălui, acela *L-au vestit*” (Io. 1:18). Noi cunoaștem pe Tatăl de asemenea și prin Duhul Sfânt: „Iară Mângâietorul, Duhul cel Sfânt, pre Carele va trimite Tatăl întru numele Meu, Acela pre voi va învăța” (Io. 14:26). Iar această cunoaștere vie ne-a slobozit din toate absurdurile zborului intelectual către Absolutul Supra-Personal, către Ființa Pură care transcende tot ce este – în realitate, de acum *neființa*.

Cel Împreună Fără-de-început cu Tatăl și cu Duhul – Logosul cel întrupat, Și-a început misiunea cu chemarea către cei căzuți: „Pocăiți-vă, că s'a apropiat Împărăția Cerurilor” (Mt. 4:17). El ne-a dat cunoașterea și

despre Tatăl și despre Duhul Sfânt. Acești doi au purtat mărturie despre El. Tot El ne-a arătat și calea nerătăciii către Tatăl.

În sfârșitul vieții mele aș dori să cânt un imn vrednic de pocăința pe care El ne-a dat-o... Mă voi folosi de cuvintele însuflăte ale cântătorului psalmilor, cel din vechime:

Dumnezeul meu, Dumnezeul meu, mari și minunate facerile Tale!

Tu, Cel Sfânt, întru lumina cea neapropiată locuiești.

Spre Tine au nădăjduit părinții noștri, și Tu ai izbăvit pre dânșii;

Către Tine au strigat, și Tu i-ai mântuit.

Ci eu sânt vierme, și nu om,

Ocara oamenilor și defăimarea norodului;

Dară Tu ești Cea ce din pânțele m' ai tras;

Și Tu ești Dumnezeul meu, din pânțele maicii mele.

Nu Te depărta de la mine, iară eu spune-voiu Numele Tău fraților mei:

„Cei ce vă temeți de Domnul, lăudați pre El, că nu au defăimat scârba mea, și rugăciunea mea nu au lepădat.

Căutatu-L-am, și Fața Sa de la mine nu Și-au ascuns. Iar acum, pentru El este lauda mea în sobor mare.”
(cf. Ps. 21)

„Sau în trup, nu știu, sau afară de trup” (cf. 2 Cor. 12:2). Anume astfel se întâmplă cu cel ce se pocăiește fierbinte. Duhul omului, zdrobit într'o sete de moarte

după Dumnezeu Cel ce mântuiește, este atras către Dânsul cu toată ființa sa. Iar el însuși nu știe când și cum s'a petrecut cu el schimbarea, dar uită lumea materială și propriul trup, rămânând el însuși, ca față-personă, și putem zice că mai puternic și mai luminos decât oricând în starea vieții normale. Se trăiește pe sine oarecum ca duh netrupesc. În astfel de momente, prin binecuvântarea cea de Sus, i se împărtășește cunoașterea unei alte forme a ființării, una de nerăpus.

Se întâmpla ca duhul meu să se conștientizeze într'o oarecare nețârmurire ce în chip curios era străvezie, deși nu se vedea lumină ca atare. Nu găsesc definiție pentru acel tărâm fără de fund. Duhul îmi era întreg adâncit în rugăciune: nimica în afara lui Dumnezeu nu vedeam, nu știam.

Marele Apostol Pavel scria Corinthenilor că fusese „răpit în Rai și a auzit negrăite graiuri (ρήματα), carile nu este slobod omului a grăi” (2 Cor. 12:4). Ce avea el în vedere, vorbind despre „graiuri”? Fură oare acele graiuri cuvintele noastre omenești, sau realități ale cerului duhovnicesc unde fusese „răpit”? Nu deplin ne-a dezvăluit-o el în povestirile lui despre acea împrejurare.

Îmi vine un gând îndrăzneț: Pe Pavel nu îl părăsea amintirea că „a prigonit Biserica lui Dumnezeu” (1 Cor. 15:9); că fusese un „hulitor și ocărător”; și că, într'o încordare limită a căinței pentru acestea toate, fusese „răpit... până la al treilea cer” (2 Cor. 12:2). Vreau să spun: Eu însumi mi-am trăit căderea de la Hristos ca pe o fără-delege nesuferit de josnică împotriva iubirii Lui. Eu cunosusem acea dragoste din fragedă copilărie: El îmi dă-

duse să o trăiesc. Petreceam, prin zdrobire pentru nebulnia mea, într'o rugăciune care mă smulgea din toate cele zidite, într'o altă lume. Când cu adevărat conștientizăm întunerecul nostru lăuntric, când ni se descoperă esența infernală a păcatului – atunci devenim deschiși lucrării harului: fie ca o luminare a Luminii nezidite, sau un alt fel de răpire, de cunoaștere, de descoperire.

Părinții spuneau că a-și simți păcatul este un mare dar al Cerului, mai mare decât cel de a vedea îngeri. Și eu nu puțină vreme am fost orb duhovnicește: nu vedeam păcat în îndepărtarea mea de la Dumnezeu copilăriei mele. Eu „necunoscând am făcut” (cf. 1 Tim. 1:13). Socoteam că mă înalț mai departe, mai presus de Evanghelie; o părăseam fără ură, în chip rațional, ca pe ceva care nu îmi dădea cunoașterea cea mai înaltă. A cunoaște esența păcatului nu putem altfel decât prin credința în Hristos-Dumnezeu, prin lucrarea în noi a Luminii nefăcute (cf. Io. 8:24).

În om, luat ca persoană nedeterminată, ca duh înzestrat cu libertatea autodeterminării, este cu puțință a observa un oarecare aspect necondiționat, o „dumnezeire” căreia, cum ar fi, nu i-ar trebui un alt Dumnezeu. El se poate recunoaște pe sine înrudit, chiar de o esență Ființei-celei-dintâi; poate să se hotărăscă la un act de îndumnezeire de sine: să se întoarcă la ființa sa cea dintru început. Am trăit în această rătăcire în tinerețea mea, sub înrâurirea cărților despre mistica indiană și a întâlnirilor cu oameni din acele țări unde de-a lungul a mii de ani s'a cultivat o astfel de mistică. A ieși din această aberație nu este deloc simplu: înaintea ta, oriși-

când ți se poate prezenta faptul că nu te-ai fi sustras, chipurile, destul de la tot ce este relativ, de la tot ce ființează cosmic; că în tânjirea după desăvârșire trebuie depășit în noi principiul personal, ca fiind o formă vremelnică a ființării ce ne îngrădește în toate manifestările noastre; într'un cuvânt, că ar trebui să ne străduim de bunăvoie a dezbrăca sau omori în noi personalismul omenesc, spre a ne topi în oceanul de nenumit al Ființei Pure, al Absolutului Suprapersonal.

Eu nu puteam ocoli întrebarea: Dar cine cunoaște? Cine se determină pe sine? Și altă întrebare: Dacă eu am purces din principiul cel fără de început, atunci cum s'a putut petrece o degradare atât de adâncă în ființa mea? De ce acum cu atâta trudă caut despărțirea de trup, spre a redeveni ceea ce am fost întotdeauna și ceea ce, după rostuirea abstractă a viziunii mentale, nici nu am încetat a fi?

Meditațiile aduceau o odihnă de la risipirea grijilor vieții pământești, îmi dădeau ceasuri de îndulcire intelectuală, mă înălțau în sfere pe care le socoteam duhovnicești, mă așezau mai presus de mediul care mă înconjură. Din punct de vedere filosofic nu puteam gândi Principiul Absolut ca fiind personal. Pricina era în parte faptul că urmam rătăcirea de obște a acelor cercuri în care petreceam: confuzia între conceptul de persoană și conceptul de individuum, atunci când din punct de vedere teologic ele sânt diametral opuse. Ca prunc, fusesem învățat să mă rog Tatălui Ceresc celui Fără-de-moarte, către Care merseseră toți moșii și strămoșii mei. Atunci, în credința copilărească (cf. Mt. 18:3; Lc.

18:17), Persoana și Vecinicia se îngânau în chip firesc. Astfel, personalismul creștin pe care îl primisem din vârsta copilărească, într'un oarecare moment a devenit problema cea mai importantă pentru mine: Ființa absolută, poate fi ea personală? Experiența mea „orientală” – sinceră – avea un caracter mai curând intelectual, rupt de inimă: nevoința sustragerii minții de la tot ce este relativ. Treptat am ajuns să mă conving că mă aflu pe o cale greșită: că mă depărtam de la Ființa reală, adevărată, în neființă. Pe orizontul duhului meu nu exista încă o cunoaștere temeinică.

Această perioadă a fost deosebit de încordată; starea minții mele era asemenea unei mici luntrii pe valuri, într'o noapte întunecată: ba se înălța pe culmea unui val, ba din nou era aruncată în jos cu mânie de un altul. Însă Cel pe Care Îl părăsisem ca fiind „nefolositor” nu S'a depărtat de la mine până în sfârșit, și Însuși căuta prilej să mi se arate: dintr'o dată mi-a pus în față textul biblic al Descoperirii Sinaitice – „EU SÂNT CEL CE SÂNT” (Ieș. 3:14): *Ființa* – sânt *Eu*. Dumnezeu, Stăpânul Absolut al tuturor galaxiilor stelare, este *persoană* – *Eu sânt*.

Cu acest Nume mi s'au deschis zări care se pierdeau în necuprindere. Nu în rânduiala gândirii abstracte, ci ființial, acest Dumnezeu Personal mi-a devenit o evidență pe care o trăiam cu întreagă ființa mea. Întreaga alcătuire a vieții mele duhovnicești s'a preschimbat; duhul meu, încă nu desăvârșit de limpede, știa totuși încotro năzuiește: Lumina stelei polare mi-a atins vederea iar mintea putea să se înalțe până la ea. Da, acest

Dumnezeu este cumplit de departe, dar nu de neajuns duhului nostru. A fi un dumnezeu în afara acestui Unu, Adevăratul – este nebunie mai rea decât celelalte forme de nebunie. Iar eu m'am dat unui plâns deznădăjduit, amarnic, arzător, conștientizând grozăvenia căderii mele: Domnul îmi dăruise deznădejdea cea a harului. Și când plângeam asupra-mi cu adânc plânset, neîndrăznind să-mi ridic gândul către Dânsul, El mi S'a arătat în Lumina Sa. Astfel a pus El început vieții mele celei noi, născându-mă în lacrimile pocăinței. Tot ce-mi fusese mai înainte atrăgător în lumea aceasta își pierduse înșelătoarea atragere, și nemaigândind la nimic altceva, m'am afundat în rugăciune. Nu zic că lupta spre a mă slobozi de toate cele cărora mă dădusem cu patimă a fost ușoară; și nici scurtă. Deosebit de grea mi-a fost ruperea de artă.

Harul pocăinței este o răpire a sufletului către Dumnezeu, atras de arătarea Luminii. La început ea nicidecum nu se vede încă, dar de căldura ei se înmoaie inima. Sufletul este sfâșiat: pe de-o parte, groaza de a mă vedea așa cum sânt; pe de alta – revărsarea unei puteri, mai înainte necunoscute, din vederea Dumnezeului Celui Viu. Cu toate acestea, în chip ciudat, lăuntric precumpănea deznădăjduirea de sine, în așa măsură, încât chiar când El era cu mine, nu îmi puteam întrerupe plânsul pentru păcatul meu care îmi apărea, în esența lui metafizică, întrecând toate nelegiuirile văzute. Puternica dorință de a o rupe cu toate cele dinainte primise forma urii pentru cel care fusese în trecut. Latura

pozitivă a scârbei față de patimile mele consta în faptul că ea era în același timp un act al devenirii mele în Dumnezeu ce mi se descoperise.

Din încordarea sfintei uri de sine, rugăciunea află o puternică energie și se face asemenea unei flăcări năvalnice. Duhul atunci își trăiește propria moarte și propriul întunec, dar în același timp și nădejdea către Dumnezeu Mântuitorul. Nu am nici cea mai mică îndoială, puterea rugăciunii mele nu era a mea – ea porcedea de la Dumnezeu. Ea mă istovea până la deplina neputință a întregii mele alcătuirii psiho-fizice. Și se întâmpla că se așeza o minunată pace în suflet, și atmosfera unei alte vieți gingaș mă îmbrățișa, aducându-mi simțământul prezenței lui Dumnezeu Care Își iubea făptura cea cuvântătoare.

Dureroasă este nevoița sustragerii de la patimile ce împiedică venirea Luminii. Experiența de multe veacuri a sfinților nevoitori a dovedit cu o întărire de netăgăduit că mândria este piedica de căpetenie în calea luminării Duhului Sfânt. În acea rugăciune pe care mi-o dădea Domnul, atunci când mă simțeam istovit până la capăt în toate planurile ființei mele, pe semne că mă apropiam de smerenia poruncită nouă, pentru că atunci se dezvăluia duhului meu sfera cea de lumină purtătoare. Și nu se afla împotrivire între starea mea duhovnicească și lucrarea lui Dumnezeu în mine. Smerenia lui Dumnezeu este de neconceput – ea este necondiționată: ea nu cuprinde nici o urmă de comparație cu nimeni; ea este atributul Iubirii Dumnezeiești care se dă pe sine dincolo de orice măsură.

În nevoința rugăciunii înaintașilor noștri, dar și în însăși Scriptura, I se dau lui Dumnezeu nume privind caracterul Lui, legăturile Sale cu noi, manifestările Sale: Dumnezeu este Lumină, Dumnezeu este Adevăr, Dragoste, Milostivire, și mulțime de alte nume. Îndrăznesc să adaog: Dumnezeu este *Smerenie*. Nimica necurat, adică mândru, nu se atinge de El. Mândria este întunerecul cel urâcios, antipodul Bunătății Dumnezeiești; mândria este începătura răului, rădăcina a toată tragedia, semănătoarea vrajbei, pierzătoarea lumii, potrivnica rânduiei de Dumnezeu puse; în ea se află esența iadului.

Mândria este acel „întunerec cel mai din afară”, în care petrecând, omul se smulge de la Dumnezeul iubirii. „Oamenii... au iubit întunerecul” (cf. Io. 3:19). Mântuirea din acest iad este cu puțință nu altfel decât prin pocăință.

Pocăința este un neprețuit dar omenirii. Pocăința este minunea lui Dumnezeu, care ne rezidește după cădere. Pocăința este revărsarea însuflării dumnezeiești peste noi, în puterea căreia ne înălțăm către Dumnezeu Tatăl nostru pentru vecinica viață în Lumina dragostei Sale. Prin pocăință se săvârșește îndumnezeirea noastră. Acest eveniment este netâlcuit de mare. Iar darul s'a făcut cu puțință prin rugăciunea cea din Ghethsimani a lui Hristos, prin moartea Sa pe Golgotha și Învierea (Lc. 24:45-47).

Mândria este întunecatul hău cel fără de fund în care s'a afundat omul în căderea lui. Înclinând spre ea de bunăvoie, el a orbit duhovnicește și s'a făcut nepu-

tincios a-i recunoaște prezența în mișcările inimii și minții. Numai Lumina cea nefăcută, prin pogorârea sa peste noi, din credința în Dumnezeuirea lui Iisus Hristos, face cu putință a zări esența metafizică a mândriei. Harul Duhului Sfânt luminează inima omului iar el descoperă înlăuntrul său prezența unei tumori maligne care îi aduce moartea. Celui ce a trăit experiența iubirii Dumnezeiești, în chip firesc îi este îngreșător mirosul specific, otrăvitor, cu care este îmbibată patima mândriei. Despărțindu-l de Dumnezeu, mândria face ca omul să se închidă în propriul cerc. Cel mândru, oricât de dăruit ar fi din punct de vedere intelectual, pururea și pentru totdeauna va petrece în afara iubirii atot-îmbrățișătoare a lui Hristos. Îmbătat în Rai de îndulcirea otrăvii autoîndumnezeirii luciferice, omul a înnebunit și s'a făcut prizonierul iadului. Întors întru sine însuși ca și către un centru, el mai curând sau mai târziu se va izbi de chinuitoarea pustietate: cea dintru carea fusese chemat de către Făcătorul în această viață. Întorcându-se în afara sa, spre a afla compensație în lumea înconjurătoare, el se face jertfa a toată pervertirea, devine capabil de orice nelegiuire.

Nenumărate sânt formele în care se ivește mândria, dar ele toate scâlciază chipul lui Dumnezeu în om. În afara lui Hristos, fără Hristos, tragismul istoriei pământești a omenirii este de nerezolvat. Atmosfera pământului este îmbibată de mirosul sângelui. Zilnic lumea întreagă se hrănește cu vești despre ucideri sau despre chinurile celor biruiți în ciocniri fratricide. Întunecați nouri ai urii ascund de la privirile noastre Lumina cerească. Oamenii singuri își zidesc propriul iad. Nu fără

schimbarea noastră totală, prin pocăință, va veni izbăvirea lumii: „izbăvire” din cel mai groaznic dintre toate blestemele – războiul. Smeritului purtător al iubirii îi este mai de dorit a fi omorât, decât a omorî.

Duhul nostru petrece într’o stare de încântare plină de mulțămită când ni se descoperă Sfânta Taină ce depășește mintea zidită: Dumnezeu cel Viu, Căruia poți să-I spui „Tu.” Măreția Lui ne înfricoșează; smerenia Lui ne cutremură. Și oricât ne-am înălța noi, din răspu-teri, în atragerea noastră către El, cu bucurie simțim procesul înălțării, dar în același timp El ne apare din ce în ce mai de neajuns. Și se întâmplă să ajungem la neputință, ne cuprinde o oarecare deznădejde, ne vedem gata a cădea – și dintr’o dată El, total neașteptat, este cu noi și ne îmbrățișează cu dragoste. Dumnezeu este uimitor de paradoxal. Sufletul este ca și gata să-L întrebe: Dar Tu unde ai fost când mie îmi era așa de greu? Însă văzându-L cu sine, nu poate să-și rostească întrebarea. Înțelesul părăsirii de către Dumnezeu este a ne arăta că nu sântem încă gata; că încă nu ne-am săvârșit călătoria până la capăt; că avem încă a trece prin nevoița unei mai mari deșertări; a bea până la fund paharul pe care El L-a băut (cf. Mt. 20:22). Și astfel, într’o cucernică teamă și în lumina nădejzii ce se întărește, sufletul se smerește și se adâncește bucuria inimii pentru înmulțirea cunoașterii căilor lui Dumnezeu, Mântuitorului nostru.

Mintea care închipuiește nu este potrivită teologiei. Cunoscând dauna petrecerii în tărâmul închipuirii,

Fericitul Stareț Siluan se nevoia a se înfățișa înaintea lui Dumnezeu cu *mintea curată*. Această stare se dă omului în ceea ce este pentru el o încordare limită a pocăinței, dăruită lumii de către Hristos cel înviat. Nici a descrie o astfel de stare a duhului nostru, nici a o împărtăși prin scris nu este cu putință. Multora ea li se pare de necrezut. Da, „la oameni aceasta este cu neputință, dar la Dumnezeu toate sânt cu putință” (Mt. 19:26). Rugăciunea minții curate este rar fenomen. Începem a ne apropia de ea mai presus de toate printr’o adâncă suferință a sufletului care își conștientizează o lipsă, cu nimic de înlocuit: despărțirea de Dumnezeu. Întristarea este asemenea unei agonii; durerea – mai ascuțită decât cuțitul. Dacă nu i s’ar însoți pocăința, presupun că ea, durerea, ar putea lua un caracter pierzător și poate ar duce până la moarte. Împreună cu rugăciunea însă, ea este un minunat dar al Dragostei lui Dumnezeu. Lupta chinuitoare face să pătrundă în suflet energia, mai nainte ascunsă, a rugăciunii, care zvâcnește zi și noapte ca un puternic șipot. Și neașteptat, fără a o căuta, rugăciunea atinge starea de *curăție*. Atuncea omul cu adevărat trăiește în realitatea purtătoare de lumină a Sfântului Duh: atât pentru Dumnezeu, cât și pentru sine însuși el se arată în deplina golătate a ființei sale.

Într’o astfel de rugăciune duhul nostru se tămăduiește de „năluciri ale adevărului”, de multe atrageri nelimpezi către negura necunoașterii.

Din anii copilăriei intrasem în rugăciune. Dar a venit o zi când pe una din străzile Moscovei, dimineata, în minte mi s’a conturat gândul: Absolutul nu poate fi

„personal”, iar vecinicia nu poate fi cuprinsă de „psihi-
ca” iubirii evanghelice... Curioasă trăire; puterea gân-
dului era asemenea unei lovituri de ciocan. Pentru tot-
deauna mi-a rămas în minte acel loc... Am început, cu o
oarecare silire de sine, a mă rupe de rugăciune și a în-
clina către o meditație de tip necreștin. Curând după
aceasta, într’o noapte am fost trezit într’un chip neîn-
țeles mie. Am văzut întreaga cameră plină de o lumină
sfâșiată, zdrențuită, și care vibra. Sufletul mi s’a turbu-
rat; am simțit o silă față de acea viziune; aș zice, ceva
asemenea unei scârbe amestecate cu o oarecare frică,
asemenea fricii de o aspidă care ți s’a vârât în casă. Am
ieșit din camera mea în sufragerie – am petrecut acolo
câteva minute, iar apoi m’am întors. Lumina nu mai
era, și am adormit din nou.

Ceva mai târziu, în vremea meditației mele – mă
dezvoltasem, în sensul puterii de a mă concentra –
mi-am văzut energia gânditoare asemenea unei lumini
nu puternice; această lumină era înlăuntrul cutiei crani-
ene, precum și împrejurul ei; inima nu luase parte la
acestea, trăind despărțită de minte.

Mulți ani mai târziu, deja după ce mă cercetase mi-
la Dumnezeuului Celui Înalt, am observat că Lumina
Nezidită este lină, întregă, netedă; ea lucrează asupra
minții, asupra inimii, și chiar asupra trupului. La vede-
rea ei, întreaga ființă petrece într’o stare pe care „pă-
mântul” nu o cunoaște. Această Lumină este lumina
dragostei, lumina înțelegerii, lumina nemuririi și a unei
minunate păci.

După ce din nou am aflat pe Hristos, experiența mea „orientală” care se prelungise șapte sau opt ani apărea duhului meu ca cea mai cumplită nelegiuire înaintea dragostei lui Dumnezeu, pe Care sufletul meu Îl cunoscuse din fragedă copilărie. Mă stăpânea o anume sfântă groază, la gândul că eu, un necredincios și un răzvrătit, aș putea rămâne pentru totdeauna nevrednic unui *astfel de* Dumnezeu. Nu fără durere îmi aduc aminte acum de acea înfricoșată și în același timp minunată vreme. Mă rugam atunci ca un nebun, cu mult plâns, care îmi zdrobea până și oasele. În această rugăciune simțeam lăuntric o flacără care ardea în mine, s’ar zice, totul. Nu știu cum am supraviețuit. Niciodată nu voiu putea să storc din cuvinte o expresie a celui „foc” și a deznădejdii care mă cercau; și în același timp, și a acelei puteri ce m’a ținut ani de zile într’o rugăciune neconținută, de o încordare limită. Atunci nimic nu înțelegeam. Acum însă nu aflu căi de a mărturisii Dumnezeului meu mulțămă pentru a Sa „mână tare” de Sfânt Sculptor: îmi era greu; sufream cu adevărat în toate planurile fapturii mele. Mă uimesc de Dânsul: El mi-a preschimbat urâciunea infernală întru ceva mai puțin îndepărtat de Lumina Sa negrăită.

Mi s’au dat ceasuri îndelungate de o astfel de rugăciune, dintru care nu m’aș fi reîntors în această lume. Acum am pierdut-o. O spaimă mă cuprinde: Ce va fi cu mine, afla-voiu oare vreodată ceea ce am pierdut?

Bunăvoirea lui Dumnezeu către mine s’a arătat în faptul că mi-a dat *harul pocăinței* (Lc. 24:47). La înce-

putul acestei înfricoșate, și totuși binecuvântate perioade, precumpănea durerea deznădăjduită în rugăciune, care nu arareori se însoțea de simțământul unui *foc*. Firea acestui Foc nu o recunoșteam; ci nici nu îi căutam o lămurire, deoarece mintea îmi era atrasă către El, către Dumnezeu meu. Flacăra aceluia foc ardea în mine ceva; și nu era fără durere. După mulți ani, de acum la Athos, când duhul îmi petrecea în pace, îmi aminteam cele trăite lăuntric mai înainte ca pe un eveniment care mă renăscuse și îmi pusese viața pe o nouă orbită, în tărâmul unei alte ființări. Și mulțămeam lui Dumnezeu.

Vremea pocăinței deznădăjduite pe care o descriu, înclin să o înțeleg ca pe un *eveniment*, poate nu numai pentru mine. Cum să nu mă uimesc? În sustragerea mea timpurie de la forma vremelnică a ființării mă dusesem undeva departe de viața obișnuită. Și iată, *acolo* mâna Sa m'a ajuns. Acea fusese clipa celei de a doua zidiri a mea din a Sa Voie: din nou am fost chemat dintru „neființă” la lumina vieții. Cât de negândit s'a petrecut, se petrecea totul.

În mișcărilor îndreptățite de judecata noastră, noi nu putem vedea „păcat.” Adevărata viziune a păcatului aparține aceluia plan duhovnicesc de unde am căzut, în căderea noastră. Păcatul se conștientizează prin darul Duhului Sfânt, împreună cu credința în Absolutul Personal, Făcătorul și Tatăl nostru. Este vorba de relațiile noastre personale cu El, și nimic altceva.

Minunată este clipa întâlnirii vii cu Dânsul. Da, sânt un călcător de lege, împotriva dragostei Lui. Eu nu

L-am cunoscut așa cum trebuie să-L cunosc. Dar nu pot să spun că sânt nevinovat în necunoașterea mea. Sufletul simte intuitiv, în noi toți, o oarecare luptă cu conștiința, înainte de a se săvârși actul lăuntric al înclinării voii noastre către ceva ce ne rupe de Dumnezeu. Așa fusese cu mine în anii tinerețelor, când binevoisem către ideea pe care Vrajmașul mi-o sugerase în clipa pe care am descris-o mai sus.

Dacă voiu încerca să îmi socotesc procesul lăuntric al întoarcerii către Dumnezeu după cădere, îmi vine următoarea comparație: Lumina lui Dumnezeu, Lumina Duhului Sfânt, încă nevăzută mie, de undeva de departe mă luminează din spate, arătându-mi „locul” duhovnicesc în care mă aflu. Iar numele acestui loc este iadul. Nu văd Lumina ca atare, dar ea îmi deschide ochii spre a vedea acel întunerec în care trăiesc. Eu nu pot înțelege întunerecul dacă nu există lumina contrarie lui. Prin prezența nevăzută a acelei Lumini se alcătuieste o împrejurare prin care treptat încep să contempļu gândul Ziditorului meu „mai nainte de întemeierea lumii” (Io. 17:24). Noua mea, de abia începândă, cunoaștere a Dumnezeului Celui Viu mă duce la a vedea în Hristos anume acel chip întru carele sântem zidiți (Fac. 1:26-27). Iar inima mi se cutremură cu întristare: „Iată cum ar trebui să fim fiecare dintre noi spre a trăi uni-mea, în veci nestrucată, cu Tatăl și cu tot ce ființează. O, amar, eu sânt lipsit de aceasta! Din copilărie mi-a fost dat să gândesc despre vecinicie; îmi fusese dată o oarecare experiență sau apropiere către ea, către expe-

riența Ființei neșidite. Dar eu mor în întunecul fără sens al necunoașterii mele în toate planurile.”

Acel întunecul stătea înaintea mea ca un zid de plumb, despărțindu-mă de Dumnezeu cu o putere mie de nebiruit. Pe acel zid greoi, Sf. Apostol Pavel l-a numit „legea păcatului” (Rom. 8:2). Dumnezeu nostru este „Lumină, și nici un întunecul întru El este” (1 Io. 1:5): El se împotrivesc a se împreuna cu întunecul nostru. Noi trebuie să ne curățim de spurcăciunea care ne stăpânește, altminteri nu vom intra în Împărăția Adevărului și a Luminii (Apoc. 21:27).

Din ceasul când mi s’a dat harul pocăinței m’am conștientizat ca fiind în iad. Oricât de dureroasă ar fi această cale către porțile Dumnezeieștii Vecinicii, pentru fiii lui Adam cei căzuți alta nu există. Adâncă îmi era durerea pentru sine-mi, însă acolo, în fața mea, văd Lumină. Prisosința bucuriei mele înaintea lui Dumnezeu mi se face chin atunci când îi caut o expresie, un cuvânt. Am fost învățat să ocolesc limbajul pretențios,¹ dar acum toate cuvintele, toate limbile îmi par spălăcite și neputincioase spre a-mi spune mulțămnia mea către Dumnezeu.

Când mâna lui Dumnezeu, dacă ne-a luminat întru început Lumina, ne pune pe o nouă cale, necunoscută până atunci, „înaltă”, acolo întâlnim două trepte mărețe: numele uneia – „iadul pocăinței”; al celeilalte – „ia-

¹ Apropiindu-mă de vârsta maturității, am întâlnit un cerc de oameni de seamă care disprețuiau elocvența superficială: „Arcadie, nu vorbi frumos: nu ne șade bine.” (Turgheniev, *Părinți și copii*).

dul iubirii”. Pocăința este legată cu cele două porunci (Mt. 22:37-40): cea mai mare dintre ele – „Să iubești pre Domnul Dumnezeuul tău din toată inima ta, și din tot sufletul tău, și din tot cugetul tău”. Noi nu avem această dragoste, și mare este truda pentru a o dobândi. Următoarea treaptă, nu mai puțin dureroasă, atârnă de a doua poruncă: „Să iubești pre aproapele tău ca însuși pre tine.” Domnul nu a săvârșit nici un singur păcat (cf. Io. 8:46; Lc. 23:41), și deci nu a avut nevoie de pocăință. Însă luând asupra-și păcatul lumii (Io. 1:29), El S’a pogorât în iadul iubirii către aproapele, și S’a pogorât până la ultimele lui adâncuri, cu alte cuvinte, până la limitele dimensiunii celei de-a doua porunci. Puțini dintre oameni cunosc acest iad, căci puțină în noi este dragostea către aproapele, adică pentru tot împreună-omul, pentru toată cea din veac mulțime de oameni. Dumnezeiasca dragoste a lui Hristos se deșartă anume în slujirea întregii omeniri, de la Adam până la cel mai de pe urmă ce va fi din femeie să se nască. Dacă vom înțelege adevăratul tâlc al celei de-a doua porunci, vom vedea că noi încă nu ne-am început pocăința. Dar dacă ne-ar fi fost dat să o trăim în cea mai mare deplinătate cu putință nouă, atunci am fi cunoscut pe Cel Unu Dumnezeu în Trei Ipostasuri, și nemurirea noastră (cf. Mt. 16:28).

Petrecerea în trup, mult îngreuiază putința de a cunoaște, de a trăi absolutul sarcinii ce ne stă în față. Trupul tot mereu acoperă toate cu un oarecare vâl al nede-săvârșirii și al necunoașterii. Cu toate acestea, acolo unde credința este întreagă, slobodă de clătinări și de

1:8-9). Prin sinceră căință cu hotărâtă osândire de sine înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor, omul lăuntric se curăță, iar apa din vas, trecută prin filtrul cel duhovnicesc al pocăinței, își recapătă curăția. De aceea, când mă mărturisesc, mă învinuiesc atunci de tot răul, pentru că nu aflu în întreaga lume vreun păcat pe care să nu-l fi săvârșit, măcar printr'o atingere de o clipă a minții. Însăși putința unei astfel de mișcări a duhului meu vădește starea mea păcătoasă. Și cine poate fi absolut sigur de a fi în afara puterii gândurilor pătimase care îl cercetează? Și unde este garanția că acea clipă în care mă atinge gândul rău nu se va preschimba în vecinicie?

Câtă vreme trăim este încă cu putință a ne îndrepta; dar ce va fi cu noi după ieșirea noastră de aci, încă nu știm. În planul material, o masă care a primit un impuls destul de puternic, teoretic poate, ieșind din sfera gravitației pământului, vecinic să zboare cu viteză mare în nesfârșitele întinderi cosmice; nu va fi oare așijderea și cu sufletul? Atras de dragostea către Dumnezeu, părăsind trupul, sufletul se va duce către Dumnezeu; sau dimpotrivă: respingând pe Dumnezeu, el se va mișca în „întunerecul cel mai dinafară”, către nesfârșitele sfâșieri potrivnice stării dragostei. Așadar, în măsura putinței de a ne vedea pe noi înșine, trebuie curat să ne mărturisim păcatele pentru a nu le purta cu sine după moarte.

Pentru a birui gândurile rele, sau și doar deșarte, metoda cea mai reușită nu este întotdeauna împotrivi-rea lor directă. Adesea un mai bun mijloc este aminti-

rea măreției gândului cel mai nainte de veci al Tatălui pentru noi. A ști despre înșine că încă mai nainte de zidirea lumii am fost gândiți ca plinătate a desăvârșirii este de neapărată trebuință pentru a trăi în chip cuvenit (Mt. 5:48; Ef. 2:10 și 1:4-5). A înmășora gândul inițial al lui Dumnezeu pentru noi este nu numai o greșală, ci cu adevărat un mare păcat. Nevăzând în ei înșiși, și cu atât mai puțin în frații lor, vrednicia cea netrecătoare, oamenii devin asemenea fiarelor în relațiile lor, și ușor se omoară unul pe altul. O, ce amestec paradoxal se arată a fi omul! Pe de o parte, el stârnește o încântată uimire; pe de alta – o amară nedumerire față de asprimă și de sălbăticia sa. Sufletul se avântă în rugăciune pentru lume, însă această rugăciune niciodată nu își atinge țelul final, deoarece nimeni și nimic nu poate lipsi pe oameni de a înclina spre rău, de a iubi mai mult întunerecul decât lumina (Io. 3:19).

Rugăciunea adusă lui Dumnezeu într'un chip cu adevărat cuvenit, „în duh și în adevăr” (Io. 4:23), este ființare nestricăcioasă, nepieritoare. Psihologic, putem uita de ea în mijlocul deșertăciunilor lumești, însă de către Însuși Dumnezeu ea se păstrează în veci (cf. Lc. 10:42). În ziua Învierii și a Judecării, tot binele pe care l-am făcut de-a lungul întregii noastre vieți va sta lângă noi, îndreptându-ne; și dimpotrivă, tot răul pe care l-am făcut ne va vădi, dacă nu vom fi adus pocăința potrivită. Urâtele fapte și cuvintele rele pot fi șterse din sufletul nostru prin lacrimile pocăinței, oricât ar părea de curios, și logic chiar cu neputință. Se vindecă, bine-

înțeles, urmările negative ale păcatului asupra noastră, dispare puterea pierzătoare a faptelor săvârșite de noi față de aproapele; prin Dumnezeiască putere se zidește din nou plinătatea vieții, însă nu printr'o intervenție numai din partea lui Dumnezeu, ci totdeauna împreună cu pocăința și deschiderea oamenilor, căci Dumnezeu nimic nu face cu omul fără om.

Partea lucrării lui Dumnezeu în viața noastră o numim Pronie. Această Pronie nicicum nu se aseamănă ursitei păgâne. În unele momente de răscruce, cu adevărat noi înșine alegem dintre posibilitățile ce ne stau înaintea. Când în față ni se deschid felurite căi, atunci, firește, trebuie hotărât să ne îndreptăm către Bunul cel de pe urmă pe care îl căutăm. Această alegere neapărat va trebui însoțită de hotărârea de a merge până la jertfă. În astfel de cazuri, deosebit de limpede se vedește libertatea noastră duhovnicească. Cel mai adesea, din nefericire, oamenii se călăuzesc de îndemnuri vremelnice, abătându-se de la calea de Dumnezeu arătată către Împărăția Luminii. Astfel omul cade în cercul patimilor înșelătoare care îl împiedică a zări doritele zori. Însă orice alegere va fi și ea numaidecât însoțită de suferințe și de jertfe. Iar când alegem voia lui Dumnezeu, toată jertfa ne va asemana cu Hristos: „Părinte, de voiești, să treacă paharul acesta de la Mine; însă nu voia Mea, ci a Ta să fie” (Lc. 22:42).

Noi toți, de nevoie, trebuie să trecem prin taina morții pentru o mai mare asemănare cu Hristos. Dincolo de acest prag necunoscut nouă, Dumnezeu și Tatăl nostru ne duce în tărâmul *zilei* neînserate. Iată nădejdea

noastră în Hristos, care va fi, căci toate făgăduințele Sale sânt nemincinoase și nestrămutate, precum a arătat-o experiența milenară a Bisericii noastre.

Evangelhia – *buna vestire* – și începe, și se termină cu chemarea la pocăință. Și învățătura Sfinților nevoitori, Părinții Bisericii și ai noștri, este pătrunsă de conștiința că de fiecare dată când omul aduce rugăciune lui Dumnezeu, însă nu ca un păcătos, rugăciunea sa nu ajunge la Scaunul lui Dumnezeu, căci Fiul lui Dumnezeu a venit să cheme nu pe cei care se socotesc dreți (cf. 1 Io. 1:8), și prin urmare se află în afara adevărului, ci pe cei ce se conștientizează a fi păcătoși (cf. Mt. 9:13).

„Marea cea împruțită carea zace între noi și Raiul cel înțelegător, cu corabia pocăinței o putem trece, carea are vâsleșii fricii. Dacă dar acești vâsleși ai fricii nu cârmuiesc corabia pocăinței cu carea străbatem marea acestei lumi către Dumnezeu, ne vom cufunda în cea împruțită mare. Pocăința este corabia; iară frica, cârmaciul ei; dragostea, limanul cel dumnezeiesc (...) spre carele trec toți cei osteniți și împovărați întru pocăință. Și când ajungem la dragoste, am ajuns la Dumnezeu.” (Sf. Isaac Sirul)²

Pocăința este fundalul de teme al întregii noastre vieți ascetice. Cuviosul Efrem Sirul ne-a lăsat rugăciunea trebuincioasă: „Dăruiește-mi a vedea ale mele păcate.” Iară și iară: a-și vedea propriul păcat este o în-

² Sf. Isaac Sirul, *Cuvinte pentru nevointă*, Cuvântul LXXII, Ed. Buna-vestire, 1997, p. 318.

făptuire duhovnicească de cea mai înaltă valoare pentru toți cei ce caută Fața Dumnezeului Celui Viu. Mai mult: această înfăptuire este lucrarea în noi a lui Dumnezeu Însuși, Care este Lumină.

În vremea a câtorva decenii ale slujirii mele duhovnicești, cu tristețe m'am convins că rari sânt cei ce înțeleg din simțirea inimii adevărata fire a păcatului. De obicei ei rămân la nivelul moralei omenești, iar dacă uneori se înalță deasupra ei, totuși nu se înalță destul.

Printre căile care duc la cunoașterea păcatelor noastre, cea mai de seamă este credința în Dumnezeirea lui Hristos, pentru care se pogoară asupra omului dragostea Duhului Sfânt. Cel ce a cunoscut din experiență sfântul foc al Dumnezeieștii Iubiri, în chip firesc tânjește a rămânea în această stare de har. Iar dacă el va săvârși orice faptă, sau doar vreo pornire lăuntrică a cărei urmare va fi slăbirea simțământului dragostei lui Dumnezeu, atunci singură slăbirea harului, fără nici o psihanaliză rațională, vedește abaterea noastră de la Dreptatea lui Dumnezeu. Atunci duhul nostru cu tot dinadinsul se întoarce către Dumnezeu într'o rugăciune de pocăință, prin care vine iertarea ca o reaşezare în dragoste. Și cu cât mai mare fusese cunoașterea harului în ceasurile cercetării Duhului Sfânt, cu atât mai dure-roasă și mai adâncă se face căința. Un astfel de om trăiește înaintea lui Dumnezeu în simplitate, ca și cum fără a judeca rațional, povățuit de dragostea și de frica lui Dumnezeu; unul ca acesta poate să se înalțe până și la desăvârșirea în sfințenie, fără ca el însuși să-și dea seama (cf. Lc. 17:20 și Mt. 25:37-39).

O altă cale către cunoașterea păcatului constă în faptul ca duhul omului să se pună pe sine sub judecata cuvintelor lui Dumnezeu; printr'o cercetare conștientă a propriei stări lăuntrice el se va convinge că nu păzește poruncile, pentru care fapt va aduce pocăință. Pentru ca această cale să îl apropie de cele căutate, neapărat va trebui cu sârguință a se învăța în legea Domnului, căci „desfătăta este porunca lui Dumnezeu” și „foarte s'au adâncat gândurile Domnului” (cf. Ps. 118:96; Ps. 91:6).

Conștiința omenească și mintea omului, după puțința sa de a pătrunde în tărâmul Duhului, stau cu mult mai prejos de poruncile date nouă (vezi 1 Io. 3:20). Pentru deplină pocăință, neapărat trebuie să urmăm aceste două căi – inima și mintea: care mai apoi, în actul adevăratei vecinice vieți, se vor contopi întruna. „Dumnezeu dragoste este” (1 Io. 4:8), și El se cunoaște pe Sine și pe noi cu o cunoaștere absolută; și totul în El este una. Astfel și omul datornic este să își agonisească mai nainte de toate starea dragostei lui Dumnezeu, apoi cunoașterea lui Dumnezeu (1 Io. 4:7-8) și cunoașterea de sine: pătrunderea în gândul cel mai nainte de veci pentru Om.

Pentru a lămuri gândul meu, voi aduce o pildă: Cuviosul Simeon Noul Theolog scrie pentru sine însuși că de multe ori i se arătase o oarecare lumină, și el iubea acea lumină și era tras către ea, dar multă vreme nu a știut: Cine este lumina? În sfârșit, într'una din clipele vederii luminii, a găsit în sine îndrăznirea de a întreba: Cine ești? Și a primit răspuns, și a înțeles că Cel Care i se arăta ca Lumină era Iisus Hristos. După aceasta el nu

numai că petrecea în dragoste, dar și „cunoștea” acea dragoste. Împreunarea trăirii și a cunoașterii dă experienței noastre încredințare și statornicie.

Asemenea trăiri, și în cazul altor nevoitori, stau la temelul învățaturii Bisericii despre firea nezidită a Luminii ce li se arăta.

„Și au zis lor: că așa este scris, și așa trebuia să pătimească Hristos, și a treia zi să învie din morți, și să se propoveduiască în numele Lui pocăința și iertarea păcatelor în toate neamurile” (Lc 24:46-47). Negrăit de mare este darul pocăinței: cu el se însoțește pătrunderea duhului nostru în Taina Dumnezeului fără de început, Tatăl nostru. Nu altfel decât prin pocăință primim ființial Descoperirea: în ce chip, mai înainte de facerea lumii, fusese gândit Omul în Sfatul cel mai înainte de veci al Sfintei Treimi.

Cunoașterea lui Dumnezeu, Cel ce pretutindenea Este, zidirilor cuvântătoare li se poate înfăptui pretutindeni. Însă pentru a-L dobândi, de departe nu sânt îndesulate școlile și cărțile theologice. Adevărata cunoaștere pătrunde în chip de neînțeles în însăși ființa noastră, atunci când El este cu noi. Petrecerea lucrătoare a lui Dumnezeu în noi înseamnă că noi am pătruns în însuși Actul Ființării Dumnezeiești. Și anume, pe această cale se împărtășește duhului nostru o cunoaștere despre El pe care nimeni nu ne-o poate înstrăina (vezi Lc. 10:42). Cel mai sigur mijloc de a atinge acest bun este rugăciunea pocăinței dăruite nouă pentru credința în Hristos.

Fără a contempla cel dintâi gând al lui Dumnezeu în făurirea omului, fără a trăi *sfințenia* lui Dumnezeu, nu ne va veni durerea pentru pierderea suferită prin cădere, cu intensitatea de trebuință. Noi putem suferi din pricina stării în care ne aflăm, putem simți în parte și ca din depărtare Focul Dumnezeiesc și, ca urmare, să ne pocăim în măsura înțelegerii noastre. Însă o cu totul altă pocăință, de acum totală, cuprinde cu putere întreaga noastră făptură atunci când Lumina cea Nefăcută ne dă a vedea idealul lăuntric și a simți în același timp Sfințenia Dumnezeului Celui Viu.

În starea adâncului plâns pentru păcate, în chip minunat înlăuntru nostru se ivește lucrarea lui Dumnezeu Însuși, Care ca un Tată, gingaș ne îmbrățișează strâns în dragostea Sa. Noi nu putem reține acest Duh Subțire prin propriile străduințe. Când El se îndepărtează, iarăși ne aflăm cufundați în întunerecul morții; Îl căutăm, însă El, Cea ce toate plinește, pare a Se fi retras în depărtări neajunse.

Când mă cercetez prin poruncile lui Hristos – a iubi pe Dumnezeu din toată ființa și pe aproapele ca pe mine însumi – eu nu am puțința să judec cât de departe mă aflu de țelul ce îmi stă înaintea. Mi se pare atunci că încă nu am dobândit pocăința, a cărei flacără totuși m'a atins și mi-a dat să știu despre ea. Îmi amintesc cum m'au izbit la vremea lor cuvintele Marelui Sisoe când, murind, i s'a arătat Domnul Cel Fără-de-început: „Dă-mi, Hristoase, vreme de pocăință...” Frații care stăteau în jurul așternutului său l-au întrebat: „Oare încă

nu te-ai pocăit?” Sfântul a răspuns: „Cu adevărat, fraților, nu știu pre mine să fi pus început.” Pentru frați, cuvintele lui Sisoe erau dovada că atinsese limita desăvârșirii cu puțință pe Pământ.

Paradoxale lucruri; însă tocmai astfel înțelegem fără-de-începutul lui Dumnezeu. Chinuitoarea sete după Dumnezeu cel viu, care întrece măsura puterii noastre de a o purta, ne smulge duhul de la toate cele făcute și îl duce într'un hău de neînchipuit al întinderii duhovnicești, unde nimic și nimeni este în afara Dumnezeului iubirii și vederea nețârmuririi Lui. Acolo nu se vede Lumină ca atare, dar nici întunecare este acolo, căci acel hău, în chip ciudat este străveziu, iar ochiul minții neîmpiedicat străbate în străfunduri și niciodată nu atinge margine.

Celui ce crede, slobod de îndoială, în Hristos ca Dumnezeu Făcătorul și Dumnezeu Mântuitorul nostru, în avântul pocăinței i se dă experiența și a iadului, și a învierii înainte de moartea trupească. Pocăința nu este doar o lucrare gânditoare, adică schimbarea înțelegerii minții noastre în privința a tot ce se săvârșește în lume. Acestei schimbări, acestei noi îndreptări a minții, în mod normal i se însoțește simțământul scârbei de sine pentru starea în care se află omul, durerea inimii pentru ruperea de Dumnezeu Cel Sfânt. Nu este mai mare durere decât acea conștientizare prin care mă văd cu adevărat mai rău decât toți și decât tot. Toate trăirile pământești sânt vremelnice, dar legăturile noastre cu Dumnezeu sânt în afara vremii. Aruncați în întinderile

vecinicului Duh printr'o rugăciune smulsă din ura de sine – ne rugăm fără a ne întoarce atenția asupra-ne.

Toată contemplarea realităților dumnezeiești este cu puțință nu altfel decât dacă duhul omului dobândește o stare care, într'o oarecare măsură, corespunde cu ceea ce se contemplează. Și cu adevărat: poate oare cel ce este prins în ghearele mândriei să aibă petrecând în sine Smeritul Duh Sfânt? Poate oare cineva, aflându-se în spasmele urii sau ale altor patimi întunecate, să vadă Lumina cea de negândit a Dumnezeirii? Sau cum va theologhisi despre dragostea Dumnezeiască cel ce „defaimă (fie și) vreunul din aceștia mici” (cf. Mt. 18:10)? Astfel, numai petrecând simțit în harul Duhului Sfânt se învrednicește omul vedeniei slavei nemuritoare și a Luminii fără de apus.

Fiece adevărată vedenie a lui Dumnezeu este un dar al Marelui Dumnezeu Care ne face părtași vieții Sale: părtași ai smereniei și păcii, ai înțelepciunii și cunoașterii, ai dragostei și bunătății. Sălășluind în noi Puterea cea Nefăcută, ni se împărtășește viața cea fără de început. În virtutea acestui fapt, cei mântuiți se fac „fără-de-început” (nu după fire, ci după har).

În limitele Pământului, aprecierea treptei dăruirii duhovnicești a fiecăruia se întemeiază pe măsura asemănării noastre cu Hristos în gândirea noastră, în trăiri, în suspinurile rugăciunilor noastre: căci „aceasta (trebuie) să se cugete întru voi, carea și în Hristos Iisus” (Flp. 2:5), „Carele în zilele trupului Său, cu strigare tare și cu lacrimi, cereri și rugăciuni aducea către Cela

ce putea să mântuiască din moarte” (Evr. 5:7). Petrecând în Duhul lui Hristos, devenim fii Tatălui Celui fără de început și dumnezei încă de aci.

Poate că nu este de prisos a sublinia că pentru un observator din afară, care nu a cunoscut din experiență viața creștină, nu există nimic vrednic de atenție într'un astfel de purtător al Luminii Nematerialnice. Credinciosul – adesea vreun nevoitor din pustie – poate apărea ca un jalnic sărac în aparența sa fizică, îmbrăcat în zdrențe, fără nici o apărare înaintea stăpânitorului acestei lumi, însă în ce privește duhul cel lăuntric el poate fi cu adevărat mare. Împărăția căreia aparține după darul cel de Sus nu este a acestei lumi.

La începutul pocăinței precumpănește amarul, dar curând începem a vedea că ne pătrundem de energia unei noi vieți care lucrează o minunată primenire a minții. Însăși mișcarea pocăinței se arată a fi aflarea Dumnezeului dragostei. Înaintea duhului nostru începe a se ivi din ce în ce mai limpede chipul măreției de nedescris al Omului celui întâi-zidit. Zărind acea frumusețe, începem să conștientizăm cât de groaznică schimonosire a suferit în noi gândul cel dintâi al Făcătorului. Lumina ce de la Tatăl purcede ne dă „cunoașterea slavei lui Dumnezeu în fața lui Iisus Hristos” (cf. 2 Cor. 4:6). El Însuși a spus: „Nimenea poate să vie către Mine, de nu va trage pre el Tatăl” (Io. 6:44). Harul pocăinței descoperă în noi chipul Fiului Tatălui. O, cât de dureros este acest proces. În inima noastră pătrunde o sabie cu vârful înroșit în foc. Și cum să vorbim de groa-

za care ne stăpânește în acel răstimp? Și cum să descrii actul rezidirii noastre de către Dumnezeu? Chipul Celui Unuia-născut și de-o-fîiere al Tatălui, Fiul și Logosul, arde în noi ca o puternică tînjire de a ne asemăna Lui întru toate. Și iarăși ne aflăm într'o stare paradoxală: suferim, dar cu o suferință alta, necunoscută mai înainte, una care ne însuflă, iar nu una care ne ucide. În ea se tăinuiește puterea cea nefăcută. Ne aflăm aruncați în nețărîmirea lui Dumnezeu. Sântem uimiți în fața evenimentului ce se săvârșește înlăuntrul nostru. Și măreția lui ne depășește. Ne chircim, ne micșorăm până la capăt în fața conștientizării de sine, și în același timp Dumnezeu vine și ne îmbrățișează asemenea Tatălui celui din Evanghelie (cf. Lc. 15:20). Frica și cutremurul se îndepărtează de la noi, dând loc „minunării de Dumnezeu”. El ne îmbracă cu haine scumpe; ne împodobește cu daruri înalte, cel mai bun dintre ele fiind dragostea atotcuprinzătoare. Prima noastră suferință a pocăinței se preschimbă în bucurie și în dulceața dragostei; acum dragostea capătă un nou chip: împreună-pățimirea cu toată făptura care este lipsită de Lumina lui Dumnezeu.

Mare ne este bucuria încă și pentru faptul că începem să cuprindem voia lui Dumnezeu pentru noi; ne vedem atrași în însăși lucrarea înfăptuitoare a lui Dumnezeu; fuseserăm împreună-lucrători cu Dânsul în propria noastră ridicare din cădere și din schimonosire; și iată, El ne pune a fi „împreună-lucrători” cu Dânsul în

„taina” Lui. Astfel este rostuirea renașterii noastre în duh, prin pocăință.

Domnul, „în zilele trupului Său, cu strigare tare și cu lacrimi, cereri și rugăciuni aducând către Căla ce putea să mântuiască pre El din moarte, și ascultându-Se pentru buna-cucernicie, măcar că era Fiu, S’au învățat ascultarea din cele ce au pățimit; și desăvârșindu-Se, S’au făcut tuturor celor ce ascultă pre El pricină de mântuire vecinică (...). Despre Carele mult este nouă cuvântul, și cu anevoie tâlcuit” este adâncul vieții creștine, oamenilor ce nu au experiența cuvenită în acest minunat tărâm (cf. Evr. 5:7-11).

Hristos, „tuturor celor ce ascultă pre El” S’a făcut singura lor cale, și nu leapădă a-i face asemănători Lui în rugăciune. Ce voi zice eu, cel mai neînsemnat dintre oameni? În vremea îndelungatei mele vieți și eu „I-am adus rugăciuni și cereri cu strigare tare și cu lacrimi amare.” La această rugăciune m’a dus deznădăjduirea pentru sine-mi, atunci când m’am pus sub judecata poruncilor lui Hristos. Se întâmpla ca amarul chinitor al urii de sine, aruncându-mă în hăul cel de nedescris în cuvinte, să se întoarcă după aceea înapoi, dând loc iubirii de lumină purtătoare. Eu credeam că dragostea mea devenise fără de întoarcere; mi se părea că mă aflam la pragul intrării „întru cele dinlăuntru ale catapetesmei” (Evr. 6:19), de unde nicicum nu voiam să mă mai întorc la Pământul pe care-l părăsisem. Domnul însă nu a binevoit să mă ia.

De multe ori mi-am reamintit de Prorocul Moisi, care după Descoperirea dată lui în „rugul cel nemistuit” fusese trimis în Eghipet, și vreme de patruzeci de ani s’a strămtorat în balta întinată a patimilor josnice ale celor pe care trebuia să-i mântuiască; ale celor care înșiși nici nu-și căutau mântuirea. Zicând aceasta, eu nicidecum nu mă asemăn Prorocilor, nici Apostolilor sau Părinților, ci doar surprind o oarecare analogie fără de care ar fi cu neputință a ne orienta pe calea noastră. Dumnezeu, pentru nemărginită Smerenia Sa, nu m’a lepădat, ci mi-a dat a zări Lumina Sa cea Nefăcută. Hristos S’a făcut viața mea; eu L-am iubit și nu îmi pot închipi nimic asemănător Lui; El este pentru mine singurul Domn și Dumnezeu. Aproape fără încetare doare inima mea, din frica de a nu Îi pierde milosârdia, pentru mulțimea poticnirilor mele. Nu fără a mă certa cu El, nu fără nenumărate încercări de a mă abate de la Crucea Sa, totuși o sărut, Crucea lui Hristos, și cumva îmi port crucea trimisă mie (Mt. 16:24).

Iar acum binecuvintez pe Dumnezeul meu, Cel ce a binevoit a-mi da renașterea prin focul pocăinței.

PENTRU PLÂNSUL DUHOVNICESC

Fericiți cei ce plâng, că aceia se vor mângâia (Mt. 5:4). Iată îmi văd inima într'o luptă: Cum voi vorbi despre sfântul plâns contemporanilor mei? Știu că ei vor socoti o rușine ca un om în toată firea să plângă pentru orice pricină. Da, cu adevărat, este rușinos a plânge, dar numai atunci când este vorba de lucruri trecătoare: de carieră, de avere, de privilegii sau de starea socială, de sănătate și altele asemenea lor. Însă plânsul despre care vom vorbi atinge legătura noastră cu vecinul Dumnezeu: el aparține unui alt plan al ființei. El izvorăște atunci când se atinge de noi Duhul lui Dumnezeu. Acesta ne-a cercetat... inima ni s'a umplut de dragostea cea nestricăcioasă iar mintea a cutremurat-o cu o nouă viziune... El ne-a răpit duhul în tărâmul ființării nefăcute. Focul rugăciunii din Ghethsimani – împreună-pățimirea cu întreaga zidire în suferință – s'a apropiat de făptura noastră firavă, iar aceasta s'a dăruit deplin stăpânirii Iubirii care a cercetat-o. Cu un astfel de plâns au plâns Apostolii și Părinții noștri, primind cerească binecuvântare. Acest foc a fost aruncat pe pământul inimii noastre de Însuși Hristos (cf. Lc. 12:49; 22:44 și 24:32).

Foarte rar se revarsă peste noi sfânta putere a Dragostei ce izvorăște de la Dumnezeu într'o astfel de măsură: cu neputință este firii noastre, în starea ei de față, a purta această flacără. De obicei renașterea noastră înce-

pe cu ivirea Luminii Neizidite care ne dezvăluie viziunea tainei despărțirii noastre de Dumnezeu, iar inima, în afara de plâns – nu are alt mijloc de a-și exprima umilința, adică iubirea sa îndurerată înaintea lui Dumnezeu.

Naiv este cel ce crede că va putea străbate calea, urmând lui Hristos, fără lacrimi. Ia o nucă uscată, pune-o sub o presă puternică, și vei vedea cum curge din ea untdelemnul. Ceva asemănător se întâmplă cu inima noastră atunci când focul nevăzut al cuvântului lui Dumnezeu o pârjolește din toate părțile. Împietritu-s'a inima noastră în egoismul ei de fiară și, ce este mai rău, în spasmul mândriei sale. Dar cu adevărat există un astfel de Foc (cf. Lc. 12:49) în stare să topească până și metalele cele mai tari, și pietrele.

Cela ce niciodată de-a lungul vieții sale nu a cercat apropierea acestui Foc până la sine, nu va înțelege despre ce este vorba aci. Primul cuvânt al propovăduirii evanghelice: „Pocăiți-vă, că s'a apropiat Împărăția Cerurilor” (Mt. 4:17), ne cheamă la o schimbare radicală a întregii noastre vieți. Această schimbare este cu putință nu altfel decât prin contopirea doririi noastre înfocate cu lucrarea Focului ceresc care ne înmoaie inima, și odată înmuiată, se făurește din nou sub loviturile unui puternic ciocan.

Plânsul duhovnicesc, prin firea sa, este cu totul altul decât plânsul sufletesc. El ține de o neîntreruptă gândire la Dumnezeu și de o dureroasă întristare pentru despărțirea de El. Plânsul sufletesc, pățimaș, ucide trupul, îi stinge vioiciunea, atunci când cel duhovnicesc curăță omul de patimi purtătoare de moarte și prin

aceasta îl învie pe de-a-ntregul. Prin plâns fierbinte se curăță mintea noastră de chipuri pătimăse. Printr'însul se pogoară în sufletul nostru bărbăția cea duhovnicească și omul se pune mai presus de înspăimântări și de frici. Cu cât mai adânc plânsul nostru de pocăință, cu atât mai temeinic ne slobozim de un întreg șir de nevoi aparent firești, de astfel de patimi nimicitoare precum mândria și mânia. Înăuntru se sălășluiește bucuria, până atunci necunoscută, a slobozeniei.

A crede că preschimbarea firii noastre, propovăduită de Evanghelie, este cu puțință fără plâns – poate numai cel care nu a simțit niciodată puterea ucigașă ce o are păcatul asupra noastră. Din amar, în începuturile pocăinței noastre, plânsul se preschimbă apoi în lacrimile bucuriei Iubirii Dumnezeiești. Iar acesta este semnul că rugăciunea noastră a fost auzită și că prin lucrarea ei sântem purtați într-o viață nouă, de acum ne-strictăcioasă.

Plânsul duhovnicesc este un fenomen de ordin cereesc. Încerc, dar nu-mi pot aminti – am plâns eu oare vreodată după coacerea vârstei mele? Și doar viața mea a coincis cu groaznicele evenimente ale veacului nostru. De multe ori m'am aflat nu numai în situații grele, dar cu adevărat în primejdii de moarte. Când însă, prin ivirea Luminii, eu am zărit adâncul căderii mele, atunci a început un plâns pe care nu-l puteam opri: era mai puternic decât mine în deznădejdea care mă atinsese. La început plângeam pentru mine însumi, îngrozit de propria cădere; mai târziu – pentru oamenii care nu cunosc pe Dumnezeu, cuprins de compătimire pentru ne-

fericita lor stare a necunoașterii lui Dumnezeu. La Athos însă, și mai ales în pustie, în vremea Războiului (al Doilea), amar plângeam pentru lume în întregul său.

Multă vreme am purtat în minte: „Înfricoșat lucru este a cădea în mâinile Dumnezeului celui Viu” (Evr. 10:31). Și cumplit lucru este părăsirea de către Dumnezeu. În afara Dumnezeului Iubirii – totul este fără sens: sufletul se vede aruncat în întunerecul morții (vezi 1 Cor. 13:1-3). Frica din pricina acestui întunec este chinuitoare, pentru faptul că el nu este numai în afara mea, ci se află și înlăuntrul meu. Când însă Lumina Ne-făcută mă slobozește din iadul meu lăuntric, atunci de la mine se îndepărtează toată patima și înțeleg că Domnul cel Atotputernic mă poate face și pe mine domn, după chipul Domniei Sale: slobod de toată stăpânirea străină, de nerănit de orice răutate.

O dată cu schimbarea stării mele lăuntrice se însoțesc și schimbări în caracterul plânsului. Uneori și inima și mintea trăiesc o minunată liniște, iar lacrimile devin „dulci” din dragoste. Când însă Duhul Domnului se îndepărtează de la mine și suflul vieții nemuritoare se stinge în mine, atunci o oarecare frământare și chiar o groază pătrund în inimă. Rugăciunea lua forma unei deznădăjduiri apăsătoare și se întâmpla că zăceam ceasuri întregi cu fața la pământ. Cuprins de neputință, mă întindeam pe patul meu tare; lacrimile nu încetau să curgă, dar mintea tăcea neputincioasă.

Aș fi dorit să vorbesc despre aceste stări cât se poate de simplu, dar atunci s’ar fi ascuns de la cititor

nestăvilita putere a „stărilor” care, fără tăgadă, depășesc măsura omului, căci sânt un dar de Sus.

„Duh este Dumnezeu, și cei ce se închină Lui, în duh și în adevăr trebuie a se închina” (Io. 4:24). Cuvintele lui Hristos: „în duh și în adevăr”, este îngăduit a le înțelege în două sensuri: în „Duhul Adevărului, Carele de la Tatăl precede” (cf. Io. 15:26), și în duhul și adevărul proprii omului care se pocăiește (cf. 1Io. 1:8-10). Duhul Sfânt se pogoară asupra omului, iar acesta, chipul lui Dumnezeu fiind, sub lucrarea Dumnezeiescului Adevăr, însuși devine adevărat.

Unirea noastră ființială cu Dumnezeul Iubirii presupune contopirea a două voinți: a lui Dumnezeu și a omului. Unirea însăși se săvârșește în starea dragostei. Dumnezeu-Duhul Personal și omul-persoana se unesc într-o una în Actul cel vecinic al Vieții Dumnezeiești. Astfel cunoaștem noi pe Dumnezeu.

A dobândi această Dragoste este țelul ultim al nevoinței creștine. Atingerea lui se însoțește de o cale lungă și grea. Dar a cerca cercetarea lui Dumnezeu cu putere mare este cu puțință prin darul de Sus, în anumite momente când sufletul, în avântul căinței pentru păcate, devine primitor Luminii ce se pogoară asupra lui de la Dumnezeu. Însă aceste prime cercetări încă nu constituie starea pe veci dobândită de către cei mântuiți. Ele nu sânt decât „bogăția nedreaptă” – „mamona nedreptății”, care ni se poate lua, din pricina necredincioșiei. Însă a păzi acest har, a rămâne credincios în toate cele ce ne-a învățat, nu este cu puțință fără un

adânc plâns de ani de zile (cf. Lc. 16:9-12). Cine gândește altfel, pe acela Părinții noștri nu l-ar încuviința. Iar noi ne străduim a rămâne în predania sfintei vieți moștenite de la ei.

Calea Domnului este astfel: El se arată omului care nefățarnic se pocăiește, iar omul primește Dragostea Lui în Lumina Nezidită, în chip nevremelnic. Repetăm tot mereu același cuvânt – Dragoste, însă ea cuprinde ființial și înțelepciunea cea mai presus de lume, și măreția nețărmurită, cu nemăsurata smerenie proprie ei, și frumusețea atotbiruitoare, și pacea adâncă. Cercetând pe om, Dumnezeu prin însăși aceasta îl face părtaș Ființei Sale de nedescris prin cuvinte pământești. Ne cuprinde o singură dorire: astfel a dobândi Dragostea Dumnezeiască pe care am cunoscut-o, încât să devină firea noastră în veci neînstrăinată.

Când Dumnezeu vede că de acum nimic în toată lumea nu mai poate din nou să smulgă sufletul de la Dragostea Sa (cf. Rom. 8:35-39), atunci începe o perioadă a încercărilor, este drept grele, dar fără de care ar rămâne necunoscute adâncurile chipurilor Ființării zidite și nezidite. „Aspră” este această încercare: o sabie nevăzută te taie de la iubitul Dumnezeu, de la cea neapusă a Sa Lumină. Omul se află lovit de moarte în toate planurile ființării sale. Nimic nu poate înțelege: unde este pricina faptului că acea „unire a dragostei”, care păruse finală într’o rugăciune asemenea celei din Ghethsimani, s’a preschimbat în iadul părăsirii de către Dumnezeu? Răspunsul acestei nedumeriri îl aflăm în al doisprezecelea capitol al Epistoliei către Evrei, mai cu

scamă stihurile 26 până la 29. Dar mai nainte și mai presus de toate avem „pildă” pe Însuși Hristos: pe Golgotha, pironit pe cruce, El a întrebat pe Tatăl: „Căci M'ai părăsit?” – și îndată: „Săvârșitu-s'a; și plecând capul, și-au dat duhul” (Mt. 27:46; Io. 19:30).

Și astfel ne este descoperită Taina Dragostei lui Dumnezeu: deplinătatea deșertării premerge deplinătatea desăvârșirii.

Dragostea, a cărei flacără a aruncat-o Hristos în sufletul omului, are o uimitoare însușire: ea îl povățuiește în adâncuri și în înălțimi, nimănui altuia de pătruns; îi dă stăpânire asupra a toată suferința și chiar a morții; îl aruncă de multe ori într'o nețărmurire de nedescris – unde se va afla „singur”, chinându-se în tângirea de a vedea din nou Lumina iubitului Dumnezeu.

Astfel este procesul curățirii firii noastre molipsite de iadul luciferic. Calea lui Hristos duce de la chipul relativ, vecinic clătinat al ființării, către Împărăția cea absolută, neclătită. Duhului omului îi este propriu a se neliniști atunci când se vede tăiat de la dragostea desăvârșită a Tatălui – urmarea căderii. Chipul lui Dumnezeu – omul, caută Bunul absolut, sfânt, nestrămutat. Și cine va putea descrie dragostea pentru El? Cine va afla cuvinte îndestulate spre a înfățișa măcar o umbră a acelei dureri care cearcă sufletul atunci când se desparte de Dumnezeu?

Și nimic altceva decât numai sfânta dragoste va izvorî lacrimi din inima creștinului. Scriptura zice că Iisus, „...iubind pre ai Săi cari erau în lume, până în

sfârșit au iubit pre ei” (Io. 13:1). Și numai acest „până în sfârșit” explică sudoarea Sa însângerată din Ghethsi-mani. Acolo unde dragoste nu este, lacrimi nu vor fi, chiar dacă nevoița va lua forme extreme: meditații stăruitoare, posturi îndelungate, condiții aspre de viețuire în îndepărtare de restul lumii. Astfel de pilde nu puține aflăm și în Occidentul Creștin, și în Orientul necreștin.

Atunci când duhul smerit ne stăpânește, lacrimile se revarsă din adâncul inimii. Despre acest plâns vorbește Hristos: „Feriți cei ce plâng, că aceia se vor mângâia” (Mt. 5:3-4). Cu ce mângâiere? În cazul de față – cu mângâierea ce purcede de la Duhul Sfânt, pe Care Hristos L-a numit *Mângâietorul*; mângâiere nu de ordin psihologic sau fiziologic, ci *fințial*, care ține de vecinicia Dumnezeiască.

Dacă acum mă voi abate de la împrejurările de obște, theologice și ascetice, spre unele „amănunte” ale experienței de multe veacuri a nevoitorilor creștini, o voi face cât mai pe scurt cu putință. Plânsul duhovnicesc își schimbă caracterul potrivit stării în care nevoitorul petrece: sânt lacrimi dulci, din apropierea Dumnezeului Dragostei, care îmbrățișează întreg omul. Cel mai adesea însă se trăiește plânsul de mijloc, unde se amestecă bucuria și tristețea. La începutul pocăinței precumpănesc lacrimile amare, născute sau din conștiința propriei robii față de patimile păcătoase, sau din pricina împuținării harului simțit, sau amarei părăsiri de Dumnezeu. Este cu putință plânsul împreună-pățimirii

pentru omenire și chiar pentru întreaga făptură. Sub toate aceste chipuri, plânsul duhovnicesc spală omul de toate întinăciunile care îl covârșiseră în viața zilnică, înnoiește în el puterea năzuinței către Pacea Dumnezeiască. Plânsul iubirii către Dumnezeu îl face întreg părtaș Iubitului Stăpân: mintea, sufletul și chiar trupul – toate se contopesc într-o singură, într-o mișcare puternică împreună către Lumina cea Nezidită. Un astfel de plâns rupe cercul strâmt al ființării pământești, îndrumând duhul omului către sferile cerești, slobozit de silnicia patimilor păcătoase; ne împărtășește experiența nepătimirii, sfințirea întregii noastre „alcătuirii.”

Lipsa plânsului, după învățătura Părinților noștri, este un semn că rugăciunea noastră încă nu a atins prima sa treaptă de înălțare către Dumnezeu. Cu toate acestea, după ce s'au deșertat lacrimile trupești, poate fi dată o altă rugăciune, fără cuvinte, ca un lin simțământ al harului Duhului Sfânt înlăuntrul nostru, când pacea „care covârșește toată mintea” (Flp. 4:7) umple inima. O astfel de contemplare subțire îmbrățișează omul de obicei după rugăciunea în care el a adus jertfa dragostei lui Dumnezeu până la capăt.

Plânsul duhovnicesc este prisosul vieții ce crește furtunos din puterea iubirii, pe când cel „sufletesc” omoară fiii pământului. Pronia m'a adus să trăiesc într-o țară unde din copilărie se învață a nu plânge³; unde plânsul se disprețuiește ca nevrednic de omul civilizat. Nu se poate să nu cinstești această cultură, dar

³ Anglia (n. tr.).

nu se cade să uităm că ea ține de situația în care picioarele ne sânt puternic lipite de scoarța pământului. Nici părinții nevoitori nu plâng pentru lipsa bunurilor pământești, dar totuși insistă asupra neapăratei trebuințe a plânsului duhovnicesc, fără de care nu se va înmuia inima împietrită în patimi, neputincioasă a iubi cu evanghelică iubire. Mentea creștinului care plânge este cu de-a-ntregul îndreptată către tărâmul vecinicii Dumnezeiești. Căci numai despre aceasta este vorba în poruncile lui Hristos. Multe împrejurări de nesuportat celor ce trăiesc viața banală a acestei lumi, pentru cel ce plânge, precum zice porunca lui Dumnezeu, trec neobservate: sărăcia nu îl înfricoșează, nu îl înjosesc jignirile și defăimările din partea fiilor acestui veac, nici alte lovituri ale soartei vremelnice, căci nu numai mintea, ci și picioarele îi sânt ridicate cu mult deasupra pământului. El compătimentește cu semenii, se întristează pentru ei înaintea lui Dumnezeu, însă nu le împărtășește interesele, fiind insuflat în năzuința sa către Adevărul cel nestrămutat.

Plânsul cu adevărat duhovnicesc este urmarea lucrării Duhului Sfânt. Împreună cu el se pogoară asupra noastră Lumina cea Nezidită. Inima, iar mai apoi și mintea, dobândesc în sine puterea de a cuprinde întreaga omenire, de a iubi întreaga făptură. Plânsul duhovnicesc nu este fără țel: el este îndreptat către Dumnezeu, și în Dumnezeu petrecând omul, în rugăciunea pentru omenire, cu lacrimi compătimentește lumea întreagă. Părinții sfătuiesc a ocroti acest dar prin paza poruncilor, pentru a nu scârbi Duhul Sfânt cu vreun păcat oarecare,

însă nu este cu puțință a-l „cultiva”, căci el nu se cuprinde în hotarele firii noastre zidite: este un har, iar harul lui Dumnezeu nu stă sub oblăduirea noastră.

Se întâmplă ca lacrimile dragostei să se dea din belșug și să curgă șiroaie. Dar în perioadele părăsirii de către Dumnezeu totul înlăuntrul nostru se usucă, și doar de se va aduna în ochiul nostru vreo picătură, asemenea unei picături de sânge fierbinte dintr'o inimă rănită. Cela ce nu a cercat asupra sa lucrarea Focului de Sus (Lc. 12:49), acela nu va înțelege cele spuse.

Iarăși îndrăznesc să amintesc că nevoitorii stau în fața judecății lui Dumnezeu cu frică: vorba este nu despre lucruri grabnic trecătoare, ci despre vecinicia – sau în Lumina Feței Celui Preaînalt, sau în „întunerecul cel mai dinafară” (Mt. 25:30). În vârtutea celor spuse, ei devin nesimțitori față de situația lor pământească: mintea le este în Dumnezeu, iar când se pogoară „mângâierea” de la Părintele luminilor, atunci cel ce plânge, ușor iartă toate nedreptățile suferite, căci duhul îi este înălțat de la pământ la cer, și în Duhul Sfânt el devine în stare a iubi până și pe vrăjmași.

Unul din Stareții de la Athos, în cuvântările sale despre rugăciune vorbea despre felurimea plânsului, judecând după lucrarea fiecăruia asupra omului. El a sosit până la douăsprezece feluri de plâns. Și eu, ca și toți ceilalți, am cunoscut felurile chipuri ale plânsului de-a lungul a multor ani ai pocăinței mele deznădăjduite, dar nu mi-a venit niciodată gândul să le număr.

„Și acum, zice Domnul Dumnezeu nostru: întoarceți-vă la Mine din toată inima voastră, cu post, cu plângere și cu tânguire” (Ioil 2:12). „Fericiți cei ce plâng, că aceia se vor mângâia” – zis-a Domnul pentru toate veacurile. Ba chiar El Însuși, „în zilele trupului Său, cu strigare tare și cu lacrimi, cereri și rugăciuni a adus către Căla ce putea să mântuiască pre El din moarte, și S’a auzit pentru buna-cucernicie” (cf. Evr. 5:7). Și tuturor, și fiecăruia ce năzuiește către Dumnezeiasca vecinicie, stă înaintea anume această cale: „cu strigare tare și cu lacrimi”, pentru a se mântui de moartea ce ne ține legați – păcatul.

CLĂTINĂRI ÎN CĂUTĂRILE NECLĂTIRII

Hristos este Adevărul cel Viu: „Eu sânt... adevărul și viața” (Io. 14:6), Viața cea fără de început, de nimeni și de nimic îngrădită, nici condiționată, împreună-vecinică cu Tatăl, de Tatăl nedespărțită, neîmpărțită. Dragostea Lui și Lumina Lui s’au atins de mine în zorii tinereții vieții mele. Cu toate acestea, nici acest dar al harului nu m’a împiedicat de la alunecarea în hăul întunecului neființei. În pragul coacerii tinereților mele am săvârșit un mare păcat: într’o mișcare nebună a ignoranței mândriei, eu L-am „părăsit” pentru un altul, un închipuit Absolut Suprapersonal. Biruindu-mi bunul obicei de a mă ruga Dumnezeului copilăriei mele, în ceasurile meditației năzuiam către Ființa absolută. Mă sustrăgeam, precum mi se părea, de la tot ce este relativ, tot ce ține de felurite forme, văzute sau nevăzute, simțite sau gândite. Mă duceam cu încăpățânare în întunecul necunoașterii, ca prin sustragere de la tot ce este trecător să ajung la Ceea sau Cel ce transcende hotarele a tot ce este schimbăcios, a tot ce se poate clătina. Se întâmpla că cercam o oarecare „odihnă” și mă îndulceam, în chip nu simțitor sau trupesc, de această stare. Într’un avânt și mai deplin către atot-transcendentă Ființă-Neființă de nenumit, îmi vedeam propria minte ca lumină. Nu urmăream nimic pe acest Pământ, fără numai ceea ce este Vecinic. Paralel cu aceasta, în-

cordat căutam a exprima pe pânză acea frumusețe proprie aproape fiecărui fenomen al firii. Acea perioadă a vieții mele, cineva ar putea-o vedea ca plină de inspirație, însă eu, de departe nu cu bucurie îmi amintesc de ea: am înțeles că mă dedam unei anume „odihniri” care în realitate era o sinucidere în plan metafizic.

Din această stare mincinoasă eu niciodată nu aș fi putut ieși cu propriile-mi puteri, dar Domnului I-a fost milă de mine și m'a prins, poate în ultima clipă. Minunea aceasta a milostivirii Sale a făcut-o cercetând inima mea, pe care nu puțină vreme încercasem să o trec cu vederea. Nu aflu căi de a povesti pas cu pas evenimentele duhovnicești ale acelei vremi. Ca dintr'o dată, mi s'a făcut limpede ca și cristalul că afundarea mea artificială în acea sferă mentală abstractă nu mă va duce la o adevărată cunoaștere a Celui Dintâi Început al tuturor începuturilor. Prin sustragerile mele ascetice de la tot ce este relativ nu dobândeam o unire reală cu Cel pe Care-l căutam. Experiențele mele mistice purtau un caracter negativ. Nu „Ființă Pură” se înfățișa înaintea mea, ci moartea întregii mele ființe, cuprinzând și principiul meu personal.

Porunca „a iubi pre Domnul cu toată ființa, și pre aproapele ca însuși pre sine” (cf. Lc. 10:27), neașteptat s'a înfățișat minții mele în contextul său evanghelic: contopirea ființială cu Dumnezeu se săvârșește prin dragoste. Și astfel, ceea ce cândva mă îndepărtase de la Evanghelie – „a iubi” îmi apăruse *atunci*, în *acel* ceas ciudat într'o străduță a Moscovei, ca un psihism ieftin – *acum* pătrundea în inima mea și în minte ca lumina

adevăratei cunoașteri: unirea ființială se săvârșește în actul iubirii. Înțelesul evanghelic al iubirii bate neasemuit mai departe decât înțelegerea noastră psihică sau trupească. Dumnezeuul copilăriei mele se întorsese la mine în lumina înțelegerii.

Viața creștină se întocmește prin împletirea a două voci: cea Dumnezeiască – vecinic una, și cea omenească – supusă clătinărilor. Dumnezeu Se descoperă omului prin multe și felurite căi. El nu silnicește voia oamenilor. Dacă noi, cu dragoste vom primi apropierea Lui de noi, atunci El adesea va cerceta sufletul cu blândețea și smerenia Sa. Se poate întâmpla, precum poartă mărturie întreaga istorie a credinței creștine, ca El să Se arate omului în Lumină mare. Sufletul, văzând pe Hristos în Lumina iubirii Sale, este atras către Dânsul; el nu poate, nici voiește, a se împotrivi acestei atrageri. Însă El este foc care ne mistuie. Toată apropierea de El se însoțește de o dureroasă încordare. Este firesc firii noastre căzute să ocolească durerea; și noi ne clătinăm în hotărârea noastră de a-I urma. Dar a rămâne în afara Luminii Sale devine de asemeni de nesuferit. Și astfel duhul era pus în fața a două situații: a mă smeri cu falsă smerenie, a mă amesteca cu realitatea ce mă înconjoară și a mă osândi stricăciunii – sau a primi înfricoșata chemare a lui Hristos. Când am ales cea de-a doua hotărâre, am renăscut spre viața în Dumnezeuul cel Viu.

Domnul știe cu câtă frică sânt scrise multe din paginile acestei spovedanii ale mele. La sfârșitul vieții, mă hotărâsc să spun că acel cuvânt al Psalmului 33 s'a adevărit și în cazul meu, și nu o dată: „Săracul acesta a

strigat, și Domnul au auzit pre dânsul"... „Temeți-vă de Domnul... că nu este lipsă celor ce se tem de Dânsul.” De departe nu este o fericire a se vedea „sărac”, a conștientiza propria orbecală. Nespuse de dureros și înfricoșat lucru este a-ți auzi osândirea la moarte pentru că ești așa cum ești. Însă în ochii Ziditorului meu – sânt fericit anume pentru această cunoaștere a propriei mele sărăcii (cf. Mt. 5:3). Această viziune duhovnicească ține de faptul că ni s'a descoperit „împărăția cerurilor.” Eu trebuie să văd pe Hristos „precum este”, pentru a mă cumpăni față de El, și din această comparație să îmi simt propria „neasemănare” – urâciune. Eu nu mă pot cunoaște pe mine însumi dacă nu se află înaintea mea Sfânt Chipul Său. Puternică îmi era, și încă îmi este, respingerea față de sine-mi. Însă tocmai din această groază s'a născut în lăuntru-meu o rugăciune de o anume deznădejde care mă afunda într'o mare de lacrimi. Eu nu vedeam atunci nici o cale spre vindecarea mea; îmi părea că urâciunea-mi nu se poate preschimba întru asemănarea frumuseții Lui.

Și acea rugăciune nebunească ce îmi cutremura întreaga făptură mi-a atras compătimirea Dumnezeului Celui Înalt, și Lumina Sa a luminat în întunerecul ființei mele. În adâncă tăcere mi-a fost dat să văd bunătatea Lui, înțelepciunea Lui, sfințenia Lui.

Prin iadul deznădăjduirii mele mi-a venit cereasca izbăvire. În lăuntru-mi s'au ivit noi puteri, o altă viziune, un alt auz. O frumusețe de nedescris a devenit accesibilă percepției mele. Cu toate acestea, ea nu fusese „a mea”; clătinările în lăuntru-mi ființei mele încă nu conțineră: am căzut din strălucirea cea mai presus de lume

și m'am văzut întors la sărăcia mea. Și totuși, am cunoscut cu încredințare că Sfânta Împărăție a lui Hristos este realitatea cea vecinică. Această realitate trebuie agonisită printr'o îndelungă nevoie a rugăciunii: „Împărăția lui Dumnezeu silește-se” (Mt. 11:12).

Trebuie să binecuvântăm pe Dumnezeu atunci când ni se descoperă pe de-o parte adevărata pierzanie, nu doar cea vremelnică, ci și cea vecinică; pe de altă parte, negrăita Lumină a Dumnezeirii. Scriptura ne vorbește de „muncile vecinice.” În ce constau ele? La drept vorbind, noi încă nu știm toate felurilele chipuri ale muncilor care sânt cu puțință după ieșirea noastră din această lume. Și iarăși aceeași Scriptură zice: „...vor fi lepădați în întunerecul cel mai dinafară; acolo va fi plângerea și scrâșnirea dinților” (cf. Mt. 8:12). Așa și mie mi se pare că „muncile vecinice” nu țin de faptul că în iad vom fi prăjiți în tigăi de niște fapte întunecate și urâcioase, ci că ne vom dovedi nevrednici de a intra în Sfânta Împărăție a Iubirii lui Dumnezeu.

„Pocăiți-vă, că s'a apropiat Împărăția Cerurilor” – iată începutul propovăduirii lui Iisus Hristos (Mt. 4:17). Prin pocăință renaște în noi puterea vieții, se înnoiește vrednicia Omului cea pierdută în căderea lui Adam; în plânsul pocăinței se reface puțința noastră, omorâtă prin păcat, de a primi Lumina Nezidită ce purcede de la Dumnezeu – Sfânta Treime. Dar ce mi-a arătat propria experiență? Iată ce: zeci de ani de tânguire asupra mortului meu lăuntric nu m'au făcut neclătinat în viața mea după Dumnezeu; păcatul, sub o formă sau alta, mă biruiește. Fiece alunecare în păcat, adânc întristează su-

fletul. Pe lângă aceasta noi, adică eu, foarte adesea nu am siguranța – în ce măsură sânt eu drept în facerile mele, sau în ce măsură mă îndepărtez de adevărata sfântă viață. Și mai cu seamă când este vorba de ciocnirile cu oamenii. Pururea ne urmărește conștiința neîndestulării noastre, și zicem Domnului: „Iartă pre mine, netrebnicul robul Tău” (cf. Lc. 17:10). Bineînțeles, ca monah m’am învățat să mă osândesc pentru toate – să-mi „țin mintea în iad.” Însă această lucrare cere o mare răbdare. Și numai pe această cale izbutim a împuțina numărul clătinărilor chinuitoare inimii și minții noastre. Dar neclătirea desăvârșită va apărea ca darul final, pe vecinicie, de la Dumnezeu Mântuitorul nostru.

Singur Hristos ne dă înțelegerea celor pământești și a celor cerești. Iată, El a zis: „Îndrăzniți, Eu am biruit lumea” (cosmosul) (Io. 16:33). A biruit nu ca Dumnezeu, Făcătorul a tot ce ființează, ci ca om. Spre aceeași și pe noi ne cheamă. Biruitorul cosmosului, „omul Hristos Iisus” (1 Tim. 2:5), a devenit mai presus de cosmos. Spre o astfel de biruință duce viața după poruncile Evangheliei; și noi, oamenii, putem birui și deveni așijderea mai presus de cosmos, cu alte cuvinte dumnezei – însă nu altcumva decât în El și cu puterea Lui. Nu este în toată zidirea altcineva care să ne fi dezvăluit taina Ființei în toată nețarmurirea ei, fără numai Domnul Iisus. Nu este altul care să fi îmbrățișat într’un singur Act vecinic și Cerul și Pământul, și cele mai dedesupt, fără numai Cel împreună fără-de-început al Tatălui, Unul-născut Fiul. Dacă urmăm Lui, hotărâți a ră-

mâne în duhul învățaturii Lui, atunci și nouă ni se vor da clipe când, luminați de Lumina Sa, vom cuprinde în rugăciune și Pământul, și Cele dedesupt, și însuși Cerul, și vom îmbrățișa Vecinicia. „Iisus Hristos, ieri și astăzi același, și în veci” (Evr. 13:8).

Dacă ne-am îndulcit de dorita Lumină a Cerului, ne aflăm apoi puși într'o situație cumplită: Duhul Sfânt ne lasă casa pustie, părăsindu-ne. Nouă ni se păruse că de acum am atins pe Cel căutat și contemplăm Tainele cele din veac ascunse în sânurile Dumnezeirii... Și într'o clipită ne aflăm din nou asemenea unui sărac gol. Fericiți sântem atunci când, dintru întunerecul necunoașterii și al morții sântem strămutați în Lumina cea minunată; însă când cădem din Lumină în întunerecul nostru cel mai dinainte, atunci noi îl trăim cu o mai mare suferință. Nu puțină vreme va trece înainte ca noi să începem a desluși căile Dumnezeului nostru. În dragostea Sa cea nemărginită pentru noi, El însetează a ne face părtași Dumnezeieștii Deplinătăți – însă nouă nu ne este îngăduit a visa la dobândirea acestei Deplinătăți în limitele Pământului. Aci sântem pururea ca și sfâși-ați: sântem atrași din toată puterea către Vecinicie, dar ne convingem de neputința trupului nostru prezent de a primi și de a purta statornic deplinătatea. Într'un anume ceas, Lumina arată duhului nostru nețârmurirea, dar apoi neapărat se îndepărtează. Este drept, undeva în adâncul ființei noastre ipostatice, „ca într'o oglindă – în ghicitură”, se întipărește ceea ce se ivise într'o clipită, dar ceea ce în realitate era vecinic. Domnul a înviat, iar

trupul Său cel înviat și-a asumat însușirile duhului. Înseamnă că atâta vreme cât sântem investmântați în trupul cel neschimbat-la-chip prin înviere, nu vom scăpa de dureroasele clătănări în urmarea lui Hristos.

Unui om de vârsta mea îi este mai firesc să se pregătească de moarte decât să scrie. Și cine sânt eu ca să vorbesc despre cum s'a desfășurat viața mea în planul duhului? În trecutul meu, niciodată nu am avut asemenea idei. Mai mult, eu nu înclinam să-mi dezvălui procesul lăuntric: îl socoteam a fi urmarea căderii mele, care mai apoi mi-a apărut în esența sa infernală. Ciocnirile mele lăuntrice, multora ar putea părea a nu fi departe de manifestări ale nebuniei, dar cumva intuitiv eu știam că ceea ce se petrece cu mine era în afara competenței psihiatriei științifice banale. A mă fi adresat medicilor de profesie ar fi fost cu adevărat o profanare de neiertat.

În cuprinsul larg al vieții mele, zilele mi se petreceau mai curând în afara multor contacte. În vârtutea acestui fapt, nu repede trec la vreo concluzie oarecare. Acum însă nu mă tem a greși foarte mult presupunând că în vremea noastră milioane de oameni din cele mai felurite pături sociale și naționalități trăiesc în cercul tragic al unor contradicții asemănătoare, într'o măsură sau alta, cu ale mele. A face cunoștință cu un caz concret ca al meu ar putea chiar să fie de folos unora.

În viața fiecărui creștin, creșterea duhovnicească ia ritmul sau secvența specifică, proprie acelei unice persoane. Dar temei a toate este unul și același Duh (cf. 1 Cor. 12:4-11). prin urmare unul și același țel final exprimat în poruncile lui Hristos care culminează cu:

„Fiți dar voi desăvârșiți, precum și Tatăl vostru cel din ceruri desăvârșit este” (Mt 5:48). De unde urmează că ceea ce se întâmplă în călătoria unei persoane poate să coincidă cu experiențele multor alora de aceeași credință, care s’au nevoit în epoci diferite, în condiții diferite nu numai launtric, ci și exterior. Una și aceeași poruncă a desăvârșirii a fost dată pentru toate veacurile, tuturor oamenilor, indiferent de locul, cultura, naționalitatea sau orice altceva condiționat sau relativ. Cu alte cuvinte: poruncilor lui Dumnezeu le este propriu absolutul.

Viața duhovnicească a unui creștin poartă un caracter deosebit de dinamic. Ea niciodată nu este statică: este nesfârșit de felurită în manifestările ei. Pe de o parte aceasta îi vedește bogăția, pe de alta – faptul că noi nu am atins încă desăvârșirea: în viața Dumnezeirii Însăși, Sfânta Treime, momentul dinamic și cel static se contopesc într-o unime de neînțeles nouă. Și în această „unime” se cuprinde adevărata neclătinare făgăduită tuturor celor ce vor fi adus adevărata pocăință.

Ființarea lumii noastre se apropie de clipa când „toți ne vom schimba, ...întru clipeala ochiului”; când „cerurile arzând se vor destrăma și stihiiile aprinzându-se se vor topi”, când „cele ce se clătesc se vor primumi, pentru a rămâne cele neclătite” (cf. 1 Cor. 15:51-52; 2 Pt. 3:12; Evr. 12:26-28; Apoc. 21:1). Omului îi va fi dată petrecerea în Dumnezeiasca neclătinare, al cărei dinamism limită este vecinic. Și aceasta este cu adevărat „*vecinica odihnă*.”

BINECUVÂNTAREA DE A CUNOAȘTE CALEA

La începutul vieții mele la Athos îmi amintesc că am rugat pe un pustnic să-mi vorbească despre rugăciune. Observând în rugămintea mea dorința de a auzi despre rugăciunea cea înaltă, mi-a răspuns: „Vom vorbi despre cele ce sânt în limitele măsurii noastre; a vorbi despre ceea ce este mai presus de noi se poate preschimba în grăire în deșert.” M’am rușinat de cuvintele lui, dar totuși am îndrăznit să spun: „Este drept, eu doresc să aflu despre ceva mai desăvârșit, despre ceea ce depășește măsura mea. Dar nu pentru că pretind la ceea ce este mai presus de mine, nu; ci pentru că mi se pare a fi neapărat nevoie a zări cumva o stea călăuzitoare, pentru a mă cerca pe sine-mi dacă sânt pe calea cea dreaptă. Pe vremuri marinarii se îndreptau după o stea nespuse de îndepărtată; așa și eu, aș dori să am în duhul meu viziunea adevăratului criteriu, fie el negândit de înalt, spre a nu mă împăca cu acel puțin ce am cunoscut până în ceasul de față.” Sfântul bărbat a încuviințat că a gândi astfel este nu numai îngăduit, dar că așa și trebuiește.

Mereu eram sfâșiat de conștiința nevoii neapărate de a înțelege: De ce m’am născut în această lume?... Unde mergem noi toți?... Până unde putem ajunge?... Care este „sfârșitul” nostru? A nu cunoaște toate acestea este un coșmar de neîndurat, un nesfârșit chin. Obiectul căutării este unul măreț. Dar numai gândul la

totala neputință de a ajunge la Cel căutat îmi risipea orice însuflare, și deznădejdea îmi cuprindea sufletul: Mai bine nu mă nășteam. Liniștit în cele din afară, lăuntric eu mă frământam. Nu am scăpat de a rătăci pe căi străine Creștinismului. Totul însă era întunec. Crescând cu vârsta, m'am întâlnit cu Hristos, Care a spus: „Îndrăzniți, Eu am biruit lumea” (Io. 16:33). Și iarăși: „Împărăția cerurilor silește-se, și silitorii *răpesc* pre ea” (Mt. 11:12). Și El a vărsat în inima mea o însuflare ce nu m'a mai părăsit. Greutățile nu foarte mă înfricoșau, dar înțelegeam nebunia îndrăznirii de a urma Lui: a birui lumea. Biruința lui Hristos – să o fac biruința mea, către ceea ce și tot omul este chemat? Dacă El a zis despre Sine că „El este calea”, atunci nu este exclus ca înaintea noastră, într'un oarecare moment, să se ivească sarcina unei lupte pieptiș cu lumea întreagă. Oare nu fusese El părăsit de toți (Io. 16:32), chiar și de Tatăl (Mt. 27:46)?

Curând mi s'a descoperit caracterul neobișnuit al învățaturii lui Hristos. Pe de o parte, sânt dureros conștient de nimicnicia mea; pe de alta – tânjesc către Cel Fără-de-început. Rugăciunea către Dânsul, neabătut ține duhul înaintea Feței Absolutului; nu a unuia abstract, filosofic, așa cum fusese înainte pentru mine, ci înaintea Celui Viu și Personal. Se descoperă Hristos, Cel ce S'a pogorât în adâncurile iadului, iar apoi S'a înălțat la ceruri, Cel ce șade „de-a dreapta Tatălui”, Cel ce poartă în Sine întreaga deplinătate a Ființei. Iar El – este Calea noastră.

„Fericiți sântem, Israile, căci cele ce plac lui Dumnezeu s’au arătat nouă. Îndrăzniți, norodul meu...” (Varuh 4:4-5). Iar noi, creștinii, îndatorați sântem lui Dumnezeu într’o măsură nesfârșit mai mare decât toți prorocii și dreptii de până la venirea lui Iisus pe Pământ. Când conștientizăm aceasta, atunci cu recunoștință strigăm: „Fericiți sântem noi, Noul Israil, sfințitul neam creștin, căci Însuși Domnul au binevoit a Se împreuna cu noi într’atăta, încât El și noi ne vom face *una*” (cf. Io. 17:21-23).

Anume astfel mărturisește și Însuși Domnul: „Fericiți ochii voștri că văd, și urechile voastre, că aud. Că amin zic vouă, că mulți proroci și drepti au dorit să vădă cele ce vedeți, și nu au văzut, și să auză cele ce auziți, și nu au auzit” (Mt. 13:16-17). Apostolul Petru scria: „(Prorocilor) s’a descoperit că nu lor înșiși, ci nouă slujeau acestea, carile acum s’au vestit vouă prin cei ce v’au binevestit întru Duhul Sfânt cel trimis din cer, spre carile doresc îngerii să privească” (1 Pt. 1:12). Iar Pavel afirmă că apostolilor le-a fost dat în Duhul Sfânt cunoașterea tainei lui Hristos „carea în alte neamuri nu s’a făcut cunoscută fiilor oamenilor;” că lui îi fusese dat harul de a vesti popoarelor „cea neurmată bogăție a lui Hristos”, a lumina pe toți cu bunăvestirea Tainei celei din veci ascunse în Dumnezeu (cf. Ef. 3:5-9). Ca și Apostolul Petru, el arată că adâncul acestei Taine este atât de mare, încât chiar și începătoriilor și stăpâniilor minților cerești netrupești trebuia să fie vestită prin Biserică „cea de multe feluri înțelepciunea lui Dumnezeu, duple înainte-tocmirea vecilor, carea o

au făcut întru Hristos Iisus Domnul nostru, întru Carele avem îndrăznire și apropiere cu încredere, prin credința Lui” (cf. Ef. Cap. 3; Evr. 11:39-40; 12:22-24).

Firească ne este atragerea către Bunul Cel mai înalt, însă urmarea lui începe cu pogorârea noastră în cele mai de jos. Pocăindu-se, Apostolul Pavel spunea de Hristos: „S’au suit, ce este fără numai că S’au și pogorît întâi în cele mai de jos laturi ale pământului? Căci ce S’au pogorît, Acela este Carele S’au și suit mai presus de toate cerurile, ca *toate să umple*” (Ef. 4:9-10). Și anume aceasta s’a făcut calea noastră după cădere.

În conștiința noastră noi ne pogorâm la iad, pentru că din acel moment când ni se descoperă chipul Omului celui mai înainte de veci, noi trăim cu mai multă intensitate adâncul întunecării noastre. De o mare scârbă este cuprinsă întreaga noastră făptură. Suferințele nevremelnice ale duhului depășesc toată durerea fizică. Într’o rugăciune de ultimă încordare căutăm ajutor de Sus. Robi ai patimilor, ruși de Dumnezeu, noi strigăm din adâncuri: „Vino și mă tămăduiește de moartea ce mă ține... Vino și gonește din mine toată răutatea... Vino, și Însuși săvârșește în mine cele bineplăcute Ție: căci eu sânt neputincios a face orice lucru bun – robii sânt de întunerecul pe care-l urăsc.”

Mândria este și răutate și întunec. În ea se află rădăcina tuturor păcatelor. Domnul a început propovăduirea Sa pe Pământ cu chemarea la pocăință. Cuvântul

grecesc *μετάνοια* înseamnă o radicală preschimbare a înțelegerii minții noastre față de întreaga viață; trecere de la vechea înțelegerea a lumii către viziunea perspectivei „inverse”, iconografice: prin smerenie, înălțare către Cel Preaînalt; căci prin mândrie am căzut noi în întunerecul cel mai din afară. Astfel începe pocăința noastră, căreia nu este sfârșit pe Pământ: sfârșitul este desăvârșita asemănare cu Hristos-Dumnezeu, Cel ce S'a înălțat la Tatăl; în desăvârșita smerenie asemănătoare cu Dumnezeu – săvârșitul îndumnezeirii noastre.

Când Dumnezeu ne atrage, atunci rugăciunea unei amare pocăințe devine atotcuprinzătoare. În minte și în inimă nu mai rămâne nimic în afara setei arzătoare de a afla pe Sfântul Sfinților – pe Domnul. Și neașteptat se săvârșește minunea: se întâmplă ceea ce nu credeam, de care nu auzisem, ce nici la inimă nu îmi venise – în hăul întunerecului nostru pătrunde o rază a Soarelui celui nezidit (cf. 1 Cor. 2:9). Este oare cu puțință a vorbi despre Lumina acestui Soare? Ea mângâie sufletul întristat într'un chip propriu ei; împăciuiește inima zbuciumată; luminează mintea cu o nouă viziune. Sufletul care până atunci murea, primește viața nesticăcioasă.

Duhul nostru tinde nesățios către dragostea Tatălui. Alcătuirea noastră trupească și sufletească se include în această rugăciune, dar nu-i poate urma decât într'o anumită limită accesibilă ei. Când setea de a se apropia de Dumnezeu ne arde inima, atunci rugăciunea se curățește de tot ce este lăaturalnic, și încordat se

avântă către Domnul pe Care Îl caută. Astfel, putem pierde simțirea trupului nostru și a lumii lucrurilor ce ne înconjoară. Nu pot spune cum se petrece aceasta, dar știu că nu tuturor le-a fost dat să treacă acel prag. Mulți, ajungând la acel hotar, se înfricoșează și dau înapoi. Alții însă, atrași de curgerea rugăciunii, nu observă nimic, și în chip neștiut lor se „răpesc” într’alt tărâm al ființării, uitând Pământul. Mâna lui Dumnezeu lucrează aceasta cu atâta luare-aminte, încât omul nici-cum nu surprinde însuși momentul, așa cum se întâmplă, când adoarme omul în chip firesc. De abia după întoarcerea sa în simțirea obișnuită a lumii pricepe că duhul îi ieșise din forma obișnuită a ființării noastre și se unise cu Dumnezeu. După o astfel de întâmplare, toate cele pământești sânt văzute ca firave și trecătoare. Iar sufletul își conștientizează sensul ființării ca fiind cel de a fi cu Dumnezeu, în El, în vecinicia Lui.

Am citit despre un nefericit caz într’o uzină de avioane. Un inginer încerca un nou motor cu reacție. Merghând în jurul mașinii ce funcționa, din neatenție a intrat în curentul de aer care l-a smuls de pe pământ și-l trăgea în direcția puternicului reactor. Asistentul inginerului, văzând priveliștea, imediat a oprit motorul. Alerghând către tovarășul său de lucru ce căzuse la pământ, l-a găsit mort.

Cel ce caută rugăciunea, se poate afla și el smuls de avântul ei și rupt de această lume. Întorcându-se, și el se va afla „mort” intereselor pătimase și dobânzilor materiale: nu va căuta nici o carieră; nu se va întrista

peste măsură fiind lepădat, nici se va mândri fiind lăudat; el uită trecutul, nu se lipește de prezent, nu se îngrijește de viitorul pământesc. O nouă viață plină de Lumină s'a descoperit lui și în el; distracțiile copilărești cu care se ocupă covârșitoarea majoritate a oamenilor încetează să-l mai intereseze. Și dacă vom judeca despre calitatea vieții nu în funcție de cantitatea de simțiri sufletești sau trupești plăcute, ci după cuprinsul cunoașterilor noastre în ce privește realitățile cosmice, și mai întâi de toate Primul și Ultimul Adevăr, atunci vom înțelege ce se ascunde îndărătul cuvintelor lui Hristos, „Pacea Mea dau vouă”, grăite Apostolilor doar cu câteva ceasuri înaintea morții Sale pe cruce. Esența păcii lui Hristos constă în desăvârșita cunoaștere a Tatălui. Asemenea și cu noi: dacă cunoaștem Vecinicul Adevăr care zace la temeiul a toată ființarea, atunci toate îngrijorările noastre nu vor atinge decât periferia vieții noastre, dar înlăuntru va împărăți pacea lui Hristos. Nici o bunăstare vremelnică nu ne poate da adevărata pace, dacă vom rămâne în necunoașterea Începutului tuturor începuturilor.

Rari sânt sufletele care au destulă bărbăție pentru a ieși de pe cărările bătute ale mulțimilor de oameni, spre a trăi după poruncile lui Hristos în această lume căzută. Dintr-o credință neîndoielnică în Dumnezeuirea lui Iisus, firesc se naște bărbăția duhovnicească. Urmarea Domnului a dus pe unii dintre cei ce au crezut, până la hotarul hăului ce se desfășura înaintea lor, fără puțința de a da îndărăt. Cu toate acestea, noi toți neapărat tre-

buie să trecem, să străbatem prin el, pentru a ajunge la Dumnezeiasca vecinicie. Dar ce anume am eu în min-te? Groapa adâncă a necunoașterii; stăpânirea întunere-cului acestui veac asupra noastră (1 Tim. 1:13-14; Fac. 2:17; Lc. 22:53). Pentru a zbura pe deasupra acestui hău fără fund este nevoie de energia unei binecuvântate deznădejdi: lucrarea harului în noi ia forma unei „hotărâri.” Lumina se vede ca în depărtare. Atrași către dânsa de o putere nevăzută, noi ne hotărâm a ne arunca în necunoscut, chemând Sfântul Nume al lui Iisus Hristos, Dumnezeu Mântuitorul. Și ce se întâmplă? În loc să ne zdrobim capul de stânci ascunse în întunec, o oarecare mână nevăzută se ivește, grijuliu ținându-ne deasupra prăpastiei. Fără această prietenoasă mână a Dumnezeului Celui Viu, nici un om nu poate face față condițiilor acelor furtuni și încercări care în asemenea răstimpuri înfruntă sufletul. Noi, cei din pământ luați, reprezentăm fiecare o oarecare părticică a trupului ma-siv al omenirii, din care nu este deloc ușor a ne rupe, mai cu seamă în vremea noastră când mai toată ome-nirea este ținută sub controlul stăpânirilor. Nu putem cere ajutor stăpânitorilor lumii acesteia: pentru fiecare binefacere pe care ne-o fac din pogorământ, riscăm să ne pierdem libertatea (cf. Io. 14:30). Cel mai bun „risc” este să ne încredem copilărește în Pronia lui Dumne-zeu, în căutările unei vieți unde primul loc este dat lui Hristos.

„Auzit-ați că s'a zis celor dedemult: Să nu ucizi (Ieș. 20:13)... *Dar Eu zic vouă*: că tot cel ce se mânie

asupra fratelui său în deșert, vinovat va fi judecați... Auzit-ați că s'a zis celor dedemult: Să nu preacurvești (Ieș. 20:13). *Dar Eu zic vouă*: că tot cel ce caută la femeie spre a pofți pre ea, iată a preacurvit cu dânsa întru inima sa... *Dar Eu zic vouă*: Să nu te juri nicidecum... *Dar Eu zic vouă*: Să nu stați împotrivă celui viclean... Auzit-ați că s'a zis: Să iubești pre aproapele tău și să urăști pre vrăjmașul tău. *Dar Eu zic vouă*: Iubiți pre vrăjmașii voștri, binecuvântați pre cei ce vă blastămă, bine faceți celor ce vă urăsc, și vă rugați pentru cei ce vă supără și vă prigonesc. (Cf. Mt. Cap. 5) ...Cela ce va strica una dintr'aceste porunci mai mici, și va învăța așa pre oameni, mai mic se va chema întru împărăția cerurilor. ...Că *zic vouă*: că de nu va prisosi dreptatea voastră mai mult decât a Cărturarilor și a Fariseilor, *nu veți intra în Împărăția Cerurilor.*"

Frică era asupra mea, nu cumva a strica poruncile Domnului, și astfel a pieri. În acei ani grei dar binecuvântați, faptul de „a trăi” după poruncile evanghelice lua în mine chipul unuia care merge pe o frânghie întinsă peste o prăpastie fără fund și unindu-i cele două laturi. Curând aceasta s-a prefăcut în viziunea mâinilor lui Hristos întinse pe Cruce, adunând întru una lumea risipită orizontal: popoarele dezbinat prin ură. Totul mă depășea dincolo de orice măsură, iar eu mă aflam „răstignit” de învățătura lui Hristos. Drept răspuns rugăciunii mele deznădăjduite, trupul Domnului atârnat pe Cruce îmi apăru asemenea unei minunate punți între Cer și Pământ. Calea creștinului este răstignirea: „Tot cel ce va voi să vie dupre Mine, să se lepede de sine și

să-și ia crucea... și să urmeze Mie” (Lc. 9:23). Astfel se contopesc în suflet și bucuria subțire de „a cunoaște calea”, și nu puțină frică din pricina nemărginirii sarcinii.

Cu neputință este a povesti în cuvinte despre înfricoșatul privilegiu al acelui mers pe tainica frânghie; precum nici cei mutați de la noi în cealaltă lume nu încearcă prin arătările lor să împărtășească celor rămași în trup măreția ce li se dezvăluie în noul tărâm.

Împreunând în sine și pe Dumnezeu și omul, Domnul ne cheamă să urmăm Lui. Pe această înaltă cale, duhul nostru, biruind patimile ce trag în jos, contemplează realități până atunci necunoscute, neînchipuite ale tărâmului Dumnezeiesc al Ființei. Asemenea unui corp greu care, aruncat dincolo de limitele atracției Pământului, pătrunde în condițiile „mecanicii cerești” și se mișcă cu o viteză cu neputință pe Pământ, astfel și duhul nostru pătrunde în nețarmurirea întinderii „înțelegătoare”, a minții pătrunse de Lumina ce poartă mărturie despre Adevărul cel fără-de-început, precum și despre a noastră nemurire. Minții atunci i se dau vedenii deosebite prin adâncul și cuprinsul lor.

Atingerea de inimă a iubirii lui Dumnezeu este primul pas pe latura cerească a prăpastiei, și o nouă naștere de Sus în vecinicie. Această iubire se trăiește ca Adevăr, ca Lumină, ca Împărăție. Gândul despre moarte, despre vrăjmași, despre cele pământești, dispăre din conștiință și, slobod de ele, duhul trăiește o altă formă a ființării.

După întoarcerea în obișnuita simțire a lumii, sufletul rămâne într'o întristare pentru cele pierdute: el ar fi dorit mai mult să nu se întoarcă, măcar că simțământul dragostei lui Dumnezeu nu a pierit de tot.

Hristos ne-a dăruit totul: El ne-a descoperit cea preamăreață taină a *Sfintei Treimi*; El „ne-a arătat pre Tatăl” (cf. Io. 14:8-9); prin El am primit și am cunoscut din experiență Duhul Sfânt și putem judeca negreșalnic când lucrează în noi El Însuși, Cel ce de la Tatăl porcede, al Treilea Ipostas, iar nu vreun oarecare alt duh ce ar putea să pară unui necercat ca fiind *stăpânitor*. Prin Hristos și într'Însul ni s'a arătat, în cea mai vădită înfățișare cu putință, și Omul în chipul său cel dintâi, și dumnezeiasca asemănare. Iar de acum nu mai avem nimic și pe nimeni altul afară de El care să se arate a fi temei ființei noastre, fie în limitele relativității pământești, fie în Absolutul Dumnezeiesc. Și cuvintele lui Hristos: „Toți câți mai nainte de Mine au venit, furi sânt și tâlhari” (Io. 10:8) – răsună în deplinul lor adevăr, prin înțelegerea limpede ce ni s'a dat. Însă ele trebuie înțelese în aceeași perspectivă în care noi trăim și cealaltă împrejurare: „Vrăjmașii omului – casnicii lui” (Mt. 10:36). Ei – „casnicii” – ne iubesc, și noi îi iubim; noi însă nu putem urma lor, când ei ne împiedică a ne dăruia lui Dumnezeu. În măsura în care ne abat de la calea cea una adevărată, ei se fac nouă „vrăjmași”, ei sânt „furi și tâlhari.”

Prin viața după poruncile Evangheliei, treptat – deși, este drept, printr'un proces dureros – dobândim

dezlegarea multor probleme care din veci au năpăstuit omenirea. Nu vă uimiți de aceasta – cu adevărat este așa: în Hristos se află mântuirea fiecărei persoane în parte, în El – mântuirea celor uniți în Numele Lui, așijderea și a întregi popoare – și a toată lumea (Io. 4:42; Mt. 12:21). Nu există și nu poate exista o asemenea împrejurare în care El să fie neputincios a mântui. Zicând acestea, nicicum socotim că El neapărat va vindeca vreo anume boală sau alta, va izbăvi dintr'un anume necaz, fie el fizic, moral sau material, de asupritori și, îndeobște, de tot ce se socotește a fi dăunător sau pierzător. Chiar dacă și acestea sânt în mâinile Sale. Adevărata mântuire constă în faptul de a rămâne, în toate împrejurările, statornic în dragostea Lui, precum El Însuși „poruncile Tatălui (Său) au păzit și au rămas în dragostea Sa” (cf. Io. 15:10). Știm cu toții prin ce încercări a trecut Domnul, mai cu seamă în ultimele Sale zile petrecute cu noi. Și totuși, înaintea înseși morții, El a spus ucenicilor Săi: „Acestea am grăit vouă, ca *bucuria* Mea întru voi să rămâie, și bucuria voastră să se plinească” (Io 15:11). Și iarăși: „Amin zic ție, astăzi vei fi cu Mine în Rai” (Lc. 23:43).

Toată dragostea va fi cercată, și adevărata prietenie se cunoaște în necaz. Când dragostea este mai tare decât moartea, atunci ea este desăvârșită. După o astfel de „cercare” – de neapărată trebuință nouă tuturor, fără excepție – dragostea, prin moartea în planul pământesc, biruiește moartea în vecinicie și face omul vrednic „Împărăției neclătite” (Evr. 12:28).

Nevoința creștinului, la început se concentrează în-lăuntru său; în desăvârșirea sa însă, ea devine rugăciune pentru întreaga lume, pentru întregul Adam. Întâia mișcare a dragostei duce către Dumnezeu; cea de-a doua – către aproapele. Precum dragostea către Dumnezeu Tatăl a Fiului Celui întrupat și-a atins absolutul, astfel și dragostea Sa către Om merge „până în sfârșit” (vezi Io. 15:10-15; 13:1). Iată anume ce ne este poruncit și nouă.

Poruncile lui Hristos, în esența lor, sânt descoperirea de Sine a lui Dumnezeu. Grăite în cuvinte pământești, ele ne par relative, însă pe cel ce le păzește în chip cuvenit îl aduc până la hotarul dintre relativ și absolut, dintre țărnut și nețărnut, dintre determinism și de-sine-stăpânire. Paza acestor porunci nesilitoare, de departe depășește puterile noastre de făptură. Neapărat trebuie ca El Însuși, Care ni S’a descoperit ca Atotputernic, prin reala sălășluire în-lăuntru nostru să ne înalte în tărâmul ce îi este propriu, al Ființei absolute, celei de nimeni și de nimic condiționate: „Eu sânt buciulul vitei, voi vițele; cel ce rămâne întru Mine și Eu întru el, acela aduce roadă multă; căci fără de Mine nu puteți face nimic” (Io 15:5).

Așa grăiește Cel Singur Stăpânitor a toată făptura (Mt. 28:18).

Dumnezeiasca obârșie a îndrumărilor evanghelice se vedește și prin faptul că cei ce le păzesc, neținând seama de nivelul culturii exterioare, primesc pe Cel Fără-de-început în inima lor: „...Mărturisescu-Mă Ție,

Părinte, Doamne al Cerului și al Pământului, că... ai descoperit acestea pruncilor” (Lc 10:21). Apostolilor, prunci în ceea ce privește știința omenească, Hristos le-a dat adevărata cunoaștere a Adevărului Celui mai înainte de veci (cf. Io. 17:3).

Cel ce a cunoscut pe Tatăl Carele este în ceruri, în acela deja sălășluiește viața vecinică: „...bucurați-vă că numele voastre sânt scrise în ceruri” (Lc. 10:20).

A trăi creștinește este cu neputință; creștinește este cu puțință numai a muri, dar moarte în forma ființării noastre pământești. Dar nici această murire nu este ușoară, simplă: ea este acea „poartă strâmtă”, acea „cale îngustă” ce duce la viață, dar pe care puțini o află (cf. Mt. 7:13-14).

Bunavestire a lui Hristos depășește dincolo de orice măsură tot ceea ce cunoaște Pământul. Cum să se vindece acea cumplită boală cu care Vrăjmașul a molipsit pe Om încă din zorii ivirii sale în lume (Fac. 3:1-6)? Cum este cu puțință a face pe oameni să înțeleagă că acel om cât se poate de neobișnuit – Iisus Hristos cel din Evanghelii – este cu adevărat Dumnezeu Cel Fără-de-început, Făcătorul a tot ce ființează, Care S’a descoperit lui Moisi cu numele *Eu Sânt*? Cine dintre cei „sănătoși la minte” ar putea ajunge la o astfel de „nebunie” încât să recunoască drept Dumnezeu pe un om care a murit pe cruce în mijlocul tâlharilor?... Dar ce putem spune? Cei ce *nu* pot crede în Dumnezeirea lui Hristos, în nici un alt chip nu vor ajunge la propria lor îndumnezeire. A crede sânt în stare sau copiii

curați la inimă, sau cei ce poartă în sine, în ciuda conștiinței căderii și nimicniciei lor, o intuiție în ce privește înrudirea lor cu Dumnezeu. Cred în Hristos cei care cred în propria îndumnezeire. De înțelegerea înălțată sau înjosită a Omului atârnă credința și necredința. Pentru credincios, moartea pe cruce a lui Hristos – cum și pentru ce a fost răstignit – este cea mai puternică mărturie în sprijinul Lui. Uitați-vă cum a înțeles acesta Pavel, cel mai înainte prigonitor: „Hristos m’au trimis... să binevestesc, nu în înțelepciunea cuvântului, ca să nu se facă deșartă *Crucea* lui Hristos. Căci cuvântul Crucii, celora ce pier, nebunie este, dară... celora ce ne mântuim, puterea lui Dumnezeu. Că scris este: Pierde-voiu înțelepciunea înțelepților, și priceperea celor pricepuți voiu lepăda. ...Au nu au făcut nebună Dumnezeu înțelepciunea lumii acesteia? Că de vreme ce întru înțelepciunea lui Dumnezeu nu a cunoscut lumea prin înțelepciune pre Dumnezeu (înțelepciunea arătată în *Zidire*), bine au voit Dumnezeu prin nebunia propoveduirii a mântui pre cei ce cred. Pentru că și Iudeii semn cer, și Ellinii înțelepciune caută, dar noi propoveduim pre Hristos Cel răstignit, Iudeilor sminteală, iar Ellinilor nebunie. Însă celor chemați, Iudeilor și Ellinilor, Hristos, puterea lui Dumnezeu și înțelepciunea. Pentru că ce este nebun al lui Dumnezeu, mai înțelept decât al oamenilor este, și ce este slab al lui Dumnezeu, mai tare decât al oamenilor este. ...Iar înțelepciunea o grăim între cei desăvârșiți, însă înțelepciune nu a veacului acestuia... Ci grăim înțelepciunea lui Dumnezeu cea întru taină, cea ascunsă, carea au rânduit Dumnezeu

mai nainte de veci spre slava noastră, carea nimenea din stăpânitorii veacului acestuia o au cunoscut... Iară nouă au descoperit Dumnezeu prin Duhul Său... Însă noi am luat Duhul Cel din Dumnezeu, ca să știm cele ce sânt de la Dumnezeu dăruite nouă” (cf. 1 Cor. 1:17-25; 2:6-12).

Noi ne împuținăm la suflet, însă Hristos ne zice: „Îndrăzniți, Eu am biruit lumea” (Io 16:33). Dacă El a biruit „lumea” („cosmos”, în limba greacă), înseamnă că El și ca om S’a făcut mai presus de zidire, mai presus de lume. Și tot cel ce crede într’Însul, biruind în nevoiața pocăinței „legea păcatului” (cf. Rom. 7:23), se face asemenea lui Hristos, mai presus de lume (supra-cosmic).

„Părinte, graiurile carile ai dat Mie... și slava carea ai dat Mie, am dat lor... Părinte, pre carii ai dat Mie, voiesc ca unde sânt Eu, și aceia să fie cu Mine, ca să vază slava Mea carea ai dat Mie, căci M’ai iubit mai nainte de întemeierea lumii” (Io. 17:8 ; 22 ; 24).

Pentru a vedea acea slavă, omul neapărat trebuie să fie și el în aceeași slavă. Pentru a înțelege măcar în parte „Cine este Acesta?” (Mt. 21:10), neapărat trebuie a ne asemăna cu El prin petrecerea în duhul poruncilor Lui. Cine nu I-a urmat întru deplină credință, cine nu L-a iubit din toată inima și din toată mintea, și din aceea pricină nu I-a păzit cuvântul, acela să nu îndrăznească în puținătatea minții sale să-L judece, nici să judece cele despre El (cf. 1 Cor. 2:14-15). Fie el cinstit și păstreze tăcerea, că nu este îndestulat a judeca cele despre Fiul lui Dumnezeu și Cuvântul Tatălui. Dacă în dome-

niul științei sau al artei, pentru a prețui cum se cuvine geniul artistului sau al savantului trebuie să nu fii prea departe de el – tot așa și în tărâmul Duhului. Însă cel ce și-a zidit viața pe piatra învățaturii Lui ca pe o stâncă (cf. Mt. 7:24-29), acela treptat va ajunge să înțeleagă „Cine este Acesta.”

Hristos a spus: „*Nimenea* cunoaște pre Fiul, fără numai Tatăl; nici pre Tatăl cunoaște *nimeni*, fără numai Fiul, și căruia va voi Fiul să descopere” (Mt 11:27). Cu alte cuvinte, sânt unii căroră El le descoperă. „*Nimenea* poate să vie către Mine, de nu va trage pre el Tatăl” (Io. 6:44). Înseamnă că – El „trage.” „*Nimenea* vine la Tatăl, fără numai prin Mine” (Io. 14: 6). De aci se vedește că ei „vin” la Tatăl prin El.

Omul este cu adevărat o mare taină. Zidit dintru nimic, el este îndreptat către deplinătatea Ființei Nezidite. Dumnezeu atât a iubit pe om, încât i se dă lui fără măsură, fără limită. Precum Dumnezeu depășește tot ce se cuprinde în realitatea cosmică, așa și omul, îndumnezeit prin sălășluirea Duhului Sfânt în el, este mai prețios decât toate galaxiile. Iată conștiința proprie creștinului, iar în afara ei, el nu poate „cu vrednicie a umbla potrivit chemării cu carea s’a chemat” (Ef. 4:1).

O astfel de îndrăznire oare nu este o nebunie nesăbuită? Bineînțeles că nu, dacă vom urma pilda lui Hristos: „Eu pildă am dat vouă, ca precum Eu am făcut vouă, și voi să faceți” (Io. 13:15); dacă vom urma Apostolilor și Părinților noștri: „Următori fiți mie, precum și eu lui Hristos” (1 Cor 11:1).

În al șasesprezecelea capitol al Evangheliei de la Matthei aflăm o cuprinzătoare învățătură despre aceasta.

„Iisus... au întrebat pre ucenicii Săi, zicând: Cine-Mi zic oamenii că sânt Eu, Fiul Omului? Iar ei au zis: Unii Ioan Botezătorul, alții Ilie, iară alții Ieremia sau unul din proroci. Zis-au lor: Dară voi cine-Mi ziceți că sânt? Și răspunzând Simon Petru, a zis: *Tu ești Hristosul, Fiul lui Dumnezeu Celui Viu.* Și răspunzând Iisus, au zis lui: Fericit ești Simone var Ionà, că trup și sânge nu au descoperit ție, ci Tatăl Meu cel din ceruri. Și Eu zic ție că tu ești Petru, și pre această piatră voi zidi Biserica Mea, și porțile iadului nu o vor birui. Și voi da ție cheile Împărăției Cerurilor, și tot ce vei lega pre pământ, legat va fi în ceruri, și tot ce vei dezlega pre pământ, dezlegat va fi în ceruri. Atunci au poruncit ucenicilor Săi ca să nu spuie nimănui că *El este Hristosul.* De atunci au început Iisus a spune ucenicilor Săi că *se cuvine Lui* a merge în Ierusalim, și *multe a pătimi* de la bătrâni și de la arhierii și de la cărturari, și a fi omorât, și a treia zi a învia. Și luând pre El Petru, a început a-L certa, zicând: Milostiv fii Ție, Doamne; să nu fie Ție acestea. Dar El întorcându-se, au zis lui Petru: Mergi înapoia Mea, satano; sminteală îmi ești, că nu cugeți cele ce sânt ale lui Dumnezeu, ci cele ce sânt ale oamenilor. Atunci Iisus au zis ucenicilor Săi: Tot cel ce voiește să vie dupre Mine, să se lepede de sine și să-și ia crucea și să urmeze Mie. Că cine va voi să-și mântuiască sufletul, pierde-l-va; iară cine va pierde sufletul său pentru Mine, afla-va pre el. Că ce folos este omului de va dobândi lumea toată, iar sufletul său va pierde?

Sau ce va da omul schimb pentru sufletul său? Că va să vie Fiul Omului întru slava Tatălui Său, cu îngerii Săi, și atunci va răsplăti fieștecăruia după faptele lui. Amin zic vouă: Sânt unii din cei ce stau aci, cari nu vor gusta moarte până ce vor vedea pre Fiul Omului venind întru Împărăția Sa” (Mt 16:13-28).

În această frântură din Evanghelie ne sânt date momentele cele mai însemnate ale descoperirii despre „poarta cea strâmtă și calea cea îngustă ce duce la viață.” Când mulți din popor au început să-L socotească pe Hristos ca mare proroc, iar Apostolii chiar ca „Fiul lui Dumnezeu Celui Viu”, atunci El a „început să descopere ucenicilor” despre suferințele și moartea ce Îl așteptau. „Simțământului omenesc” al lui Petru, Domnul i-a dat un răspuns hotărât: „Mergi înapoia Mea”, și Și-a continuat învățătura despre neapărata nevoie a crucii pentru toți cei ce urmează Lui. Și ajunge până la gândurile ultime: spre a-și mântui sufletul pentru vecinicie în Împărăție, este nevoie de a-l pierde în planul intereselor pământești. Vrednicia sufletului este atât de mare, încât dacă prețul dobândirii întregii lumi va fi pricină de daună în planul lui Dumnezeu, atunci nici toate bunurile Pământului nu vor acoperi „paguba” duhovnicească adusă. Biserica Sa cea nebiruită de iad, El o zidește pe mărturisirea Dumnezeirii Sale. Odată luată de la El deplinătatea Dumnezeirii, nici Biserica, nici oricine altcineva nu va putea birui nici lumea, nici cele mai de jos ale iadului.

Și iarăși auzim cuvântul despre măreția și stăpânirea Sa cea fără de început, care se va arăta unora din cei de față în acel ceas. Cea din urmă s'a săvârșit pe Thavor, unde Hristos S'a rugat pentru „ieșirea” Sa la judecată și la moarte (cf. Lc. 9:31); unde Lumina cea nefăcută a Duhului Sfânt a luminat pe Apostoli, și ei au văzut pe Moisi și pe Ilie ca slujitori ai Domnului, și au auzit glasul cel neajuns al Tatălui dând mărturie pentru fiimea cea mai înainte de veci a lui Iisus.

În cel mai scurt răstimp – și slava nemărginită, și pogorârea în iad. *Și aceasta este calea pentru creștini:* ei se osândesc pe sine muncilor, dar ca răspuns primesc darul milostivirii Tatălui, pe care nici un cuvânt nu-l poate descrie. Iată viața adusă nouă de Hristos, în toată bogăția *prisosului* ei (cf. Io. 10:10): ea cuprinde și iadul și Împărăția; împreunează în sine și suferința limită, și cea mai înaltă fericire. Ea face ca micul om să fie mare, universal, asemănător întru toate lui Dumnezeu... Din nefericire, „puțini sânt carii află pre ea” (Mt. 7:14).

Darurile Tatălui depășesc măsura noastră de a le putea purta. Când puterea cea preanemăsurată se poartă asupra omului stricăcios, s'ar putea ca atunci să se apropie de el acela care a căzut, în paroxismul mândriei sale. Cum vom ocoli noi căderea aceluia? Iarăși, și aci ne povățuiește pilda lui Hristos cel ispitit în pustie. Așijderea, ne amintim încă și de cuvintele Sale: „Și tu, Capernaume, carele până la cer te-ai înălțat, până la iad te vei pogori” (Mt. 11:23).

Pentru a zugrăvi mai limpede tabloul căii noastre creștine, asemenea Părinților, vom alege metoda pildei. Când ne uităm la un pom bătrân, de veacuri, care își înalță coroana până în nouri, noi știm că puterea rădăcinilor lui care se afundă în adânc trebuie să fie pe măsura dimensiunilor sale. Dacă rădăcinile lui nu ar pătrunde în întunecatele sânnuri ale pământului, poate tot atât de adânc pe cât este de înaltă coroana; dacă întinderea rădăcinilor sale și puterea lor nu ar fi pe măsura volumului și greutateii părții văzute a copacului, ele nu ar putea nici să îl hrănească, nici să-l țină în picioare: un vânt slab l-ar putea doborî. Tot așa și în viața duhovnicească a omului. Dacă conștientizăm măreția chemării noastre în Hristos, cu alte cuvinte, alegerea noastră în Sfatul cel mai nainte de veci al lui Dumnezeu spre înfiere, iar aceasta mai nainte de zidirea lumii, atunci de aci noi nu ne vom înălța în mândrie, ci cu adevărat ne vom smeri. Mișcarea în jos, în întunerecul cel din afară, este de neapărată trebuință nouă tuturor, pentru a ne ține în adevăratul duh creștin. Ea se exprimă printr' o neconținută amintire a nimicniciei noastre dintru început, prin cea mai aspră osândire de sine în toate. Și cu cât mai adânc se pogoară omul în osândirea de sine, cu atât mai mult îl înalță Dumnezeu. „Zic vouă... că tot acela ce se înalță pre sine smeri-se-va, iar cel ce se smeriște pre sine se va înălța” (Lc 18:14).

Foarte mulți sânt cei care, necunoscând din experiență lucrările binefăcătoare ale rugăciunii, nu știu că prin ea duhului omului i se deschide lumea unei măreții

de nedescris: și întunecoasele adâncuri ale iadului, și tărâmurile de lumină purtătoare ale cerurilor. Fără credința în înviere, mai toată suferința devine absurdă, lipsită de sens; ea poate împlânzi sufletul îndărătnic, însă nu îl vindecă de mândria ce se ascunde în străfundurile lui; ea îmbogățește experiența vieții; însă fără rugăciune nu duce sufletul către nepătimire; treptat, ea omoară și trupul, și inima, și mintea, fără ca ele să se desăvârșească în cunoașterea lui Dumnezeu. Când însă se atinge de suflet Lumina lumii de Sus, atunci totul se schimbă: mor patimile pământești, iar duhul se înalță spre a vedea pe Cel vecinic. Dăruit cu această binecuvântare, omul își trăiește orice situație pământească (socială, materială, ba chiar și științifică) ca pe un „accesoriu”, și nicicum nu se sinchisește de cariera sa pământească. Și dacă va continua trăindu-se pe sine în conștiința smerită, atunci îi va fi dată și mai multă cunoaștere despre tainele veacului ce va să fie.

Împreunându-se prin rugăciune cu Hristos, omul primește launtric, în inimă și în minte, mărturia că în vecinicie întreg cuprinsul ființei, și dumnezeiești și omenești, îi va fi dat drept stăpânie nestrămutată. În vârtutea acesteia, toată buna făptuire săvârșită de către oricine, încă de aci începe să-l îmbucure cu bucuria pentru mântuirea cea de obște (cf. Lc. 15:31-33). Slava fratelui va fi și propria lui slavă. Vederea fețelor proslăvite de Lumina cea Dumnezeiască – te îndulcește; și cu cât mai bogată strălucirea lor, cu atât mai minunată vederea. Împărăția ce vine, a sfinților, constă în prisosul

iubirii, a cărei înainte-gustare o dă Dumnezeu încă de aci. Dragostea lui Dumnezeu îmbrățișează și iadul. Și noi știm acum că pogorârea noastră în iad, în cursul acestei vieți, este adevărata cale către desăvârșire.

Biruința asupra iadului are două perioade: cea dintâi

biruința întunecului său înlăuntrul nostru; a doua – dragostea proprie Dumnezeirii care împreună-pățimește cu toată făptura. Da, dragostea aceasta umple întregă lumea făcută, și prin Duhul Sfânt se împărtășește celor mântuiți. Vecinicia nu are „întindere” dar cuprinde în sine toate întinderile veacurilor; vecinicia îmbrățișază nedesfășurat în sine toate nesfârșitele întinderi ale zidirii.

Experiența noastră pământească nu atinge deplinătatea absolută, ceea ce însă nu o face mai puțin vrednică de crezare. Iată cum vorbește Sf. Pavel despre acest sfânt eveniment: „Dragostea niciodată nu cade; ci fie prorocii, vor pieri; fie limbi, vor înceta; fie cunoaștere, se va zădărnici. Pentru că în parte cunoaștem, și în parte prorocim. Dar când va veni ce este desăvârșit, atunci ce este în parte se va zădărnici. ...Că vedem acum ca prin oglindă întunecată, în ghicitură, dar atunci față către față; acum cunosc în parte, dar atunci voi cunoaște (desăvârșit) precum și cunoscut sânt (de către Dumnezeu). Ci acum rămâne credința (ca început al iubirii), nădejdea (coacerea ei), dragostea (în desăvârșirea ei), acestea trei; dar mai mare dintre acestea este dragostea” (cf. 1 Cor. 13:8-13).

A cunoaște calea ne păzește vii până și în iad, însă aceasta nu face ca suferințele noastre să fie „închipu-

ite”: noi trăim ca un chin întunerecul ucigaș al patimilor, proprii tuturor urmașilor lui Adam celui căzut; dar nu cădem pradă flăcării iadului: „Și nu deznădăjdui!” Nu trebuie să ne înfricoșăm peste măsură de această pogorâre în întunerec, deoarece în afara ei, după cădere, deplinătatea cunoașterii este de neajuns.

Oricât ar înainta vreun om într'un oarecare domeniu al științei, el niciodată nu trebuie să uite datele „elementare”, adică cele de temelie ale științei sale; așa și noi, câtă vreme sântem în acest trup, ne ținem cu tărie de metoda pe care ne-au arătat-o Părinții noștri și de lucrarea în noi a Duhului lui Dumnezeu: nefiind slobozi de urmările legii păcatului ce lucrează în noi, ne osândim cu mânie, cu ură față de noi înșine, a arde în întunerecul cel din afară; că nu este alt foc care să stingă în noi lucrarea patimilor. Și ce se întâmplă? Când rugăciunea arzândă mistuiește lăuntrul nostru și inima ajunge la neputință în răbdarea ei, atunci neașteptat vine răcorirea cereștii mângâieri. Când simțământul stricăciunii noastre ne afundă duhul în deznădăjduire, atunci dintr'o dată se pogoară asupra noastră putere nouă de Sus și ne îmbracă în nesticăciune (1 Cor. 15:54). Când întunerecul vârtos zdrobește cu groază sufletul nostru, atunci în chip de netâlcuit preaminunata Lumină preschimbă noaptea adâncă în zi luminată, ne ridică în înălțime, și ca pe niște fii ne duce în Casa Tatălui.

Cum se pot explica astfel de experiențe? De ce mânia noastră osândire de sine ne îndreptățește înaintea lui Dumnezeu? Oare nu pentru că această conștientizare a puterii atotcovârșitoare a păcatului ce ne stăpâ-

nește este curat adevărul ființial? O astfel de pocăință care străbate până la obârșiile tragediei întregii lumi (cf. Fac. cap. 3), deschide în lăuntrul nostru „un loc” pentru venirea Duhului Sfânt, Duhul Adevărului Care ne duce înnoiți în Împărăția de Lumină purtătoare.

Cât de uimitoare sânt căile lui Dumnezeu! Însuși omul nu le poate descoperi de la sine, însă Duhul ce purcede de la Dumnezeu, cu venirea Lui luminează înaintea noastră această minunată intrare spre vecinica mântuire.

„Dară când va veni Mângâietorul pre Carele Eu voi trimite vouă de la Tatăl, Duhul adevărului Carele de la Tatăl purcede, Acela va mărturisi pentru Mine (Io. 15:26). ...Acela... povățui-va pre voi într-un tot adevărul” (Io. 16:13).

Cu neputință este a nu cânta cântare lui Dumnezeu când ieși din flacăra pocăinței care nevăzut ne-a retopit într’un nou chip al ființei, arzând tot ce fusese stricacios în noi, tot ce ne împovăra ca o sarcină apăsătoare. Cum și cine va descrie petrecerea în această flăcără? Cum și cui s’ar putea propune o astfel de experiență? A dori tuturor și fiecărui om înălțare către Ființa Dumnezeiască – este firesc; cine însă va răbda chinurile iadului fără a cădea pradă celei mai de pe urmă deznădăjduiri? Căutând asupră-mi ca unul osândit a trăi într’un veac cumplit pentru istoria Pământului, mintea îmi înclină spre convingerea că pentru mulți dintre contemporani poate nici nu este altă cale.

Deja mai mult de o singură dată am îndrăznit să-mi exprim propria experiență: Rugăciunea deplinei

pocăințe înaintea Făcătorului nostru trece prin toate încercările cu puțință celor zidiți „după chipul lui Dumnezeu”. „Chipul și asemănarea” omului cu Domnul grăiește limpede că fiecare dintre noi poate deveni „domn”, nu altfel decât dacă biruiește – desigur, nu cu ale sale puteri, ci prin credința în Hristos (cf. 1 Io. 5:4-5) – tot ceea ce umple acest cosmos văzut și pe care mintea îl poate înțelege (cf. Io. 16:33). În Cartea lui Iov (după Septuaginta 1:7) citim: „Și au zis Domnul, diavolului: De unde ai venit? Și răspunzând diavolul, a zis către Domnul: Încunjurând pământul și *străbătând cele de sub cer*, iată de față sânt.” În Sfânta Scriptură adesea prin „cer” se înțelege sfera Dumnezeiască iar „cele de sub cer” sânt lumea zidită. Prin urmare, nu există loc pe Pământ, dar nici în întregul cosmos, unde să fie cu puțință a ocoli întâlnirea cu diavolul. Iar dacă acesta controlează nu numai lumea noastră, a oamenilor, ci și tot restul cosmosului, ca „stăpânitor al acestei lumi”, atunci oriunde am afla noi un „loc”, fie el și duhovnicesc, el va veni să ne încerce. Fericitul Stareț Siluan, într’o cuvântare pe această temă, zicea: „Mintea se luptă cu mintea... Mintea noastră – cu mintea vrăjmașului.”⁴ Până și de Hristos, când era în pustie, el s’a apropiat ispitindu-L (Mt. 4:1-11; Lc. 4:1-14). Însă înainte de rugăciunea Sa din Ghethsimani, Domnul a spus ucenicilor Săi: „Vine stăpânitorul lumii acesteia, și întru Mine nu are nimic” (Io. 14:30).

⁴ Cf. *Viața și învățătura Starețului Siluan Athonitul*, Ed. Deisis, Sibiu, 1999, p. 152.

Dar ce doresc în esență să spun? Iată – faptul că la toate nivelele suișului nostru către Dumnezeu, vrăjmașul ne va urmări și ne va ispiti. Și atunci când suferim dureri mari în toate planurile ființei noastre, sau când ne lăsam pradă unui gând de mândrie, el va încerca să ne întoarcă de la Dumnezeu.

Dacă, chiar fără a înșira toate chinurile ce sânt sortite nevoitorului lui Hristos – ceea ce, între altele, este chiar cu neputință – voi pune înainte doar unele din luptele cu „mințea vrăjmașului”, totuși nu fără frică mă voi opri asupra câtorva dintre ele. În al zecelea capitol al cărții despre Stareț⁵ am scris următoarele:

„Omului, cu Dumnezeu nu-i este totdeauna ușor. În perioada îndepărtării harului, care de obicei este foarte îndelungată, Dumnezeu uneori poate apărea sufletului ca un neînduplecat călău. Neatingând mila lui Dumnezeu, în ciuda unei nevoie și trude limită, omul suferă atât de cumplit încât, dacă ar fi cu putință, s’ar lepăda de tot, până și de a mai fi.

În ce constă suferința lui? A răspunde la această întrebare nu este ușor.

Cercând pe Dumnezeu, cunoscând viața în lumina Feței Sale, sufletul de acum nu își mai află odihna în nimic din cele ale lumii, nici mângâiere, și nimica nu-l mai poate împlini; și în același timp, este înconjurat de orice, în afară de Dumnezeu. Tot ce cunoscuse ca rău, ca întunec, toată lucrarea

⁵ Ibid., p. 179.

demonică îl înviforează; și chinul patimilor uneori duce până la ultima încordare; iar Dumnezeu se poartă ca și cum s'ar fi depărtat de om și nu ia aminte la niciuna din chemările lui. Ca cea mai neputincioasă dintre făpturi, el atârnă asupra cumplitudinii hău și strigă către Dumnezeu după ajutor, însă toate strigătele lui rămân neauzite. Dumnezeu rămâne ca și nepăsător față de toate suferințele lui... Sufletul conștientizează dreptatea judecății lui Dumnezeu, dar nu aceasta îi micșorează suferințele. Nu închipuit, ci cu adevărat afundându-se în umbra morții și neaflând cu sine pe Dumnezeu pe Care zi și noapte Îl cheamă, sufletul suferă de nerăbdat. (Anume astfel de zile de părăsire de Dumnezeu sânt cele pe care le alege îndeosebi vrăjmașul.) Se naște întrebarea: Pentru ce toate acestea?

În vremea însăși încercării, sufletul nu o poate pricepe ca pe o arătare a milostivirii lui Dumnezeu; ca *încrederea* pe care Dumnezeu i-o arată, ca dorire a lui Dumnezeu să împărtășească omului sfințenia și plinătatea ființării în Sine. Sufletul știe numai una – Dumnezeu l-a părăsit, după ce îi arătase Lumina Sa, și astfel i-a înmulțit peste măsură suferințele. Și când, neputincios până în sfârșit, încă nu vede pe Dumnezeu plecându-Se asupra lui cu a Sa milostivire, *atunci se nasc astfel de gânduri și simțăminte despre care se păstrează tăcerea.*”

Iată mă aflu în fața unei greutăți de a hotărî: să mă încredințez oare maturității contemporanilor noștri și să vorbesc cu ei ca și cu unii care însetează după adevă-

ratul cuvânt al desăvârșirii, sau să cruț copilăreasca lor neputință? Rog pe tot cititorul acestor pagini să se roage pentru mine, ca să nu pricinuiesc, în loc de folos, daună vreunui suflet.

Vrăjmașul în asemenea cazuri stârnește sufletul până la un răzvrăt împotriva lui Dumnezeu. Acela, din clipa căderii omului, are stăpânire să pătrundă în însuși adâncul nostru, iar acolo începe să învinuiască pe Dumnezeu pentru toate suferințele lumii noastre, pentru că *El* a zidit-o, această lume. Neputința de a înțelege se face asemenea cătușelor dintr'o închisoare; și inima și mintea se turbură. Ispititorul caută să ducă pe om până la culme: să săvârșească tot lucrul potrivit lui Dumnezeu.

Mă voiu opri aci. Unele din făcăturile vrăjmașului se aseamănă unui lichid caustic vărsat pe o membrană mucoasă; altele – unui vânt rece pătrunzător sau unuia arzător; uneori însă ne aflăm ca și ocrotiți de toate vânturile, și doar vedem din adăpostul nostru norii gonindu-se și crengile copacilor clătînându-se, ceea ce ne dă de înțeles că suflă vânturile, că ele sânt puternice, dar totuși nu ajung la noi. În astfel de cazuri, ca liberi observatori, urmărim gândurile ce se poartă în atmosfera înconjurătoare; însă ele nu au putere asupra noastră. Și aceasta se întâmplă numai celor ce au cunoscut lucrarea harului, înlăuntrul cărora s'a aruncat sămânța dumnezeiască. Dar cei necercați sânt asemenea profanilor ce intră într'o galerie de artă sau într'un muzeu și nu deslușesc care lucrare poartă asupra-și pecetea celui mai

înalt geniu, și care nu este decât mediocră și nevrednică de a fi luată în seamă. Adesea preferința lor se oprește asupra ultimelor nimicnicii.

„Lupta noastră este... împotriva începătoriilor, și a stăpâniilor, și a țiitorilor lumii întunerecului veacului acestuia, împotriva duhurilor vicleniei întru cele cerești” (cf. Ef. 6:12). Toate aceste duhuri ale „vicleniei întru cele cerești”, cu furie atacă inima înmuiată prin pocăință și mintea deșteptată prin starea înaintea lui Dumnezeu. Ele pătrund cu nerușinare înlăuntrul nostru și lucrează astfel încât ni se dă impresia că gândurile și simțămintele pe care vrăjmașii ni le aduc, ne sânt proprii nouă. Este drept că după cădere noi purtăm în sine oarecari asemănări cu ațâțările drăcești. În vârtutea acestui fapt, pornirea pocăinței atinge o asemenea putere, încât duhul nostru iese din formele acestei lumi, în tărâmul nețârmuririi înțelegătoare, și „acolo”, unu în fața Celui Unu, stă în golătatea sa, primind fără cuvinte cunoaștere despre caracterul căderii noastre și despre vecinicia lui Dumnezeu.

Pavel, mai nainte prigonitor al Bisericii și ucigaș al credincioșilor, avea pentru ce să se pocăiască. Presupun, nu cu ușurătate, că uimirea sau răpirea lui s'a săvârșit în avântul unei pocăințe deznădăjduite. El însuși scrie despre acel eveniment următoarele: „Știu pre un om în Hristos... sau în trup, nu știu, sau afară de trup, nu știu, Dumnezeu știe, că s'a răpit unul ca acesta până la al treilea cer... în Rai, și a auzit *negrăite* graiuri,

carile nu este slobod omului a grăi” (2 Cor 12:2-4). Tot el scrie către Romani: „Cine pre noi va despărți de dragostea lui Hristos? Necazul, sau strâmtorarea, sau prigoana, sau foametea, sau golătatea, sau primejdia, sau sabia? Precum scris este că: Pentru Tine omorâmu-ne toată ziua, socotitu-ne-am ca oi de junghiere. Ci întru acestea toate preabiruiam prin Cela ce ne-au iubit. Pentru că încredințat sânt că nici moartea, nici viața, nici ingerii, nici începătoriile, nici puterile, nici cele de acum, nici cele viitoare, nici înălțimea, nici adâncul, nici altă oarecarea zidire putea-va să despartă pre noi de dragostea lui Dumnezeu cea întru Hristos Iisus Domnul nostru” (Rom. 8:35-39).

Nu este greu de înțeles că Pavel petrecuse în focul unor astfel de încercări care s’au revărsat în cuvintele ce ne-a pus înainte. În cartea despre Starețul Siluan⁶, pe temeiul experienței nevoitorilor contemporani, am adăugat unele lămuriri asupra cuvintelor marelui Apostol. Scriam:

„De la dragostea lui Dumnezeu smulg pe nevoitor protestele rațiunii... care nu poate să cuprindă sau să primească legea Duhului lui Hristos, care rațiunii îi apare ca nebunie (cf. 1 Cor. 2:14). În clipele părăsirii de către Dumnezeu aceste proteste pot atinge o deosebită putere.

De la dragostea lui Dumnezeu vor smulge pe nevoitor: uneori dorul de a trăi, alteori frica de a

⁶ Ibid., pp. 205-206.

muri; uneori pornirea către îndulciri, altele bolile sau foametea, sau prigoanele și alte suferințe; uneori înălțimea și lumina altor descoperiri; altele adâncul și strălucirea altor înțelegeri; uneori măreția unor oarecari alte stăpâniri sau lărgimea altor oarecari putințe; uneori vedenia îngerilor și a altor făpturi cerești, altele silnicia înfricoșătoarelor puteri ale întunerecului.

Cu deplină întemciere se poate afirma că, pe calea dobândirii vecinicii lui Dumnezeu, creștinul va întâlni un întreg șir de ispite și de încercări cu puțință, astfel încât... toate căile omului vor fi cunoscute creștinului, atunci când propriile sale căi sânt ascunse privirilor străine (vezi 1 Cor. 2:15-16).”

Știu că nu sânt nimic. Dar cu toată nimicnicia mea, durerea mea, suferința mea, nu mi se par nevrednice de luare-aminte. Și Domnul, Cea ce ne-a dat porunca: „Vedeți să nu defăimați pre unul din aceștia mici” (Mt. 18:10), nu mi-a defăimat strigarea, „și m’au auzit, și din toate necazurile mele m’au mântuit” (Ps. 33:7). În rugăciunile mele nebunești eu mă purtam fără reținere, ba chiar cu îndrăzneală; El însă răspundea liniștit și blând, nerușinându-mi ignoranța. Rugându-mă, eu așteptam răspuns, și în același timp nu îndrăzneau să nădăduiesc a-l primi. Mai presus de așteptările mele – El a venit. Deosebit de neașteptat a fost chipul ivirii Lui. Vrăjmașii s’au depărtat. El a biruit – și pe ei, și pe mine. Ciudat lucru: pentru prima oară am cunoscut negrăita bucurie pentru faptul că fusesem biruit.

Dumnezeu este neajuns de mare. Noi auzim și citim cuvinte despre măreția Lui, dar cu totul altceva este să o trăiești, acea măreție. Nimeni și nimic nu poate întru nimic să micșoreze Domnia Lui cea fără-de-început, dar El Însuși Se micșorează într'o măsură de asemeni neajunsă nouă: în firavul nostru trup, El a atins absolutul. Acum, din experiența propriei mele vieți, eu știu: El însetează după desăvârșirea noastră. Îngăduindu-ne o luptă grea cu vrăjmașul și cu noi înșine în căderea noastră, El voiește să ne vadă biruitori. Dacă noi nu ne vom lepăda de El, nici chiar în cea mai deplină a noastră pustiire de către vrăjmași, atunci El neapărat va veni. Biruiește – El, nu noi. Însă biruința ne-o va atribui nouă, pentru că noi am suferit.

Nu sânt în zidire repetiții absolut identice. Cu atât mai puțin în ființa făpturilor cuvântătoare. Fiecare om are o inimă zidită de Dumnezeu „deosebi” (Ps. 32:15). Este o inimă dată unei persoane-ipostas, și ca atare – de nerepetat. În înfăptuirea sa finală fiecare persoană va primi și un *nume* final pentru toți vecii, cunoscut numai lui Dumnezeu și însuși omului ce poartă acel *nume* (cf. Apoc. 2:17). În acest chip, chiar dacă va fi viața tuturor celor mântuiți *una*, precum Una este Împărăția Sfintei Treimi (cf. Io. 17:11, 21-22), totuși principiul personal în fiecare va rămâne de neîmpărțășit nimănui altcuiva.

Dacă aceste date ale Descoperirii sânt adevărate, atunci, firește, este de înțeles și faptul că nu este și nu poate fi un singur sistem pentru toți, un singur program sau o rostuire a creșterii. Dar nu înseamnă că nu sânt nicăieri temeuri comune. Astfel, se observă un feno-

men ce se repetă aproape neschimbat în rânduiala vieții noastre duhovnicești; nu în amănunte, ci în principiu, și anume: când se întoarce către Dumnezeu, omul primește un har care îl va însoți, îl va lumina, învățându-l multe taine ale vieții ascunse în Dumnezeu. Apoi, în chip de *neocolit*, harul se îndepărtează de la el, cel puțin în puterea sa „simțită”, și Dumnezeu va aștepta răspuns pentru darul revărsat asupra-i. Această cercare a credincioșiei are un îndoit rost: cel dintâi, de neapărată trebuință nouă, acela de a ne manifesta libertatea și înțelegerea, de a crește și de a duce, dacă este cu putință, până la desăvârșire darul libertății determinării de sine în planul vecinicii. Celălalt – de a da Tatălui nostru Ceresc puțința să ne dea *toate* ale Sale (cf. Lc. 15:31), întru vecinică chivernisire, căci tot darul de Sus ni-l însușim neapărat prin suferință. După ce ne-am dovedit credincioșia a fi neclătită, din nou vine Dumnezeu și sălășluiește pentru totdeauna în omul devenit *în stare* de a purta Focul iubirii Tatălui (cf. Io. 14:23; Lc. 16:10-12).

Astfel, deși nu avem rețete de obște pentru viața în Dumnezeu, totuși sânt anumite date de temei pe care trebuie să le purtăm în conștiința noastră, pentru a săvârși calea în chip înțelegător, spre a nu cădea pradă necunoașterii căilor mântuirii.

„Dumnezeule, Mântuitorul nostru, nu ascunde de la mine tainele căilor mântuirii Tale.”

Pentru creștin, așa cum îl înțelegem noi, calea către Tatăl este numai prin Fiul. „Toate câte are Tatăl ale Mele sânt” (Io. 16:15). În nașterea cea mai nainte de veci a Fiului, Tatăl a revărsat în El toată plinătatea Fi-

inței Sale. În vârtutea acesteia, Fiul este întru totul deopotrivă cu Tatăl; El este plinătatea deșertândă a arătării Tatălui: El este viața Lui, vârtutea, puterea, stăpânia, împărăția, înțelepciunea, atotcunoașterea, înfăptuirea, dragostea... „Cela ce a văzut pre Fiul, a văzut pre Tatăl” (cf. Io. 14:9). „Cela ce pre Fiul urăște, și pre Tatăl urăște” (cf. Io. 15:23). „Cela ce crede în Fiul are viață vecinică; dară cela ce nu ascultă de Fiul, nu va vedea viața, ci mânia lui Dumnezeu mâne preste el” (cf. Io. 3:36).

Prin Duhul Sfânt, Care de la Tatăl purcede și în Fiul odihnește, se cunoaște Fiul în Dumnezeirea Sa și în omenirea primită de El. În același Duh noi trăim și pe Tatăl.

Fiecare cuvânt al lui Hristos este adevăr ce nu se supune judecății oamenilor. Pretutindenea avem mărturie despre unicitatea Lui, a Fiului și Cuvântului lui Dumnezeu. Ba chiar El Însuși o întărește categoric: „Toți câți mai nainte de Mine au venit, furi sânt și tâlhari” (cf. Io. 10:8). Iar în privința celor ce aveau și au încă să se ivească după venirea lui Hristos – El a spus: „Vedeți să nu vă înșele cineva; că mulți vor veni în numele Meu, zicând: Eu sânt Hristos⁷, și pre mulți vor înșela... Atunci de va zice vouă cineva: Iată aci este Hristos, sau: Acolo, *să nu credeți*. Că se vor scula hristoși mincinoși și proroci mincinoși, și vor da semne mari și minuni, cât să înșale, de va fi cu putință, și pre cei aleși. Iată, *mai nainte* am spus vouă. Deci de vor zice vouă: Iată, în pustie este, nu ieșiți; Iată, în cămări,

⁷ Hristos – cuvânt grecesc ce înseamnă în românește „Uns”; în evreiește, „Messia.”

nu credeți. Că precum iese fulgerul de la răsărit și se arată până la apus, așa va fi și venirea Fiului Omului” (Mt. 24:4-5; 23-27). Nu încape îndoială că Domnul se osebește de *toți* ceilalți socotiți a fi „dascăli ai omeni-rii”: „Unul este Dascălul vostru, Hristos; iar voi *toți* frați sânteți” (Mt. 23:8).

Istoria cunoaște multe încercări de a pune pe Hristos în rând cu alți dascăli, proroci și întemeietori de religie; astfel de încercări s’au înmulțit în zilele noastre; este cazul să le așteptăm și în viitor. Ele toate se reduc la una: refuzul de a primi Dumnezeirea lui Hristos cea dintru început și, prin urmare, de a recunoaște absoluta Sa autoritate, așa cum a făcut-o Întâiul Sobor Ecumenic (325 d.H.).

Lumina cea fără de început ni s’a împărtășit prin întruparea Logosului Tatălui. Acolo unde este lepădată această mare „taină a bunei cinstiri” (1 Tim. 3:16), nu este cazul să ne așteptăm a afla cunoașterea Adevărului. În Creștinism se împreunează și cea mai pipăită realitate, și conștiința faptului că, în cele din urmă, Dumnezeu rămâne neapropiat. Noi mâncăm Trupul Dumnezeului Celui întrupat și bem Sângele Lui: devenim mădulare ale Trupului Său (Ef. 5:30). În părtașie cu cuvântul Său, mintea noastră zidită se contopește cu Mintea cea mai nainte de veci, Dumnezeiască. Și în același timp: „Pre Dumnezeu nimenea niciodinioară a văzut” (1 Io. 4:12). „Împăratul împăraților și Domnul domnilor... întru neapropiată lumină locuind, pre Carerele nu a văzut nimenea dintre oameni, nici a vedea poate” (1 Tim. 6:15-16).

Pe Dumnezeu Care în esența Sa depășește toată înțelegerea, tot numele sau chipul, Biserica lui Hristos îl cunoaște în experiența sa de veacuri. Și Părinții noștri, printr'o experiență limită puterilor omenești, s'au făcut părtași acestei cunoașteri lăsate nouă de ei ca o prețioasă moștenire care nu ni se va lua (cf. Lc. 10:42). Smerit Dumnezeuul nostru nu disprețuiește nimicnicia noastră și nu ne-a refuzat a-L cunoaște în fericire, în măsura bunăvoinței Sale către om (cf. Mt. 11:27).

Calea noastră spre a cunoaște pe Dumnezeu trece nu prin cărți, ci prin credința în cuvântul lui Hristos; credința aceasta ne pogoară mintea într'o inimă cuprinsă de flacăra iubirii pentru Hristos. Noi ne pogorâm în acest ocean fără de fund care este inima omului. Cunoaștem osteneala acestei afundări: ea este condiționată de greutatea suferinței. Acolo, în străfunduri, mâna lui Dumnezeu gingaș ne cuprinde și ne ridică la cer. De altfel, și înălțarea la cer este cu puțință, dacă pentru ea avem energia durerii dragostei.

În cartea de față mult vorbesc despre „durere” și îmi vine adesea o temere că nu toți vor înțelege corect acest termen al nevoinței. Durerea despre care vorbesc este laitmotivul vieții mele în Dumnezeu. Nu pot uita de dânsa. Ea întru nimic nu se aseamănă cu durerile trupești sau sufletești, deși adesea cuprinde și acest plan mai prejos. Este vorba de durerea dragostei lui Dumnezeu care smulge din lumea aceasta pe cel ce se roagă, ducându-l într'o altă lume. Cu cât mai puternică este durerea duhovnicească, cu atât mai vârtoasă atra-

nu credeți. Că precum iese fulgerul de la răsărit și se arată până la apus, așa va fi și venirea Fiului Omului” (Mt. 24:4-5; 23-27). Nu încape îndoială că Domnul se osebește de *toți* ceilalți socotiți a fi „dascăli ai omeni-rii”: „Unul este Dascălul vostru, Hristos; iar voi *toți* frați sânteți” (Mt. 23:8).

Istoria cunoaște multe încercări de a pune pe Hristos în rând cu alți dascăli, proroci și întemeietori de religie; astfel de încercări s’au înmulțit în zilele noastre; este cazul să le așteptăm și în viitor. Ele toate se reduc la una: refuzul de a primi Dumnezeirea lui Hristos cea dintru început și, prin urmare, de a recunoaște absoluta Sa autoritate, așa cum a făcut-o Întâiul Sobor Ecumenic (325 d.H.).

Lumina cea fără de început ni s’a împărtășit prin întruparea Logosului Tatălui. Acolo unde este lepădată această mare „taină a bunei cinstiri” (1 Tim. 3:16), nu este cazul să ne așteptăm a afla cunoașterea Adevărului. În Creștinism se împreunează și cea mai pipăită realitate, și conștiința faptului că, în cele din urmă, Dumnezeu rămâne neapropiat. Noi mâncăm Trupul Dumnezeului Celui întrupat și bem Sângele Lui: devenim mădulare ale Trupului Său (Ef. 5:30). În părtașie cu cuvântul Său, mintea noastră zidită se contopește cu Mintea cea mai nainte de veci, Dumnezeiască. Și în același timp: „Pre Dumnezeu nimenea niciodinioară a văzut” (1 Io. 4:12). „Împăratul împăraților și Domnul domnilor... întru neapropiată lumină locuind, pre Carerele nu a văzut nimenea dintre oameni, nici a vedea poate” (1 Tim. 6:15-16).

Pe Dumnezeu Care în esența Sa depășește toată înțelegerea, tot numele sau chipul, Biserica lui Hristos îl cunoaște în experiența sa de veacuri. Și Părinții noștri, printr'o experiență limită puterilor omenești, s'au făcut părtași acestei cunoașteri lăsate nouă de ei ca o prețioasă moștenire care nu ni se va lua (cf. Lc. 10:42). Smerit Dumnezeuul nostru nu disprețuiește nimicnicia noastră și nu ne-a refuzat a-L cunoaște în fericire, în măsura bunăvoinței Sale către om (cf. Mt. 11:27).

Calea noastră spre a cunoaște pe Dumnezeu trece nu prin cărți, ci prin credința în cuvântul lui Hristos; credința aceasta ne pogoară mintea într'o inimă cuprinsă de flacăra iubirii pentru Hristos. Noi ne pogorâm în acest ocean fără de fund care este inima omului. Cunoaștem osteneala acestei afundări: ea este condiționată de greutatea suferinței. Acolo, în străfunduri, mâna lui Dumnezeu gingaș ne cuprinde și ne ridică la cer. De altfel, și înălțarea la cer este cu puțință, dacă pentru ea avem energia durerii dragostei.

În cartea de față mult vorbesc despre „durere” și îmi vine adesea o temere că nu toți vor înțelege corect acest termen al nevoinței. Durerea despre care vorbesc este laitmotivul vieții mele în Dumnezeu. Nu pot uita de dânsa. Ea întru nimic nu se aseamănă cu durerile trupești sau sufletești, deși adesea cuprinde și acest plan mai prejos. Este vorba de durerea dragostei lui Dumnezeu care smulge din lumea aceasta pe cel ce se roagă, ducându-l într'o altă lume. Cu cât mai puternică este durerea duhovnicească, cu atât mai vârtoasă atra-

în viața obișnuită. Cel ce a trăit această stare poate înțelege într'o măsură clătinarea Sfintei Fecioare Maria la bunavestire a Arhanghelului Gavriil. Și numai atunci când Ei i-au fost descoperite și suferințele ce aveau să însoțească slujirea Ei pentru lume, „a zis Mariam: Iată Roaba Domnului; fie mie duple graiul tău. Și s'a dus de la ea îngerul. Și sculându-se Mariam în zilele acelea, mers-a la munte cu degrab, în cetatea Iudei, și a intrat în casa Zahariei și s'a închinat Elisavetei. Și a fost când a auzit Elisavet închinăciunea Mariei, săltat-a pruncul în pântecele ei, și s'a umplut de Duhul Sfânt Elisavet, și a strigat cu glas mare și a zis: Binecuvântată ești tu între femei, și binecuvântat rodul pântecelei tău. Și de unde mie aceasta, ca să vie Maica Domnului meu la mine? ...Și fericită este carea a crezut, că va fi săvârșire celor zise Ei de la Domnul.” Primind o astfel de întărire a adevărului descoperirii date Ei, Maria a spus: „Mărește sufletul meu pre Domnul, și s'a bucurat duhul meu de Dumnezeu Mântuitorul meu” (Lc. 1:38-47). „Și văzând pre El [Apostolii], s'au închinat Lui, dar unii s'au îndoit”, căci cele ce se întâmplaseră depășeau măsura omului (cf. Mt. 28:17; vezi și Lc. 2:35; Mt. 20:22; Fap. 9:15-16).

Lumina Nefăcută, la început ne descoperă propria stare, care este cumplită; și noi ne pogorâm, în „conștiința noastră”, în cele mai dedesubt ale iadului nostru. Și ne vedem, în nimicnicia noastră, așa cum sântem. Însă când Lumina vine, de acum într'alt chip, în slavă, atunci sufletul care s'a smerit are nevoie ca Însuși

Dumnezeu să-l ia în mâinile Sale și să-i dea putere să poarte negrăitul dar.

Păcatul începe cu îndulcire, dar sfârșește în tragică picire. Mântuirea de la stăpânirea păcatului asupra noastră începe cu o dureroasă pocăință, dar sfârșitul ei — *praznic și biruință*. Nu o dată am auzit de la oamenii vremii noastre: „Sânt gata să primesc religia dacă îmi va aduce bucurie.” Dar ei se gândesc la o bucurie dintru bun începutul credinței lor, ceea ce nu întotdeauna este cu puțință. Și tot aceiași oameni sânt în stare cu adevărat să ducă greutate de necrezut pentru a-și zidi o bază în lupta pentru pâinea de zi cu zi sau pentru oarecari privilegii. O și mai mare nevoie este de neocolit artiștilor pentru a se desăvârși în arta pe care și-au ales-o. Nu arareori poezii și pictorii, scriitorii și muzicienii înfruntă de-a lungul întregii lor vieți toate lipsurile, din dragoste pentru arta lor. Așa, și încă mai mult, cu bucurie rabdă toate cei cărora le-a fost dată cinstea să se atingă de flacăra cerească.

Să luăm învățătura lui Hristos: „Fericți cei săraci cu duhul, că acela este împărăția cerurilor.” Deja acum sânt ei „fericți”, sau numai în Împărăția ce vine? „Fericți cei ce plâng, că aceia se vor mângâia.” Când? „Fericți cei ce flămânzesc și însetoșază de dreptate; ...Fericți cei milostivi... cei curați cu inima... făcătorii de pace... Fericți cei prigoniți pentru dreptate... Fericți veți fi când vă vor ocări... și vor zice tot ce este viclean... mințind pentru Mine. Bucurați-vă și vă veseliți, că plata voastră multă este în ceruri...” (Mt. 5:3-12).

Este oare cu putință a înfăptui toate acestea fără o mare luptă cu propriile patimi, fără un plâns zdrobitor, fără mulțime de scârbe, fără o arzătoare întristare? Desigur că nu. Dar oricât de curios ar părea aceasta, razele Împărăției cerești, de lumină purtătoare, deja dintru însuși începutul credinței în Hristos-Dumnezeu încep a ajunge la noi. „...Amin zic vouă, *nu este nimeni* care să-și fi lăsat casă, sau frați, sau surori, sau tată, sau mamă, sau muiere, sau copii pentru împărăția lui Dumnezeu, care să nu ia cu mult mai mult *în vremea aceasta*, și în veacul cel viitor viață vecinică” (Lc. 18:29-30; vezi și Mc. 10:29-30).

Toate cele despre care vorbește Domnul se agonișesc prin multe suferințe de către sufletul care caută pe Dumnezeu, care este tras către El de puterea dragostei. Această dragoste trage duhul omului către Dumnezeu cu așa o putere, că încetează a mai lucra în el multe reflexe și reacții însușite mai înainte. Duhul omului stă ca minte înaintea Minții Celei Dintâi, sustrăgându-se de la tot ce este văzut, tot ce este trecător. Această stare se numește de către nevoitori „*rugăciunea curată*.” Astfel omul cade în afara categoriilor pământești: el nu este nici bătrân, nici tânăr; nici Ellin, nici Iudeu, nici Scit, nici Varvar; nici împărat, nici rob; nici bogat, nici sărac; nici învățat, nici neînvățat. Ba mai mult: nici bărbat, nici femeie. El este atunci o „făptură nouă” în Hristos Iisus (cf. 2 Cor. 5:17; Gal. 6:15; Gal. 3:26-28).

Când pocăința creștinului atinge cea mai înaltă încordare, atunci el intră în vrajă cu „Stăpânitorul lumii

acesteia” (cf. Io. 12:31; 14:30; 16:11). Minteia Vrăjmașului este una de dimensiuni cosmice. Noi ducem cu el o luptă nevăzută. Cu deplină întemeiere se poate spune că duhul creștinului care se pocăiește până în străfunduri va întâlni tot ceea ce se cuprinde în limitele lumii duhovnicești. Astfel trebuie să fie, pentru că pocăința apropie pe om de asemănarea cu Hristos – *Domnitorul* lumii. Pentru ca să se împărtășească omului plinătatea asemănării dumnezeiești și în Domnie, el, omul, se supune încercărilor la toate nivelele. Pe el îl așteaptă o mulțime de vedenii care sânt cu puțință și în experiențele mistice necreștine. Însă el le întâmpină într’o altă perspectivă, cum ar fi, inversă: ceea ce caută adepții altor învățături, cele către care ei năzuiesc, cele pe care ei le primesc ca adevăr, creștinul le trăiește ca și căderi din viața adevărată. Lumina lui Dumnezeu care i s’a arătat îi dă să vadă hăurile fără fund ale iadului; însă astfel încât el să recunoască *nălucirile* adevărului care atrag la sine pe nevoitorul necercat. „Vedeți să nu vă înșele cineva” (Mt. 24:4). Căci stările duhului creștin sânt necunoscute pe căi străine. Mai presus de toate în această rânduială se află dragostea ce se pogoară de Sus și care îmbrățișează în compătimire întreaga făptură.

Durerea dragostei către Dumnezeu, pentru scurte clipe poate apărea asemenea durerii inimii străpunse de un fier înroșit în foc. Însă – din nou „*însă*” – durerea aceasta este amestecată cu o dulceață de nedescris și cu o dragoste cu adevărat atotcuprinzătoare. Reiese că și durerea, luată numai ca atare, și bucuria fără durere – ar

fi mortale pentru organismul nostru alcătuit din trup și suflet.

În analiza mea finală, după zeci de ani de rugăciune de pocăință, m'am convins că ar fi o greșală cu urmări de neîndreptat a confunda durerea pe care o „descriu”, a dragostei lui Hristos, cu manifestări de ordin patologic. Suferințele celui ce se pocăiește nu sânt nici excitare nervoasă, nici urmările poftelor pătimateșe neîmplinite, nici de ordinul unui conflict psihologic, nici pierderea controlului minții; în ele nu se află nici vreo altă patologie. Nicidecum. Ele aparțin prin firea lor unui alt plan al ființării. În unele perioade începătoare ele se răsfrâng asupra întregului om. Cu alte cuvinte, și asupra trupului său, și asupra sufletului, așa încât *întregul* om suferă; însă suferințele duhovnicești cele după Dumnezeu nu ucid omul, ci îl învie. În acest fel omul preabiruiește urmările căderii – se slobozește de „legea păcatului” (cf. Rom. 7:23) care trăiește în el.

Grea este calea renașterii noastre, întoarcerea la starea cea dintâi. Dar nicicum nu se îndreptățește nici o abatere de la această nevoiță. Iau drept pildă epoca noastră cu mișcările sale revoluționare. Experiența de mai mult de o jumătate de veac a dovedit dincolo de tăgadă întregii lumi cât de anevoioasă și de dureroasă este trecerea de la o orânduire socială nedreaptă, alcătuită în condițiile cumplitei căderi a omenirii, la alta, și ea departe de dreptatea lui Dumnezeu, dar care pare totuși mai puțin aspră. În această luptă pătimateșă se

„muncă cu orice risc milioane de oameni, chiar până la moarte. Și toți îi „înțeleg.” Să luăm această pildă spre a îndreptăți „riscul” nevoitorului creștin. Da, nu simplu, nu ușor se preschimbă viața noastră din stricăciune în nestricăciune, din vremelnicie în nemurire.

Neapărat una din două va fi: sau, în goana după îndulciri și conforturi sufletești și trupești, a ne îndepărta de Dumnezeu, și prin urmare a muri duhovnicește; sau, în tângirea după chipul ființei cel mai presus de fire – a muri acestei lumi. În această „murire” constă crucea noastră, răstignirea noastră. Mulți, în eforturile de a dobândi realizările idealului pe care și-l închipuie – pier, deși este vorba numai de o biruință vremelnică. Creștinul însă, în libertatea duhului său nemuritor pe care a aflat-o în Dumnezeu, este gata să sufere pentru înfăptuirea celui mai înalt adevăr. În aceasta constă vrednicia lui, asemenea căreia nu se întâlnește în lumea firească.

„Și s'a făcut război în cer, Mihail și îngerii lui au dat război cu bălaurul. Și bălaurul a dat război, și îngerii lui, și nu au răzbit, nici loc s'a aflat lor mai mult în cer. Și a fost aruncat bălaurul cel mare, șarpele cel vechiu, carele se cheamă diavolul și satana, cel ce înșală lumea toată... Și am auzit glas mare în cer zicând: Acum s'a făcut mântuirea și puterea și împărăția Dumnezeului nostru, și stăpânirea Hristosului Lui... Și ei au biruit pre el prin sângele Mielului și prin cuvântul mărturiei lor, și nu și-au iubit sufletele până la moarte.

Pentru aceasta, veseliți-vă cerurilor și cei ce sălășluiți întru dânsese...” (Apoc. 12:7-12).

A iubi pe Dumnezeu până la ura de sine este desăvârșirea iubirii. „Mai mare dragoste decât aceasta nimenea are, ca cineva sufletul său să-și puie pentru prietenii săi” (Io 15:13). Iată ce este dragostea „până în sfârșit” (cf. Io 13:1). Cel ce se apropie la acest măreț prag, acela a ajuns la ușa care duce la „împărăția necălătită” (Evr. 12:28).

Pentru a dobândi această împărăție, tot omul trebuie să țină minte că pe fiecare duh, făcut „după chipul lui Dumnezeu”, îl așteaptă nevoia de a străbate „pragul” suferinței; al suferinței dureroase, în numele sfintei iubiri. Fără o astfel de încercare a libertății noastre, noi înșine nu ne vom putea conștientiza ca fiind cu adevărat persoane slobode. Pe de altă parte, pentru a petrece vecinic în Dumnezeu și cu Dumnezeu, datori sântem a ne învăța dragostea proprie lui Dumnezeu. Taina aceasta Hristos ne-a descoperit-o, Logosul Tatălui, Cel ce S’a întrupat. Fără pilda Lui, nimenea ar fi cunoscut vreodată această taină. „A străbate pragul” – înseamnă a se renaște în chip radical, a deveni „făptură nouă”, a primi darul vecinicii Dumnezeiești, astfel încât Dumnezeiasca viață să devină stăpânirea noastră nestrămutată. Harul cel dintru început, într’atât se împreunează cu firea noastră făcută, că aceste *două* – se fac *una*: și aceasta este *îndumnezeirea*.

Binecuvântarea de a cunoaște calea cuprinde cele spuse mai sus. Creștinul ce ține în minte acestea, tre-

ce va o „aprindere întru ispită” (cf. 1 Pt. 4:12), și poate chiar cu bucurie, precum vedem la sfinții mucenici. A nu o cunoaște este primejdios, pentru că sufletul se poate clătina în dragostea lui Dumnezeu, în încrederea în El în zilele unor astfel de încercări, și a se lepăda de a urma lui Hristos, Cel ce S’a urcat pe Golgotha.

Spunând pe scurt toate cele zise mai sus, voi încerca să pun înaintea această cu adevărat mare știință a duhului în puține cuvinte: Biruiește toată suferința pământească afundându-te într’o mai mare suferință: „Înc-ți mintea în iad” – osândește-te pe sineți iadului, ca unul nevrednic de Dumnezeu, însă „nu deznădăjdui.”

O astfel de nevoiță te va duce la biruința asupra lumii (cf. Io. 16:33). Ea te va duce în Împărăția cea necălătită (Evr. 12:28).

Care este hotarul acestei științe pe Pământ? El ne-a fost arătat de Hristos, Care „cu moartea pre moarte au călcat.”

Fie Numele Domnului binecuvântat de acum și până în veac.

PREZENTARE PE SCURT A VIEȚII DUHULUI NOSTRU

Adevărata viață creștină se petrece „în duh și în adevăr” (Io. 4:23). În vârtutea acestui fapt, ea este cu putință în tot locul, în orice vreme, în oricare epocă istorică. Trăsătura de căpetenie a poruncilor Dumnezeiești ale lui Hristos este caracterul lor absolut. Nu există și nu pot exista în întreaga lume astfel de condiții, când paza lor să devină întru totul cu neputință. Ca Duh și Adevăr Dumnezeiesc, această viață, bineînțeles, în esența ei vecinică stă mai presus de orice formă exterioară. Însă în măsura în care omul se ivește în lumea prezentă ca „*tabula rasa*”, în măsura în care îi stă înaintea „să crească, să se întărească în Duh, să se învețe înțelepciune” (cf. Lc. 2:40), în aceeași măsură devin de neapărată trebuință anumite forme de organizare, anumite discipline pentru a coordona viața obștească și educarea celor ce încă stau departe de desăvârșire. Părinții noștri, Apostolii, ba chiar Însuși Hristos, mulțumită Căruia ne-am învățat a cinsti pe adevăratul Dumnezeu, prea bine știau că, pe de-o parte, viața Dumnezeiescului Duh depășește tot ce poate fi instituție pământească, iar pe de altă parte, că însuși acest Duh își zidește un oarecare lăcaș care, în limitele Pământului, poartă anumite trăsături ce sânt expresia Duhului, un vas spre păstrarea darurilor Lui. Acest minunat sălaș al Duhului Sfânt este Biserica, ce a purtat de-a lungul ne-

număratelor turburări a întregi veacuri prețioasa comoră a Adevărului de Dumnezeu descoperit. Lăsăm deoparte pe cei care, nefiind destul de înțelepțiți, se leagă peste măsură de anume „forme”, îndepărtându-se, ca urmare, de esența duhovnicească cuprinsă în ele. „Domnul, Duhul este; și unde este Duhul Domnului, acolo este slobozenia. Iar noi toți ... slava Domnului ... privind, întru același chip ne schimbăm din slavă în slavă” (2 Cor. 3:17-18; 3:6). Sarcina Bisericii este de a-și duce copiii în tărâmul Ființării Dumnezeiești. Ea este centrul duhovnicesc al lumii noastre, cuprinzând deplin întreaga istorie, de la facerea primului om până la cel mai de pe urmă ce va din femeie să se nască. Ea este legătura dragostei lui Hristos, în vârtutea nedespărțitei unimi cu El. Cei ce au crescut în sânurile Ei printr’o lungă nevoie a petrecerii în poruncile evanghelice, până a se zidi întru slobozi fii ai lui Dumnezeu, de acum nu mai sânt legați nici de vreun loc geografic, nici de predanii exterioare; obiceiurile obștești și datinile nu îi limitează, nu le dăunează. Pildă este Însuși Hristos: El a păzit porunca Tatălui fără a strica povara cu anevioie de purtat (cf. Lc. 11: 46) a așezămintelor Legii lui Moisi.

De multe ori mi-am întrerupt lucrarea, nemulțumit fiind de ceea ce scrisesem. Am încercat să-mi limpezesc pricina acestui fapt, iar acum, pare-mi-se, ceva am înțeles. Mi-am asumat o sarcină de neîmplinit: a înfățișa într’o carte ceea ce mi-a fost dat să trăiesc în vremea a zeci de ani „ai iadului pocăinței” mele. Vădit, nu sânt un scriitor. Amintindu-mi de evenimentele vieții

mele duhovnicești cele mai înrădăcinate în memoria mea, nu arareori m'am poticnit de însuși caracterul experienței mele. Socotesc că ea este nu numai experiența mea, ci și a tuturor celorlalți nevoitori-scriitori, a celor din vechime și a celor mai de curând. Repetarea, uneori de a lungul unei perioade îndelungate, a unuia și, în esență, aceluiași fapt, s'a întocmit aproape de fiecare dată în cadrul unor secvențe diferite sau al unor schimbări în alcătuirea și cuprinsul celor ce l-au înfăptuit: noi elemente s'au ivit în conștiința mea, sau căzuseră altele care existaseră mai nainte. S'au adunat o felurime de împrejurări, cu neputință de expus într'o carte care cere o organizare sistematică a întregului material. Recitind primele mele ciorne pentru o carte mai dezvoltată, adesea observam că pe o singură pagină se află o întregă înmănunchere a multor teme. Unele puteau intra sub diferite capitole, de pildă: Despre Pocăință, Despre Rupăciune, Despre Contemplare, Despre Lumină sau Despre Persoană, ș. a. Tot astfel, dacă aș fi scris pe câte o pagină separată fiecare din gândurile mele, aș fi putut face precum cu cărțile de joc: să le amestec în diferite combinații – unul și același gând putând să se aplice la zece diferite probleme. Fie ca acestea să nu pară o caricatură. Viața duhovnicească este asemenea apei vii: uneori – un pârâiaș; alteori – un râu sau o confluență de râuri; în alte cazuri – o mare largă. Ea este fie ca melodia unui șuvoi ce curge printre pietre, fie unduind necontentit, dar totuși asemenea curgerii line a unui râu puternic; fie ca vârtejuri de ape, acolo unde se contopesc repejunile a două pâraie de munte; fie ca suprafața

de oglindă a unei ape, răsfrângând soarele și cerul albastru; uneori însă este asemeni marilor furtuni ce se dezlănțuie pe întinderile mărilor adânci, după care se așterne o măreață liniște în tăcerea unei nopți cu lună. Iar în toate aceste cazuri apa este una și aceeași.

Duhul omului, întorcându-se către Dumnezeu, de fiecare dată poate primi de la El noi revărsări ale unei alte ființări, ale unei alte cunoașteri; el atinge hotarele vremii, trece în alte dimensiuni, cuprinde prin împreună-lucrarea Duhului lui Dumnezeu lumea Pământului, ființarea cosmică, veacul vremilor. Se atinge chiar de însuși neînceputul, în avântul rugăciunii sale către Cel Fără-de-început.

Nu cunosc o astfel de experiență care să poată fi un rezumat al tuturor celorlalte, mai ales acolo unde este vorba de stări începătoare sau mijlocii. Chiar dacă duhul nostru se apropie în anume clipe de o mai desăvârșită vedenie a Luminii, chiar și atunci această desăvârșire nu este decât una relativă, și în mișcarea noastră pământească ea nu rămâne fără a se clătina. Într'un cuvânt, bogăția de neînchipuit a dăruirilor de Sus nu poate fi înfățișată într'o rânduială cronologică și logică organizată, iar eu voi lăsa deoparte o astfel de preocupare.

Metoda Starețului Siluan: A pune pe om în fața principiului general, ca apoi el să se poată controla pe sine și să recunoască starea în care se află. Iată câteva pilde: „Trebuie să mâncăm cât să nu ni se întrerupă rugăciunea după ce am primit hrana, nici simțământul apropierii lui Dumnezeu” (cf. Lc. 21:34); „Tot începu-

tul pentru care sufletul nu se hotărăște să ceară binecuvântarea lui Dumnezeu, mai bine să se amâne; precum și tot lucrul căruia nu-i poate premerge neturburat rugăciunea – mai bine nu-l facem”; „Dacă în timpul rugăciunii se ivește în cuget un gând străin ei, o astfel de rugăciune nu este curată”; „Dacă în inimă trăiește vreo vrajmășie față de cineva sau pomenire de rele, mântuirea noastră nu este încă sigură”; „Dacă în noi nu se află dragostea pentru vrăjmași, atunci ne aflăm încă în brațele morții și nu am cunoscut pe Dumnezeu cum se cuvine a-L cunoaște.” Și altele asemenea.

Mă hotărăsc să-mi continui scrierea cu mai puține pretenții față de sine-mi, punând înainte cazuri aparte din experiența mea de mai mult de o jumătate de veac în legătură cu datele de temei ale credinței noastre așa cum le-am înțeles eu: Dumnezeu Dragostei este Treimea cea de-o-fiiere și nedespărțită; Ființa Absolută este Personală, și legăturile noastre cu Dumnezeu Personal sânt, de asemeni, mai întâi de toate personale; păcatul este întotdeauna o nelegiuire împotriva dragostei Tatălui, sau o abatere de la ea... Refacerea legăturii iubirii neprihănite și în veci nestrămutate cu Dumnezeu se dobândește prin pocăință. Deplinătatea viziunii păcatului, niciodată și de nimeni nu se poate dobândi nici înțelege în afara lui Hristos și a Luminii Duhului Sfânt; Calea a toată făptura către Tatăl este Hristos, și înfierea noastră este cu puțință numai prin El și în El Singur, ca Fiu Unul-născut și Împreună Fără-de-început cu Tatăl și cu Duhul. Un plâns din întreaga noastră ființă este starea normală a adevăratei pocăințe. Cu cât este mai zdrobi-

toare frica de vecinica despărțire de Dumnezeu, cu cât mai cutremurătoare groaza la vederea urâciunii noastre, cu atât mai deplin avântul duhului nostru către rugăciune.

Nemărginirea sarcinii ce ne stă înaintea, nicicum nu trebuie să ne abată de la a o împlini. Dacă credem că Hristos, Făcătorul firii noastre, știe în chip desăvârșit potențialul ultim al acestei firi, atunci noi trebuie să ne însuflețim spre nevoiță. Potrivit Descoperirii, noi sântem aleși în Hristos „mai nainte de întemeierea lumii.” Apostolii și Părinții noștri o știau: de ce dar ne-am împuțina la suflet în fața unei așa de minunate chemări, înaintea căreia toate celelalte înțelesuri și țeluri pălesc? Mai mult: în afara acestei idei totul rămâne pustiu, iar viața devine o deșertăciune fără sens. Hristos ne-a arătat în Sine, ca om, faptul că sfânta vecinicie cea din sâ-nurile Tatălui poate fi atinsă; nu ne este cu puțință a ne lepăda de a urma chemării Lui (cf. Io. 16:22 și 33). Desigur, nu sântem noi mai tari decât apostolii care „se spăimântau și erau cuprinși de teamă” urmând Domnului, Care urca spre Ierusalim pentru judecata și darea la moarte ocarnică ce îl așteptau (cf. Mc. 10: 32-33). Iar noi știm că sântem în război. Însă singurul război pe care noi l-am ales este sfânta luptă cu vrăjmașul de obște al tuturor oamenilor, a toată omenirea – cu moartea (1 Cor. 15:26). În realitate omul nu are nici un alt vrăjmaș. Noi ne luptăm pentru înviere; a noastră personală, precum și a fiecărui altui om. Domnul „ne-a trimis ca oi în mijlocul lupilor” (cf. Mt. 10:16).

Pe scara stărilor duhovnicești ale creștinului, și poate mai întâi de toate ale monahului, pe treapta cea

mai de jos zace „întunericul cel mai din afară” (cf. Mt. 8:12), iar pe cea mai de sus – „Împărăția lui Dumnezeu venind întru putere” (cf. Mc. 9:1). Mărginirea satisfacerii de sine a celor mai mulți, din nefericire, nu numai că nu este în stare de a primi adevăratul Creștinism, dar chiar îl respinge. Este însă cu puțință și în vremurile noastre a întâlni nevoitori ai bunei cinstiri, a căror experiență nu este departe de a fi atotcuprinzătoare. Ei au trecut prin durerile clătinărilor sufletești, prin sfâșierile cugetului din faptul de a-și recunoaște prihana și nedreptatea proprie înaintea lui Dumnezeu, prin pustietoare îndoieli și lupta plină de suferință cu patimile. Ei au cunoscut starea muncilor iadului, întunericul greoi al deznădejzii, zbuciumul și amarul de nedescris al părăsirii de către Dumnezeu. Celui ce caută adevărata pocăință i se dă de asemenea a cunoaște multe trepte ale bucuriei și păcii duhovnicești, ale credinței înșuflate, ale nădejzii tămăduitoare; de inima și de mintea celui ce se roagă se atinge focul dragostei lui Dumnezeu, și împreună cu el viziunea Luminii ce nu pălește, a „cetății viitoare” (Evr. 13:14). Inima subțiată prin post și rugăciune, ușor se face străvăzătoare prin har, atunci când i se deschid adâncurile sufletelor și căile spre vindecare prin pocăință. Altui chip de străvedere nu se acordă atenția. La început, de obicei se pogoară harul „amintirii morții”: este o stare deosebită, când vecinicia bate la ușa inimii omului ce petrece în întunericul păcatului. În ea, duhul lui Dumnezeu, încă necunoscut, încă neștiut și ascuns, împărtășește duhului omului o viziune greu de tâlcuit a lumii ce-l înconjoară: această lume, întreaga ființare cosmică, unde din clipa zămisliri-

rii toate primesc pecetea stricăciunii, se ivește ca fără de noimă, ca afundată în întunericul morții.

Cuvântul evanghelic se face priceput conștiinței creștinului cercat. Ceea ce înainte părea o contradicție, se descoperă ca universalism Dumnezeiesc, ca o sfântă Taină din veci tăinuită ochiului necurat. Mult prea mare este contrastul între noua înțelegere și întunecimea de mai nainte, pentru a putea fi pusă în cuvinte. Duhul omului atinge două limite: a *iadului* și a *Împărăției*, între care se mișcă întreaga viață duhovnicească a fapturilor personale cuvântătoare.

De abia se adună înlăuntru duhul, din pricina apăsării chinuitoare sau a slavei cerești ce s'a pogorât asupra lui – că rugăciunea i se face asemenea fulgerului în clipita când străbate lumea din cap în cap. Slobozit de sub puterea a tot ce este trecător, duhul ușor se desfată în lumea cea nestrămutată. Suferința care ar putea părea mortală se împletește cu o fericire de nesuportat.

Firea omului nu poate purta multă vreme stări extreme. Unele dintre ele se dau numai unora, numai *o dată*. Însă în astfel de experiențe, într'o clipită de vreme, cât se poate de scurtă, se descoperă tărâmurii ale Ființei pe care de obicei oamenii nici nu le bănuiesc: inima lor este încuiată primirii sfintei Vieți a lui Dumnezeu.

Începutul luptei biruitoare cu păcatul este îndepărtarea de la locurile, persoanele și împrejurările de care se legau căderile noastre. Ieșirea din lume, fuga în pustie, în acest sens se arată a fi o etapă pozitivă, căci acolo, în pustie, nici din punct de vedere material sau

lizic nu putem împlini fapta multor păcate, de pildă: simle, înșelare, clevetire, iubire de agonisire, destrăbălare, neînfrânare și altele asemenea. Bineînțeles, aceasta de departe nu este destul. Creștinul ce viețuiește cu luare aminte trăiește până și prezența în el a patimilor nebiruite, și care îl biruie fie numai în stadiile începătoare ale gândului, ca pe o robie a păcatului și a morții. Pe lângă aceasta, sânt multe păcate care, chiar fără a fi înfăptuite într'o formă vizibilă, ne pustiesc; de pildă mândria, slava deșartă, trufia, pomenirea răului și altele. Lupta cu acestea poate fi deosebit de grea chiar și în pustie, în deplină singurătate. Biruința asupra tuturor constă în smerenia ce ne aseamănă cu Domnul cel nepătimaș și smerit.

Nepătimaș este Dumnezeu, și cei mântuiți în El sânt nepătimași. Înțelesul nepătimirii creștine ține de faptul că omul se slobozește de puterea ce o are asupra lui „legea păcatului” (cf. Rom. 8:2). Starea nepătimirii se deosebește prin prezența neconținută a harului Duhului Sfânt înlăuntrul omului, Care poartă mărturie duhului nostru că am „trecut de la moarte la viața” cea nesticăcioasă (cf. 1 Io. 3:14). Lucrarea Duhului Sfânt se cunoaște în dragoste, căci „Dumnezeu dragoste este, și cela ce petrece întru dragoste, întru Dumnezeu petrece și Dumnezeu întru el” (1 Io. 4:16). Această dragoste, prin firea ei, este nemuritoare. Ea nu se împuținează din pricina suferințelor, și împreună-pătimirea îi este proprie. Așezând omul în afara morții, ea în *chip firesc* este plină de îndurare compătimitoare până și pentru vrăjmași. Ea nu se teme de cei ce omoară trupul:

îi este milă de ei, ca de unii lipsiți de Lumina adevăratei vieți (cf. Mt. 10:28). Așa sântem povățuiți a înțelege lucrurile de către Sfinții noștri Părinți, iar noi înșine trăim această înțelegere ca adevărată.

Născuți în această lume, sântem legați de ea cu legăturile puternice ale înrudirii cu ea. O iubim: mântuirea, în hotarele ei ne-o zidim; dar în ea suferim: este prea strâmtă pentru dragostea ce ni s'a poruncit. Nu putem să nu iubim această lume, dar nu înseamnă că îi vom urma căile, căile lumii căzute. Nu putem să nu iubim lumea, dar când atragerea spre ea biruiește dragostea noastră pentru Dumnezeu, atunci datorii sântem a afla puterea de a face asemenea lui Avraam: să luăm în mâinile noastre focul și cuțitul, și să aducem jertfă tot ce ne este drag, în numele biruinței dragostei lui Dumnezeu în noi (cf. Fac. 22:6).

Binecuvântarea Făcătorului rămâne în lumea aceasta – acolo unde este primită cu recunoștință. Însă chiar în latura ei cea binecuvântată, ea – lumea – nici-cum nu poate fi țelul nostru cel de pe urmă. Aci sântem strâmtorați cu o sfântă strâmtorare: pe noi ne atrage chemarea Tatălui Cel mai presus de lume. Noi conștientizăm că acea latură a făpturii noastre care tânjește către Dânsul devine ea însăși mai presus de lume. Știm că Dumnezeu ne-a chemat la o împreună-lucrare cu El, în Actul înfăptuirii a dumnezei nemuritori. Noi înșine sântem făptură, însă Domnul Iisus, prin venirea Sa pe Pământ, prin învățătura Sa, prin pilda Sa, ne face a fi

asemenea Lui. Se săvârșește în noi asemănarea Fiului Celui Unuia-născut, prin sălășluirea în noi a Duhului Sfânt. În acest fel și noi devenim de asemenea fiii Celui Preaînalt (cf. Lc. 1:35). Și tot ceea ce spune Hristos despre Sine în întruparea Sa poate să se răsfrângă și asupra noastră: „Fiul nu poate să facă de la Sine nimic, de nu va vedea pre Tatăl făcând, căci cele ce face El, aceea și Fiul asemenea face. Că Tatăl iubește pre Fiul, și toate arată Lui, carile face El” (Io. 5:19-20).

Îndoită făptură este omul: el ține și de această lume, și în același timp și depășește lumea firească. În formele mai primitive ale ființării sale pământești el se iverște ca un „obiect” al acestei lumi, și ca atare – este determinat. Ca ipostas, chip al Dumnezeuului Ipostatic, el trece dincolo de orice mărginire. De aci și o conștiință îndoită în noi, despre noi înșine: sântem nimicnicie, scoși din „nimic”; în același timp, sântem măreție în harul mântuirii. În noi, împreună-sălășluiește și atârănarea și slobozenia, și stricăciunea și nemurirea, și robia și împărăția. În căderea lor, oamenii s’au făcut pradă unei aberații pierzătoare: socotesc măreție ceea ce în ochii lui Dumnezeu este „urâciune” (Lc. 16:15); se înstrăinează și disprețuiesc ceea ce este de mare preț înaintea Lui (1 Pt. 3:4; Lc. 1:52).

Pentru a fi creștin omul are nevoie de o îndrăzneală înaintea căreia pălesc toate celelalte îndrăzneli. „Omul Iisus Hristos” a biruit lumea, și pe noi ne cheamă la părtășie în a Sa cea vecinică biruința (1 Tim. 2:5; Io. 16:33). După înălțarea Sa, El de acum ca Om, a

șezut „de-a dreapta lui Dumnezeu” (Mc. 16:19). Nouă tuturor ne este numaidecât trebuință de marea putere a credinței apostolice, împreună cu simplitatea pruncilor, pentru a primi neclătinat această chemare. „Celui ce biruiește, voi da lui să șază cu Mine pe scaunul Meu, precum și Eu am biruit, și am șezut cu Tatăl Meu pe scaunul Lui. Cei ce are ureche, auză...” (Apoc. 3:21-22). „Tot cel născut din Dumnezeu biruiește lumea; și aceasta este biruința carea a biruit lumea: *credința noastră*” (1 Io. 5:4).

Tot cel ce încearcă să urmeze lui Hristos „oriunde Se va duce” (Apoc. 14:4), negreșit va răbda multe zdruncinări: de fiecare dată când se va ridica de la o mai mică cunoaștere la una mai mare – de la o mai mică măsură a dragostei la una mai mare. Nu cuprindem noi în inima noastră atotputerea Lui; nu ajungem cu mintea noastră la nețârmurirea Lui. „Nu sânt sfaturile Mele ca sfaturile voastre, nici căile Mele ca și căile voastre, zice Domnul” (Is. 55:8).

Cât de adesea ne împotmolim în neputința noastră de a înțelege voia Sa, primul și cel de pe urmă al Său gând pentru noi. Nu ușor părăsim „căile noastre”, și cu multă trudă aflăm „căile Sale.” De-abia sosește o clipă când ni se pare că *iată* încep și eu puțin să văd, iar El deja ne arată cât de nemărginit de departe Se află. Su-fletul se încordează până la limita puterilor sale; duhul meu nu mai poate; groaza mă cuprinde pe de-a-ntregul în fața hăurilor fără de fund ale cunoașterii lui Dumne-

zeu ce mi se deschid înainte; caut întărire în cuvântul lui Dumnezeu, și ce dar? Dau peste: „Încă o dată clătești voiu Eu nu numai pământul, ci și cerul”. De ce? Pentru „a primeni cele ce se clătesc, ca a unor făcute, ca să rămâie cele ce nu se clătesc” (Evr. 12:26-27).

„Doamne, neputincios sânt. Tu o știi. Cu teamă caut căi către Tine. Nu mă trece cu vederea; nu Te depărta de mine în căderea mea; apropie-Te și către mine, cel de nimic, dar carele însetez. Sălășluiește în mine, și Însuși săvârșește în mine toate câte ne-ai poruncit; fă-mă să fiu al Tău în vecii vecilor, în dragoste neclătită.”

Viața dumnezeiască pentru noi este de negândit. În virtutea acestui fapt, noi vorbim de obicei de *tainele lui Dumnezeu*. Aceasta însă nu înseamnă că Domnul înadins ascunde de la noi unele laturi ale Ființei Sale vecinice. Bineînțeles că nu. Nouă, ca unora făcuți din „nimic”, prin urmare ca fiind curate „potențialuri”, ne stă înainte un anume proces de coacere și de devenire întru Adevăr, prin treptata cunoaștere a Tainelor. Calea este precum urmează: toate darurile Făcătorului sânt curat daruri, căci nimic am avut înaintea ivirii noastre pe lumea aceasta, ba și însăși ființa noastră din mâinile Sale am primit-o; dar însușirea darurilor se însoțește de o dureroasă încordare a întregii noastre ființe. Numai această condiție îngăduie lui Dumnezeu să ne atribuie însăși dobândirea lor: să ne dăruiască viața ce de la El porcede, întru deplina noastră oblăduire pentru întreaga vecinicie – viața Sa devine viața noastră.

Absolutul cel Fără-de-început – Dumnezeu, ni S'a descoperit ca Ființă Personală. Și noi ne zidim ca persoane potențiale. Cunoașterea lui Dumnezeu de către noi, persoane făcute, este un act cu două laturi: a Celui ce dă, și a celui ce primește. Ea, cunoașterea, are întotdeauna un caracter personal, nu unul obiectiv. Noi, chipul lui Dumnezeu, purtăm în sine o neînfrântă năzuință spre a pătrunde înțelesul Ființei Dumnezeiești ce ni se descoperă ca Esență de-Sine-Fiind.

După facerea Omului, Domnul de acum nu mai lucrează Singur, ci întotdeauna în armonie cu cel făcut. Procesul desăvârșirii noastre se alcătuieste din întâlnirea a două voi: a Făcătorului și a făpturii; a două persoane: a lui Dumnezeu și a omului. Cunoașterea privitoare la Dumnezeul cel Viu ni se împărtășește în actul împreunării noastre cu El în însăși Ființa Sa. Un astfel de act de „împreunare” este urmarea iubirii reciproce care ne deschide inima, ne deschide întreaga ființă în deplinătatea sa. Dacă însă Îi dăruim doar o parte a vieții noastre, atunci nu este cazul să așteptăm ca El, Cel Fără-de-început, să ni se deschidă în toată Plinătatea Sa, iar aceasta pe veci, în chip nestrămutat. Domnul este negrăit de îndurat, însă El se socotește cu măsura dăruirii noastre Lui; cu alte cuvinte, El ni se dăruiește în măsura în care noi *sântem gata*, în libertatea noastră, să Îl primim.

Dumnezeu astfel se contopește cu omul, încât acesta Îl trăiește ca propria sa viață, și în nici un caz ca pe un „obiect” al cunoașterii. Metoda științifică, obiec-

tivizantă a cunoașterii, nicicum nu I se aplică. În unirea lui Dumnezeu cu noi, și El și noi neschimbat rămânem persoane care ne conștientizăm ca legați prin dragoste. El spune despre Sine: „Viez Eu;” Se numește pe Sine „Eu Sânt”, iar nouă ne împărtășește anume această viață: astfel încât și noi putem cu simțământ a rosti despre sine: „eu sânt.” El – este De-Sine-Fiind, noi însă ne avem ființa de la El. În măsura în care sântem în El, în aceeași măsură sântem în afara morții, adică vecinici.

Numele Lui este „*Alfa și Omega*”, „*Începutul și Sfârșitul*” (Apoc. 1:8); „*Cel dintâi și Cel de pre urmă*” (Apoc. 1:11). El este principiul cel dintâi, și al Său În-suși, și a tot ce ființează. Câtă vreme nu Se va fi atins El de noi cu al Său deget; câtă vreme energia vieții Sale cea mai nainte de veci nu va fi pătruns în inima, în mintea și chiar în trupul nostru, noi ne pierdem în presupuneri despre El. Făpturi fiind, nu putem întrezări nici măcar cum este cu puțință Ființa. O constatăm ca fapt, dar a merge mai departe nu este în puterea noastră. El S’a descoperit la început pe Sinai lui Moisi cu numele „*Eu Sânt*” – dar neasemuit mai puternic prin ivirea Sa în această lume în trupul nostru. Și ne-a dat binecuvântarea de a-L cunoaște ca *persoană*, și pe noi înșine a ne vedea înălțați la acest chip al ființării prin credința în El, prin întâlnirea cu El în cea mai ființială împreunare, prin venirea Duhului Sfânt în inimile noastre.

Prin arătarea Luminii i se dă omului cunoașterea ființială a lui Dumnezeu; sufletul, mintea și chiar trupul

iau parte la această cunoaștere. Dar noi nu cuprindem întreagă plinătatea Sa: ceea ce stârnește în noi o sete plină de dragoste de a înmulți părtașia noastră cu El, de a pătrunde mai adânc într'Însul cu toate aspectele alcătuirii noastre. Acest dor după Dumnezeu cuprinde și puterea atrăgătoare care ne îmbucură și care, în același timp, se însoțește cu durerea. Se chinuie duhul nostru văzându-se în chip neînțeles atât de departe de Tatăl cel Dorit, iar rugăciunea ia chipul repejunii unui șuvoi de munte; experiența ce decurge din ea cuprinde o deosebită felurime; zilele și nopțile se umplu de griji și de căutări înfăptuitoare a căilor către Dânsul.

Acea sfântă dragoste – suflul căreia ne poate cerceta cu acest prilej – se trăiește și de către noi lăuntric, subiectiv, fără cea mai mică îndoială în ce privește originea ei Dumnezeiască. Însă în pofida avântului atotcuprinzător al acestei minunate iubiri ce se arată în Lumină, ar fi nu numai greșit, ci și primejdios a se încrede în sine. Din Scriptură știm că Preacurata Fecioara Maria merge îndegrad către dreapta Elisaveta, spre a afla de la ea de este adevărată descoperirea dată Ei privind nașterea dintru Dânsa a Fiului Care „va fi mare, și Fiul Celui Preaînalt se va chema și... Împărăției Lui nu va fi sfârșit” (Lc. 1:32-33). Altă pildă – Pavel: El fusese „răpit în Rai și a auzit negrăite graiuri, carile nu este slobod omului a grăi” (2 Cor. 12:4). „Dumnezeu bine au voit ... să descopere pre Fiul Său întru mine” (Gal. 1:15-16). Și totuși, de două ori el s'a dus în Ierusalim, ca să supună judecății lui Petru și a celorlalți,

„deosebi celor mai aleși”, bunăvestirea propovăduită de el, spre a primi de la ei întărire că „nu în deșert alerga” (cf. Gal. 2:1-2). Și nu este capăt pildelor asemănătoare în istoria Bisericii noastre, care a rânduit drept pravilă ca negreșit să ne cercetăm prin judecata altora mai cereați, mai în vârstă, recunoscuți ca fiind credincioși. Și noi ținem această tradiție.

La temeiul esenței noastre zace pecetea facerii dintru „nimic”, fapt care ne lipsește de posibilitatea oricărei judecăți individuale asupra Ființării-de-Sine a Esenței Absolute. Pe lângă aceasta, purtăm în sine urmările „căderii lui Adam” care se exprimă prin tendința către îndumnezeirea de sine. Experiența libertății determinării de sine, bineînțeles că mărturisește pentru absolutul nostru, noi însă ușor putem pierde conștiința că sântem făcuți, dar făcuți „după chipul Absolutului Dumnezeu”, și că „absolutul” nostru este nu mai mult decât răsfrângerea Întâiului Absolut. În această privință, aberația ne este cu puțință și la nivel intelectual și psihologic. Putem cădea pradă „închipuirii” noastre și a ne abate de la realitatea autentică, ce nu este individuală, ci „sobornicească.” Chemați sântem a cuprinde în sine întreaga plinătate a ființării omenești și chiar a celei Dumnezeiești, dar trebuie să conștientizăm că încă de departe nu am ajuns „acolo.” Și astfel, rămâne absolut de neocolit pentru fiecare dintre noi, oricât ar avea cineva darul prorocesc, a ne încredința că sântem cuprinși în Ființarea Sobornicească, cea după chipul Dumnezeului în Treime, prin mărturia altor persoane. Noi, în chip firesc căutăm astfel de martori, care se pot afla nu altundeva decât în Biserică, a cărei experiență de veacuri nease-

muit depășește toată experiența individuală. În trecutul îndepărtat, astfel de povățuitori temeinici erau Apostolii, care ne-au lăsat în scris cunoașterea lor primită nemijlocit de la Dumnezeu. După ei – cetele Părinților (povățuitori și nevoitori), care din neam în neam au dat mai departe întâi de toate „duhul vieții înseși”, întărindu-l nu arareori și cu scrierile lor. Noi credem că în fiecare moment istoric dat sânt de față în Biserică martori vii; că până în sfârșitul zilelor acestei lumi nu se va pierde din omenire adevărata *cunoaștere-de-Dumnezeu*.

Numai după aflarea confirmării autoritare a experienței noastre individuale vom putea să ne încredem în sine, dar încă și atunci nu peste măsură. Duhul nostru nu trebuie să se oprească în mișcarea sa către Dumnezeu; și la fiecare nou pas, neapărat trebuie să ne amintim că o izolare a persoanei noastre, întemeiată pe încrederea în sine, este încărcată cu primejdia de a greși împotriva Adevărului.

„Împărate Ceresc, Mângâietorul, Duhul Adevărului (Io. 14:16-17)

Carele de la Tatăl purcezi și întru Fiul odihnești (Io. 15:26)

Vino și sălășluiește întru noi, povățuiește pre noi întru tot adevărul (Io. 16:13)

Și mântuiește, Preabunule, sufletele noastre.”

„Dară când va veni Acela, Duhul adevărului, povățui-va pre voi întru tot adevărul” – ne-a făgăduit Domnul înaintea ieșirii Sale la moartea pe Cruce.

A se cunoaște îndepărtat de Dumnezeu, de Dumnezeu cel ascuns, dar totuși iubit – este chinuitor de greu. Acum când mă gândesc la ceea ce cu adevărat se petrecuse cu mine în acei ani binecuvântați, gândul se îndreaptă în trei direcții: 1) Setea de Dumnezeu care mă mistuia apărea ca singurul lucru *firesc*, singurul lucru „de trebuință” (cf. Lc. 10:42) în sărăcicioasa mea stare. 2) Eu sânt neputincios, în toate nestatornic... De unde atunci în mine rugăciunea care depășea puterile firii mele? 3) Oare nu Însuși Domnul mă atrăgea cu puterea Sa?... Oare nu se împreunau *două* voci: a lui Dumnezeu și a mea, întrucât Făcătorul și Tatăl nostru nu săvârșește cu noi nimic fără încuviințarea și împreună-lucrarea noastră?

Durerea sufletului meu era neconținută – zi și noapte. Chinul se revărsa într’o tot atât de neîncetată rugăciune până și în somn sau când eram printre oameni. În fața ochilor lor însă, o oarecare putere mă reținea de a mă vădi în afară, dar cum mă întorceam în chiliea mea, mai nainte de a apuca să închid ușa chiliei mele, plânsul punea stăpânire pe mine. În unele clipe, durerea sufletului meu din pricina despărțirii de Dumnezeu mă arunca la pământ, și în liniștea nopții, ceasuri întregi, nu mă rupeam de la tânguirea pentru negrăit de mare pierderea mea. Întreaga mea făptură – mintea, inima și chiar trupul meu – toate se adunau întru una, puternic, încleștat, asemenea unui nod strâns tare. Iar când plânsul trecea dincolo de un oarecare hotar, atunci Pământul, întreaga lume văzută cădea din conștiința mea și rămâneam eu singur înaintea lui Dumnezeu. O

Lumină de neprins, ce purcedea de la Cel Fără-de-Început, îmi dădea a mă vedea, nu în înfățișarea mea exterioară, nu în împrejurările mele de zi cu zi, ci într'un chip ciudat pe care nu-l pot descrie: stăteam înaintea Făcătorului meu, până la capăt dezgolit în însăși firea mea; și nu era în mine nimic ascuns de la ochiul Său.

Unul din cele mai importante evenimente din viața mea, după Pronia cea bună pentru mine, a fost întâlnirea cu Starețul Siluan. Acestui smerit bărbat îi fusese dat de Sus să se roage pentru întreaga lume ca însuși pentru sine. În el precumpănea însă durerea pentru cei mutați de la noi. Sufletul lui era ațintit asupra viziunii iadului cel de dincolo de hotarele Pământului. Îl contempla în vârtutea experienței ce îi fusese dată a acestei stări a duhului omenesc. Îndeobște lui îi era firesc să nu se îngrădească în rugăciunea sa nici de vreme, nici de întindere, căci duhul totdeauna i se îndrepta către vecinicie. Pe mine personal mă stăpânea viziunea iadului aici, în Istorie. Vietuind în pustie, eu nu numai că nu mă slobozeam de această stare, ci chiar dimpotrivă: zbuциumul meu pentru lume creștea, în urma evenimentelor vremii noastre în general, și mai presus de toate în vremea celui de-al Doilea Război Mondial. Pustia îmi dădea libertatea de a mă da rugăciunii pentru întreaga omenire, mai cu seamă în ceasurile de noapte. Mă aflam ca și stăpânit de simțământul suferinței întregii lumi. Aceasta era întărită de experiența Primului Război Mondial și a Revoluției ce i-a urmat în Rusia. Ani întregi trăisem în atmosfera sufocantă a urii fratricide; întâi, războiul între noroade, apoi războiul civil. De

atuncea, mai bine să aud din când în când de pieirea, poate, a multor mii de oameni din pricina catastrofelor naturale, precum cutremure, inundații, epidemii și altele asemenea: acest fel de năpastă stârnește în chip firesc compătimire din toate părțile; pe când războaiele mai-mai că atrag pe toți, până la unul, în părtășie morală cu uciderile. Nu este păcat mai mare decât războiul. În acei ani trăiam Liturghia amintindu-mi de noaptea din Ghethsimani a lui Hristos și de înfricoșata zi a Golgothei. Eram în deznădejde: mi se descopereau dimensiunile întâii Căderi a Omului. Cum am rămas în viață nu înțeleg.

„Dacă au luat oțetul Iisus, au zis: *Săvârșitu-s'a*; și plecând capul, și-au dat duhul” (Io. 19:30). Ce era în conștiința lui Hristos când a rostit acel cuvânt – *Săvârșitu-s'a*? A descoperi deplin acea vecinicie în care pururea petrecea Domnul nostru – nimenea nu este în putere a o face. Dar nu va fi greșit a presupune că viziunea Sa atotcuprinzătoare îmbrățișa nu numai deplina „deșertare” până la pogorârea la iad, ci și înainte-vederea biruinței Sale asupra morții: vedea mulțimea celor de El mântuiți în Lumina Împărăției Tatălui. Ceea ce fusese gândul Celui Preaînalt pentru Om în mintea făcătoare a lui Dumnezeu „mai nainte de întemeierea lumii”, avea să devină acum cu puțință a se împlini: „Lucrul” pe care Tatăl l-a încredințat lui Hristos – El l-a împlinit (Io. 17:4).

Frica, groaza ne cuprinde când se deschid înaintea noastră ultimele trepte ale suferinței. Însă lucrul prin care se deosebește calea creștină este tocmai faptul că,

paralel cu pogorârea în latura chinurilor, devine cu puțință înălțarea duhului omenesc în tărâmurile Luminii Nefăcute. Când cad asupra noastră sfâșieri de nesuportat, așa cum ne apar nouă, atunci neașteptat ni se deschide ieșirea către acel cu adevărat nețăr murit prisos al vieții; atunci începem a cunoaște mai adânc pe Hristos, și în Omenirea Sa, și în Dumnezeirea Sa. Iar duhul nostru prăznuiește și se uimește de minunea pe care a făcut-o cu noi Dumnezeu. Precum rugăciunea din Ghethsimani vecinic dăinuie în adevărata ei putere; precum moartea lui Hristos pe Golgotha s'a înscris pe veci cu foc în trupul lumii făcute; precum neșterse rămân în istoria neamului nostru toate faptele și cuvintele Domnului, așa și în noi înșine vor rămâne în veci săpate toate trudele noastre pentru a urma lui Hristos, însă preschimbate prin puterea dragostei lui Dumnezeu.

Celui ce crede i se împărtășesc stări care îl aseamnă cu Dumnezeul cel Întrupat; nu vorbim despre deplina identitate cu ele, dar nu le tăgăduim analogia. Nebunie ar fi cea dintâi; necinste și nerecunoștință cea de-a doua. Și dacă niciodată nimănui i s'ar fi dat a trăi în rugăciune fie și o mică asemănare cu starea Dumnezeu-omului, atunci cum ar fi defel cu puțință oamenilor să recunoască în El pe Dumnezeu? „Aceasta este viața cea vecinică, să Te cunoască pre Cel Unul adevărat Dumnezeu, și pre Carele ai trimis, Iisus Hristos” (Io 17:3). Toată, nu ușoră, nevoița noastră este spre a cunoaște pe Cel Unu Adevărat Dumnezeu. Duhul nostru se îndreptează nu spre chipuri vremelnice, ci spre Ființa cea netrecătoare. Tânjirea minții noastre este către Cel Ce

Uste, către Cel ce se află la temeiul a tot ce ființează, către Cel Dințai și Cel de pre Urmă. Și cum am putea noi să atribuim Hristosului „istoric” asemenea însușiri, dacă urmarea poruncilor Lui nu ne-ar aduce astfel de roade, despre care cu atâta cucernicie și nesfârșită bucurie vorbesc Părinții noștri din neam în neam, dacă El ar fi fost un „individuum” tot atât de limitat cum părem a fi noi toți? Însă „...Fiul lui Dumnezeu... au dat nouă pricepere ca să cunoaștem pre Cel Adevărat; și sântem în Cel Adevărat, în Fiul său Iisus Hristos...” (1 Io. 5:20). Și Apostolul Pavel spune că trebuie ca „aceasta să se cugete în noi, carea și în Hristos Iisus” (cf. Flp. 2:5). Și iarăși Pavel își „pleacă genunchele către Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos, ...ca să se dea nouă... cu putere să ne întărim prin Duhul Lui întru omul cel dinlăuntru, ca să lăcuiască Hristos prin credință în inimile noastre, ca... să putem cunoaște, împreună cu toți sfinții, ce este lățimea și lungimea și adâncul și înălțimea, și să cunoaștem dragostea lui Hristos cea mai presus de cunoaștere, ca să ne plinim întru *toată plinătatea* lui Dumnezeu” (cf. Ef. 3:14-19).

Și deci, dacă la începutul Creștinismului Duhul pusesse în gura și în inima lui Pavel aceste cuvinte, atunci Același Duh până și astăzi nu a încetat a mișca inima celor credincioși spre asemenea rugăciune pentru lumea întreagă, pentru ca fiecare om să cunoască din toată ființa sa că Domnul cheamă pe toți și pe fiecare „la minunata Sa Lumină” (1 Pt. 2:9).

Noi nu cuprindem cu mintea noastră ce înseamnă mântuirea lumii, sau cum să înțelegem ce este a învia

din morți (cf. Mc. 9:10); dar în rugăciune și nouă, uneori, ni se dă starea care întredeschide tainele veacului ce va să fie. Credem că vine un astfel de moment ce se numește „plinirea vremilor” (Ef. 1:10), ca o desăvârșire a tuturor celor ce a gândit Făcătorul pentru noi.

Vecinicia nu are durată, deși ea îmbrățișează toate întinderile veacului și ale spațiului. Despre ea se poate vorbi ca despre „vecinica clipită”, care nu se supune nici unei definiții sau dimensiuni: nici a vremii, nici a spațiului, nici a logicii. În ea, în această neatinsă clipită, și noi, după darul Duhului Sfânt, într’un singur act nemuritor și fără întindere al întregii noastre ființe vom îmbrățișa în dragoste tot ce a ființat din veac, și Dumnezeu va fi totul întru toți (cf. 1 Cor. 15:28).

Ființa făpturii înțelegătoare trebuie să devină desăvârșită: după chipul Dumnezeirii Întreit Una. În acest sens, și felul și sarcina Bisericii lui Hristos este „ca toți una să fie, precum Tu, Părinte, întru Mine și Eu întru Tine, ca și ei întru Noi una să fie” (Io. 17:21). Este limpede că fiecare mădular al Bisericii trebuie să ajungă la plinătatea asemănării cu Hristos până la identitate, altminteri nu se va înfăptui unimea Bisericii după asemănarea unimii Sfintei Treimi.

PENTRU LIBERTATEA DUHOVNICEASCĂ

„Întru slobozenia dară, cu carea Hristos pre noi au slobozit stați, și nu iarăși sub jugul robiei vă puneți” (Gal. 5:1).

Începutul vieții noastre în trupul cel din pământ luat (Fac. 2:7) ne dă experiența atârării de puterile firii și, în general, de energiile cosmice de care sânt legate necesitatea și determinismul. Numai prin Hristos cunoaștem Împărăția libertății Duhului lui Dumnezeu (cf. 2 Cor. 3:17), iar apoi și a duhului omului (cf. Io. 8:31-32). Cel din urmă, duhul omului, ca fiind chip al Celui dintâi, pe o cale de netâlcuit, făcută de Dumnezeu, se naște oarecum în materia trupului nostru, însă după firea sa se află mai presus de materia cosmică. Din întâlnirea cu Hristos, el crește în conștientizarea sa ipostatică până la acea coacere când încetează a mai atârna de legile firești ale pământului și începe a primi suflul Dumnezeieștii vecinicii.

Libertatea omului care a crezut în Dumnezeirea lui Iisus Hristos și care petrece în tărâmul cuvântului Său aparține planului altor dimensiuni: ea întru nimic nu este determinată din afară. Un astfel de om – unul care se apropie de măsura vârstei plinirii lui Hristos (cf. Ef. 4:13) – chiar dacă este făptură a lui Dumnezeu, totuși făcătorul se poartă cu el nu ca și cu a Sa „energie”, ci ca și cu un *fapt* de sine stătător chiar față de El Însuși:

Dumnezeu nimic nu îi impune cu sila, nici măcar dragostea pentru El ca pentru un Tată. El Se descoperă omului „precum este”, lăsând pe om a se vădi în libertatea sa. Astfel Biserica leapădă determinismul, chiar cel Dumnezeiesc, adică „Orighenist”: cum că bunătatea lui Dumnezeu ar afla căi, fără a desființa principiul libertății, ca să mântuiască pe toți și toate.

Această libertate a cărei experiență se dă omului – creștinului – ține de principiul personal în om. Acestea *două* – Persoana și libertatea – sânt unite în chip nedespărțit – unde nu este libertate, acolo nu este nici Persoană; și dimpotrivă, unde nu este Persoană, acolo nici libertate. Acest chip al ființării vecinice este propriu exclusiv Persoanei, și nicidecum individului (cf. 1 Cor. 15:47-50).

Zidiți sântem de Dumnezeu „după chipul Său” pentru viața „după asemănarea Sa”, adică pentru îndumnezeirea noastră finală: împărtășirea Vieții Dumnezeiești în toată plinătatea sa. Legăturile între Dumnezeu și om sânt întemeiate pe principiul libertății: în definițiile noastre de sine, cele de pe urmă înaintea lui Dumnezeu – noi sântem persoane de-sine-stăpânitoare. Când, în libertatea noastră, înclinăm spre păcat, atunci rupem cu El legătura dragostei și ne îndepărtăm de El. Putința de a ne defini negativ față de Tatăl cel Ceresc alcătuiește aspectul tragic al libertății. Însă această fatală stăpânire-de-sine este totuși condiția de neocolit pentru ca persoana făcută să se poată înălța spre a primi Viața Dumnezeiască.

Da, noi sântem liberi, însă nu în acea măsură absolută în care este liber Însuși Dumnezeu: El în toate își definește Propria Ființă. Noi însă, făpturi dintru „nimic”, nu avem ființă în sinele nostru: nu putem zidi vreo ființă oarecare pe care am dori să o facem după înțelegerea noastră sau după a noastră nebunie. În față ne stă *faptul* Întâii Ființe-de-sine a lui Dumnezeu, în afara Căreia nimic de-sine-fiind nu există. Iată alegerea ce ne stă înaintea: sau înfierea noastră de către Dumnezeu și Tatăl nostru, sau depărtarea de la El în întunerecul neființei – *cale de mijloc nu este*.

Creștinul este chemat la îndrăznirea de a crede că noi putem ajunge la stăpânirea Ființării Dumnezeiești. Ea nu ne aparține, căci sântem făptură; noi nu dispunem de puteri spre a zidi această ființare; ea poate a ni se da ca un curat dar al iubirii Tatălui.

Despre ce vorbesc acum? Încerc să aflu o oarecare paralelă din viața noastră de zi cu zi, care ar lămuri ce se întâmplă cu noi atunci când Domnul sălășluiește în noi... Omul se naște ca un prunc orb, neputincios. Unealta luptei sale pentru a subzista este plânsul, prin care își exprimă nemulțumirea sau suferința în orice chip i-ar veni. Părinții, și mai cu seamă mama, din dragoste pentru rodul pântecelui, se grăbesc spre a-i ajuta. La începutul vieții pruncul se alipește de mamă: îi pune mâinile împrejurul gâtului; se lipește de fața ei, de umăr, de piept, de picioare când stă pe podea, și altele asemenea. Treptat începe să deosebească lucruri, să rostească unele cuvinte, asimilează câteva concepte, se

întărește, devine în stare să stea în picioare, să meargă și să fugă, în sfârșit, atinge maturitatea – fizică, morală, mentală; el însuși poate deveni tată sau mamă; dobândește viața de-sine-stătătoare. Tot ceea ce trăise ca prunc cade din amintirea sa; el știe cine este tatăl și mama, dar nu mai are simțământul că atârnă de dânșii; trăiește ca și cum nu ar fi purces din nimeni; este slobod în mișcările și hotărârile sale; se vede pe sine ca o oarecare deplinătate, ca o individualitate împlinită: într'un cuvânt – „eu trăiesc.” Cum s'a petrecut aceasta, nu știi, însă ca fapt îmi este cât se poate de convingător... Numai înțelegerea mea știe că acea viață pe care au avut-o părinții mei s'a împărtășit mie, s'a revărsat în venele mele, s'a făcut a mea, și-a aflat propria cale.

Tot astfel și în ce privește viața noastră de la Dumnezeu: „...precum Tatăl are viață întru Sine, așa au dat și Fiului, viață să aibă întru Sine” (Io. 5:26) „...Precum Tatăl cel viu M'au trimis, și *Eu* vuez prin Tatăl, așa și cel ce Mă mânăncă, *viu va fi prin Mine*” (Io. 6:57-58). „Eu sânt viu, și *voi* veți fi vii” (Io. 14:19). Când această Viață dintru început ni se împărtășește ființial, noi o simțim ca pe propria viață. Știm din experiența ce a premers că ea ne este dată de către Dumnezeu; nu este a noastră prin esența ei; însă dacă s'a dat ca moștenire nestrămutată celor mântuiți, ea devine faptic *viața noastră*. Despre ea se poate vorbi în cuvintele Apostolului Pavel: „Nu mai vuez eu, ci viiază întru mine Hristos” (Gal. 2:20). Repet: eu știu că El viiază în mine, însă viața Sa a devenit miezul cel mai lăuntric al întregii mele făpturi, astfel încât pot vorbi despre ea ca despre viața mea: viiază Domnul, vuez și eu.

„Cela ce are poruncile Mele și păzește pre ele, acela este cel ce Mă iubește; iar cel ce iubește pre Mine, mi se-va de Tatăl Meu, și Eu voiu iubi pre el, și Mă vom arăta lui... și la el vom veni, și lăcaș la dânsul Ne vom face” (Io. 14:21 și 23). Își vor face, bineînțeles, nu vremelnic, ci pentru vecinicie.

Intrarea noastră în stăpânirea vieții celei fără de moarte se supune pazei poruncilor Domnului.

„De veți rămânea voi întru cuvântul Meu, cu adevărat ucenici ai Mei sânteți, și veți cunoaște adevărul, și adevărul vă va face slobozi” (Io. 8:31-32).

Asemănarea firii noastre cu Dumnezeu, firesc naște în noi setea de a cunoaște Adevărul, de a tânji către desăvârșirea Dumnezeiască. Aceasta nu este în noi înșine, ci în Tatăl, în Izvorul a tot ce ființează. A urma Lui, nicidecum nu are caracterul supunerii unui dictat al unei autorități din afară: ci este expresia dragostei noastre pentru El, care ne atrage; neconținut cu durere tanjim după desăvârșirea Lui. Și Hristos ne-a dat porunca: „Fiți dar voi desăvârșiți, precum și Tatăl vostru cel din ceruri desăvârșit este” (Mt. 5:48).

Sfânta voie a Tatălui, care din veci este într'Însul, nu este străină nouă, „chipului” Său. Ea este înrudită duhului nostru, măcar că depășește firea noastră făcută. Nesfârșita depărtare între Tatăl și noi explică neapărata trebuință a luptei pentru a ne însuși pe deplin această voie; iar noi în toată libertatea ne avântăm întru această nevointă, în același timp chinuitoare și plină de însufletare. Prin rugăciune se pogoară asupra noastră puterea

Celui de Sus. Sfântul Duh săvârșește în noi cele căutate și așteptate, iar nu zadarnicele noastre efortări. Suferim până la mari dureri, căci nu cuprindem plinătatea Sa în noi înșine. Și ne doare, și suferim, dar și prăznuim în însăși suferința; iar pe El cinstim și ne închinăm Lui în dragostea noastră. În forma sa cea mai curată, rugăciunea noastră este nu altceva decât izbucnirea bucuriei duhului nostru înaintea Lui.

„Doamne, învață pre noi a ne ruga... Și au zis lor: Când vă rugați ziceți: Tatăl nostru” (Lc. 11:1-2). „Deci așa vă rugați voi” (Mt. 6:9-13):

„Tatăl nostru Carele ești în ceruri, sfințească-se numele Tău:” Tu ai dat duhului meu a simți mireasma sfințeniei Tale, iar acum sufletul meu însetoșează a fi sfânt în Tine.

„Vie Împărăția Ta:” Rogu-mă Ție, ca viața Ta împărătească să mă preaumple pe mine, săracul și lipsitul, și să-mi fie viață în vecii vecilor.

„Facă-se voia Ta, precum în cer și pre pământ:” Pe pământul ființei mele zidite, ...ca și eu, muritorul, să mă adaog mărețului șuvoi al acelei Lumini, precum este în Tine Însuși dintru început.

„Pâinea noastră cea a zilei ce vine, dă nouă astăzi”, și mai nainte de toate, și după toate, „pâinea cea adevărată carea se pogoară din cer, și viață dă lumii” (Io. 6:32-33).

„Și lasă nouă datoriile noastre, precum lăsăm și noi datornicilor noștri”... Rogu-mă Ție, trimite mie, celui stricăcios, harul Duhului Sfânt, care să-mi dea pute-

rea a ierta tuturor și toate, astfel încât să nu rămâie în mine poticneală întru a primi iertare de la Tine pentru nemăsurate păcatele mele.

„Și nu duce pre noi întru ispită”... Tu, cunoscătoarele de inimi, știi netrebnicia mea și înclinarea mea către păcat... Rogu-mă Ție: trimite Îngerul Tău cu sabia de lăc, pentru a-mi sta împotriva în calea căderilor mele (cf. Num. 22:22 și urm.)

„Ci ne izbăvește de cel viclean”... Părinte Sfinte, Atotțiitorule cel Bun, slobozește-mă de stăpânirea vrăjmașului nostru și potrivnicului Tău... Însumi a mă lupta cu el nu-mi stă în putere.

Întâia mișcare a rugăciunii noastre este o cerere pentru noi înșine. Când însă Duhul Sfânt înmulțește în noi cunoașterea și ne lărgeste cugetul, atunci rugăciunea dobândește dimensiuni cosmice, iar noi, chemând pe Tatăl nostru – prin cuvântul „nostru”, gândim întreaga omenire și cerem asupra tuturor oamenilor harul cu aceeași inimă ca și pentru noi înșine:

„Sfințească-se numele Tău” în mijlocul tuturor no-
roadelor; „Vie Împărăția Ta” în sufletele tuturor oame-
nilor, astfel încât Lumina vieții ce de la Tine purcede să
se facă viața întregii noastre lumi; „Facă-se voia Ta”,
cea singură sfântă, adunând pe toți în dragostea Ta, pe
Pământul de noi locuit, precum împărățește ea între
sfinții Tăi în ceruri. „Și ne izbăvește de cel viclean”,
„Lucigătorul de oameni” (Io. 8:44), care pretutindenea
seamănă sămânța cea rea a vrăjmașiei și a morții (cf.
Mt. 13:27-28).

Potrivit cu înțelegerea creștină, răul, precum și binele, sânt de față numai acolo unde există forma personală a ființării. În afara acestui chip al vieții răul nu există, ci doar procese determinate ale firii.

În legătură cu problema răului în general, și în special în lumea oamenilor, se află întrebarea privitoare la participarea lui Dumnezeu în destinele istorice ale popoarelor. Foarte mulți sânt cei ce au lepădat credința în Dumnezeu, căci li se pare că dacă Dumnezeu ar exista, atunci nu ar mai putea avea loc o atât de sălbatecă dezlănțuire a răului, o astfel de lipsă de rânduială și de sens în toate. Ei uită, sau nici măcar nu știu că Ziditorul cinstește libertatea omului ca fiind principiul de temei în înfăptuirea ființelor ce poartă chipul lui Dumnezeu. Amestecul lui Dumnezeu de fiecare dată când voia oamenilor îi trage spre căile facerii de rele ar fi același lucru cu a-i lipsi de putința determinării de sine; a reduce totul la niște legi cosmice impersonale.

Dumnezeu, desigur, mântuiește și oameni aparte în suferința lor, și întregi popoare, dacă aceștia își îndreaptă ei înșiși pașii către căile Sale și Îl cheamă întru ajutor.

Nu toți înțeleg același lucru prin cuvântul „mântuire.” Pentru creștinii care duc o luptă neîmpăcată cu păcatul ea constă în faptul ca Însuși Dumnezeu să Se dea pe Sine omului în necuprinsa Sa vecinicie. Pe un astfel de nevoitor, nefericiri văzute îl pot însoți de-a lungul întregii sale vieți, însă lăuntric el stă înaintea Celui Nevăzut (cf. 2 Tim. 4:7; Flp. 1:29; Fap. 9:16; 1 Cor.15:30;

2 Cor. 6:4). Zadarnică ar fi încercarea de a-i descrie starea: el se dă voii lui Dumnezeu, iar în această înmăscare de sine se aseamănă cu Hristos (cf. Lc. 22:42). Acest act în esența sa este manifestarea liberă a dragostei ce se deșartă, care face astfel ca omul să se asemene cu Dumnezeu: „...venit-a ceasul; iată se dă Fiul Omului în mâinile păcătoșilor” (Mc. 14:41). Nu este dragoste mai mare ca aceasta: noi ne dăm pe sine în sfintele mâini ale Celui ce ne-a zidit, și astfel sântem purtați în plinatatea vieții Dumnezeiești.

Vrednicia rugăciunii depășește valoarea oricărei alte lucrări, fie ea în sfera socială sau politică, științifică sau a artei. Cei ce au cunoscut aceasta din experiență, ușor își jertfește bunăstarea materială pentru a dobândi răgazul de a grăi cu Dumnezeu. Mare privilegiu este faptul de a avea putința să-ți pleci mintea către cele netrecătoare, către ceea ce este mai înalt și duce mai departe decât cele mai însemnate izbânzi ale științei, ale filozofiilor sau ale slujirii obștești. La început lupta pentru libertatea duhovnicească poate părea peste măsură de grea și cu primejdie; dar totul se biruiește atunci când rugăciunea cuprinde sufletul pe de-a-ntregul.

Rugăciunea pocăinței adânci poate duce omul într-o astfel de stare, unde să primească experiența libertății în Duhul Adevărului: „Și adevărul vă va face slobozi” (Io. 8:32). Această sfântă libertate, din nefericire este necunoscută celor mai mulți. Primul simptom al slobozeniei este neînclinarea de a stăpâni asupra oricui ar fi; următoarea treaptă – descătușarea lăuntrică de

la stăpânirea altora asupra ta; iar aceasta nu din dispreț față de stăpâniriile și conducătorii de Dumnezeu rânduți pentru viața exterioară a popoarelor, ci în vârtutea fricii lui Dumnezeu ce nu îngăduie a călca porunca dragostei pentru aproapele.

Dumnezeul Cel fără-de-început ni S'a descoperit în smerenia Sa de neînchipuit. El, Făcătorul a tot ce este, nu stăpânește asupra noastră. Este drept, nici asupra Lui nu stăpânește nimeni. Omul este chipul acestui Dumnezeu smerit și slobod; firesc ne-ar fi a năzui să ne asemănăm Lui în chipul Ființării: a ne îndepărta de la stăpânirea asupra altora, iar noi a „sta întru slobozenia cu care Hristos pre noi au slobozit” (cf. Gal. 5:1; 1 Cor. 15:23-28).

Lumina lui Dumnezeu, cu venirea sa în sufletul care se roagă, îl slobozește din robia patimilor și îl trece în tărâmul de lumină purtător al libertății asemenea lui Dumnezeu, tărâm plin de dragostea care exclude toată înclinarea către stăpânirea de robi, potrivnică dragostei. Acolo unde nu este libertate și dragoste, totul este fără sens. Chiar și astfel de daruri ca prorocia, cunoașterea tuturor tainelor și puterea de a face minuni, fără dragoste nu au nici o valoare (cf. 1 Cor. 13:1-3).

Măreață și minunată este lumea sfintei libertăți. În afara ei, cu neputință este mântuirea ca îndumnezeire a omului. Neapărat trebuie ca el însuși, (omul), liber să se determine pentru vecinicie. Întreaga făptură tânjește către slobozirea dintru robia stricăciunii întru libertatea fiilor lui Dumnezeu (cf. Rom. 8:21-23).

Pretutindenea acum se duc lupte pentru libertate și neatarnare, dar abia dacă găsești un om căruia să i se fi descoperit taina libertății asemenea lui Dumnezeu, a fiilor Tatălui Ceresc. De nedescris în cuvinte este vrednicia acestei stări: este cunoscută nu altfel decât prin dăruirea de Sus. Și iarăși, nu pot să nu pomenesc pe Apostolul Pavel care, fără îndoială, cunoscuse libertatea dumnezeiesc-împărătească: „Năzuirea zidirii, descoperirea tinerilor lui Dumnezeu așteaptă, că deșertăciunii s'a supus zidirea, nu de voie...” (Rom. 8:19-20).

„Întru slobozenia dară, cu carea pre noi Hristos au slobozit stați, și nu iarăși sub jugul robiei vă puneți” (Gal. 5:1). Este ușor de înțeles că patima stăpânirii asupra fratelui are ca grabnică urmare pierderea propriei neatarnări, la care, ce este mai înfricoșător, se adaugă lepădarea Dumnezeului Dragostei, lipsirea de harul Duhului Sfânt. În adâncul sufletului celui ce robește se înfăptuiește o prăbușire în nimicnicia neființei. Asemănarea cu Domnul a celor ce domnesc exclude stăpânirea de robi în care nu este viață vecinică, ba nici măcar vremelnică. Stăpânirea, de obicei se dobândește prin silnicie și crime. Unora ca acestora, care nu au dovedit milă, la Judecata de Apoi li se va potrivi principiul: „Cu ce măsură veți măsura, măsura-se-va vouă” (Mt. 7:2); și iarăși, „Că judecata fără de milă este celuia ce nu a făcut milă” (Iac. 2:13).

„Unde este Duhul Domnului, acolo este slobozenia” (2 Cor. 3:17). Libertatea, sub forma ei absolută, este proprie numai lui Dumnezeu. Omului însă i se dă

binecuvântarea să o cunoască în parte, într'o rugăciune împărtășită cu viețuirea după porunci. Rugăciunea – neprețuitul dar al Cerului – cere de la noi „răgaz.” Pentru întâlnirea cu Hristosul cel viu nu este peste măsură de greu a ne lepăda de îndulcirile care atrag pe om, și a dori mai presus de toate a împreună-cuvânta cu El. Mie mi s'a dat această neprețuită cinste – aș spune chiar cu îndrăzneală: fericire – cel mai mult în pustie. În nevoiță, „pustia” se înțelege nu în sens geografic, ci ca un chip al vieții: o astfel de îndepărtare de oameni unde nimeni nu te vede și nu te aude – unde nu stăpânește nimeni asupra ta, iar tu nu stăpânești asupra nimănui. Această libertate este de neapărată trebuință pentru a ne putea adânci deplin duhul, ba chiar întreaga noastră alcătuire, în tărâmul Dumnezeiesc. Atunci este cu puțință a ni se împărtăși dumnezeiasca nepătimire cea mai presus de toate valorile Pământului. Un astfel de om nu mai cugetă nici să stăpânească asupra fratelui; nu mai caută nici cinste și proslăvire, și cu atât mai puțin bogății materiale. O, a cuprinde în cuvinte o definiție a adevăratei libertăți este total cu neputință. Nu înțeleg pentru ce în pustie s'a pogorât asupra mea binecuvântarea de a trăi libertatea „fiilor lui Dumnezeu” (Rom. 8:21). Nu pretind că am primit acest dar în cea mai înaltă măsură, adică până acolo unde omul cu adevărat a depășit stăpânirea păcatului și morții asupra lui. În unele momente mă aflam pe acel hotar de unde înțelegeam că deplina slobozenie vine atunci când moartea este biruită. Cel ce nu se teme de moarte, acela se află pe calea către libertate. Omul rămâne în robie dacă în el stăpâ-

nește înclinarea către cele pământești. „Iată eu și pruncii cari au dat mie Dumnezeu. Deci de vreme ce s’au făcut părtași pruncii trupului și sângelui, și El asemenea S’au împărțășit acelorași, ca prin moarte să surpe pre cea ce avea stăpânia morții, adecă pre diavolul, și să izbăvească pre aceia, câți cu frica morții în toată viața erau supuși robiei” (Evr. 2:13-15).

Doar în parte am cercat fericita izbândă a libertății duhovnicești. De când am fost pus duhovnic trăiesc în afara ei, legat fiind cu dragostea de cei pe care Domnul mi l-a trimis. Dragostea nu arareori mă robește celor dinora slujesc, care au trebuință de mine pentru Dumnezeu. Cu toate acestea, undeva în adâncul meu rămâne urma experienței ce am trăit. Prima oară, într’o formă departe de a fi lămurită, această experiență mi se dăduse în Franța, când am simțit o puternică nevoie de a ma îndepărta de lume. Mulțămeam Proniei Domnului pentru mine, văzându-mă slobod a face acest pas, îndepărtarea de lume, întrucât nimeni în lumea întregă nu era, a cărui viață să atârne de mine. În setea mea de Dumnezeu puteam înfrunța orice risc; nu cruțam nimic; slobod mă aruncam în toate greutățile. Aceasta fusese începutul experienței împărăteștii libertăți a sufletului meu. Hristos, în libertatea dragostei Sale, S’a dat pe Sine morții, deschizându-ne astfel calea către cunoașterea cea mai înaltă, către Dumnezeiasca nemurire.

ÎNSUFLAREA

În pofida conștiinței mele ca fiind cea mai de pe urmă nimicnicie – sau poate în vârtutea anume acestui zăbucium (cf. Mt. 5:3) – și eu m’am rugat zeci de ani ca să-mi dea Domnul și mie însuflarea spre a urma Lui „grijunde Se va duce” (cf. Apoc. 14:4): fie în pustie, spre a-mi se cerca credincioșia dragostei mele către Tatăl (cf. Lc. 4:2 și urm.); fie la propovăduirea cea plină de nesfârșite sfășieri, a Împărăției dragostei Tatălui; fie pe Thavor, unde cei trei aleși au auzit glasul Tatălui: „Acesta este Fiul Meu cel iubit” (Mt. 17:5); dar mai nainte și mai presus de toate în Ghethsimani și pe Golgotha. Prin însuflare eu înțelegeam a purta în mine puterea Duhului Sfânt (cf. Io. 4:13-15; 7:37-39). Acest fel de însuflare ține de un alt plan al Ființei decât ce înțelegem prin însuflarea artistică sau filosofică. Și cea din urmă, proprie firii noastre căzute, poate fi înțeleasă ca dar de la Dumnezeu, însă neîndestulată spre a ne da nici unirea cu Dumnezeu Personal, nici chiar cunoașterea intelectuală despre El.

Adevărata sfântă însuflare, care purcede de Sus de la Tatăl, nimănui nu se impune cu sila: ea se agonizește, precum și tot darul de la Dumnezeu, printr’o încredată nevoiță în rugăciune (cf. Lc. 11:9-13). Nu este vorba că Dumnezeu ar da, chipurile, pentru ostenele noastre vreo oarecare plată; ci că ceea ce se agonizește cu înțelegere și prin suferințe devine stăpânire a omului

în veci nestrămutată. Noi toți, neapărat trebuie să trecem printr' o deplină renaștere prin lucrarea harului; să refacem în noi puțința de a primi îndumnezeirea. Însă aceasta este cu puțință nu altfel decât prin întoarcerea noastră, plină de suferință, către Dumnezeu. Dumnezeu cu adevărat ne dăruiește viața Sa, în sensul cel mai deplin, în stăpânirea noastră personală. Slava Sa cea mai nainte de veci sălășluiește în cei de El răscumpărați, și aceasta nu ca ceva adăogit, ceva nepotrivit firii noastre; nu ca prezență în noi a ceva ce nu este al nostru, ceva „străin”, „nedrept” (cf. Lc. 16:11-12). Nu. Adevărata îndumnezeire constă în aceea că făptura înțelegătoare se împărtășește în chip lucrător și pe veci, de viața cea fără-de-început a lui Dumnezeu Însuși. Cu alte cuvinte, viața lui Dumnezeu se „înipostaziază” de către om, precum și Dumnezeu, întrupându-Se, a înipostaziat – a primit în ipostasul Său – chipul ființei noastre de El făcut. În veacul ce vine, unirea lui Dumnezeu cu omul se face deplin în tot ceea ce cuprinde Ființa Sa, fără, se înțelege, identitatea în planul esenței. Cea din urmă nu se supune împărtășirii făpturilor și rămâne în continuare de neajuns tuturor ființelor făcute: îngerilor și oamenilor.

Împărăția Tatălui este unime ființială a tuturor celor mântuiți, și ca atare, de acum de nimeni și nimic clătinată (cf. Evr. 12:27-28). Însuflarea de Sus, într' o însemnată măsură, depinde de noi: oare deschide-vom ușa inimii, pentru ca fără de silire să intre înlăuntrul nostru Domnul-Duhul Sfânt, Care „stă la ușa (inimii noastre) și bate; de va auzi cineva glasul Lui și va deschide ușa, intra-va la el și va cina cu el, și el cu Dum-

nezeu” (cf. Apoc. 3:20). Domnul ocrotește libertatea celor zidiți „dupre chipul” Său. Iar noi trebuie să știm ce este primit la El. De unde nevoia ca noi toți și fiecare în parte să luăm aminte și să nu ne îngăduim astfel de lapte, să nu lăsăm să treacă astfel de mișcări launtrice ale duhului nostru, care mâhnesc Duhul lui Dumnezeu. Printr’o sinceră petrecere în țărâmul poruncilor lui Hristos se vindecă moartea noastră, a păcatelor, și întreaga viață se pătrunde de Lumina cea Nefăcută a Dumnezeieștii Vecinicii.

Când sufletul se atinge ființial de această Vecinicie, atunci se sting în noi patimile josnice, iar noi ne înstrăinăm de luptele ucigașe de frați pentru oblăduirea valorilor pământești: peste noi se pogoară „pacea lui Hristos” și primim puterea de a ne „iubi vrăjmașii.” „Pacea Mea dau vouă” (Io. 14:27). Pacea lui Hristos este mai prețioasă decât toate bogățiile, decât toate îndulcirile și bucuriile Pământului. Ea constă în neîndoielnica cunoaștere a Dumnezeului celui Viu – Tatăl nostru. Destul ne este puțină mâncare, a fi sub acoperișul unei case, a ne îmbrăca trupul de frig și de rușine (1 Tim. 6:8), doar ca *mintea* – duhul nostru – să fie slobodă a se afunda în contemplarea Dumnezeieștii Ființe pe Carea Hristos ne-a descoperit-o. Zbuciumul după lumea cea de Sus, avântul plin de dragoste către ea – iată veselelia noastră care ne preschimbă până și bătrânețea dureroasă într’una de o împărătească frumusețe, plină de așteptarea milostivelor „brațe Părintești” (cf. Lc. 15:20).⁸

⁸ Părintele Sofronie scria acestea în jurul vârstei de 88 de ani. (n. tr.)

PENTRU DEȘERTARE ȘI PĂRĂSIREA DE CĂTRE DUMNEZEU

„Fericiți cei săraci cu duhul, că acelora este împărăția cerurilor” (Mt. 5:3). Fericiți pentru că, împreună cu conștientizarea sărăciei noastre în duh – asupra noastră se pogoară de Sus puterea de a ne înălța către Dumnezeu. În afara acestei conștiințe nu este mișcare către Cel Înalt; mulțumirea de sine, așadar, este simptomul sau al paraliziei duhovnicești, sau al căderii. Prin neconținută cercare de sine sub judecata Dumnezeieștilor porunci se ascute în noi simțământul îndepărtării noastre de Dumnezeu, se adâncește înțelegerea faptului că mândria este rădăcina tuturor răutăților. Mândria este potrivnică lui Dumnezeu; mândria este antipodul dragostei Dumnezeiești. Prin ea omenirea s’a dat în robia stricăciunii. Pentru a ne renaște în Dumnezeu într-una frumusețea duhovnicească cea întâi zidită trebuie să ne povățuim după învățătura evanghelică. Numai puternica credință că Hristos este Atotțiitorul Dumnezeu ne ajută a ne ține „pre piatra cea neclătită a poruncilor” Sale. În astfel de condiții se stârnește o grea luptă cu toate cele agonisite de noi în căderea noastră. Credința că Hristos este singur adevăratul Mântuitor al omului nu ne lasă să cădem de la El când începe procesul neprevăzut și de negândit al curățirii noastre de bogăția păcătoasă. Apostolii ne-au vestit cele ce au auzit și au cunoscut de la Însuși Domnul; iar Părinții Bisericii

noastre, într'o neîntrecută nevoie au păzit toate cele poruncite de Dumnezeu și ne-au predat neprețuita lor experiență și știință (cf. Mt. 28:19-20). Mulțumită lor, Apostolilor și Părinților, noi ne aflăm în stăpânirea cunoașterii *tainelor* căilor mântuirii. Aceste căi nevăzute atârnă deasupra hăurilor fără fund. Pentru ca nici o furtună să nu ne ducă de pe ele și să ne arunce în întunecatele prăpăstii, nu este, repet, altă putere, altă înțelegere, decât credința neclătinată în Hristos-Dumnezeu. „Și aceasta este biruința carea a biruit lumea: *credința noastră*” (1 Io. 5:4).

Trec la a descrie, după puteri, această taină. Poruncile ne pun față în Față cu Ființa Absolută. Toate încercările noastre de a le păzi, neapărat se vor năruși. Ne vedim deplina noastră neputință pentru această călătorie. Descoperim în noi astfel de uneltiri ale duhului-minții și astfel de patimi ale inimii care omoară. Frica de a cădea de la Dumnezeu în Care am crezut este mare. Neapărat ajungem la strânsoarea inimii din pricina vederii sinelui nostru. Tot ce socoteam că ne îmbogățea în trecut, acum lepădăm și ne dezgolim de toate: de legăturile noastre pământești și de cunoașteri, până și de *voire* – și astfel sărăcim, ne „deșertăm.” Bineînțeles, cea mai grea cercare constă în faptul că, în pofida încordării noastre limită de a rămâne credincioși lui Dumnezeu, avem de răbdat perioade de părăsiri ale lui Dumnezeu. Sărăcia duhovnicească împreunându-se cu durerea părăsirii de către Dumnezeu ne afundă în deznădăjduire. Ni se pare că asupra noastră atârnă un

oarecare cumplit blestem. Putem ajunge a suferi în toate planurile ființei noastre: în duh, în minte, în trup. Anume în asemenea clipe duhului nostru i se înfățișează descoperirea biblică despre căderea omului în adevăratul ei tragism, și credința în dragostea lui Hristos ne îmboldește a ne arunca într'o cât mai deplină pocăință. Cu cât mai adâncă pocăința noastră, cu atât mai larg ni se deschid înaintea și adâncurile ființei noastre ascunse mai nainte de la noi înșine. Conștientizând limpede starea noastră fără de nădejde, începem a ne urî pentru cum sântem.

La acest chip al deșertării sau al smereniei nu se ajunge prin străduințe omenești: este darul lui Dumnezeu Mântuitorul – harul pocăinței întru iertarea păcatelor (Lc. 24:47). Nu-I înțelegem lucrarea în noi, dar totuși, prin puterea Sa, ne aflăm reduși la zero; noi însă ne îngrozim: El nu este cu noi. El, singura noastră căutare și iubire, S'a ascuns de la noi.

Astfel se săvârșește curățirea noastră de moștenirea cea „blestemată” (vezi Fac. 3:14-19); în acest chip, treptat pătrunde în noi de acum o nouă energie nezidită: ne împărtășim cu Ființa Dumnezeiască. Atunci vine Lumina lui Dumnezeu și ne îmbrățișează Duhul Adevărului, Carele de la Tatăl purcede și în Fiul odihnește, se pogoară în inima noastră ca *Mângâietor*: „Fericiți cei ce plâng, că aceia se vor mângâia” (Mt. 5:4).

Întorcându-ne întru nimic – noi devenim „material” din care *Îi* este propriu Dumnezeului nostru a făuri. El, și nimeni altul, ne-a descoperit această taină. Lăsându-ne în sfintele Sale mâini, cercând asupra noastră în-

șine procesul Său plăzmuitor, înțelegem cum toate cele de la Dânsul trimise ne depășesc: nu a văzut-o mintea noastră, la inima noastră aceasta nu s'a suit (cf. 1 Cor. 2:9). Și nu este capăt uimirii înaintea Lui. O, cum cunoaște El omul! Numai Cel ce ne-a zidit poate avea o astfel de cunoaștere a putințelor firii noastre. Caut cuvinte spre a înfățișa o taină pierdută de către oameni. Ceresc de la Dumnezeu să-mi dea cuvintele potrivite. Rog pe întâmplătorul cititor: Nu căuta la mine, cel de nimic, ci caută la miezul celor spuse. Nu eu am născocit această învățătură, ci am fost povățuit prin pogorământul lui Dumnezeu de către alesul⁹ Său. Nu încerc să descifrez paradoxul: de ce asupra capului meu a căzut aceasta? Ci adus fiind la așternutul picioarelor acestei mari Taine, am fost cutremurat de măreția frumuseții ei. Desăvârșirea Dumnezeului-Hristos nu este cu puțință a o cânta în chip vrednic.

„De vine către Mine cineva și nu urăște... încă și sufletul său (viața sa), nu poate ucenic al Meu să fie” (Lc. 14:26). Ivirea înlăuntrul nostru a unei astfel de sfinte „uri” înseamnă apropierea noastră către contemplarea acestei sfinte taine. Cel căruia i-a fost dată această sfântă binecuvântare începe a cunoaște pe „Cel Unul adevărat Dumnezeu, și pre Carele au trimis, Iisus Hristos” (cf. Io. 17:3), și este pus pe pragul intrării întru Împărăția cea neclătită. O minunată descriere a căii mântuirii noastre o avem în al doisprezecelea capitol al Epistoliei către Evrei.

⁹ Sfântul Siluan Athonitul.

„Ce ai carea nu ai luat? Iar dacă și ai luat, ce te lauzi ca și cum nu ai fi luat?” (cf. 1 Cor. 4:7). Domnul, Căla ce mi-a dat în anii prunciei mele a vedea Lumina Sa cu simplitatea vârstei copilăriei, mi-a îngăduit a trăi o cădere asemenea lui Adam. El însă nu m'a părăsit până în sfârșit: mi-a dat să înțeleg încotro mă îndepărtasem de la El (Lc. 15:13-24). În același timp a revărsat asupra mea, în șuvoaiele lacrimilor mele, harul zdrobirii pentru ceea ce făptuisem. În perioada începătoare eram total necunoscător învățăturilor Sfinților Părinți nevoitori. Ceea ce se petrecea cu mine mă depășea întru totul, iar eu, ignorantul, mă tânguiam în căința mea, știindu-mă nevrednic de iertare. Sfășierea după Tatăl era atotmistuitoare; și până într'atât, încât atunci când flacăra ce mă ardea se preschimba în Lumină, nu eram în stare a lua aminte la acest dar, și osândirea de sine la „întunericul cel din afară” nu mă părăsea. Flacăra unei rușini de nesuportat mă prefăcea în cenușă: „Îl părăsisem, căci nu-mi era de nici o treabă – Îl depășeam în înțelegerea mea a Ființei celei Dintâi.” Mă rugam cu fața la pământ: nu cutezam să caut către El. Mă uram pe mine însumi.

Omul ca ființă aparte nu are putința de a urma singur lui Hristos: mult prea măreață este priveliștea ce se deschide în fața sa. O minte sănătoasă fuge de încrederea în sine și caută martori întemeiați, ca să se cercezeze, „nu cumva în deșert aleargă” (cf. Gal. 2:2). Iar martorii, firește, trebuie aleși dintre cei ce din vechime au urmat lui Hristos, precum și dintre contemporanii

săi din aceeași credință. Doară nu mă voiu duce la un buddhist sau la un mahomedan să-i întreb: Drept înțeleg eu poruncile Domnului? Astfel eu căutam, citind cu precădere Noul Legământ, către sfinții slujitori ai Bisericii, către profesorii de teologie; către scrierile bărbaților apostolici, ale marilor nevoitori, fără a ocoli și pe cele din trecutul apropiat, și pe cele ale contemporanilor mei. În acea vreme scrierile celor de pe urmă puțin îmi ajutau în chip nemijlocit. În schimb, întâlnirea cu scrierile Nevoitorilor corespundea întru totul nevoilor mele. La ei am aflat nu numai povățuiri însuflete pe calea ce mi-o alesesem, ci și multe minunate tâlcuiri ale evenimentelor duhovnicești lăuntrice care îmi erau deja cunoscute. Pe de o parte mă întăream în cunoașterea lumii duhovnicești, pe de alta – intram într’o luptă încâlcită cu slava mea deșartă. Descoperind în scrierile lor o potrivire cu experiența mea, se întâmpla să simt o revărsare de mulțămire care îmi învăluia inima asemenea nămolului. Atunci se pierdea viziunea Luminii cerești, uneori pentru vreme îndelungată. Cădeam în mare întristare din pricina acestui fapt. Situația mi se părea fără ieșire: nu puteam să mă încred în mine, dar când începeam să înțeleg ceea ce mi se trimitea prin dreapta lui Dumnezeu, atunci „stânga” mea prăpădea totul (vezi Mt. 6:3). „Ticălos (nefericit) om sânt eu! Cine mă va izbăvi de” această moarte (Rom. 7:24). Nu o dată mi s’a întâmplat: Mă rog, înneecat în lacrimile zdrobirii inimii, și de-abia se ivește undeva lângă mine, încă în aer, un gând de slavă deșartă, că mă ridic de la pământ păgubit. Lacrimile s’au dus, sufletul pustiit, trupul

zdravăn, viața duhovnicească – s'a dus. După multe repetări ale acestei năpaste am ajuns să mă îngrozesc la cel mai mic semn al apropierii acestui vrăjmaș și mi-am întetit plânsul pocăinței: „Doamne, sositu-mi-au ucigașii, mântuiește-mă.” Atunci am înțeles de ce Părinții nu iubeau laudele: până și desăvârșirii nu scăpau fără o oarecare pagubă în dragostea de Dumnezeu.

„Fericiți cei săraci cu duhul, că acelora este împărțita cerurilor” (Mt. 5:3). Aceste cuvinte ale lui Hristos zac la temelie nevoinței unei vieți întregi, nevoie care duce la mântuirea înțeleasă ca îndumnezeire.

„Rogu-mă Ție, Hristoase, Cel fără-de-început al Tatălui și al Duhului Cuvânt Ipostatic, dăruiește-mi acum cuvânt care să poată măcar în parte lămuri ce taine ascunse ne înveți Tu prin pronia îndepărtării Tale de noi. Că Tu Unul ne ești Învățător și Povătuitor (Mt. 23:8 și 10); Tu ești Lumina; Tu ești Înțelepciunea; Tu ești și singura cale către Tatăl.”

Puși nemijlocit înaintea măreției de negrăit a Dumnezeuității Iubiri pe care ne-a arătat-o Logosul Tatălui, în năzuința noastră de a urma pașilor Lui, la început trecem printr'o experiență grea a unei tot mai mari dezgoliri a nimicniciei noastre. Amar, dar în același timp minunat este acest proces: adâncul său înțeles însă ni se descoperă de abia în sfârșitul căii.

În Hristos ne întâlnim cu Ființa Absolută; nu altcumva decât prin a Sa putere putem birui tot ce nu este

în stare a primi vecinicia, tot ce este potrivit dragostei Sale. Dureros ne este a ne convinge la tot pasul de neputința noastră, îngustă ne este mintea spre a înțelege sfintele Sale porunci. Dar în însăși năzuința noastră plină de suferință către El, începem a zări chemarea plină de însuflare care purcede de la Dumnezeuirea cea fără-de-început. Nu încă în îndulcire, dar noi L-am iubit: în mare-cuviința frumuseții Sale – și această iubire este mai tare decât moartea. Oricât de greu ar fi a-I păzi cuvântul, noi nu ne putem abate de la țelul ce stă înaintea noastră: a deveni pe vecie sălaș al Luminii Sale. Astfel, în durerea întregii noastre alcătuirii, ne adâncim în marea de lacrimi a pocăinței atotcuprinzătoare. Știm din experiență că nu este altă cale de a lepăda de la noi scârba patimii mândriei pe care am moștenit-o din cădere. În starea unei astfel de pocăințe ne deschidem lucrării Duhului Sfânt în noi; lucrare puternică, ce ne dă mai înainte a gusta vecinicia împreună cu Dumnezeu.

Trecerea de la stricăciunea moștenită de la Adam, în tărâmul Luminii Neînserate a lui Hristos – este un eveniment mai important decât toate celelalte realități ale Pământului. Un semn al apropierii către această mare taină este ivirea în noi a sfintei uri de sine (cf. Lc. 14:26). Scris este că nimic necurat va intra în Împărăția Mielului lui Dumnezeu (cf. Apoc. 21:27). Ne cercăm pe noi înșine cu asprime și fără milă ne osândim iadului, ca nevrednici de Dumnezeu. Numai așa biruim înclinarea noastră de a tot face pogorământ neputințelor noastre: a ne ierta ușor propriile fărădelegi, mai cu sea-

mă dacă le-am săvârșit numai în gând. Jocul nostru este mareț, având ca miză toată ființa noastră; câștigul – nemurirea în Lumina cea fără-de-început. „Împărăția cerurilor silește-se, și silitorii răpesc pre ea” (cf. Mt. 11:12).

Învățătura lui Hristos porcede de la „Părintele Luminilor” (Iac. 1:17); Lui, desăvârșirea Dumnezeiască îi este proprie; ea aparține unui alt plan al Ființării. Nici un om nu își poate armoniza viața cu Evanghelia prin propriile puteri. Oricât ne-am încorda, porunca, în desăvârșirea sa, rămâne de neatins. Se poate ca în anume momente să ne fie dat a ne apropia de acest Foc (cf. Lc. 12:49), dar a sta în el multă vreme nu putem. Același lucru trebuie observat și în privința experienței nepătimirii: ea se poate da nevoitorului, dar încă nu poartă pecetea statorniciei, ci este supusă clătinărilor, în legătură cu împrejurările, cu formele slujirii oamenilor.

În limitele Pământului nu aflăm desăvârșirea absolută și este primejdios a ne mulțumi cu ceea ce am dobândit. Cei necredincioși nu cunosc prășirea de către Dumnezeu. Acest amar îl trăiesc doar cei care au cunoscut deja bunătatea Lui și năzuiesc din toate puterile a rămâne în El și cu El. Cu cât mai mare este măsura în care omul a cunoscut bucuria împreunării cu Dumnezeu, cu atât mai adânc suferă din despărțirea de El. Ultima limită cunoscută nouă din Evanghelia este Însuși Domnul: după rugăciunea cu sudoare însângerată în Ghethsimani, în care El dăduse totul Tatălui Său, pe cruce El „au strigat cu glas mare, zicând: ...Dumnezeul Meu, Dumnezeul Meu, căci M’ai părăsit?... și iarăși

strigând... și-au dat duhul” (cf. Mt. 27:46 și 50). O astfel de deplină deșertare a „omului Hristos Iisus” (1 Tim. 2:5) – s’a preschimbato într’o tot atât de desăvârșită îndumnezeire a firii noastre primite de Dânsul în actul întrupării. Iar Lui, de acum și ca „om”, i s’a dat „un Nume care este mai presus de tot numele”, „ce se numește nu numai în veacul acesta, ci și în cel viitor” (cf. Flp. 2:9; Ef. 1:21).

Creștinul urmează a se apropia cumva de această stare, ca să se învrednicească a primi adâncul corespunzător al deșertării sale personale – mântuirea. Astfel este Dragostea lui Dumnezeu: în vecinicie îi este propriu încordarea limită a Ființei, încordare care niciodată nu se împuținează, totodată într’o deplină lepădare de sine. Ea este smerită; iar smerenia Dumnezeiască în chip firesc se deschide tuturor celor ce vin către El (cf. Io. 6:37-40). În Împărăția lui Dumnezeu-Tatăl nimenea nu se închide egoist înlăuntrul său. Sfânta iubire, toată dorirea și-o strămută în cei iubiți. Întreaga lume, și a lui Dumnezeu, și cea făcută, o îmbrățișează în smerenie. Astfel, întreaga Ființă devine conținutul ei. În aceasta constă mare-cuviința dragostei, bogăția ei neprețuită și fericirea de negrăit.

Sărăcia însă și întunerecul iadului se cuprind în închiderea în sine din iubire de sine. Culmea închiderii în sine a mândriei se exprimă ca ură de Dumnezeu.

Printr’o lungă experiență a deșertării de sine se agonisește dragostea de Dumnezeu. Ea se face descoperită în scurte clipe ale cercetării de Sus. Apoi negreșit

urmează zile, ani de părăsire de către Dumnezeu. Frică cuprinde sufletul părăsit de Dumnezeu. Putem să nu știm – de ce? Ne aflăm în fața primejdiei: Dragostea care ni se arătase în lumină se îndepărtează, se ascunde asemenea soarelui care apune... Se așterne noaptea întunecată. În acest chip ne învățăm să urmăm lui Hristos, Cea ce S'a pogorât la iad. Să urmăm Lui, „oriunde Se va duce” (Apoc. 14:4).

Tot omul care cu adevărat caută mântuirea, neapărat trebuie să treacă prin experiența părăsirii de către Dumnezeu. Uneori ea pare să atingă o asemenea putere, că până și scurte clipite par a fi în afara vremii. Astfel de stări extreme nu adesea se trimit nevoitorului; însă sub o formă mai ușoară, această încercare a credinței noastre ne poate însoți ani îndelungați în cel de-al doilea răstimp al vieții duhovnicești a creștinului, adică atunci când pronia îl lasă să sufere o slăbire, ba chiar o îndepărtare a primului har. Această părăsire de neocolit cuprinde un adânc tâlc: a da omului puțința să-și arate propria libertate și credincioșia față de Dumnezeu.

Dar cum este cu puțință a nu deznădăjdui, dacă nici o rugăciune nu ajunge la urechea Celui Preaînalt? Oricât de întărit ar fi fost omul în anii ce au trecut, în via părăsire cu Cel ce singur Este, starea părăsirii de către Dumnezeu de acum iubit ne aruncă duhul într'o grea nedumerire: Ce se întâmplase cu mine atunci? Este oare cu puțință ca Dumnezeu, așa cum L-am cunoscut, într'atât să Se îndepărteze, ca nici unul din strigătele sufletului meu rănit să nu-L atingă?... Astfel de

gânduri turbură și clatină mintea. Răspunsul final, cu toate acestea, poate veni nu curând.

Când și experiența mea personală mi-a dat să înțeleg că poruncile lui Hristos, prin însăși esența lor, sânt proiecția vieții Dumnezeiești în planul nostru, atunci s'au limpezit cuvintele Domnului: „Fără de Mine nu puteți face nimic” (Io. 15:5). În perioadele grele, când se năruiau toate strădaniile mele de a-mi armoniza întru totul viața cu învățătura evanghelică, se întâmpla să mă rog așa:

„Vino, și Însuți săvârșește în mine voia Ta: poruncile Tale nu încap în inima mea cea strâmtă, și mintea mea cea îngustă nu le atinge cuprinsul... Dacă însă nu dorești a sălășlui înlăuntrul meu, atunci eu negreșit în întuneric mă voiu duce... Știu, nu în chip năsilnic lucrezi Tu, ci rogu-Te, intră în casa mea cu stăpânire și mă renaște întreg: pre-schimbă întunerecul iadului mândriei mele întru cea a Ta smerită dragoste; schimbă cu Lumina Ta chipul firii mele urâțite, cât să nu rămână în mine nici o patimă carea să poticnească venirea Tatălui Tău împreună cu Tine (cf. Io. 14:21-23); fă din mine lăcaș vieții Tale sfinte, carea Tu Însuți mi-ai îngăduit a întrezări... Așa Doamne, rogu-mă Ție, nu mă lipsi de acest semn al bunătății Tale.”

Adeseori ceasuri întregi treceau într'o astfel de rugăciune.

Mai târziu, sufletul credincios își recunoaște alege-rea de către Tatăl cel Bun tocmai prin chinuitoarele încercări ce i se trimit. Fără ele nimenea ar pătrunde în adâncurile gândului lui Dumnezeu pentru noi și nu ar cunoaște dragostea de care ne-a vorbit Hristos. În ceasurile părăsirii de către Dumnezeu începem a înțelege că tot ce se făcuse mai înainte – de departe nu este desul pentru mântuire, că fericita vecinicie încă nu este a noastră. O ascuțită nemulțumire de sine, trăită ca o respingere de sine, este prima dovadă a apropierii noastre de plinătatea dragostei pe care Dumnezeu ne-a poruncit-o: depășirea cumplitudinii prag al întoarcerii asupră-și. În rugăciunea născută din ura de sine, înlăuntrul nostru se desfășoară o nouă ființare, de acum mai presus de lume, și contemplăm măreția lui Dumnezeu.

Desăvârșirea creștină este mai presus de om: este dumnezeiască. Domnul ne-a arătat-o în întruparea Sa. Nimeni nu a plecat de aici ajuns fiind la măsura Lui (cf. Flp. 3:12). Însă o oarecare apropiere a fost dată, mai curând nu multora (cf. Mt. 7:14), prin învățătura și pil-da căroră și noi ne însuflețim spre nevoința de a agonisi smerenia lui Hristos și dragostea Sa. Focul ceresc care pătrunde viața Bisericii și Tainele ei susține de-a lungul veacurilor credința în Evanghelia care „nu este dupre om... nici de la om... ci prin descoperirea lui Iisus Hristos” (Gal. 1:11-12).

Mulți se vor mântui, îndulcindu-se în noianul dragostei lui Hristos, dar nu mulți sânt cei ce, nu fără frică,

dar totuși vor fi primit această flacără încă în viața pământească. Îmi amintesc că Fericitul Stareț Siluan, în pogorământul său către mine, într'o zi mi-a spus că firea noastră pământească nu poate răbda plinătatea harului; în vârtutea acestui fapt, arătarea lui Dumnezeu în slava Sa cea mai nainte de veci este cu puțință doar pentru cea mai scurtă clipită; iar aceasta nu altfel decât după întărirea trupului și a sufletului cu harul Sfântului Duh... Mai ușor este a purta cu mâinile goale cărbuni aprinși, să zicem o sută de metri, decât a reține acest har și a rămâne viu (redau sensul exact, dar în cuvintele mele).

Purtătorii unei astfel de cunoașteri își pun pecetea asupra unei mulțimi de credincioși; mulțămită lor se menține de-a lungul veacurilor realității istorice predania cea vie a vieții duhului.

„Cunosc” pe Hristos doar cei ce au viața lăuntrică asemenea vieții Sale pământești. După cuvintele Apostolului, în noi trebuie să se afle aceleași simțăminte, aceleași înțelegeri pe care le vedem în Hristos Iisus Care, Dumnezeu fiind prin esență, S'a defăimat pe Sine primind chipul nostru de robi și S'a smerit pe Sine până la moartea cea de pe cruce (cf. Flp. 2:5-8). El este „piatra” lepădată de ocârmuitorii acestei lumi, dar care în adevărul ființării zace la temelul a tot ce este. Când Focul pe care El l-a aruncat pe Pământ se atinge de inima omului, numai atunci află acesta puterea de a urma Lui în Ghethsimani și pe Golgotha. A urma, bineînțeles, în duh, în adâncă suferință a întregii noastre făpturi. Acest

fel de a cunoaște pe Domnul Care „din cer S’au pogorât” pe Pământ și mai departe în iad, duce la pregustarea în parte a Învierii.

Pășesc creștinii pe această cale de necuprins în cuvânt, întru nețărmurite zări ce se desfășoară înaintea lor. Cunoaștere li se dă în propria experiență a întunecatelor hăuri fără de fund și contemplare în bucurie a Luminii Împărăției. De față este această Împărăție pre-tutindenea, dar intrarea într’înșa atârnă numai de Dumnezeu, întrucât ea nu este ceva „obiectiv” ca atare, ci este El Însuși, Carele stăpânire are a ne primi întru Sine sau, ceea ce revine la aceeași, a sălășlui întru noi cu vecinică sălășluire. Atunci noi sântem în El și El în noi; iar Viața Sa devine nestrămutat viața noastră.

II

Acea părăsire de Dumnezeu ce i-a fost dat Sfântului Siluan să o trăiască înaintea de a i se arăta Domnul, în realitatea sa duhovnicească este „deșertarea” (*κένοσις*) Starețului însuși. În acea părăsire de către Dumnezeu, pe care a exprimat-o prin cuvintele „*Pre Dumnezeu a îndupleca este cu neputință*”, se vedește Pronia lui Dumnezeu care i-a dat lui Siluan să se adâncească în întunecoasa deznădejde, să cerce murirea care îngrozește sufletul, să fie redus la o înmicșorare limită, în vârtutea îndepărtării lui Dumnezeu de la el. Însă tocmai această pogorâre la iad fusese pregătirea sufletului pentru a primi pe Hristos Care i S’ a arătat întru putere mare. Lumina Dumnezeirii îl luminase și harul Duhului Sfânt

Îl preaplinise întreg, până și în trup; viața nefăcută îl îmbrățișase iar „deznădejdea – deșertarea” s’a preschimbat în „smerenia lui Hristos care este de nedescris.” Să vedem cum scrie Siluan despre experiența sa.

„Domnul m’a învățat să-mi țin mintea în iad și să nu deznădăjduiesc, și astfel se smerește sufletul meu. Dar aceasta încă nu este adevărata (adică Dumnezeiasca) smerenie, care este *de nedescris*... Smerenia lui Hristos locuiește în *cei mai mici*; ei se bucură că sânt *mai mici*. Așa mi-a dat să înțeleg Domnul.

Scriu despre aceasta pentru că *sufletul meu cunoaște pre Domnul*. Numai celor smeriți li se arată Domnul în Duhul Sfânt.

Smerenia este Lumina în carea noi putem zări Lumina-Dumnezeu.

Cel ce a cunoscut pre Dumnezeu în Duhul Sfânt, acela de la Dânsul (Hristos-Dumnezeu) s’a învățat smerenia și s’a asemănat Învățătorului Hristos, Fiul lui Dumnezeu (cf. Mt. 11:29), s’a făcut asemenea Lui (lui Hristos).”

(cf. *Starețul Siluan*, cap. III)

Nimenea dintre cei născuți pe Pământ nu atinge plinătatea lui Hristos în lumea aceasta. Hristos este o minune care ne uimește: Dumnezeu atotputernic, El Se smerește prin întrupare în toate suferințele ce au urmat acesteia, până și în moartea pe cruce și pogorârea în iad. Minunea constă în faptul că în chipul nostru de rob

(cf. Flp. 2:7-8) El a făcut arătată desăvârșirea deșertării dragostei lui Dumnezeu: „Săvârșitu-s'a” (Io. 19:30; 17:4). Nimeni nu se poate compara cu El, însă o analogie trebuie să fie dată măcar câtorva, pentru a „cunoaște pe Dumnezeu în Duhul Sfânt.”

„Eu Pavel, cel legat al lui Iisus Hristos pentru voi... de veți fi auzit iconomia harului lui Dumnezeu ce s'a dat mie... Căci după descoperire au arătat mie taina... care cetind, puteți cunoaște priceperea mea în taina lui Hristos... prin Evanghelia căreia m'am făcut slujitor după darul harului lui Dumnezeu care s'a dat mie după lucrarea puterii Lui. Mie, *celui mai mic* decât toți sfinții, datu-s'a harul acesta...” (cf. Ef. 3:1-8).

„Prin toată rugăciunea și cererea rugându-vă... pentru toți sfinții, și pentru mine, ca să se dea mie cuvânt întru deschiderea gurii mele cu îndrăzneală a arăta taina evangheliei” (cf. Ef. 6:18-19).

Apostolul Pavel cerea Efesenilor să se roage pentru el, ca să i se dea cuvânt spre a vesti cu îndrăznire „taina bunevestiri (a evangheliei)” ce i se descoperise lui. Cu cât mai mult am nevoie eu de rugăciunile tuturor și fiecăruia, pentru ca să pot înfățișa în chip credincios unul din cele mai importante aspecte ale vieții creștine. În cazul meu nu este vorba de vreo descoperire deosebită, dar totuși este vorba despre un lucru foarte important, precum mi-a dovedit-o experiența duhovnicească: să amintesc ceea ce în cea mai mare parte omenirea a uitat – cunoașterea căilor mântuirii. Și așa, stăruitor vă cer: rugați-vă pentru mine.

Mare este geniul Fericitului Stareț Siluan, la picioarele căruia mi-a îngăduit Pronia să ajung. El vorbea și scria despre stări ce îi fuseseră date, în cuvinte simple, înțelese numai de cei care înșiși trăiau în aceeași atmosferă ca și Siluan. Mi-a fost dat să discut cu unii dintre cei mai însemnați reprezentanți ai teologiei academice. Îmi era vădit că până și aceia dintre ei care cunoșteau scrierile Sfinților Nevoitori din vechime, din Egipt și din Palestina, nu cunoșteau ca experiență vie cele despre care purtau mărturie Părinții. Iată pentru ce m'am hotărât să încerc, fie și în parte, să fac descoperit caracterul deosebit al acelei lumi în care petrecea duhul Starețului; să înfățișez cumva acea realitate cuprinsă în cuvintele lui „simple”, de pildă: „Am început să fac așa cum m'a învățat Domnul; și mintea mi s'a curățit, iar Duhul mărturisea sufletului mântuirea.” Ce anume sânt „mintea curată” și „mărturia Duhului”?

Îndrăznirea spre această trudă o aflu din faptul că, pentru rugăciunile Starețului, și eu am fost pus în aceeași perspectivă duhovnicească. Da, eu nu am cunoscut în deplinătate acea măsură a binecuvântării pe care Domnul a revărsat-o asupra lui; însă și mie, cel mai de pe urmă dintre oameni, totuși mi-a fost dat să trăiesc o apropiere a aceleiași experiențe. În vârtutea apropierii stărilor trăite în unele clipe ale vieții mele, cu cele pe care le-a cercat Starețul, îndrăznesc să cuvântează despre această înaltă temă. Ca urmare, neapărat vom atinge adânci probleme dogmatice.

„Pre Dumnezeu a îndupleca este cu neputință” – gândea Starețul. Îl năvălise duhul deznădejdiei: i se părea că Dumnezeu îl lepădase pentru totdeauna și că nu mai era mântuire pentru el, ci limpede se zărea în suflet *vecinica pierzanie* (vezi *Starețul Siluan*; cf. trad. rom. *Între iadul deznădejdiei și iadul smereniei*, Ed. Deisis, Sibiu, 2000, p. 197.) „Duhul acesta este atât de greu și de chinuitor, că este înfricoșător și să pomenesc despre el. Sufletul nu este în putere a îl răbda multă vreme... m'am dus în biserică... și, căutând la icoana Mântuitorului, am spus: Doamne Iisuse Hristoase, miluiește pre mine, greșalnicul. Cu aceste cuvinte, am văzut la locul icoanei pre Domnul *cel viu*, și harul Sfântului Duh mi-a umplut sufletul și întreg trupul. Și astfel în Duhul Sfânt am înțeles eu că Iisus Hristos este Dumnezeu. Și cu dulceață doream a suferi pentru Hristos.”

Însuși *faptul* arătării Domnului *Celui Viu* lui Siluan, curând după ce îl ajunsese încercarea, dovedește că în acel ceas starea Sfântului Siluan nu era atât de departe de starea lui Hristos pe Golgotha: „Dumnezeul meu, Dumnezeul meu, căci m'ai părăsit?” (Mt. 27:46). Știm că cel ce contemplează ceva Dumnezeiesc trebuie însuși să se afle într'o stare analogă celei contemplate.

Hristos, după strigarea Sa, și-a dat Duhul în mâinile Tatălui. Și ce s'a petrecut cu Siluan?... Într'o întristare de moarte, se duce la biserică, și abia rostind rugăciunea: „Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-mă”, L-a văzut Viu; și întreaga sa ființă s'a umplut de focul harului Sfântului Duh până la limita puterilor. Din pricina vedeniei a ajuns într-o deplină istovire, și Domnul S'a

ascuns. Însă prin Duhul lui Dumnezeu, Siluan a fost dus la cer unde a auzit graiuri de negrăit.

Mai târziu Starețul întărea că atunci când Domnul Însuși Se arată în Lumină mare sufletului, acesta nu poate să nu recunoască într'Însul pe Făcătorul și Dumnezeuul său: „Domnul meu și Dumnezeuul meu!” – a spus Apostolul Thoma lui Hristos Iisus Cel din morți înviat (Io. 20:28). Și Saul-Pavel, pe calea către Damasc, în aceeași Lumină a recunoscut pe Hristos-Dumnezeu. Străină și deosebit de aparte este viața creștinului: părăsirea de către Dumnezeu și întunecul vecinicii pierzării se împletesc cu ivirea lui Dumnezeu în Lumină Nefăcută. Tot așa și harul pomenirii morții arată vecinicia mai întâi în chip negativ, cu alte cuvinte, ca pe o atotcuprinzătoare stingere a ființei, dar apoi se schimbă în primirea Luminii învierii.

Domnul Iisus a întrebat pe Tatăl: „De ce m'ai părăsit?” Noi știm lămurit că în planul Dumnezeirii, ontologic aceasta nu s'a putut întâmpla; cu alte cuvinte, ca Tatăl să se îndepărteze de Cel împreună-vecinic și de-o-fiiere Fiul Său, în Care Și-a vărsat întreaga plinătate a Ființei Sale celei din veci. Cum atunci să înțelegem ce anume s'a întâmplat cu „omul Hristos Iisus” (1 Tim. 2:5)? Din experiența lui Siluan, precum și a tuturor marilor nevoitori ai buneicinstirii din veacurile trecute, noi zărim o împreunare a stării apăsătoare a părăsirii de către Dumnezeu cu o încordare-limită de a păzi poruncile lui Dumnezeu (Io. 5:30; 10:18; 14:31; 15:10;

18:11). Constatăm acest fapt, însă nu-i aflăm nici o lămurire, mai cu seamă când este vorba de Dumnezeu-Om Hristos. În realitate, în aceste rare împrejurări de părăsire proniatoare de către Dumnezeu, trebuie să întrezărim o nemăsurată măreție a darului lui Dumnezeu. În afara unei astfel de experiențe este greu de înțeles îndumnezeirea poruncită a omului căzut.

Evenimentul despre care ne este cuvântul este „deșertarea” dragostei lui Dumnezeu. Hristos Iisus, „în chipul lui Dumnezeu fiind”, în esența Sa – Dumnezeu (Cel ce Este; sau cum se exprima Apostolul Pavel, „chipul lui Dumnezeu fiind”, S’a micșorat pe Sine: S’a smerit în actul ascultării Tatălui până la deplina lepădare a voii Sale omenești, până și la moartea pe cruce.

„Întristat este sufletul Meu până la moarte... Și mergând puțin mai înainte, au căzut pre fața Sa, rugându-Se și zicând: Părintele Meu, de este cu putință, treacă de la Mine paharul acesta; însă nu precum voiesc Eu, ci precum Tu. ...Și s’a făcut sudoarea Lui ca picături de sânge picând pre pământ (cf. Mt. 26:38-39; Lc. 22:44). ...Iarăși a doua oară mergând S’au rugat, zicând: Părintele Meu, de nu poate trece acest pahar de la Mine, ca să nu-l beau, fie voia Ta. ...Și S’au rugat a treia oară, același cuvânt zicând” (cf. Mt. 26:42 și 44). Și tocmai pentru aceasta „Dumnezeu pre Dânsul au preainălțat, și au dăruit Lui Nume care este mai presus de tot numele” (cf. Flp. 2:6-9).

Cel preainălțat Hristos-omul, de nimeni nu este ajuns în nevoița deșertării Sale. A se da unei cazne de ocară, rânduite răufăcătorilor; a atârna pe cruce dezgo-

lit înaintea Maicii Sale, înaintea femeilor care-I slujeau; a fi părăsit de ucenici; a vedea deplina năruire a propovăduirii Sale... Și cine va socoti toate cele ce purta în-lăuntru Său în acele zile?

Și deci, acest chip al părăsirii de către Dumnezeu este celălalt pol al Dragostei lui Dumnezeu. Iată dragostea poruncită nouă de către Hristos în astfel de înfricoșate cuvinte: „De vine către Mine cineva, și nu urăște (tot ce îi este drag), încă și sufletul său. nu poate ucenic al Meu să fie” (cf. Lc. 14:26 și 33).

Rar cui i s'a dat de-a lungul istoriei Bisericii pronia de a trăi părăsirea de către Dumnezeu în măsura în care s'a învrednicit Siluan, robul Dumnezeului Celui Înalt. Când Lumina cea mare l-a luminat în vederea lui Hristos, atunci ceea ce părea a fi durerea de moarte a părăsirii de către Dumnezeu s'a preschimbat în „*smerenia lui Hristos*, care este de nedescris”; care este aspectul ființial al dragostei fără de început a lui Dumnezeu Treimea. Dumnezeu, absolut în nemăsurata Sa putere, este absolut într'un chip de neajuns și în „deșertarea-smerenia” Sa.

Tot cel ce fierbinte a iubit pe Iisus Hristos, Dumnezeu-Făcătorul nostru și Dumnezeu-Mântuitorul, neapărat va trăi două stări care par potrivnice: pogorârea în iad și înălțarea la ceruri. Sfântul Pavel vorbește astfel despre aceasta:

„Mie, celui mai mic decât toți sfinții, datu-s'a harul acesta, a binevesti neamurilor cea neurmată bogăție a lui Hristos, și a lumina pre toți, ce este iconomia tai-

nei celei din veci ascunse în Dumnezeu, Cea ce toate au zidit prin Iisus Hristos, ca acum, prin Biserică, să se facă cunoscută începătoriilor și stăpâniilor întru cele cerești cea de multe feluri înțelepciunea lui Dumnezeu, după înainte-tocmirea vecilor, carea au făcut întru Hristos Iisus Domnul nostru, întru Carele avem îndrăznire și apropiere cu încredere, prin credința Lui. Pentru aceea, vă rog să nu pregetați din pricina necazurilor mele cele pentru voi, carea este slava voastră. Pentru aceea, plec genunchele mele către Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos, dintru Carele toată părinția în cer și pe pământ se numește, ca să dea vouă, după bogăția slavei Sale, cu putere să vă întăriți prin Duhul Lui întru omul cel dinlăuntru, ca să locuiască Hristos prin credință în inimile voastre, ca întru dragoste fiind înrădăcinați și întemeiați, să puteți cunoaște împreună cu toți sfinții ce este lățimea și lungimea și adâncul și înălțimea, și să cunoașteți dragostea lui Hristos cea mai presus de cunoaștere, ca să *vă pliniți întru toată plinătatea lui Dumnezeu*" (Ef. 3:8-19).

Diapazonul vieții creștine merge nemăsurat mai departe decât auzul obișnuit al oamenilor. „Mai departe” – și în jos și în sus. Din nefericire mulți sânt care nu aud minunatele unduri ale cântului dumnezeiesc care ne ajung din adâncurile de neurnat ale Ființei celei mai nainte de veci. Celui ce crede în Dumnezeirea lui Hristos, și în vârtutea acestei credințe își zidește viața pe piatra cuvântului învățaturii Lui (cf. Mt. 7:24-27), i se deschid adâncurile tănuite și neatınse celor ce nu au

primit pe Hristos ca pe adevăratul Dumnezeu, ca Autoritatea întrutotsfântă și absolută (cf. Mt. 23:8) – *Autoritatea*, nu o silnicie, ci cea a *Adevărului faptului Celui Fără-de-început și al Dragostei Desăvârșite*.

Fericitul Stareț deosebea două feluri de smerenie: cea ascetică și cea Dumnezeiască. Nu mult înaintea sfârșitului său, la întrebarea mea, „Stareț, vrei să muriți?” – el a răspuns: „Încă nu m’am smerit.” Nu am nici o îndoială că avusese în vedere smerenia de nedescris a lui Hristos (cea Dumnezeiască), pe care niciodată nu a putut să o uite. Amintindu-și de ea, scria astfel: „Fericit sufletul carele și-a păzit curăția sufletească și trupească: iubește pre el Domnul și îi dă harul Sfântului Duh; și harul leagă sufletul atât a iubi pre Dumnezeu, cât din dulceața Duhului Sfânt nu se mai poate rupe de Dumnezeu, și cu nesaț tânjește către Dânsul, căci dragostea lui Dumnezeu nu cunoaște sfârșit. Măcar că eu cunosc un om (era el însuși) pe care l-a cercetat Milos-tiv Domnul cu al Său har, și dacă l-ar fi întrebat Domnul: „Voiești să-ți dau mai mult har?” – atunci sufletul, neputincios în trup, ar fi zis: „Doamne, Tu vezi că de va fi mai mult, nu voiu răbda, și voiu muri” (cf. *Între iadul deznădejdi...*, op. cit., p. 84). Câtă vreme ei sânt încă în trup, încordările limită se dau la foarte puțini nevoitori, iar aceasta doar pentru o clipită, în care însă se descoperă vecinicia ce nu are întindere.

Neputincios îmi este cuvântul. Văd că nu numai „smerenia lui Hristos”, ca desăvârșire a dragostei Dum-

nezeiești, este de nedescris, dar că pentru mine și multe alte laturi ale acestei vieți îmi sânt tot atât de negrăite. Poruncit ne este tocmai desăvârșirea Dumnezeiască pe care nu o ajungem – însă a cărei singură dorirea ne dă a simți din toată ființa că de noi s'a atins Dumnezeirea Absolută. Ea atrage sufletul către Sine, iar sufletul suferă că nu este în putere a cuprinde această viață – și așa, răstignit își petrece anii pe Pământ. Și nu poate să se pogoare de pe această cruce nematerială, căci de fiecare dată când se „pogoară”, fie și în parte, se împuținează în el suvoiuil adevăratei vecinicii (cf. Mt. 27:40).

Creștinismul, se poate spune, nu este o oarecare doctrină filosofică, ci însăși *viața*. Viața și dragostea până în sfârșit, până la ura de sine. Iată care este cea „*mare taină a buneicinstiri*” (1 Tim. 3:16), „arătată nouă prin descoperirea” (cf. Ef. 3:3) în Hristos, dată în cuvântul Său, arătată în chipul „pipăit” al lui Hristos (cf. 1 Io. 1:1), și care totuși rămâne nepătrunsă, neatinșă, „de nedescris.”

Starețul Siluan în felurite chipuri exprima una și aceeași idee: Dumnezeu și toate cele cerești se cunosc nu altfel decât în Duhul Sfânt. Și este după darul aceluiași Duh Sfânt ce de la Tatăl purcede, că noi, în Biserica noastră cunoaștem ființial, din experiență vie, „*deșertarea*” Fiului Tatălui – în actul Întrupării, în Pustie, în rugăciunea din Ghethsimani și pe Golgotha. Același Duh Sfânt ne arată și deșertarea ce ne stă înaintea în moartea noastră.

Prin credința în Domnul și Dumnezeuul nostru Iisus Hristos, aceasta ni se face înțeleasă într'o oarecare măsură, dar oare putem noi merge mai departe?... Biserica ne învață să trăim nașterea Fiului în Sfânta Treime ca fiind deșertarea Tatălui Care Se dă întreg, în toată deplinătatea Ființei Sale Celei fără-de-început – Fiului. Și astfel Fiul este deopotrivă cu Tatăl în plinătatea absolută a Dumnezeieștii Ființe. Apoi observăm mișcarea inversă: Fiul, într'o tot atât de deplină dragoste de-sine-deșertândă, Se dă Tatălui și în Dumnezeirea și în omnirea Sa.

Este îngăduit oare omului să îndrăznească, depășind măsura experienței vii, a înțelege în viziunea minții sale părtașia Tatălui și Duhului Sfânt în moartea pe cruce a Fiului?

Fiul, prin Carele toate s'au făcut (cf. Io. 1:3), este Făcătorul Omului. El se întrupează; El primește în Ipostasul Său Dumnezeiesc chipul de „rob” (cf. Flp. 2:7) al ființării noastre, și ca urmare și suferința omnirii de după Cădere. În Sfatul cel mai înainte de veci al Treimii, această cale a răscumpărării omului căzut fusese deja hotărâtă. Oare nu este aceasta deșertarea de Sine a Tatălui, Care „așa au iubit lumea, cât și pre Fiul Său cel Unul-născut au dat, ca tot cela ce crede întru Dânsul să nu piară, ci să aibă viață vecinică” (Io. 3:16) în sânurile Dumnezeirii? Și Duhul Sfânt, Carele de la Tatăl purcede, trăiește cu aceeași dragoste care este și în Tatăl. Și astfel, Tatăl și Duhul sânt vecinic împreună-părtași în „lucrul” (Io. 17:4) care fusese încredințat

lui Iisus. Caracterul kenotic al iubirii desăvârșite ni s'a făcut arătat de către Dumnezeu. Iar acum *știm* că nu este altă cale către deplinătatea îndumnezeirii noastre. „Săvârșitu-s'a; și plecând capul, Și-au dat duhul”... „În-suși fiind ispitit, poate și celor ce se ispitesc a ajuta” (Io. 19:30; Evr. 2:18). Astfel, trăim în nădejdea că în ceasul morții noastre El va fi cu noi, dacă noi am fost cu El în nevoința noastră.

PENTRU DRAGOSTEA PÂNĂ LA URA DE SINE

Iisus Hristos – Dumnezeu fără-de-început, ne-a dat porunci care au însușirea de a deschide mintea și inima omului până la nemărginire. La început însă, cel ce crede în faptul că însemnătatea cuvântului Evangheliei este netrecătoare (Mt. 24:35) e călăuzit în tărâmul cel mai lăuntric al sufletului, punându-se însuși neconținut sub judecata lui Dumnezeu: „Cel ce se leapădă de Mine și nu primește graiurile Mele, are pre cela ce judecă pre el: cuvântul carele am grăit, acela va judeca pre el în ziua cea de apoi. Că Eu de la Mine nu am grăit (ca om), ci Tatăl carele M’au trimis, Acela poruncă Mi-au dat ce voi spune și ce voi grăi. Și știu că porunca Lui viață vecinică este” (Io. 12:48-50). O urmare firească a năzuinței cucernice de a păzi poruncile va fi limpedea conștientizare de sine ca fiind neputincios. Dar printr’o grea nevoiță de a petrece în duhul cuvintelor Domnului, mintea omului va ajunge să priceapă că poruncile lui Hristos, în esența lor duhovnicească, sânt Lumina Nefăcută a Dumnezeirii. Nici una din facerile noastre nu atinge desăvârșirea pe care o cere Atotsfântul Dumnezeu.

Lumina învățaturii Evangheliei ce s’a pogorât din ceruri luminează vederea noastră lăuntrică și subțiază puțința inimii de a primi; în vârtutea acestui fapt, ceea ce mai nainte ne fusese de neînțeles, de acum nu ni se mai poate tăinui: fiecare mișcare a inimii sau a gându-

lui degrab se simte, iar noi ne vedem pe sine precum sântem. Cu cât mai încordat cutremurul nostru de a ne arăta nevrednici de Dumnezeu, cu atât mai „dezgolită” se va arăta toată lumea noastră lăuntrică, și pentru noi înșine, și, bineînțeles, înaintea Feței lui Dumnezeu: „Nu este zidire nearătată înaintea Lui, ci toate sânt goale și dezvelite înaintea ochilor Săi” (Evr. 4:13). Privegherea minții și trezvia inimii duc la ceea ce multor necercați le poate părea de necrezut sau exagerat, și anume: Creștinul descoperă prezent în sine, și vădit și ascuns, tot răul înlăuntru său, cel puțin ca potențial, și se vede pe sine cu adevărat mai rău decât toți și decât totul.

Până la a ni se ivi Dumnezeiasca Lumină, sântem ca orbii. În afara acestei Lumini, noi nu recunoaștem păcatul; fără ea nu se deschide înaintea noastră căderea omului în adevăratele ei dimensiuni. Numai Duhul Sfânt, cu venirea Sa, ne dă putința la început a vedea tragismul propriei noastre stări și, prin noi, a trăi apoi marea dramă a întregii istorii a omenirii. Urmarea căderii este o boală de nevindecat de către doctorii pă-mânțești. A împăca cugetele inimii noastre cu duhul poruncilor lui Hristos – noi nu o putem face; de unde și dureroasa nevoință a luptei cu „legea păcatului” care ne ucide (cf. Rom. 7:23-25).

Prețioasă este această perioadă a vieții noastre, cu toate că și chinuitoare: din toate părțile sântem cuprinși de patimi înflăcărate care iau forma „aprinderii ispitelor” (cf. 1 Pt. 4:12). Dar întru ajutor ne vine harul, care la început nu se vede ca Lumină, ci se simte ca o flacără cerească ce mistuie în noi rădăcinile păcatului.

De câte ori sufletul meu, ca o mică făptură nepuțincioasă, atârna deasupra prăpastiei cu frică mare; nu o frică pământească – nu năzuiam a prelungi la nesfârșit această viață: groaza mea consta în faptul că, după ce Dumnezeu făcuse pogorământ până la a veni la mine, eu vedeam cu ce rane eram întreg acoperit. Mă conștientizam cu desăvârșire nevrednic Împărăției Sfântului Dumnezeu. Nu sânt în putere a descrie acea mâhnire care mă afunda într'un lung și adânc plâns. Deși fără de minte, totuși știam că mă aflu în mâinile Făcătorului meu despre Care este scris: „Înfricoșat lucru este a cădea în mâinile Dumnezeului Celui Viu” (Evr. 10:31). Îmi era uneori greu până la a nu mai putea răbda, și o dată am încercat să mă smulg din sfintele Sale mâini (cf. Io. 10:28), însă toate încercările se năruiau, căci nu aveam unde să mă duc: nimic în lume nu mă atrăgea, nu îmi putea împlini duhul.

Domnul a zis: „Nu vă temeți de cei ceucid trupul... ci... temeți-vă de Cella ce, dupre ce a ucis, are stăpânire să arunce în gheenă. Așa, zic vouă, de Acela să vă temeți” (Lc. 12:4-5). Domnul, Cella ce S'a dat pe Sine morții pe cruce, nu spunea cuvinte deșarte, fără însemnătate. Iar eu nicicum nu voiam să le micșorez caracterul categoric. Și frica, frica de viață dătătoare – nu se depărta de la mine. Mai mult, ceva straniu se petrecea: de cum slăbea aceasta, simțeam lăuntric îndepărtarea de la mine a unei puteri vii – rugăciunea scădea, mintea se risipea, simțământul lui Dumnezeu se pierdea într'o ceață: cu duhul muream. De abia mult mai târziu aveam să aflu că mă povățuia Duhul lui Dumnezeu, iar

chinul mi s'a preschimbat într'un folos de nemăsurat: cutremurul înaintea vecinicei pierzării și plânsul pocăinței – în chip tainic mă prefăceau întreg în „rugăciune.” Duhul meu, slobod, fără vreo străduință a voinței, se înălța în contemplarea unor realități până atunci necunoscute: nesfârșitele prăpăstii ale ființei, întunecatele sălășuri ale iadului, dar și Cerul luminat de Lumina nefăcută.

Binecuvântat fie Numele Lui în vecii vecilor.

Nu așteptați de la mine o descriere alcătuită în chip convenit a vieții sufletului meu în anii cei lungi ce au trecut. Pogorâtu-mi-s'a sufletul uneori până la cele mai de jos ale iadului; în alte clipe însă Domnul l-a înălțat până la ceruri. S'a aflat uneori și pe acel hotar de nedefinit, de unde contempla și Lumina Dumnezeirii, și „întunericul cel mai din afară” ce umple sufletul de groază: una deosebită, nu asemănătoare cu frica în fața morții trupești. O, nu! – ea este calitativ altceva. Înaintea duhului mi se descoperea fericita vecinicie, încă de departe neajunsă, totodată și întunericul cel din afara vremii, care se făcea cunoscut prin prezența lui înlăuntrul meu. Eram într'o sfâșiere: nefiind slobod de tirania patimilor, sufeream, și în setea după bunul netrecător, tânjeam către Dumnezeu. Rugăciunea pocăinței mă înghițea pe de-a-ntregul. O putere subțire, nematerială, nevăzută, mă purta într'un tărâm al minții, duhovnicesc. „Acolo” eram singur: pământul se făcuse nevăzut; nu era nici soare, nici stele, nici oameni, nici vreo altă oarecare făptură; nici trupul nu mi-l simțeam. Se întâmpla: lumină ca atare nu vedeam, și totuși privirea

mea pătrundea în adâncuri nesfârșite. Sufletul, în dure-roasă deznădejde, chema către Dumnezeu. Da, sânt păcătoș, dar însetez după Dumnezeu, după Dumnezeul cel Sfânt. În amintirea mea nu rămăseseră fapte concrete din trecutul meu, în afara conștiinței străpungătoare a înstrăinării de Dumnezeu pe Care Îl cunoscusem în anii copilăriei mele și la începutul tinereții. El se îndepărtase de la mine după ce Îl părăsisem în căutările nebune ale unui Absolut, chipurile mai înalt, suprapersonal.

Cu deosebită putere mă cuprindea o astfel de rugăciune când mă aflam de acum în pustie. Nu aș putea spune acum cât de îndelungate erau rugile mele în acea noapte sau în alta. Îmi amintesc că atunci când sufletul se întorcea la simțirea obișnuită, materialnică a lumii, simțământul duhovnicesc ce îl cercasem de la rugăciune în acel nesfârșit adânc tăcut și mai presus de chip, rămânea cu mine, în mine. În acea nemărginire nu este nici sus, nici jos; nici înainte, nici înapoi; nici dreapta, nici stânga. Și totuși, venea o clipă când începeam să mișc, precum mi se părea; iar această mișcare eu o simțeam ca o cădere, și un strigăt surd îmi irumpea din piept: Doamne, mântuiește... Tu singur poți fără nici o greutate să ajungi la mine, în fundul oricărui hău m'aș afla... Iar El mântuia.

Dar de ce „cădere”? Oare nu pentru că mintea mea nu mai putea sta în Cel vecinic? Căci după aceasta vedenia lua sfârșit.

Condițiile pustiei erau priincioase unei astfel de rugăciuni, căci nu aveam nici o grijă în planul material:

eram singur. Dar asta nu înseamnă că rugăciunea în esența ei atârnă de situația noastră exterioară: ea este darul lui Dumnezeu legat de celălalt dar – pocăința (cf. Lc. 24:46-47). Pârگا acestei rugăciuni am avut-o și înainte de a mă sălășlui la Athos; am avut-o și în Mănăstire, dar cu o mai puțină intensitate și mai rar. Ea duce omul dincolo de cadrul vremii. În însăși starea rugăciunii, el nu se cunoaște pe sine în categoriile Pământului: este în afara oricărei ierarhii sociale, și chiar bisericești. Nu gândește la nimic altceva decât la Dumnezeu, și stă înaintea Lui, unu înaintea Celui Unu.

În singurătatea peșterii mele am cunoscut unicul privilegiu de a mă da întreg unei astfel de rugăciuni fără grijă. Luni de zile mă stăpânea. Se întrupea în ceasurile zilei pline de treburile lumesti, dar când ziua cu trudele ei lua sfârșit și liniștea nopții se așternea în peșteră, acea rugăciune din nou mă îmbrățișa: iarăși se ștergea totul din amintire, rămânea numai conștiința păcatului nematerial dar cumplit, care năștea în mine durere, rușine, respingere și chiar ură față de mine însumi. Și din nou totul se contopea în plânsul pocăinței, și duhul meu ieșea în nemărginire de nenumit.

Eu totdeauna am fost cât se poate de zăbavnic spre a înțelege starea lucrurilor, spre a desluși limpede cele ce se desfășurau înlăuntrul meu. Vreme îndelungată petreceam fără gânduri. Acestea veneau în conversații, dar nu atunci când eram singur înaintea lui Dumnezeu. Nu theologhiseam, nu mă întorceam critic asupră-mi,

nu mă lipeam de stările care mă cercetau, chiar dacă petreceam într'un tărâm al minții, nevăzut. Oare să numesc aceasta nebunie? Însă când această nebunie se depărta de la mine, de abia atunci înțelegeam paguba de neînlocuit în ființa mea duhovnicească. Atunci, prin acea rugăciune, mi s'a descoperit în parte înțelesul cuvintelor lui Hristos: „De vine către Mine cineva și nu urăște... încă și sufletul său, nu poate ucenic al Meu să fie” (Lc. 14:26).

Mila lui Dumnezeu către mine s'a arătat prin faptul că mi-a dăruit un puternic avânt al suferinței pocăinței care mă trăgea către o rugăciune neostoită – una în care sufletul uita totul, nu-și mai amintea de nimic, ci nealinat trăgea către Dumnezeul nevăzut, dar iubit, necunoscut dar înrudit, neajuns, dar apropiat. Nu aflu cuvinte să descriu bogăția pe care Domnul mi-a dăruit-o.

Voiu încerca să dau un scurt răvaș al acelor gânduri care îmi veneau în inimă în ceasurile de scârbă ale amintirii rugăciunii pe care o pierdusem. Urmarea firească a pazei poruncilor Domnului este extrema noastră micșorare, adică deșertarea; fără sincera recunoaștere că sântem cu adevărat născătură a iadului în căderea noastră, nu vom putea niciodată ajunge la o deplină pocăință; printr'o deplină pocăință ne smulgem din îmbrățișarea morții „individuumului” egoist și sântem duși în contemplarea universalismului Dumnezeiesc al lui Hristos Care „ne-a iubit până în sfârșit” (cf. Io. 13:1). Când ne urâm pe înșine pentru răul care trăiește în noi, atunci ni se deschid nețărmuritele zări ale iubirii

ce s'a poruncit nouă: în afara lui Hristos, niciodată nu vom îmbrățișa întreaga lume în flacăra de viață făcătoare a harului ce se pogoară de Sus; nu vom zări dimensiunile ființiale ale „celei de a doua porunci:” „Să iubești pre aproapele tău ca însuți pre tine” (cf. Mt. 22:37-40). Fericitului Stareț Siluan i-a fost dată rugăciunea pentru întreaga lume ca însuși pentru sine. Dea Domnul tuturor și fidecărui să vază Lumina unei astfel de rugăciuni, căci prin ea se reînnoiește chipul cel zidit al Omului. Cine nu s'a apropiat de hotarele acestor stări, acela să nu îndrăznească fără frică și fără rușine a se numi creștin, conștientizându-și până la durere nevrednicia de a purta acest nume. „De voiește cineva să vie duple Mine”, acela să își lepede toate noțiunile și conceptele sale de mai nainte, și luându-și crucea să urmeze Mie... „De vine cineva către Mine și nu urăște... încă și sufletul său, nu poate ucenic al Meu să fie... nu este vrednic de Mine” (cf. Mt. 16:24; 10:37-38; Lc. 14:26, 33).

Mă înspăimântă gândul: Unde este, în ce constă nedreptatea mea înaintea lui Dumnezeu, care îmi îngrădește calea către acea deplinătate revărsată asupra capului Sfântului Siluan? Pomenirea rățăcirii mele din trecut se însoțește de simțământul ascuțit al deplinei mele nevrednicii de a sta înaintea unui *astfel* de Dumnezeu. Iar dacă în anume clipe ale vieții mele m'am apropiat către acele hotare ale pocăinței unde întreg omul se sfințește, atunci aceasta a fost cu puțință nu altfel decât pentru rugăciunile lui, ale Starețului. Eu nu

am ajuns la măsura lui, dar totuși știu că ceea ce scriu este *adevărat*.

„Dumnezeu dragoste este”; El este „Lumină, și nici un întunec întru el este” (1 Io. 4:8; 1:5). Dragostea lui Hristos, prin firea ei este Foc de viață făcător, aruncat din ceruri pe Pământ prin venirea Fiului lui Dumnezeu (cf. Lc. 12:49). Dragostea aceasta este viața nefăcută a lui Dumnezeu Însuși. În limitele ființării noastre pământești, ea mistuie în noi tot ce îi este străin și totodată ne umple de energia unei alte ființări, de negândit până atunci. Neapărat trebuie să ne umbreze puterea de Sus, care să ne învrednicească a cunoaște acea Dragoste ființial. Fără o astfel de experiență nimenea dintre oameni nu este în putere a înțelege poruncile aparent paradoxale ale Evangheliei: „Iubiți pre vrăjmașii voștri, binecuvântați pre cei ce vă blastămă, bine faceți celora ce urăsc pre voi” (Mt. 5:44); și în același timp: „De vine către Mine cineva și nu urăște pre tatăl său, și pre mumă, și pre muier, și pre copii, și pre frați, și pre surori, încă și *sufletul* său (*viața* sa), nu poate ucenic al Meu să fie” (Lc. 14:26).

„Dumnezeul nostru foc mistuitor este” (Evr. 12:29). Dragostea lui Dumnezeu este miezul Ființării mai înainte de veci. În ea, în Dragoste, toate celelalte însușiri ale Dumnezeirii își află expresia cea mai înaltă: Înțelepciunea, Împărăția, Puterea, Lumina. Ea cuprinde frumusețea Împărăției celei din veci, celei neclătite. Dragostea lui Hristos este și descoperirea Tainei dragostei Tatălui.

Dragostea lui Hristos, aflând o inimă gata să-i primească flacăra, se sălășluiește în ea. Dar această deosebită binecuvântare, în lumea de față nu dă liniște slujitorului său, până nu își săvârșește lucrarea (cf. Io. 17:4). Cuvântul despre rugăciunea născută dintr'o astfel de dragoste înfricoșează inima.

Dureroasă este cale ce duce la agonisirea sfintei Iubiri. Oare nu de aceea mulți cad de la Creștinism, se abat de la calea răstignitoare a acestei iubiri la alte căi? Însă nu există altă cale, precum nu este alt Dumnezeu (cf. Io. 14:6).

„Duhul este osârduitor, dară trupul neputincios” (Mt. 26:41). De inima din pământ născută se poate atinge Lumina cea nezidită a dragostei lui Hristos în anume ceasuri alese. În ea se cuprinde vecinicia lui Dumnezeu; ea este singurul și ultimul țel al nevoinței noastre.

Nici mintea noastră în căderea sa, nici inima, fără lucrarea Dragostei ce de la Tatăl porcede nu pot urma lui Hristos în Ghethsimani și cu atât mai puțin pe Golgotha. Plânsul adânc din întreaga noastră ființă, din pricina acestei iubiri a cărei prezență arde înlăuntrul nostru în timpul rugăciunii pentru lume, poate atinge o intensitate care depășește puterea noastră de a o răbda. Atunci iese duhul nostru în vecinicia lui Dumnezeu, și rugăciunea încetează. Astfel, durerea premerge fericita ieșire a duhului nostru către Dumnezeu. După întoarcerea sa însă, sufletul cearcă o dulce liniște și acea pace despre care Apostolul Pavel spunea că ea „covârșește toată mintea” (Flp. 4:7).

Nu fără o anume subțire tristețe vine înapoi conștientizarea chipului obișnuit al simțirii vieții. Curând întâlnește sufletul din nou aceeași realitate ca și înainte, și din nou primește multe răni. Urmând lui Hristos din toată puterea ființei – duhul omului simte această lume văzută ca pe cămara strâmtă a unei temnițe: toată buna sa mișcare se poticnește de sălbateca împotrivire a puterilor întunecoase.

„Dumnezeul nostru Dragoste este, ...El este Foc mistuitor.” Nicidecum nu este ușor a te apropia de acest Foc. De departe nu este fără primejdie dacă cel ce vorbește despre Sfântul Foc se va întinde la cuvânt. Sufletul se chircește, din frica de a se arăta nevrednic de el după ieșirea de aci.

Mulți ani, mai cu seamă la Sfântul Munte, în pustie, precum și la Mănăstire, mintea mea, în tângirea ei către Dumnezeu, se lepăda de trecut. „Se lepăda” nu printr’o încordare a nevoinței, ci atrasă de rugăciunea pocăinței. Dar, din vremea când am fost pus duhovnic, uneori era nevoie să-mi „amintesc” cele trăite în trecut. Acum însă, îndeletnicit fiind cu „spovedania” și totodată biografia mea duhovnicească, nu fără recunoștință observ că multe clipe ale atingerii Degetului lui Dumnezeu s’au întipărit neșters pe trupul vieții mele. „Scrie” Duhul Dumnezeului Celui Viu „nu în lespezi de piatră, ci în lespezile cele de carne ale inimii” (cf. 2 Cor. 3:3). Cele scrise de Dumnezeu s’au făcut cuprinsul ființei mele.

Ce anume voiesc să spun prin toate acestea? Faptul că prin pocăința până la ura de sine ce mi s'a dat, în chip neașteptat am cercat o lume minunată și Lumina nefăcută m'a înconjurat, mi-a pătruns înlăuntru, m'a făcut și pe mine lumină asemenea Ei, mi-a dat să trăiesc Împărăția Dumnezeului Dragostei, Împărăție careia „nu este sfârșit” (cf. I.c. 1:33).

Mă uimeam și nu încetez a mă uimi de smeritul pogorământ al Atotțitorului Dumnezeu, până și la nimicnicia mea. Dar El ne-a dat porunca: „Vedeți să nu defăimați *vreunul* din aceștia mici... că nu este voia înaintea Tatălui vostru cel din ceruri ca să piară unul din aceștia mici” (vezi Mt. 18:10-14).

Vedem că El Însuși trăiește potrivit poruncilor ce ne-a dat. În poruncile Evangheliei se cuprinde Descoperirea de Sine a lui Dumnezeu. Cu cât mai adânc pătrundem noi în duhul lor, cu atât mai concretă ni se face vederea lui Dumnezeu. Iar când aceste porunci, prin binecuvântarea Lui, se vor face singurul principiu al întregii noastre ființe – și vremelnică și vecinică – *atunci* și noi ne vom face asemenea Lui, căci *Îl vom vedea precum este*” (1 Io. 3:2).

Dumnezeu dragoste este.

PENTRU LUMINA NEFĂCUTĂ

La temelul vieții creștine zace actul întrupării lui Dumnezeu. În trupul nostru, cel de El făcut, ne-a arătat desăvârșirea Sa cea dintru început. Mulțumită acestui fapt deținem un criteriu concret spre a ne judeca: oare cât de îndepărtați sântem de El, sau cât ne apropiem de Ființa Sa cea mai presus de lume. Asemănându-ne Lui în mișcările lăuntrice ale inimii, în felul gândirii noastre, în reacțiile noastre față de tot ce ni se întâmplă în planul Pământului, prin însăși aceasta ne facem asemănători Lui și în Dumnezeirea Sa. Evangheliile Îl înfățișează cu destulă limpezime, iar experiența vieții în El ne este arătată în Cărțile Apostolilor. Poruncile Sale sânt Lumina Nefăcută, în care El ni se descoperă „precum este” (cf. 1 Io. 3:2). „Eu sânt lumina lumii; cea ce urmează Mie nu va umbla în întunerec, ci va avea lumina vieții” (Io. 8:12).

Minunate sânt lucrările acestei Lumini asupra noastră: într’o nesfârșită uimire căutăm asupra minunii nepătrunse a ivirii noastre în această lume. Actul înfăptuirii a tot ce ființează este o taină care ne trage către El. Dar înainte de a fi luminați de Sus, petrecând în întunericul necunoașterii, noi parcurgem cu o îngreuitoare nedumerire dureroasă calea devenirii noastre întru Ființă: De ce oare, pentru a zidi fii lui Dumnezeu dintru „nimic”, a fost nevoie de acest proces complex al naș-

terii duhului nostru într'un trup alcătuit din stihiiile pământului? Cum este cu puțință a înjuga duhul, asemănarea Absolutului, cu pământul? Duhul nostru se strâmtorează în aceste chingi: el este nemuritor prin firea lui, trupul nostru însă este supus stricăciunii și morții. De unde – lupta încordată: duhul tânjește către Dumnezeu; el voiește și trupul să și-l vadă nesticăcios, în stare a-i urma înălțarea, trupul însă trage în jos, către pământul din care a fost luat, și împărtășește duhului propria-i moarte.

Neînțelegând nimic în mine însumi, istovit de neconținute ciocniri și de contradicții de nelimepzit, am încercat să fac experiența de a mă pune în poziția Făcătorului și am cugetat: Cum aș fi făcut eu lumea? Închizându-mă în întuneric și în liniște, mi-am concentrat gândul spre această sarcină. Purcezând de la experiența ființei pe care o aveam deja și ținând în minte greutatea pe care le suferisem, din câteva amănunte ale celor degrab trecătoare, de zi cu zi, m'am îndreptat spre orizonturile tot mai largi ale ființării cosmice. Și ce s'a întâmplat? În loc să aduc îmbunătățiri în zidirea „dezlânată” a lui Dumnezeu, curând m'am aflat într'o uimire față de Mintea care cu atâta *cunoaștere* a zidit Cerul și Pământul. Mi-era neplăcut, dar în același timp și îmbucurător să-mi descopăr neputința. Iar mintea-mi copilăroasă zâmbea Tatălui așa cum zâmbește pruncul din leagăn către mama sa. Și o nespasă bucurie față de *înțelepciunea* de neurmat a lui Dumnezeu mi-a preaupt sufletul. Undeva în depărtare, în adâncurile de neajuns ale cerului, o Lumină ce palid strălucea îmi în-

sufila o rugăciune de slavoslovie și năștea în mine setea de a mă împărtăși cu toată mareața Lucrare de zidire a lumii, a Făcătorului. Când se întâmpla să pictez peisaje sub cerul albastru, unii oameni se apropiau din spate și îndelung și tăcut urmăreau lucrarea mea. Așa așa fi vrut să fi stat nu departe de Cel Atotțiitor și să mă îndulcesc urmărind cu privirea însuflarea Sa înfăptuitoare.

Astfel de trăiri se răscolesc în tine în acele vremi când moartea te privește în față sau când amenință a-ți răpi pe vreunul din cei iubiți. Îndrăznelile mele erau copilărești, însă amestecate cu o nemulțumire de Dumnezeu. În Biblie am aflat cuvinte care exprimau îndeaproape trăirile mele. „Zis-au Domnul lui Iov prin volbură și prin nouri: Cine este cel ce ascunde de Mine sfatul și ține în inimă graiuri, și socotește să le ascunză de Mine? Încinge ca un bărbat mijlocul tău, și te voiu întreba, iar tu să-Mi răspunzi. Unde ai fost când am temeluit pământul? ...Cine au pus măsurile lui? ...Pre ce s’au întărit stâlpii lui, și cine este acela ce au pus preste dânsul piatra cea din capul unghiului? Când s’au făcut stelele, lăudatu-M’au cu glas mare toți îngerii Mei. ...Au venit-ai la izvoarele mării, și în urmele adâncului ai umblat? Deschisu-s’au ție cu frică porțile morții? ...În ce pământ mâne lumina, și al întunerecului loc care este? ...Cine au pus înțelepciunea în inimă, sau cine au dat simțirii înțelegere? ...Și iarăși au răspuns Domnul Dumnezeu lui Iov, grăind: Au cel ce se întrece cu Atotțiitorul, povățui-L-va încă? Cel ce muștră pre Dumnezeu, răspunză-i... Și răspunzând Iov, a zis către Domnul: Știu că toate poți, și nimic este Ție cu nepu-

tință. ...Cine va povesti mie cele ce nu am știut, lucruri mari și minunate, de carile nu am avut știință? ...Cu auzul urechii Te-am auzit mai înainte, dar acum ochiul meu Te-a văzut. Pentru aceea m'am defăimat și m'am topit, și *m'am socotit pre sinemi pământ și cenușă*. (Cartea lui Iov, stihuri din cap. 38-42).

Cercetându-ne printr'o facere, printr'o viață după poruncile Domnului, ne vom vedea până în sfârșit stricăcioși și neputincioși pentru bine. Îngroziți de noi înșine, ne căim înaintea lui Dumnezeu, Îi cerșim a ne tămădui de moartea care ne-a lovit. Ajungem să fim gata a rupe cercul strâmt al voii noastre individuale și întru totul a ne da voii Sale celei sfinte și desăvârșite. O, grea este această nevoie, mai cu seamă la început, dar într'înșa aflăm puțința de a ne adăogi șuvoiului vecinicii Lui. Nădăjduind la Dumnezeu în clipele primejdiei, adunându-ne duhul către El, și noi vom putea primi atingerea suflului nemuririi Lui. Prin smerenie și printr'o arzândă pocăință vine acest mare dar. Străină minune: Cu cât mai mult *văd* pe Dumnezeu, cu atât mai înflăcărată mi se face pocăința, căci cu atât mai limpede îmi conștientizez nevrednicia înaintea Lui. Și această minune neschimbat se repetă din veac în veac. Iată o pildă din Vechiul Legământ: „Văzut-am pre Domnul șezând pre scaun înalt și... Serafimi stau împrejurul lui... și strigau unul către altul, și ziceau: Sfânt, sfânt, sfânt, Domnul Savaoth, plin este tot pământul de slava Lui. ...Și am zis: *O, ticălosul de mine, că m'am umilit, fiindcă sânt om, buze necurate având...* Și pre împăratul, Domnul Savaoth, am văzut cu ochii mei. Și s'a tri-

mis la mine unul din Serafimi, și în mână avea un cărbune de foc, pre carele luase cu cleștele din altar. Și l-a atins de gura mea și a zis: Iată s'a atins acesta de buzele tale, și va lua fărădelegile tale, și păcatele tale va curăți" (cf. Is. 6:1-7).

Din Noul Legământ uimitoare este pilda Apostolului Pavel. El și-a simțit păcatul de abia după ce, pe calea către Damasc, i s'a înfățișat Domnul în marea Lumină a Dumnezeirii Sale, și apoi s'a depărtat în pustie (vezi Gal. 1:17) spre a aduce pocăință Celui pe Care Îl prigonise. Cumplit îi fusese trecutul. Până la întâlnirea cu Hristos, Pavel putea crede că, asemenea prorocului Ilie, și el așijderea „râvnea Domnului Atotțiitorul" (cf. 3 Împ. 19:10; Io. 16:2). Și dintr'o dată tot ceea ce mai nainte trăise ca lumina și dreptatea lui Dumnezeu s'au înfățișat viziunii sale duhovnicești, de acum ca întuneric și vrajbă împotriva lui Dumnezeu (cf. Iac. 4:4; Lc. 11:35). Și cu durere mare s'a cunoscut pe sine păcătos, mai mult decât toți ceilalți: „Hristos Iisus au venit în lume pre cei păcătoși a mântui, dintre cari *cel dintâi* sânt eu" (1 Tim. 1:15); „Hristos au murit pentru păcatele noastre... S'au îngropat... au înviat a treia zi duple Scripturi... S'au arătat lui Chifa, apoi celor doisprezece; duple aceea... la mai mulți decât cinci sute... Iar mai pre urmă decât toți, ca unui *născut fără de vreme*, S'au arătat și mie. Că eu sânt mai micul apostolilor, carele nu sânt destoinic a mă chema apostol, pentru că am prigonit Biserica lui Dumnezeu" (1 Cor. 15:3-9). „Mulțumită aduc Celui ce m'au împuternicit, lui Hristos Iisus Domnului nostru, căci credincios m'au socotit puin-

du-mă întru slujbă, pre cel ce mai nainte eram hulitor și prigonitor și ocărător, ci *am fost miluit...*" (1 Tim. 1:12-13). Și Petru, după lepădarea sa, „...ieșind afară, *a plâns cu amar*" (Mt. 26:75). Și nimeni dintre oameni nu a fost fără de păcat, fără numai Preasfânta Fecioară Maria.

Multora li se poate părea de neînțeles, ba chiar paradoxală, înclinarea sufletului pe care o întâlnim în cei ce au cunoscut arătarea lui Dumnezeu în putere. Ei se recunosc cu adevărat vrednici de iad, însă Domnul pentru ei rămâne în veci binecuvântat. Viziunea nesfârșitei sfințenii a smeritului Dumnezeu, pe de-o parte, și simțul întunericii de iad ce trăiește în noi pe de altă parte, duc pe om într'o astfel de stare, încât întreaga sa făptură se strânge într'o nestăpânită, *dueroasă* pornire către Dumnezeul cel sfânt. Împreună cu aceasta, o puternică scârbă de sine; și un adânc plâns îi cuprinde sufletul. Durerea aceasta este duhovnicească, metafizică, de nerăbdat. Dorirea iertării, împăcării cu Dumnezeu, este asemenea unei sete de moarte. Este ceva greu de lămurit celor ce nu au cunoscut-o. Acest plâns, prin firea sa, este cu totul altceva decât plânsul sufletesc legat de catastrofele în planul vieții ce are sfârșit (cf. 1 Cor. 15:42-46; Iac. 3:15; Iuda 19).

Când omul plânge din toată făptura sa, din *durerea* care îi vine din cunoștința urâciunii sale, atunci această durere întrece toată altă durere din afara sa, și el chinuitor se trăiește ca fiind mai rău decât toți. Lumina Împărăției lui Dumnezeu, fie zărită pe Thavor, fie pe calea către Damasc, fie în alte împrejurări. atrage către sine,

Însă este văzută ca una de neajuns, ca una care în chip nesfârșit depășește vrednicia noastră sau, mai drept am zice – nevrednicia noastră. Rugăciunea izvorâtă din această sfântă *durere* poate să smulgă duhul omului într'altă lume; iar aceasta, cea pământească – este uitată; și însuși trupul, de acum nu mai este simțit. Părinții au numit-o „iadul pocăinței”, care ne aseamănă cu Hristos, mergând către al Său iad al Dragostei. Oricât de greu ar fi acest „chin adamic”, oricât de mare suferința, el este însoțit de bucuria chemării lui Dumnezeu și de lumina vieții celei noi.

Părinții noștri, după darul harului, într'o experiență de veacuri care se repetă din neam în neam, au întărit în chip categoric că nu este altă cale către Tatăl, Părintele Luminilor. Harul unei astfel de pocăințe s'a dat lumii prin rugăciunea din Ghethsimani, prin moartea pe Cruce pe Golgotha, și prin Învierea lui Hristos (cf. Lc. 24:47).

Nu fără de primejdie este a vorbi despre această temă în auzul celor necredincioși și, ca urmare, și neștiutori în privința ei. Cei „sufletești” neapărat vor înțelege cuvântul de față într'un chip scâlciat, caracteristic lor. Fericitul Pavel scrie astfel: „Că cine știe dintre oameni ale omului, fără numai duhul omului carele este într'însul? Așa și ale lui Dumnezeu nimenea le știe, fără numai Duhul lui Dumnezeu. Însă noi nu am luat duhul lumii, ci Duhul cel din Dumnezeu, ca să știm cele ce sânt de la Dumnezeu dăruite nouă; carile și grăim, nu în cuvinte învățate ale omeneștii înțelepciuni, ci întru cele învățate ale Duhului Sfânt. Însă omul cel sufletesc nu primește cele ale Duhului lui Dumnezeu; că

nebunie sânt lui și nu le poate cunoaște, căci duhovnicește se judecă. Dar cel duhovnicesc judecă toate, ci el de nimenea se judecă” (1 Cor. 2:11-15).

Înainte de a purcede să descriu cât îmi stă în putere lucrarea Dumnezeieștii Lumini, socotesc nu de prisos a vorbi pe scurt despre una din formele vedeniilor luminoase a cărei experiență mi s'a dat. În anii coacerii tinerețelor mele, nu o dată mi s'a întâmplat ca într'o stare de încordată cugetare la tainele Ființei, să simt – să văd energia propriei mele gândiri asemenea luminii. Lumea vedeniilor minții este în sine luminoasă. Ba încă și mintea noastră, până la urmă, este „chipul Minții Celei Dintâi”, care este Lumină. Mintea ațintită asupra problemelor metafizice își poate pierde percepția vremii și a întinderii materiale: să iasă, cum ar fi, dincolo de hotarele lor. În anume astfel de împrejurări mi-am văzut mintea ca lumină. O astfel de stare omul o poate atinge din fire. Mai târziu mi s'a limpezit că cele descrise de mine se deosebesc calitativ de evenimentul ivirii lui Dumnezeu în Lumină Nefăcută.

„Doamne, mi-este înfricoșat a grăi... iartă-mă, vindcă-mă, ajută-mi, nu Te depărta de la mine.”

Apostolii pe Thavor s'au învrednicit a pătrunde în tărâmul luminii ce de la Tatăl purcede și I-au auzit glasul mărturisind despre Fiul cel iubit. Aceasta însă a fost cu puțință nu înainte ca ei să mărturisească Dumnezeirea lui Hristos (cf. Mt. 16:13 și urm.).

Mi-a fost dat să trăiesc mai multe feluri de lumină și de lumini: „lumina” însuflării artistice, care izvorăște din frumusețea lumii văzute; „lumina” contemplării filosofice, care se preschimbă într’o experiență mistică; să adăogim aci și „lumina” cunoașterii științifice, a cărei vrednicie este întotdeauna neapărat relativă; am fost ispitit și de arătări luminoase aduse de duhurile vrăjmașe. Dar de abia în vârsta coaptă, când m’am întors la Hristos ca fiind Dumnezeu desăvârșit, m’a luminat Lumina cea fără-de-început. Această minunată Lumină, fie și în măsura în care mi-a fost dat, prin bunăvoirea cea de Sus, să o cunosc, a stins tot restul, asemenea Soarelui care, răsărind, nu îți mai îngăduie a zări până și cele mai luminoase stele.

Biserica este întemeiată pe *piatra* mărturisirii *Dumnezeirii* lui Iisus Hristos (cf. Mt. 16:18). „...Mare este taina bunei cinstiri: Dumnezeu S’au arătat în trup...” (1 Tim. 3:16). „Întru început era Cuvântul... Și Cuvântul trup S’au făcut, și S’au sălășluit întru noi... plin de har și de adevăr” (Io. 1:1 și 1:14). Cel împreună-fără-de-început Fiul Tatălui S’a făcut Fiu al omului. El S’a născut din Fecioara Maria. Măreția Ei ca Maică a lui Iisus-Dumnezeu depășește măsura omească. Cu neputință este a o despărți de Hristos-Dumnezeu; și în același timp – Ea este *de-o-fiiere* cu noi întru totul. În stihira de la slujba Nașterii lui Hristos se subliniază că fiecare dintre făpturi a adus ceva propriu ei, „iar noi (oamenii)” o Maică. În afara acestei „istoricități”, Întroparea ar putea să se clatine în ochii oame-

nilor, iar înțelesul „omenirii” lui Hristos s’ar putea pune sub semnul întrebării (docketism).

Faptul Întrupării lui Dumnezeu ocupă un loc central în toată istoria omenirii, în toată lumea zidită. Acest Eveniment a răsturnat toate încercările omenești de a cunoaște Începutul Fără-de-început pornind de jos, chiar dacă uneori ele păreau geniale. Acum sântem învățați să ne ferim de a atribui lui Dumnezeu conceptele minții noastre pământești și închipuirile ei bolnăvicioase. Nici una din idcile noastre, nici una din afirmările sau negările noastre, nicum nu pot să-L schimbe pe Dumnezeu în Ființa Sa cea din veci (vezi Is. 55:8-9). Când năzuim a cunoaște *adevărul*, mai întâi trebuie să dăm răspuns întrebării: Socotim noi oare pe Cel sau Ceea Ce este cu adevărat Ființa cea Dintâi, a fi Începutul a tot ce ființează, și prin urmare Adevărul, indiferent dacă aceasta coincide sau nu cu ideea noastră, sau dintru bun început lepădăm tot ceea ce nu corespunde cu ideea sau dorințele noastre în privința „Adevărului”? Personal, însetez a cunoaște ceea ce adevărat *este*; și atunci urmează să-mi asum sarcina *cum* să fiu cu *El*.

Cum să fiu cu El? Iată, El ni S’a descoperit, Cel Care a spus, nu ca vreun oarecare nebun, ci cu absolută conștientizare: „Eu sânt adevărul” (cf. Io. 14:6). Și o covârșitoare majoritate de oameni s’a îngrozit. El nicum nu se încadrează în tiparele gândirii noastre normale; poruncile Sale ne sânt cu desăvârșire de neatins; viața Sa este plină de astfel de suferințe, încât sufletul nostru se îngrozește, iar El ne spune că nu este altă cale

decât numai a urma Lui. Ce ne rămâne – adică ce îmi rămâne să fac?

Eu am încercat alte căi, și în chipul cel mai lămurit pentru mine m'am convins că acolo nu există Adevărul. M'am întors către El precum „cel risipitor”, dar totuși cu o nouă cunoaștere despre om și despre ființă îndcobște. Cuvintele Lui altfel îmi sunau decât înainte. Am crezut în El deplin. Iar aceasta nu pentru că *El S'a* potrivit cu schemele gândirii mele; sau fiindcă poruncile Sale mi s'au părut ușoare; sau pentru că a mă ase-măna Lui în suferințe am primit-o cu ușurătate. Nu. Dar nici acum nu voiu putea povesti acel proces adânc ce s'a petrecut înlăuntrul meu. Nu aflu nume spre a numi acea putere care, în chip reținut, dar lucrător, mi-a tămăduit mintea și inima. În cel mai intim lăcaș al inimii mele s'a rezidit ceva tainic, dar în același timp oarecum cunoscut din frageda mea copilărie. Creșterea aceasta a luat un chip aparte: când lua forma unei înaintări încete și grele, când, cu năprasnice străfulgerări, mă smulgea de la tot ce nu este El. Socotesc că cele spuse erau nu altceva decât descoperirea de Sine (cf. Mt. 11:27) a lui Dumnezeu înlăuntrul duhului meu.

„Nimenea poate să vie către Mine, de nu va trage pre el Tatăl, Cel ce M'au trimis” (Io. 6:44). Oare Tatăl Lui caută numai pe cei mari? Sau și pe cei „mici”? Dacă cea de pe urmă este cu puțință, atunci de ce aş exclude-o de la mine, chiar dacă și sânt cât se poate de neînsemnat? Oare nu El a pus în mine o oarecare subțire intuiție, care însă era mai adâncă decât toate cele-

lalte gânduri ale mele și mai temeinică decât toate celelalte cunoștințe? Oricum ar fi fost, dar când am crezut în Dumnezeuia lui Hristos cu o deplină neîndoială, atunci m'a luminat o Lumină nu de-a lumii acesteia. Și într'o oarecare măsură asemenea lui Pavel, în Lumina Lui L-am cunoscut. Întâi am crezut cu credință vie, apoi mi s'a arătat Lumina. Oare nu aceeași se petrecuse cu Apostolii Petru, Iacov și Ioan? Când ei, prin gura lui Petru, au mărturisit Dumnezeuia Lui, atunci, drept răspuns, El le-a spus: „Amin zic vouă: sânt unii din cei ce stau aci, cari nu vor gusta moarte până ce vor vedea pe Fiul Omului venind întru Împărăția Sa” (Mt. 16:28). Ceea ce s'a împlinit curând după aceasta pe Thavor. Tot astfel și Pavel purta duhovnicește în inima sa pe Hristos pe Care Îl prigonise; și de aceea i s'a arătat Lumina Dumnezeirii în putere. Și îndrăznesc să spun că vederea Luminii Nezdite se însoțește nedespărțit cu credința în *Dumnezeirea* lui Hristos: și se însoțesc, și în chip curios atârnă una de alta. Într'o *singură* Lumină se arată și Hristos și Sfântul Duh. Această Lumină poartă mărturie despre Dumnezeuia lui Hristos, căci nu este cu puțință a nu cunoaște pe Dumnezeu în acea Lumină despre care ne este cuvântul. De nedescris sânt lucrările ei. În ea se află vecinicia; în ea negrăita bunătate a dragostei. În ea duhul nostru vede zări de necuprins. Și nu dintr'o dată, ci treptat, duhul descoperă noi și noi lucruri în acea *străpungere de lumină purtătoare*, către Cerul „unde este Dumnezeu” (cf. Ieș. 20:21).

„Acum fiii lui Dumnezeu sântem, și încă nu s'a arătat *ce* vom fi. Ci știm că de se va arăta, asemenea

Lui vom fi, căci vom vedea pre El *precum este*" (1 Io. 3:2). În esență, Dumnezeu în fiecare din arătările Sale omului rămâne Unul și Același; noi însă nu Îl înțelegem cum se cuvine; nu Îl cuprindem în Absolutul Său în limitele pământești, dar totuși Îl „vedem”, fie și „ca prin oglindă în ghicitură” (1 Cor. 13:12). Iar însăși acea „oglină”¹⁰ nu întotdeauna este la fel de „întunecată.” Aceasta atârână de măsura în care am păzit poruncile lui Hristos în care ne este dată descoperirea de Sine a lui Dumnezeu. În ele trăiește Duhul Tatălui: „...graiurile carile *ai dat* Mie, am dat lor, și ei le-au priimit și (din acele graiuri) au cunoscut cu adevărat că de la Tine am ieșit” (cf. Io. 17:8). Și iarăși: „De veți rămânea voi întru cuvântul Meu, ...veți cunoaște adevărul, și adevărul vă va face slobozi” (cf. Io. 8:31-32).

Primirea Adevărului se petrece în libertate; el de nimeni și de nimic nu se impune omului-persoană. Nici a-l lua cu sila – nu se poate. Credința din poruncă-ordin este nedesăvârșită în rădăcina sa, deși este cu putință și preschimbarea ei în adevărată, adică într’o credință prin care Adevărul se sălășluiește în noi ca unul căutat și dorit, și aceasta pe veci.

Adevărul este Ființa-de-Sine „precum este Ea.” El ni s’a descoperit ca Absolut Personal – Treime de Persoane într’o deplină unime și identitate de Ființare. Împreunarea cu acel Adevăr ne împărtășește și nouă chipul Dumnezeiesc al Ființării, în veci neschimbate. Cuvântul Evangheliei, dacă petrecem în el, se face străve-

¹⁰ În limba rusă: „sticlă întunecată.” (n. tr.)

ziu precum cristalul și îl asimilăm într'o astfel de măsură, încât de acum îl stăpânim așa cum stăpânim și limba maternă. Când el ne devine una cu firea noastră, atunci ne apropiem de asemănarea cu Hristos care ne-a dat acest odor (cf. Io. 17:8). Și așa cum deja am spus-o de mai multe ori, identitatea noastră cu Dumnezeu cel Întrupat, din acest plan văzut, străbate, prin analogie, în planul vecinicii, ca îndumnezeire a noastră: ca vecinică petrecere în tărâmul Dumnezeieștii Ființări.

Și contrariul trebuie spus despre același cuvânt al Evangheliei: Când el nicicum nu se preface în actul vieții noastre, atunci rămâne și neînțeleș omului, în esența sa cea din veci, și se face ca un ecran, de departe nu străveziu, între Dumnezeu și noi.

Deplinătatea desăvârșirii lui Hristos noi nu o atingem; de aceea toate judecățile noastre în ce Îl privește rămân neîndestulate. Cu toate acestea, mare lucru este pentru noi și faptul că, fie și doar în parte, totuși ni se descoperă intim lumea Sa lăuntrică. Prin experiența harului dată nouă, într'o îndelungă nevoie a vieții noastre, ca printr'o crăpătură într'un gard – vedem totuși Lumina Dumnezeirii Lui (cf. 1 Cor. 2:9-12). Și ce pot eu a zice? La temelul vieții noastre zace conștiința că Dumnezeu, Făcătorul lumii, dar și al meu, absolut în Ființa Sa fără-de-început, S'a pogorât până la noi, ne-a făcut arătate căile spre a dobândi vecinicia Lui; ne-a descoperit taina morții – adică păcatul; ne-a arătat *noi-ma ființei – Dragostea*.

Dacă este să înțelegem nevoința ca o volnică biruință a diferitelor înclinări pătimase ale noastre, atunci într'o viață cu adevărat harică nevoința *nu există*. Venirea dumnezeieștii puteri înlăuntru duce la aceea că toate manifestările vieții omului primesc caracterul unui act pozitiv, slobod de împotriviri lăuntrice. Nici mintea nici inima mișcate de dragostea lui Hristos nu cunosc indoială. Când însă dragostea lui Dumnezeu se revarsă ca un șuvoi îmbelșugat, atunci ea se preschimbă în vederea Luminii Nefăcute care împărtășește nepătimirea, care dă nespusa bucurie a libertății duhului, deoarece omul se află în afara morții și a fricii.

Nouă ni se împărtășesc stări de nepătimire ce se prelungesc uneori mai mult, alteori mai puțin. În esență este vorba mai nainte de toate despre o dragoste „care scoate afară frica” morții, care umple sufletul de o însuflare plină de veselie ce duce la contemplarea asemănării noastre cu Dumnezeu. Dar, cu toate acestea, aceeași dragoste adâncește sufletul într'o mare de suferințe. Și, cu adevărat, „cu cât mai mare dragostea, cu atât mai mare suferința sufletului” (Sf. Siluan).

Vine Sfânta Lumină în rugăciunea unei adânci pocăințe pentru sine; dar așijderea și într'o rugăciune împreună-pătimitoare, plină de dragoste pentru cei ce ne necăjesc: dintr'o dată dragostea se contopește cu Lumina, iar Lumina pătrunde în suflet, și atmosfera din afară se umple de o lumină pe care ochiul o poate vedea.

Lumina cerească nu este percepută de simțuri. Aparținând altei lumi, nevăzută prin firea ei, ea vine

într'un chip nesimțit de noi. Ființarea unei alte dimensiuni străpunge catapeteasma trupului pământesc: pătrunde firea noastră făcută, de energia cea nefăcută. Ne împărtășește înțelegerea Ființei mai presus de lume prin viziuni nu văzute sau simțite, ci duhovnicești. Descrierea acestor vedenii se exprimă în felurite cuvinte, atârând de caracterul sau darul cuvântului persoanei căreia îi sânt date. Dar indiferent de forma cuvintelor, cel care a avut experiența cercetării de Sus recunoaște despre ce este vorba – deslușește în cuvinte realitatea ascunsă de la noi.

Purcezând de la Ființa cea Una, Lumina aceasta duce la una și aceeași cunoaștere a Dumnezeului dragostei. Nu sânt dezbinări în urmările arătării adevăratei Lumini nezidite: ele toate duc către aceeași – Descoperirea Dumnezeirii lui Hristos Iisus. Sânt clipe când duhul omului este dus de puterea lui Dumnezeu în Împărăția Lui, a lui Hristos, care „nu este din lumea aceasta” (Io. 18:36).

Judecând binele și răul nu după numărul faptelor exterioare săvârșite, ci după calitatea gândurilor care îl vizitează și dispoziția sufletului său către acești „vizitatori”, nevoitorul cu adevărat se știe mai rău decât toți oamenii. Paralel cu aceasta, în ciuda a toată urâciunea sa, el se vede covârșit de binecuvântări de la Dumnezeu, dincolo de orice măsură (cf. Io. 3:34 – „nu cu măsură dă Dumnezeu Duhul”). Se nedumerește el, de ce mulți alții mai înzestrați decât el rămân în afara Luminii?

Căderea omului a fost una mare, dar totuși nu absolută. În vârtutea acestui fapt i-a rămas puțința de a se pocăi și a se mântui. Scris este: „Era Lumina cea adevărată, carea luminează pre tot omul ce vine în lume.” Prin urmare, nu există un astfel de om care să fie desăvârșit străin luminii. „Mai înzestrați” am numit pe acei mai buni care au rămas satisfăcuți de ceea ce sânt și de aceea „nu L-au cunoscut sau nu L-au primit” (cf. Io. 1:9, 11, 16). Cei mai răi însă „au luat har pentru har”, pentru ardoarea pocăinței lor (cf. Rom. 5:20; Lc. 5:32; 1 Tim. 1:15).

Urmând pilda apostolului Pavel, și eu rog pe toți cei ce înclină a citi scrierile mele, să se roage ca Dumnezeu să-mi dea mie, gângavului, cuvânt vrednic spre a grăi taina lui Hristos (cf. Col. 4:3). Știut este că cel ce grăicște cum se cuvine despre Dumnezeu primește har, dar cel ce propovăduiește minciună va fi aruncat în prăpastia fără fund a întunericului. Când noi rostim cuvânt duhovnicesc înaintea feței Duhului Adevărului, noi primii cădem atunci sub judecata aceluia cuvânt, judecată înfricoșată tot celui ce a iubit venirea Mântuitorului lumii.

În atmosfera zilelor noastre, a mărturisi pentru darurile legate de credința în Hristos nu este deloc ușor. Telul ce stă înaintea mea este de a înfățișa un tablou cât mai cuprinzător a ceea ce mi-a fost dat să trăiesc; iar aceasta astfel încât să nu se ascundă ochiului cititorului adâncile porniri ale inimii mele. Dumnezeul nostru este Împăratul smeritei iubiri. El ne cheamă a învăța smerenia de la El Însuși (Mt. 11:29). Primul cuvânt al propovăduirii Sale a fost: „Pocățiți-vă.” Iar experiența de vea-

curi a Creștinismului a arătat că de abia își simte omul cu dureroasă amărăciune urâciunea pretențiilor drăcești la superioritate și urăște acest duh întunecat, că inima îi și este dusă în tărâmul unei libertăți până atunci necunoscute, iar Lumina lui Dumnezeu îl uimește până la a-l copleși cu vederea bunătăților lui Dumnezeu. Cu aceasta, lăuntric totul se afundă în tăcere: mintea nu mai este în putere a gândi, nici inima a irumpe într'un cuvânt de mulțămită.

O, cine va da mie înțelegerea adevărată și cuvânt drept spre a grăi despre Lumina Dumnezeirii? Rușinea pune stăpânire pe mine când încerc a-mi dezgoli sufletul; a descoperi ceea ce am încercat să tănuiesc de la priviri străine. Oare nu greșesc eu gândindu-mă că este dragostea lui Hristos cea care mă îmboldește spre o astfel de faptă?... Frica ce mă umple când mă avânt spre mărturisirea înaintea feței, poate, a multora, nu îmi îngăduie să mă întorc înapoi de la lucrul ce am început. Și astfel, rogu-vă, rugați-vă pentru mine oriunde m'aș afla.

Hristos este măsura tuturor lucrurilor – și Dumnezeiești, și omenești. El – este soarele duhovnicesc ce luminează întreaga zidire a lumii. În lumina poruncilor Sale noi cunoaștem calea. Prin El ni s'a deschis „apropierea către Tatăl” (vezi Ef. 2:18).

Omul, fiind chip al Absolutului, este firește atras către Începutul tuturor începuturilor, către Ființa cea Dintâi. Înaintarea aceasta însă începe cu pogorârea în adâncurile cele mai de jos. Apostolul Pavel spune despre Hristos: „...S'au suit, ce este fără numai că S'au și

pogorît întâi la cele mai de jos laturi ale pământului? C'ela ce S'au pogorît, Acela este Carele S'au și suit mai presus de toate cerurile, ca toate să umple" (Ef. 4:9-10). Iată calea noastră de după cădere; și alta nu este. Noi ne pogorâm, în actul osândirii de sine, în întunecatele prăpăstii, pentru că din clipa în care, în Hristos și printru Însul, ni se descoperă chipul Omului celui mai nainte de veci din mintea înfăptuitoare a lui Dumnezeu, deslușim adâncul fără de fund al întunecării noastre. Este asemenea fulgerului care străpunge noaptea și, stingându-se, face întunericul și mai de nepătruns; așa și Lumina Dumnezeirii, când se arată, prin contrast ne dă a ne vedea întunericul lăuntric asemenea unei mase vârtoase de respingătoare necurăție. Din această viziune se naște lăuntric o mare durere care cutremură ființa noastră în toate planurile. Suferința duhului nostru, de aci, trece în afara vremii și este mai mare decât orice altă durere trupească. Ne afundăm cu totul în șuvoaie de lacrimi. Robi ai patimilor – dintr'o dată ne vedem ruși de Dumnezeu, săgeata iubirii Căruia ne-a rănit. „Dintru adâncuri strigăm către El" (Ps. 129:1).

„Vino, Tu Cel Unul Sfânt, și mă sfințește și mă curățește de toată întinăciunea. Vino, Cel Unu cu adevărat Viu, și mă vindecă de moartea ce m'a oborât. Vino, Lumina cea adevărată, și sălășluiește întru mine cu vecinică sălășluire."

Așa se naște în noi pocăința. La început ea se însoțește de o adâncă întristare; apoi, schimbându-se în

puterea încordării și în formele sale, rămâne nedespărțit cu noi. Pocăința pe Pământ nu are sfârșit. Sfârșitul ar însemna deplinătatea îndumnezeirii noastre prin deplina asemănare cu Hristos cel înălțat.

Avântul pocăinței uneori se face atotcovârșitor. În minte și în inimă nu rămâne nimic în afara conștiinței dureroase: „Sânt încătușatul răului întunerec.” Și iată că, neașteptat, în temnița sufletului pătrunde Lumina Soarelui Celui nezidit: acea Lumină care umple toate întinderile cosmice. El cu dragoste ne îmbrățișează mintea și inima. Noi îl vedem și petrecem în El; și totuși nu sântem încă în putere a crede acestei minuni a bunătății Tatălui nostru: „...și văzând pre El, s’au închinat Lui, dar unii s’au îndoit” (Mt. 28:17). „S’au îndoit”, nefiind în putere de a cuprinde cele ce se întâmplaseră: „Eu – lipsitul și urâciosul... este oare aceasta cu puțință?”

II

Căutând cu luare aminte la cerul albastru curat, uneori îmi așinteam privirea spre un loc ales, alteori îl străbăteam dintr’un capăt în altul. Atingându-i orizontul, cu gândul mergeam mai departe și cu mintea îl vedeam de acum înconjurând planeta noastră. Mă uitam în adâncul lui; năzuiam să-l străbat până la hotarele lui; dar cu cât mai mult stăruiam cu luare aminte asupra minunatei întinderi – cu cât mai sârguitor căutam în crugul ceresc plin de lumină, cu atât mai mult mă atrăgea cu taina sa. Când însă, după darul de Sus, m’am învrednicit a zări Lumina Nezidită a Dumnezeirii, atunci cu

bucurie am recunoscut în albastrul cerului planetei noastre „albastre” simbolul strălucirii slavei celei mai presus de lume. Această strălucire este pretutindenea; ea umple toate adâncurile zidirii, rămânând în chip neschimbat dincolo de simțiri și de hotarele făpturii. Albastrul – este culoarea nesfârșitului, a transcendenței. Multora pe Pământ le-a fost dat fericirea de a zări minunata Lumină. Cei mai mulți dintre ei au păstrat această binecuvântare ca pe cea mai prețioasă taină a vieții lor și, atrași de minunea ei, au trecut în lumea de dincolo. Altoro însă le-a fost poruncit să lase mărturie fraților apropiați și îndepărtați pentru această preafinală realitate.

Sufletul nu fără frică își ia asupra-și a vorbi despre Lumina care luminează pe omul ce însetează a vedea Fața Celui Fără-de-început. Tainică este firea ei; și în ce chipuri să o înfățișăm? Dincolo de simțuri, nevăzută – ca uneori se face văzută, iată, chiar cu acești ochi trupești. Lină și gingașă – ea trage către sine și inima, și mintea, astfel încât uiți pământul, răpindu-te în altă lume. Aceasta se întâmplă și în plină zi, și în întunecul nopții. Blândă, ea este însă mai puternică decât tot ceea ce ne înconjoară. Ea, curios, îmbrățișează omul din afară; însă văzându-o, atenția se adâncește înlăuntrul omului, în inima încălzită de dragoste, dragoste uneori compătimitoare, alteori plină de mulțămire. Se întâmplă să nu mai simți materialitatea: nici cea proprie, nici a realității ce te înconjoară, și însuți te vezi ca lumină. Fuge toată durerea, uitare rămân grijile pământului; îngrozirile sânt înghițite de o dulce pace. Se în-

tâmpla: Lumina aceasta la început apărea ca o flacără subțire, tămăduitoare și curățitoare, care arde și înlăuntru și în afară tot ce nu îi este bineplăcut, însă printr'o atingere de-abia simțită.

Lumina aceasta sfântă, dacă se arată în putere, aduce smerita dragoste, izgonește toată îndoiala și frica, lasă îndărăt, departe, toate cugetele pământești, toată piramida cinurilor lumești și a situațiilor ierarhice: omul devine ca un „nimeni” – el nu mai stă în calea fraților săi; nu își caută nici o poziție în această lume. Lumina aceasta este în sine viața cea nestricăcioasă, pătrunsă de pacea iubirii. Ea dă duhului nostru cunoașterea unei alte Ființări ce nu se poate înfățișa în scris; mintea tace, stând mai presus de gând, prin însuși faptul însuflării unei noi forme de viață. Fără greutate, mai subțire decât tot ce cunoaște pământul, ea împărtășește sufletului nerănire, punându-l în afara a tot ce mai nainte îl putea îngreui. De la fața ei fuge moartea, iar rugăciunea „Sfinte Dumnezeule, Sfinte tare, Sfinte fără de moarte” – minunat se îngână cu ea.

Duhul nostru saltă de bucurie: această Lumină – este Dumnezeu Atotputernic și totodată neînchipuit de blând. O, cât de gingaș se poartă El cu omul: inima zdrobită de deznădejde, El o tămăduiește; sufletul frânt de păcat îl însuflă cu nădejdea biruinței.

Puterea mântuitoare este cuprinsă în credința neîn-doită în Hristos-Dumnezeu. El este *faptul cel mai înalt al Ființării fără-de-început*; El – *Începutul și Sfârșitul*;

Alfa și Omega. Pe piatra acestei credințe devine cu puțință și pentru noi adevărata pocăință și experiența duhovnicească ce urmează, asemenea experiențelor Apostolilor, Părinților Bisericii, nevoitorilor tuturor veacurilor. După rodul darurilor ce urmează pocăinței nelfățarnice omul cunoaște sorginta lor nepământească. Apostolii Petru, Iacov și Ioan, pe Thavor, fuseseră îmbrățișați de Lumina Nefăcută și în această strălucire au oșebit glasul nematerialnic al Tatălui, purtând mărturie pentru Hristos ca fiind Fiul Său cel iubit. Apostolul Pavel, pe calea către Damasc, a zărit aceeași Lumină și, în arătarea ei a cunoscut Dumnezeuirea lui Iisus. Unui astfel de dar s'au învrednicit de-a lungul veacurilor mulți ierarhi, nevoitori, mucenici și drepti. Și până și în zilele noastre acest har nu a încetat să se reverse asupra credincioșilor.

Vederea Luminii se preîntâmpină de nevoința pocăinței care ne curăță de patimi; foarte dureroasă este nevoința aceasta dar, cât despre vederea Luminii, ea este dulce inimii și minții. Lumina însăși este o dragoste cu totul aparte, una a cărei fericire se poate întări până acolo unde sufletul și trupul pot purta această flacără cerească.

Această Lumină, care este la Părintele luminilor (Iac. 1:17), ne renaște, ba chiar ne re-face; radical se schimbă îndreptarea atenției noastre: înainte ea era atrasă către pământ și către cele vremelnice; prin lucrarea harului ea se închide înlăuntru și de acolo se înalță

în tărâmul duhovnicesc al celor nevăzute și vecinice (cf. 2 Cor. 4:18). Ceea ce înainte ni se păruse important și chiar măreț, devine neînsemnat pentru duhul nostru: și bogăția, și stăpânirea, și slava pământului, și toate cele asemenea lor își pierd ademenirea. Până și știința care nu ne dă cunoașterea esențială, adică despre Dumnezeu; așijderea și speculațiile filosofice, lipsite de viața adevărată, ne apar doar ca niște valori trecătoare.

Când Lumina, cea dincolo de simțuri în esența ei, și de nenumit, ne îmbărbătează din afară și pătrunde înlăuntru sufletului nostru, atunci și noi devenim ca și în afara vremii. Această Lumină ce de la Dumnezeu purcede este lumina dragostei și a cunoașterii; dar a unei iubiri și cunoașteri de ordin deosebit; ele două se contopesc într-o una, ba chiar și sânt una în vecinicie. Dragostea unește: în însăși Ființa, cu însăși Ființa; și iată că petrecem în ea, în Ființă, și o cunoaștem prin împreunarea noastră cu ea; dar a pune aceasta în cuvinte este cu neputință. Dragostea atrage atât de puternic, încât duhul nostru nu mai ia aminte la nimic din tot ce se întâmplă cu noi, deși el trăiește acel „ce se întâmplă.” Nu mai are vreo întoarcere asupra-și, ci întreg se avântă spre a atinge pe Cel neatins, a îmbrățișa pe Cel necuprins, a ajunge la Cel negândit; a fi numai într'Însul, și a nu mai vedea nimic altceva.

În multe feluri și în multe chipuri ni se arată Lumina. Dar cum este cu putință aceasta?... Nu știu cum a fost cu alții, dar dacă în nebunia mea voiu îndrăzni să vorbesc despre ceea ce știu, atunci spune-voiu.

Domnul mi-a dat *harul deznădăjduirii*; ba mai mult: *sfânta ură* pentru păcatul meu, adică ura de mine, de mine însumi, cel învechit în păcatul al cărui miros este asemenea unui gaz otrăvitor. A se vindeca cu propriile puteri – este cu neputință. Într’o deplină deznădăjduire de mine însumi, așa cum sânt, singurul lucru ce mai rămâne este a mă arunca înaintea lui Dumnezeu, într’o deznădăjduită nădejde. Această aruncare poate fi deplină, fără întoarcere: mi-e frică a mă întoarce; nu sânt eu în putere a mă împotrivi păcatului, a reține neprihănit noua viață. Domnul însă nu întotdeauna primește sufletul în această stare: „Și ruga pre El bărbatul din carele ieșiseră dracii (înfricoșându-se a se îndepărta de Hristos), ca să fie cu Dânsul; dar Iisus l-au slobozit, zicând: Întoarce-te... și povestește câte au făcut ție^d Dumnezeu” (cf. Lc. 8:38-39). Crede că nici unul din duhurile care te-au stăpânit nu va avea putere asupra ta. Bolnavii, fie și în parte asemănători cu „Gadarineanul”, știindu-și neputința de a sta împotriva celui ce îi „posedase”, se tem a se depărta de cel care i-a slobozit de stăpânirea străină.

Viața sufletului care a cunoscut fericirea dragostei lui Hristos în împrejurările cele dinainte, neapărat se va umple de necazuri: „În lume necaz veți avea: ci îndrăzniți...” (Io. 16:33). A „povesti”, a purta mărturie pentru Lumina dragostei lui Dumnezeu – în chip ciudat stârnește vrajbă în inimile foarte multor oameni. Noi trebuie să cercăm și acest necaz al lui Iisus: El ne va ajuta a pătrunde mai adânc în viața Sa pământească – „O,

neam necredincios și îndărătnic, până când voi fi cu voi? Până când vă voi suferi?" (Mt. 17:17).

Bucuratu-S'a Dumnezeu la ivirea omului în lume (cf. Io. 16:21). Bucuratu-s'a lumea căzută de ivirea lui Dumnezeu pe Pământ: „Și a zis lor îngerul: Nu vă temeți, că iată vestesc vouă bucurie mare, carea va fi la tot norodul, că s'au născut vouă astăzi Mântuitor, Carele este Hristos Domnul" (Lc. 2:10-11). Acest Mântuitor ne-a dăruit cunoașterea despre Tatăl Ceresc, pe care o pierdusem în cădere; El ne-a descoperit „taina cea ascunsă din veci și din neamuri" (Col. 1:26); El ne-a lăsat cuvântul care purcede de la Tatăl (Io. 17:14); El ne dă și slava cea mai nainte de veci, carea El Însuși o are de la Tatăl (Io. 17:22); El, în veacul ce vine, dorește să ne vadă *acolo* unde este El Însuși, adică de-a dreapta Tatălui.

La începutul vederii Luminii nu apare simțământul unei *taine*, nu se naște vreo *întrebare*: totul înlăuntru și în afară este luminat; nimic altceva în afara Luminii nu se vede. Minte și inimă „tac" pline de fericita uimire de Dumnezeu; „Eu voi vedea pre voi, și se va bucura inima voastră... și în acea zi nu Mă veți întreba nimic" (Io. 16:22-23).

Întruparea lui Dumnezeu a dat omenirii puțința de a se pune pe calea cea temeinică spre Tatăl, prin petrecerea în duhul poruncilor lui Hristos în toate împrejurările vieții pământești. Dragostea pentru Hristos, ce crește din aceasta, face rugăciunea a fi mai încordată, mai

înlăcărată; o duce până la o mare însetare după Domnul, când duhul omului trece dincolo de hotarele acestei lumi și întreg se adâncește în Cel Unu Dumnezeu. O astfel de rugăciune înrudește sufletul cu Duhul Adevărului, și cunoscându-L, Îl va recunoaște apoi „după gust”, precum zicea Starețul Siluan, și se va dăruia Lui; și dimpotrivă: nemijlocit, intuitiv va lepăda multe din nălucirile adevărului ce pot atrage la sine o minte necercată și o inimă neluminată. *Lumina* lui Dumnezeu vedește adevăratele fețe ale duhurilor și astfel slobozește pe om de vraja înșelării cu care vrăjmașul prostește omul.

Lumina, care se arată omului pentru credința în Hristos, poartă mărturie pentru Dumnezeirea Lui. Duhul nostru Îl înțelege pe Iisus Domnul ca fiind Adevărul cel nestrămutat, cu adevărat Sfânt. Iar această Lumină fără de început naște înlăuntrul nostru cuvinte depotrivă cu învățătura lui Hristos; în Ea contemplăm pe Tatăl; în Ea vedem pe Hristos ca Fiu Unul-născut al Tatălui. Prin această experiență noi cunoaștem că Cei Trei sânt una și aceeași Esență. Rugându-ne acestui Dumnezeu, trăim *ființarea una* a celor Trei. Însă în această Unime noi totuși trăim și felurimea: altcumva grăiesc cu Tatăl; altcumva mă rog Duhului Sfânt; și într'alt fel caut către Hristos. Pe fiecare îl însoțește un anume simțământ duhovnicesc osebit, fără a desființa în nici un fel Unimea Ființei. Noi resimțim oarecari umbre deosebire în relația noastră cu fiecare Ipostas al Sfintei Treimi. Mai aproape decât toți Îl știm pe Iisus Domnul,

prin întruparea, prin înomenirea Sa, și printr'Însul sântem duși în Ființa cea Dintâi, care și este adevăratul Dumnezeu: *Treimea de-o-Fiire și nedespărțită*.

Uneori Lumina Dumnezeiască se vede astfel încât omul, de acum nimic trupesc nu mai percepe. În vremea rugăciunii duhul său trece în tărâmul Luminii minții („înțelegătoare”), și împreună cu pierderea simțului lumii materiale ce îl înconjoară își pierde și simțul propriului trup. Duhul se răpește în această vedenie cu atâta gingășie, că nici nu își poate da seama ce se întâmplă cu el. Nu poate mai apoi spune de a fost el în trup, sau în afara trupului.

Mai adesea se întâmplă că se păstrează percepția normală a condițiilor materiale; în asemenea împrejurări omul poate rămâne cu ochii deschiși și să vadă în același timp *două lumini*: cea fizică și cea Dumnezeiască. Un astfel de fenomen au în vedere Părinții când zic că Lumina Nezidită se vede cu ochii firești. Da, se percep *două lumini*, însă nu în același chip. Lumina Nefăcută, prin firea ei este alta, iar vederea ei nu este asemenea vederii trupești, unde lumina provoacă un anume stimul al nervului optic și trece apoi în procesul psiho-fiziologic al vederii, neproducând asupra noastră vreo influență duhovnicească. Lumina Dumnezeiască dimpotrivă: venirea ei întotdeauna se însoțește de o anume stare a harului, simțită și în inimă, și în minte, și chiar și în trup. Nevăzută prin firea sa, în chip netâlcuit devine văzută. Asemenea fenomene însă sânt mai puțin

obișnuite decât alte stări duhovnicești ale harului, poate mai intense, dar care nu se însoțesc de vederea Luminei.

Primul dintre chipurile contemplării descrise aici stă mai presus decât al doilea, întrucât împărtășirea vieții Dumnezeiești, atingerea de Ființa cea Fără-de-Început se trăiește mai adânc decât în cel de-al doilea chip. Dar cum se explică faptul că, în însăși starea viziunii, nu se percepe nici un fel de proces al gândirii, adică ivirea în minte a unor concepte sau chipuri? Și totuși, după ce s'a sfârșit această stare, și mintea, și inima se simt pline de o nouă cunoaștere; inima, prin lucrarea harului dragostei Dumnezeiești în ea, pătrunde mai adânc tainele ce depășesc toată percepția intelectuală. Se numesc acestea învierea sufletului? Sau suflul Vecinicieii care ne cuprinde? Amândouă expresiile sânt cu putință.

În existența noastră pământească, „mai nainte de a gusta moarte” (Mt. 16:28), cea mai strânsă împărtășire cu Dumnezeirea ni se dă când ne luminează Lumina cea Nefăcută. Când acea Lumină vine „în putere”, atunci, cum zicea Starețul Siluan, nu este cu putință a nu recunoaște că ea este Domnul, Atotțiitorul, Făcătorul a tot ce este. În clipa viziunii, omul se luminează de către Duhul Sfânt: „În Duhul Sfânt se cunoaște Domnul, iar Duhul Sfânt sălășluiește în întreg omul: și în suflet, și în minte, și în trup” (Sfântul Siluan). Lucrarea acestei Lumini nu poate trece neobservată, neconștientizată. Fiind energia fără de început a lui Dumnezeu, Ea

ne pătrunde cu acea putere, iar noi devenim „fără de început”, nu prin obârșia noastră, ci după darul harului: viața fără de început ni se împărtășește. Și nu este sfârșit măsurii revărsării dragostei Tatălui asupra omului: el devine deopotrivă cu Dumnezeu. Deopotrivă prin conținut, iar nu după Fără-de-începutul De-Sine-Ființei. Dumnezeu, vecinic va rămânea pentru ființa cuvântătoare – *Dumnezeu*. Hristos, după Învierea Sa, a spus Mariei Magdalina: „...mergi la *frații* Mei și spune lor: Mă sui la Tatăl Meu și Tatăl vostru, la Dumnezeul Meu și Dumnezeul vostru” (Io. 20:17). Sfântul Grigorie de Dumnezeu Cuvântătorul minunat tâlcuiește înțelesul cuvintelor Domnului. „Tatăl Meu” după esență, din veci; „Tatăl vostru”, după darul dragostei Tatălui. „Către Dumnezeul Meu”, după omenirea pe care am primit-o, iar nu în „sensul propriu” (Sf. Grigorie). Iar aceasta este o condiție *vecinică*. Pentru Omul Hristos – Tatăl rămâne Dumnezeu; pentru noi, așijderea. Dar cum plinătatea Dumnezeieștii Vieți este împărtășită Omului-Hristos, astfel și celor mântuiți în Hristos li se împărtășește aceeași *plinătate*. Aceasta reiese din rugăciunile Domnului: „Ei din lume nu sânt, precum Eu din lume nu sânt. Sfințește pre ei întru adevărul Tău; cuvântul Tău adevăr este. ...Și nu numai pentru aceștia mă rog, ci și pentru cei ce prin cuvântul lor vor crede în Mine: ca toți una să fie, precum Tu, Părinte, întru Mine și Eu întru Tine, ca și ei *întru Noi una să fie*, ca lumea să creadă că Tu M’ai trimis. Și Eu slava carea ai dat Mie am dat lor, *ca să fie una, precum Noi una sântem*: Eu întru ei, și Tu întru Mine, ca să fie desăvârșit întru

una, și ca să cunoască lumea că Tu M' ai trimis și ai iubit pre ei, precum pre Mine ai iubit. Părinte, pre carii ai dat Mie, voiesc, ca unde sânt Eu, și aceia să fie cu Mine, ca să vază slava Mea carea ai dat Mie." Și iarăși: „Ale Mele toate ale Tale sânt, și ale Tale ale Mele, și M' am proslăvit întru dânșii" (Io. 17:16-24; 17:10).

Lumina care purcede de la Părintele luminilor face ca aceste cuvinte să ne fie înrudite, ale noastre înlăuntrul nostru. Această Lumină le înrădăcinează în cele mai din lăuntru adâncuri ale făpturii noastre. În Ea este părtașia noastră cu Dânsul; părtașie personală, față către Față, persoană către Persoană.

Începutul lucrării acestei Lumini, într'o mică măsură (dacă ne putem exprima astfel în legătură cu acest dar Dumnezeiesc), se deslușește printr'un adânc simțământ al Dumnezeului Celui Viu în inimile și în mințile noastre, dar încă nu ca venirea Împărăției în putere, nu ca o vădită „personală împărtașire cu El." Numai de cât trebuie subliniat că împreunarea Luminei Dumnezeiești se face printr'un har *neapărat simțit* de către întreaga noastră făptură. În legătură cu aceasta, fericitul Stareț Siluan și spunea, și scria: „Dacă vezi lumină, și împreună cu ea nimic altceva (adică har simțit), atunci este de la vrăjmașul, și nu trebuie să o primești.”

A înțelege intelectual faptul că Ființa-de-Sine este de neajuns, este cu puțință și pe trepte mai puțin înalte ale cunoașterii duhovnicești. Mulți din cei care încă nu au văzut Lumina Nezidită, adică ceea ce ființial se poate cunoaște în Dumnezeire, au fost totuși în stare să

simtă că Dumnezeirea este cu neputință de ajuns, chiar în ordinea firească a contemplării filosofice omenești. Aceasta din urmă nu se compară cu experiența lui Moisi (Ieș. 20:21): ființial, ea stă cu mult mai prejos, cu toate că arată în același timp potențialul aceluși intelect de a ajunge la o adevărată contemplare, nu însă despărțit de inimă, acel centru al persoanei omului.

Nu o dată am spus că asemenea minți, într'o stare încordată de concentrare, se percep ca lumină; nelimpe de, dar lumină. Dacă ea, mintea, se socotește a fi cea mai înaltă manifestare a omului și, fără dragostea inimii, se avântă înspre suișurile sale abstracte către Ființa Absolută, atunci în unele cazuri poate ajunge până la luciferism, cu lumina sa rece, ucigașă, cu un dispreț fără cea mai mică îndurare față de suferința a milioane de oameni.

Mintea noastră este zidită după chipul și după asemănarea *Minții Celei Dintâi – a lui Dumnezeu*. Lumina îi este proprie minții, ca fiind făcută după chipul Aceuia Care este Lumină fără de început. Când, în experiența contemplărilor ascetice ale tainelor și adâncurilor Ființei-dintru-început, ea, mintea, trecând dincolo de pragul vremii și întinderii, ni se face asemenea luminii, atunci omul se află în primejdia de a socoti această lumină firească a minții făcute, drept Nefăcută, Dumnezeiască. În starea unor astfel de aberații, mintea omului va făuri teorii mistice, care însă nu o vor duce la vecinicia adevărată, ci îi sânt accesibile după firea sa făcută.

Creștinul, petrecând ființial în tărâmul Luminii Nefăcute, poate încă să nu înțeleagă *ce anume* este

această Lumină. Însă celui ce nu a cunoscut faptic acea stare, i se poate părea că a cugeta despre firea Luminii este de prisos, de interes „academic”, ceva ce nu are o însemnătate reală pentru mântuirea noastră. Nu astfel stau lucrurile cu nevoitorii care s’au dat osteneții unei pocăințe-limită. Și cum este cu puțință celui ce cu adevărat caută cunoașterea lui Dumnezeu, a se da în lături de la întrebarea: Ce sau Cine i se arată? Cunoașterea lui Dumnezeu, cunoașterea ființială, neapărat se însoțește de venirea lui Dumnezeu înlăuntrul omului. Acest eveniment, în esența sa, este nedescris de mare. În însăși inima, nu are loc îndoiala – dar totuși ivirea Luminii în putere, într’atât depășește firea noastră căzută, că nimeni din cei ce cred în Hristos nu trebuie să se încreadă în sine fără o mărturie cuvenită, sau din Scripturi, sau din scrierile Sfinților Părinți. Mai mult: până și Scriptura nu este îndeajuns pentru a trage o încheiere hotărâtoare, căci și cuvântul lui Dumnezeu se înțelege aproape altfel de către fiecare. Neapărat trebuie o întărire de la o altă persoană care trăiește aceeași credință cu noi, dar care s’a învrednicit mai înainte de noi de cercetarea lui Dumnezeu. Așadar, acestea trei: 1) Sfânta Scriptură a Noului Legământ, 2) scrierile Sfinților Nevoitori ai Bisericii noastre, și 3) o mărturie „vie.” Dacă cea din urmă lipsește, atunci sufletului drept îi este propriu strigătul către Dumnezeu: „Cruță-mă, nu mă lăsa, pre cel stricăcios cu sufletul și cu trupul, să mă abat de la Adevărul Tău și s’o iau pre altă cale străină.” „Nu mă înșela cu amăgiri” – astfel de cuvinte pune cântarea bisericească în gura Preacuratei Fecioare care promise

de la Arhanghelul Gavriil descoperirea nașterii feciorelnice a Fiului lui Dumnezeu dintr'Însa.

Ivirile Luminii Neqidite sânt mai puțin rare decât cred unii. Într'un avânt al pocăinței, mulți nevoitori s'au învrednicit de acest dar, fără a îndrăzni a se opri cu mintea asupra-i și a afla cu adevărat: Cine este acesta? Ei se mulțumesc cu lucrarea Luminii asupra sufletului: împăciuirea lui Dumnezeu, o neprețuită mângâiere, simțământul vecinicieii, biruința asupra morții.

Nu toți dețin firesc aceeași putere de a pune în cuvinte experiențele trăite de ei. Iar aceasta se observă chiar printre cei mai mari. De pildă: Apostolul Petru, cuprins de focul dragostei pentru Hristos, făcea minuni asemenea Însuși Domnului, însă în epistolele sale se exprimă mai puțin bogat decât apostolii Ioan și Pavel. Petru, martor al Schimbării la Față pe Thavor, știa că prin Hristos, în Hristos, el se împreună cu Dumnezeu în vecinicie; știa că „cele scumpe și mari făgăduințe s'au dăruit nouă, ca prin acestea să ne facem părtași dumnezeieștii firi...” (cf. 2 Pt. 1:4); știa că „nu este subț cer un alt nume dat între oameni, întru carele trebuie să ne mântuim noi” (Fap. 4:12). Nu puține sânt și alte minunate cuvinte pe care le aflăm în epistolele sale, însă Ioan și Pavel, care au făcut mai puține minuni vădite decât el, în învățăturile lor ne-au dat un material și mai bogat, descoperindu-ne necuprinsele zări ale cunoașterii lui Dumnezeu. Apostolul Pavel mai mult decât ceilalți apostoli dispunea de mijloace (la a căror formare de obicei împreună-lucreează știința) spre a descrie ex-

periențele date lui. Lui îi aparține vecinica slavă pentru un întreg șir dintre cele mai adânci expresii ale adevărilor descoperite.

Gândul meu, firește, adeseori se întoarce către părintele meu întru Dumnezeu, către fericitul Stareț Siluan. Ființial, acest smerit bărbat petrecuse în stări de care s'au învrednicit de-abia câțiva de-a lungul întregii istorii a Bisericii, dar în scrierile sale, vădit dovedește lipsa unui bagaj de cuvinte și de concepte pentru a înfățișa mai viu marile binecuvântări ce se revărsaseră asupra sa. Biserica, o știm, deopotrivă cinstește și pe cei care, în puține cuvinte, dar într'un belșug de minuni, într'o înălțime a duhului au zidit-O, și pe cei ce l-au slujit, în același scop, prin darul învățaturii.

Când Dumnezeu Cel adevărat Fiind – ὁ ὄντως Ὄν – se descoperă în Lumina Nefăcută, atunci omul, intuitiv părăsește filosofia despre Absolutul transpersonal, filosofic, ce pornește de jos în sus. Cunoașterea de Dumnezeu, nu abstractă, ci ființială, nicidecum nu se limitează la singur intelectul: neapărat trebuiește o vie contopire-împărtășire a întregului om cu Actul Ființării Dumnezeiești. Aceasta se înfăptuiește în dragoste: „(Legiutorul) răspunzând a zis: Să iubești pre Domnul Dumnezeuul tău, din toată inima ta, și din tot sufletul tău, și din toată vârtutea ta și din tot cugetul tău” (Lc. 10:27). Iată ce este gnoseologia – știința cunoașterii.

Porunca ne cheamă spre „a iubi.” Urmează că dragostea nu este ceva care deja ni s'a dat: ea trebuie ago-

nisită prin nevoința definirii de sine. Chemarea lui Dumnezeu este îndreptată mai cu seamă către inimă, ca fiind centrul duhovnicesc al persoanei. Minteajudecata este una din energiile persoanei omenești. Dragostea de Dumnezeu, prin credință, se naște în inimă, iar mintea este pusă în fața unui nou eveniment lăuntric. Flacăra acestei Iubiri atrage cu totul mintea în inimă și, ca topită, ea se contopește cu inima întru una și contemplează Ființa în Lumina Dragostei Dumnezeiești. Omul devine „întreg”, întregit-vindecăt.

Nu este luptă duhovnicească mai grea, mai dureroasă decât lupta pentru ca Dragostea lui Hristos să biruiască. Ea începe în noi înșine, apoi se răspândește în lumea întreagă. În realitate, această Dragoste nu este dintr'ale Pământului, ci din Cer. În ea se cuprinde sensul Ființării lui Dumnezeu Însuși, Care ne-a dat porunca de „a iubi.” Suirea duhovnicească în Împărăția Dragostei Nefăcute a lui Dumnezeu cere o foarte îndelungată nevoință. Observăm o oarecare analogie a acestei „suiri” cu urcarea istovitoare pe un munte râpos, cu chinurile înfăptuitoare ale artiștilor înzestrați în toate domeniile artei, cu truda îndelungată și osârduitoare pentru a dobândi cunoștințe științifice, sau cu multe altele asemănătoare acestora. Și dacă oamenii, în majoritatea cazurilor, sânt gata să întâmpine toate jertfele cerute de dobândirea valorilor materiale degrab trecă-toare, atunci nu este cazul să ne uimim că este neapărată trebuință de mult mai multe și mai mari străduințe pentru a agonisi valorile cele netrecătoare ale Împărăției lui Dumnezeu, după graiul lui Hristos: „Împărăția lui Dumnezeu *silește-se*, și silitorii răpesc pre ea” (Mt. 11:12).

III

Acum doresc să vorbesc despre ceea ce Domnul mi-a dăruit după întoarcerea mea către El, la o vârstă adultă, când cercetările se însoțeau de o adâncă rugăciune a pocăinței. La începutul acestei perioade Lumina se arăta mai curând ca Foc, mistuind și pe suprafața trupului meu, și înlăuntrul sufletului meu, ceva ce eu am înțeles din această mistuire ca fiind străin lui Dumnezeu. O, atunci nimic nu știam, și nu înțelegeam ce se petrecea cu mine. Gândul meu nu urmărea să cunoască firea acestui Foc și a acestei Lumini. Sufeream în pocăința mea, din întreaga mea făptură; știam însă că înviasem în duh. În acei ani, prin mine treceau puternic valuri ale simțămintelor și ale gândurilor. Revărsările lor se întâmplau să fie dintr'o dată sau treptat; uneori totul se amesteca într'o furtună involburată în miezul nopții; iar a povesti acum cele întâmplăte, într'o rânduială cronologică, este cu neputință. Lucrul de care îmi amintesc cu siguranță este avântul meu neîntrerupt către Dumnezeu și zbciumul meu de moarte după El. Îl exprimam în rugăciunile mele cu așa o concentrare, încât chiar dacă veneau, fie Focul, fie Lumina, nici atunci atenția mea nu se rupea de la Dumnezeu și toată tânjirea îmi era către El. Și iată, într'o Sâmbătă Mare (poate a anului 1924), Lumina m'a cercetat după împărțășanie și am simțit-o ca atingerea Dumnezeieștii vecinicii de duhul meu. Lină, plină de pace și de dragoste, Ea a rămas cu mine trei zile. Ea a izgonit întunericul neființei care stătea înaintea mea. Eu – am înviat; și în mine,

și cu mine a înviat întreaga lume. Cuvintele Sfântului Ioan Gură de Aur de la sfârșitul slujbei de Paști s'au înfățișat în cutremurătoarea lor putere: „Înviat-au Hristos, și nici un mort în mormânturi.” Istovit până atunci de viziunea morții atotcuprinzătoare, în acel moment am trăit: Da, și sufletul meu a înviat, iar de acum pe nimeni nu mai văd mort... Dacă Dumnezeu este așa, atunci mai curând trebuie să părăsesc toate și să caut să mă unesc numai cu El.

La sfârșitul zilelor mele m'am hotărât să vorbesc fraților mei despre ceea ce nu aș fi îndrăznit mai înainte, socotind aceasta o lipsă de bună cuviință. Orișicât de neînsemnat aș fi în toate privințele, faptul rămâne fapt: Dumnezeu Tatăl a binevoit către mine, precum îndeobște îi este propriu a binevoi către toți cei cu inima zdrobită (cf. Ps. 50:18); El m'a tras către Fiul Său cel iubit, iar Fiul m'a ridicat din nefericita mea cădere (cf. Io. 6:37-40 și 44-47). Duhul Sfânt, Carele de la Tatăl purcede, mi-a dat să trăiesc cea „mare taină a buneii-cinstiri: Dumnezeu S'au arătat în trup, S'au îndreptățit în Duhul” (1 Tim. 3:16).

Acum știu că, în afara unei astfel de credințe, stărilor trăite de mine ar fi fost de negândit. Și fără o experiență îndestulată este cu puțință credința, care mai târziu va să crească, în vârtutea harului revărsat asupra omului. Dau mărturie că atunci când o puternică scârbă de sine, în starea de păcat, ne adâncește într'o rugăciune către Hristos, rugăciune care ne smulge din ghearele menghinei patimilor și ale materiei, atunci simțământul

Dumnezeieștii vecinicii este atât de puternic, încât nici o logică și nici o psihanaliză nu ar putea clătina învederarea. De ce vorbesc despre logică și despre psihanaliză? Pentru că cea dintâi nu îngăduie să crezi că un om istoric, pe care l-am putut vedea, pipăi (cf. 1 Io. 1:1), pe care l-am putut omorî atârându-l pe cruce ca pe un tâlhar, este Făcătorul întregului neșarmurit cosmos. Cea de-a doua – ne convinge psihologic că nicidecum nu trebuie să ne încredințăm trăirilor noastre. Însă, așa cum spune Starețul Siluan: *o astfel de lumină, o astfel de dragoste, o astfel de putere a vieții și a înțelepciunii* – nu pot izvorî decât din Adevăratul Început a tot ce ființează. Starețul Siluan a fost un om de o înzestrare neobișnuită; dar și eu, chiar dacă întru toate o jalnică pocitanie, pot oarecum judeca despre ceea ce este accesibil duhului omenesc, și de asemenea și gândirii și psihicii noastre.

Apostolul Pavel, după ce Hristos i se arătase, s'a îndepărtat în pustia Arabiei, și acolo, în pornirea unei pocăințe atotmistuitoare pentru trecutul său, s'a învrednicit de multe și mari descoperiri; printre ele, întărirea că Iisus Hristos este Dumnezeu. Eu nu caut dovezi logice provenind de jos; dar și în plânsul meu de pocăință care depășea puterile mele, care mă ardea cu flacăra sa – m'am convins de aceeași: El, Hristos, este *faptul cel mai înalt, cel dintru început al Ființei*. Caracterul pocăinței mele nicidecum nu lăsa loc a-mi „închipui” că Dumnezeul cel Fără-de-început poate fi atât de apropiat, atât de lucrător. Au fost clipe când am înțeles chipul cum s'au descoperit tainele cerești Prorocilor, Apostolilor și

Părinților noștri. Lumina care m'a cercetat este Lumina „Împărăției nu din lumea aceasta.” Împărat al ei, S'a numit pe Sine Hristos (Io. 18:36-37).

Ce se întâmplă, în esență? Cum se explică asemenea evenimente? Duhul nostru este dus de Duhul lui Dumnezeu în tărâmul acestei Împărății. În astfel de împrejurări toată gândirea discursivă se oprește: trăim ceea ce este pentru noi un nou chip al ființării. Ni se dă experiența de „*a fi*”: eu sânt. Și Apostolul Pavel, și ceilalți apostoli, Petru, Ioan, și toți teologii Bisericii ce au urmat, *povestesc* despre *realități ale ființării* cunoscute de ei.

Mă rușinez până la durere a rosti cuvinte care pot părea peste măsură de mândre, și deci respingătoare. Dar iată un paradox: Eu însumi trăiesc o stare îndoită – pe de-o parte propria-mi nimicnicie, mie însumi respingătoare, pe de alta, pogorământul plin de compătimire al lui Dumnezeu. Gândesc astfel: Darurile lui Dumnezeu se dau fiecăruia fără refuz (Mt. 7:7-11), însă în măsura setei și credincioșiei fiecăruia din noi față de Dăătorul – unora din belșug, altora cu măsură. Eu mă cunosc pe mine însumi: sânt omul cel mai obișnuit, adesea neghiob de vesel, ca și copiii; este de prisos a pomeni ce este atât de vădit fiecăruia. Însă ceea ce mi-a fost dat de la Dumnezeu din propria Sa inițiativă este ceva analog cu ceea ce au primit Apostolii, Părinții Bisericii, povățuitorii mei. În vârtutea acestei *analogii*, cele date mie se exprimă în aceleași cuvinte pe care le aflăm în scrierile Noului Legământ și ale Părinților. Nu este nici o îndoială că o uriașă distanță separă Vechiul

Legământ de Legământul lui Hristos (cf. Mt. 5:17-48). Și totuși, până și în limitele Legii lui Moisi, Prorociei grăiau uneori cu o îndrăznire asemenea Apostolilor. Tot astfel și cu mine. Și în mănăstire, și în pustie mi-a fost dat să cunosc *stările duhului* descrise de mine. Eu nu le-am păstrat în deplina lor putere: întorcându-mă în lume am pierdut treptat foarte mult. Însă îmi amintesc de ele. Și cele dăruite mie acolo m'au slobozit duhovnicește de sub stăpânirea judecării oamenilor. Dar frica lui Dumnezeu nu contenește a mă zdrobi: aceasta înseamnă că nu îmi depășesc mica măsură.

Iată ce citim la Sfântul Siluan: „Unii zic că acestea au fost cândva, pe vremuri, dar acum ele s'au învechit; dar la Domnul niciodată nimic nu se împutinează, ci doar noi ne schimbăm, ne înrăim, și astfel pierdem harul; dar cine cere, acelaia Domnul îi dă totul, nu pentru că noi sântem vrednici de aceasta, ci pentru că Domnul este milostiv și ne iubește” (cf. *Între iadul deznădejdii...*, op. cit., p. 66).

Plecarea mea de la Sfântul Munte a fost silită de împrejurări. În Europa m'am lipsit treptat de multe din cele ce umpleau viața mea la Athos. Slujirea oamenilor, precum o arată experiența, este legată de nevoia de a intra în durerile lor, în suferințele lor, în lupta lor cu patimile și în nevoile lor prea adesea primitive. Din nefericire, aceasta nu ajută spre a rămâne în contemplare și în rugăciunea liniștirii. Desfășurarea evenimentelor arată convingător că întoarcerea mea în Europa fusese după voia de Sus. Dar cu toate acestea nu încetez a mă

întrista de pierderea darurilor pe care le revărsa asupra mea Domnul mai presus de așteptările mele.

Lucrarea Luminei despre care vorbesc dă mărturie duhului omului pentru Dumnezeirea Ei: Ea este neizidită, nenumită, de neținut; este tainică, fără greutate, neatinsă. Mă nedumeresc – cum să gândesc sau să vorbesc despre Ea?

Prin firea Ei, este mai presus de lume. Pogorârea ei asupra noastră este nimic altceva decât arătarea lui Dumnezeu omului: descoperirea tainelor cerești. Prin darul acestei Lumini, la Schimbarea la Față pe Thavor s'a întărit cunoașterea de Dumnezeu. Din clipa strălucirii Ei apostolilor pe Thavor, Ea a intrat în istoria lumii noastre și s'a făcut întru „moștenire nestrămutată” din neam în neam celor ce cred în Hristos-Dumnezeu. Fără această Lumină, Pământul ar fi rămas în afara adevăratei cunoașteri de Dumnezeu. Mi-am îngăduit să o numesc Lumina Învierii, pe temeiul propriei mele experiențe: cu venirea Ei, duhul omului este dus în tărâmul unde moarte nu există. Fără luminarea acestei Lumini nu se poate înțelege cum se cuvine taina căilor mântuirii: lumea – oamenii – ar fi rămas în întunerecul necunoașterii. Formarea teologică abstractă, chiar cea mai subțire, nu mântuiește, căci ea nu dă decât o înțelegere intelectuală, dar nu înalță în chip real în tărâmul Ființei Dumnezeiești.

Uneori Lumina se poate asemăna unui nour înalt ce acoperă culmea pe care ne aflăm: însuși nourul este plin de lumină, dar noi nu vedem altceva decât pe el – tot restul lumii rămâne afundată undeva. Astfel Lumina

lui Dumnezeu, aducând un nou chip al ființării duhovnicești, ascunde ochilor vederea lumii materiale. Ea este lină, întregă, plină de o adâncă pace. În Ea sufletul contemplează Dragostea și Bunătatea lui Dumnezeu. Într'o revărsare a Ei mai îmbelșugată omul încețază de a mai percepe materialitatea locului care-l înconjoară și chiar a propriului trup. Mai mult, pe sine însuși se vede ca lumină. Vine Lumina lin, gingaș, încât nici nu bagi de seamă cum te-a îmbrățișat. De obicei nu fără de veste, nu deodată „se uită” lumea. Acest fenomen se aseamănă cu adormirea liniștită a unui om zdravăn, sănătos; însă, bineînțeles, nu este nicidecum un somn, ci deplinătate a vieții.

După îndepărtarea acestei Lumini, lină ca și venirea Ei, sufletul încet se întoarce la obișnuita percepție a realității materiale. În inima înmuiată – o adâncă pace. Duhul omului petrece în același timp și în planul înalt, Dumnezeiesc, și în cel pământesc; însă cel dintâi, treptat, slăbește, și în suflet se așterne o oarecare întristare, un simțământ de jale că cea neprețuit de dragă atingere a Duhului lui Dumnezeu se împuținează în putere, pe măsură ce ne revenim în simțirile trupului. Urmarea înmiresmată a viziunii pălește, dar nu dispăre de tot. Cu toate acestea, însăși slăbirea naște o subțire tânjire după Dumnezeu, dar rugăciunea curge pașnic și din toată ființa. Petrecerea cu Domnul omoară patimile: nu mai este înclinare către slavă, nici către bogăție, nici către stăpânire, nici către tot ce este pământesc, și deci neapărat pătimăș și întotdeauna însemnat de tragism și de vremelnicie.

Repetatele cercetări ale harului fac ca sufletul să înceapă a vedea o potrivire între stările contemplării și impresiile lăsate de cuvântul Evangheliei. Și acesta începe să se perceapă așijderea ca Lumină, ca putere de viață făcătoare, ca un nou act al facerii, de acum nu în chipul poruncii „să fie”, ci ca o legătură a Tatălui Cerească cu făptura înțelegătoare ca și cu un fiu al Său, ne-năsilnic chemându-l la minunatul său către împărăția dragostei Tatălui, unde nu este nici moarte, nici început, nici sfârșit. Duhului nostru i se dă înțelegerea că adevărat cuvântul lui Hristos precede „de la Părintele luminilor”, Care „voind ne-au născut cu cuvântul adevăratului” (Iac. 1:17-18). În cuvântul lui Hristos este cuprinsă viața Dumnezeiască, iar cel ce își deschide inima pentru a-l primi până la capăt devine asemănător lui Dumnezeu.

La începutul vieții mele monahale la Athos, Domnul mi-a dăruit o rugăciune necurmată care, fără să se împuțineze în puterea ei, trecea din când în când de la un subiect la altul. Voiu povesti despre ceea ce îmi amintesc destul de limpede, întrucât este vorba de rugăciuni care au lăsat urme de neșters în ființa mea.

Adesea se întâmplau următoarele: seara, după asfințitul soarelui, închideam bine fereastra, trăgeam peste ea trei perdele pentru a dobândi cât mai multă liniște și întunec... Punându-mi fruntea pe dușumeaua chiliei, rosteam rar cuvintele rugăciunii, unul după altul, și pierdeam tot simțământul strămtorii cămăruiei mele iar mintea, uitând de trup, se simțea ca fiind în lumina

cuvântului Evangheliei. Așintit asupra adâncului nesfârșit al înțelepciunii cuvântului lui Hristos, duhul meu, slobod de tot ce este materialnic, se simțea asemenea trupului sub bătaia soarelui în puterea sa, împresurat întreg de strălucirea Soarelui Înțelegător. O blândă pace îmi umplea atunci sufletul care uita toate nevoile și spaimile Pământului.

Cum se explică faptul că împreună cu venirea Luminei lui Hristos asupra noastră, puținele Sale porunci, însemnate fiind în inimă și în minte, făceau să fie de prisos toate celelalte legi, până și Legea lui Moisi? Această viziune a minții era lipsită de orice urmă de îndoială: „Să iubești pre Domnul Dumnezeuul tău din toată inima, și din tot sufletul, și din tot cugetul tău... și pre aproapele tău ca însuți pre tine” (Mt. 22:37-39); Domnul mi-a dat să trăiesc această stare, iar duhul meu înseta să-I cuprindă picioarele și să-I mulțumească pentru acest dar.

Repetarea unor astfel de stări, nu fără intervale, s'a prelungit luni întregi, poate chiar ani.

Sub înrâurirea aceleiași Lumini rugăciunea pentru semenii cu adâncă întristare îmi stăpânea ființa. Era limpede că nenumăratele suferințe de neocolit ale întregii lumi sânt urmarea căderii omului de la Dumnezeu Ziditorul nostru, Care ni S'a descoperit. Dacă lumea ar iubi pe Hristos și poruncile Sale, atunci totul s'ar preschimba din rădăcină iar Pământul ar deveni un minunat Rai. Cuvântul Scripturii despre Raiul cel întâi zidit, prin această vedenie mi-a apărut ca realitatea pipăită a momentului

„de față.” Miile de ani trecute, în planul vecinicului duh mintea îi vede ca în afara vremii, fără întindere.

„Și au pus Domnul Dumnezeu pre om în Raiul desfătării, să-l lucreze și să-l păzească” (Fac. 2:15). În-suflețitoare sarcină, care numără și pe om ca împreună-ostenitor cu Însuși Dumnezeu în facerea lumii. Mi se părea că libertatea rugăciunii ce mi se dăduse, în liniștea nopții Sfântului Munte, era deja mai-nainte răpierea Împărăției. Destul este această petrecere în Dumnezeu cel iubit, pentru a înțelege cuprinsul cuvintelor: Raiul lui Dumnezeu. De la El, de la Sfântul sfinților au purces cuvintele Evangheliei ce poartă caracterul absolut al atotcunoașterii Dumnezeiești.

Când rugăciunea se sfârșea, de la sine îmi veneau cuvintele psalmului: „noaptea este lumina întru desfătăciunea mea... întunerecul nu se va întuneca de la tine, și noaptea ca ziua se va lumina” (Ps. 138:11-12).

La începutul anilor treizeci, când eram deja diacon, vreme de două săptămâni bunăvoința lui Dumnezeu a fost asupra mea. Seara, când soarele se gătea a se ascunde după munții Olimpului, ședeam într'un balcon în preajma chiliei mele, cu fața către luminătorul care apunea. În acele zile vedeam lumina cea de seară a soarelui, și totodată și altă lumină, care gingaș mă înconjură și lin îmi pătrundea în inimă, dându-mi în chip străin a cerca împreună-pățimire și dragoste pentru cei ce se purtaseră cu mine aspru; împreună cu aceasta, și o oarecare nedureroasă împreună-suferință pentru întreaga făptură îndeobște. După asfințitul soarelui in-

tram în chilia mea, ca de obicei, spre a-mi săvârși pravila celor ce se pregătesc a sluji Liturghia, și Lumina nu mă părăsea în toată vremea rugăciunii.

Și iată, într'una din seri a venit la mine un monah, părintele Iuvenalie (Egorov), singurul meu vecin la acel etaj, și m'a întrebat: „Am citit acum imnele Sfântului Simeon Noul Theolog... Spuneți-mi, cum înțelegeți felul în care descrie cum vedea el Lumina cea nefăcută?” Până în acea clipă trăisem cu inimă mulțămitoare binecuvântarea Domnului ce se revărsa asupra mea, dar nu era în mine nici o întrebare în privința acelei vedenii, iar gândul meu îndreptat către Dumnezeu nu se întorcea asupra-mi. Spre a răspunde părintelui Iuvenalie, m'am oprit cu gândul asupra celor petrecute cu mine în acel ceas. Încercând să mă ascund, i-am spus pe ocolite: „Nu sânt în măsură a judeca experiența Sfântului Simeon... Dar poate că, petrecând într'o stare de har, el l-a simțit ca Lumină... Nu știu.” Mi s'a părut că părintele Iuvenalie s'a întors nebănuind nimic mai mult decât ceea ce spusese. Dar curând după această scurtă convorbire mi-am început ca de obicei rugăciunea. Lumina și dragostea, de acum nu mai erau cu mine.

Astfel, iarăși și iarăși, dintr'o amară experiență, am cunoscut că rugăciunea curată este numai atunci când duhul nostru este întreg adâncit în Dumnezeu, fără întoarcere asupra-și. Curios: vorbind cu părintele Iuvenalie, eu nu am văzut vreo mișcare de slavă deșartă înlăuntrul meu... Și totuși! Însă puteam eu să prevăd că prelungirea vederii Luminii în serile și nopțile aceluia răstimp – începutul slujirii mele liturgice – m'ar fi dus

către înălțarea minții? Dacă o astfel de năpastă se afla în calea mea, atunci Domnul a aflat un măiestru chip de a mă smeri prin ridicarea darului. Fie Lui slava în vecii vecilor.

Însuși Dumnezeu, Lumina cea neapropiată și Viața vecinică, a venit în lume, a trăit cu noi în trupul nostru ce se poate pipăi, iar lumea nu L-a cunoscut, nu L-a primit. Însă cei ce au iubit venirea Lui știu că, prin Cel Unul-născut, și ei sânt înfiați de Dumnezeu, Tatăl Atot-țitorul. În chip de nepătruns Se face El cunoscut în arătarea Luminii harului, Lumină subțire și gingașă, mângâietoare și de viață dătătoare. Soarele materialnic este un minunat chip al Soarelui Dragostei și al Dreptății. Fără razele Soarelui văzut, viața nu ar fi fost cu puțință pe planeta noastră. Noi toți simțim lucrarea binefăcătoare a razelor sale. Pe vremuri el îmi apărea ca nematerial, dar după vederea Luminii Nefăcute a Dumnezeirii, și ea, lumina firească, mi-a devenit brută, uneori chiar agresivă. Ea luminează firea pământească, însă nu ajunge a da nemijlocit duhului nostru a pătrunde în tainele Dumnezeieștii Ființe. Cu Lumina Dumnezeirii, dimpotrivă: ea mai întâi de toate aduce descoperirea Împărăției Tatălui Ceresc.

După Învierea Sa, Hristos S'a arătat numai celor ce erau în măsură a-L putea percepe de acum în trupul îndumnezeit și luminat, rămânând nevăzut celorlalți. Astfel, Lumina Nefăcută, „care toate plinește”, rămâne nevăzută celor ce nu au căutat a cunoaște pe Dumnezeu cu întreaga lor ființă. Și iarăși, o curioasă analogie cu

lumina fizică: și ea rămâne nevăzută dacă nu află vreun obiect care s-o primească și să o răsfrângă. La lumina soarelui pământesc zidirea se arată măreață ochiului. Însă Lumina lui Dumnezeu, când luminează omul, în chip minunat îl schimbă la față: fețele cele mai banale, cele mai urâțite de păcat, se luminează de către Lumină în rugăciunea de pocăință și devin tinere și chiar minunat de frumoase.

Iarăși și iarăși, inima este gata a cânta slavoslovnic lui Hristos-Dumnezeu, Cel ce S'a arătat în Lumina Nefăcută: astfel Se pogoară până la noi Cel nemăsurat de puternic, Cel Care este dincolo de tot ce este. Neatinșă, neajunsă, Lumina Dumnezeirii Lui toate învie, îmbrățișează tot ce ființează. Nu i se pot atribui conceptele de loc, de cuprins, și în același timp, fără întindere fiind, este de față pretutindenea. Vederea acestei Lumini dă omului experiența învierii, ca pe o înainte-gustare a fericirii ce va să fie. Fără cuvinte grăiește duhului nostru că cei „zidiți dupre chip”, în sfârșitul înfăptuirii lor vor fi purtători deplinătății vieții Dumnezeiești și omenești, desăvârșiți în asemănarea lui Hristos, Dumnezeu-omul. Prin lucrarea acestei Lumini înlăuntrul celui ce se pocăiește, se vedește o minunată floare: Persoana-Ipostasul. Iar noi recunoaștem că acestui principiu din noi îi este propriu a purta în vecinicie o negrăită, o măreață și sfântă viață.

Lumina lui Hristos este „energia” Dumnezeirii, viața cea nefăcută, fără-de-început a lui Dumnezeu Treimea. Aceasta, energia-lucrarea, este proprie și Tatălui și Duhului Sfânt. În Ea cunoaștem și pe Tatăl, și pe Du-

hul Sfânt, și pe Fiul Cel Unul-născut. Când această lumină, prin bunăvoirea lui Dumnezeu, ne umbrează, atunci principiul ipostatic din noi, din potențialitatea care era la nașterea noastră, se actualizează și devine în stare „a vedea” pe Dumnezeu (cf. Mt. 5:8), a primi puterea Sa ființială, bogăția vieții lui Dumnezeu Însuși. Pe pământ, omul nu poate încăpea absoluta desăvârșire a Dumnezeirii, dar prin lucrarea Duhului Sfânt el se cunoaște a fi legat de Cel Care este cu adevărat Făcătorul a toată viața și Singurul Centru a tot ce ființează.

Din nou și din nou, în legătură cu aceeași Lumină a vieții, pe care nu o poate înghiți întunerecul neființei (cf. Io. 1:5). Eu nu trăiesc prin sine-mi: eu sânt întreg către Acela pe care iubesc. El mi-a dat viața, El dar și este viața mea. Și dacă astfel, atunci eu ce?

Mare este omul când este în Dumnezeul cel Mare. În puterea dragostei lui Dumnezeu el, omul, îmbrățișează întreaga lume și însuși, într'un anume sens, este „centrul lumii.” Întâia oară când acest gând m'a cerțat a fost când Dumnezeu mi-a dăruit harul „pomenirii morții.”¹¹ Această experiență, mai curând negativă, într'o mai mare intensitate a sa mi-a dat să-mi trăiesc ieșirea în neființă ca pe o stingere a întregului cosmos în mine: „în mine”, cu moartea mea, moare întregul neam omenesc, cu toate suferințele și bucuriile sale, cu toate năzuințele și cunoașterile. Mai mult: Însuși Dumnezeu, încă necunoscut, și totuși oarecum cunoscut, și El moare în mine și pentru mine. Întreaga ființă făcută

¹¹ Vezi mai sus capitolul „Harul pomenirii morții.”

și nefăcută se pierde în hăul cel fără de fund al întunecului uitării. Experiențele unei astfel de stări erau, în esență, contemplarea „absolutului” (chipul-răsfrângerea Absolutului) principiului ipostatic în noi, însă sub semnul minus.

Când însă a venit Lumina Nefăcută, dându-mi mărturie duhului că eram în afara stăpânirii morții, atunci tot ceea ce înainte murise în mine, prin lucrarea acestei Lumini a înviat împreună cu mine.

Și înfricoșătorul întunec al morții, și apăsătoarea scârbă de sine pentru păcatul ce trăia înlăuntrul meu, resimțit ca o rupere de Dumnezeu iubirii, și amara deznădăjduire de sine, și răzvrătul față de nonsensul ființei îndeobște, așa cum se oglindise în conștiința mea mai înainte – toate acestea, prin puterea renăscătoare a pocăinței se preschimbă în chip radical: devin „deșertare”, după asemănarea lui Hristos. Cei ce se aseamănă Lui în moartea Sa, în Duhul Sfânt, sânt ridicați și înălțați în cea asemănătoare Lui vecinică slavă (cf. Flp. 2:7-8; 3:9-11; Rom. 6:5). Astfel se cunoaște Iisus Hristos în stăpânia Sa cea fără-de-început, și totodată și în nedescrisa Sa deșertare „pentru noi oamenii și pentru a noastră mântuire.”

Hristos a biruit lumea (Io. 16:33). Iar de acum nu mai este nimeni și nimic ce ar putea să-I mărginească Stăpânirea. Prin multe suferințe ne slobozim noi de stăpânirea asupra-ne a tuturor celor mai înainte trăite. Îmbogățiți cu experiența biruinței prin pocăință, ne asemănăm Unuia-născut Fiului în Domnia Lui: iadul de acum nu ne mai stăpânește, iar noi căutăm asupra lui fără groaza de altădată.

Eu nicidecum nu pretind că Domnul Iisus Însuși Și-a trăit în același chip „deșertarea” în Ghethsimani și pe Golgotha. Ci în pocăința mea înaintea Lui, pentru toate nelegiuirile mele duhovnicești, astfel mi-a fost dat să înțeleg. De ce un *astfel de om* s’ar fi rugat: „Întristat este sufletul Meu până la moarte... Părintele Meu, de este cu puțință, treacă de la Mine paharul acesta”... „Și s’a făcut sudoarea Lui ca picături de sânge picând pe pământ” (cf. Mt. 26:38-39; Lc. 22:44)?

Pentru nimicnicia mea, ceea ce am cercat a fost lucrul mare, și până acum nu contenește să crească. Cu o cucernică frică cuget: Ce anume vedea El, Domnul meu, spre a Se ruga astfel? El, Cel nețărnut în Dumnezeuire Sa, neajuns în micșorarea Sa; nemărginit în dragostea Sa „până în sfârșit” (Io. 13:1), neajuns în a Sa Slavă?

Negreșit, chinul Său a fost mai mare decât al tuturor oamenilor, spre a se face „patimă răscumpărătoare lumii.”

Cu adevărat El este Lumina ce a venit în lume, ca tot cel ce crede întru Dânsul, în întunec să nu rămâie (cf. Io. 12:46).

Arătărilor Luminii, ea însăși una în firea ei cea vecinică, diferă între ele și în putere, și în chip. Rareori în istoria Bisericii vederile Luminii ating acea plinătate, când în clipa vedeniei duhul omului se învrednicește încă și de descoperirea personală a lui Dumnezeu. Astfel a fost pe Thavor, când Petru, Iacov și Ioan au auzit glasul nematerialnic al Tatălui mărturisind pentru Fiul

Cel iubit. Asemenea și Apostolului Pavel pe calea către Damasc; mare i-a fost strălucirea, și a urmat convorbirea personală cu Hristos, încredințând pe Pavel că acel Dumnezeu pe Care îl cinstea, Care Se descoperise lui Moisi în Sinai – fusese El Însuși. „Eu sânt: Iisus pre Carele tu prigonești” (Fap. 9:5).

Cu mult mai adesea Lumina aceasta cuprinde omul atunci când se află în starea de rugăciune a unei pocăințe ce îl învăluie, asemenea stării la limita deznădejzii. La începutul nevoinței pocăinței pentru păcate, această Sfântă Lumină dă experiența milei și a dragostei lui Dumnezeu, dar nu încă a convorbirii față către Față, a unei astfel de convorbiri când omul cu adevărat este în Dumnezeu și Dumnezeu în el; când duhul celui ce se roagă știe că Cel ce i se arată – este Stăpânul Cel-mai-nainte-de-veci a tot ce ființează, Cel Dintâi și Cel de pe Urmă; Cel neajuns, și totuși atât de apropiat, Cel nevăzut, și totodată simțit până și în trup; Cel ce este flacăra dragostei ce umple inima, Lumina înțelegerii ce luminează mintea, Lumina cunoașterii, însă de negrăit în cuvinte. De altfel, Însuși Se numește pe Sine „*Eu Sânt Cel Ce Sânt.*” Fiecare percepe aceste preasfinte cuvinte doar în măsura experienței sale reale. Și nimenea dintre muritori poate spune că a cunoscut „până în sfârșit” care este Ființa ascunsă îndărătul acestor cuvinte. Dată ne este însă și nouă nădejdea că sosește acea *vecinică zi*, când El va fi „toate întru toți” (1 Cor. 15:28).

PENTRU PRINCIPIUL PERSONAL

În Ființa Dumnezeiască și în Ființa omenească

Temelie cu adevărat neclătinată a cunoașterii lui Dumnezeu ni s'a dat prin Logosul Tatălui cel întrupat – Iisus Hristos. Atrăși de dragostea către El, noi trecem printr'o adâncă primenire a întregii noastre ființe. Viața Sa cea nețărmurită ni se împărtășește nouă. Duhul nostru se află la doi poli opuși: pe de-o parte – întunecoasele străfunduri ale iadului; pe de alta – Împărăția lui Dumnezeu, luminată de Soarele cel neapus. Cuprinsul ființei ni se lărgește nespus. Într'o rugăciune nebunească, sufletul tânjește către acest minunat Dumnezeu. Ne urâm pe sine așa cum sântem. Trece multă vreme până să înțelegem că El Însuși este Cel ce Se roagă în noi, împărtășindu-ne viața Sa cea fără-de-început. Prin această rugăciune de Dumnezeu dată, ființial noi ne împreunăăm cu Hristos: mai întâi în deșertarea Sa și pogorârea negrăit de tainică până la cele mai de jos, iar apoi în Atotputerea Sa cea Dumnezeiască – „...să Te cunoască pre Cel Unul adevărat Dumnezeu, și pre Carele ai trimis, Iisus Hristos” (Io. 17:3).

Persoana-Ipostasul în Ființa Dumnezeiască nu poate fi un principiu limitativ. Iar în ființa noastră făcută, ipostasul este principiul care primește în sine nemărginirea. Înaintea duhului nostru ipostatic-personal, în hotarele Pământului, avem o sarcină: a răzbi prin pe-

retele vremii și a depăși pragul întinderii. Aflăm o oarecare analogie pentru acest eveniment duhovnicesc în realitatea noastră zilnică: avionul care, depășind viteza sunetului, produce un cutremur al atmosferei asemenea unei explozii. Astfel duhul omului, pășind în lumea vecinicii lui Dumnezeu, este cutremurat de măreția viziunii ce se deschide înaintea lui. În același timp, lumea întregă trăiește o oarecare schimbare în destinele ei: „*Om s'a născut în lume*” – eveniment care împărtășește întregii zidiri o nouă valoare, una netrecătoare. Omul, ca duh ipostatic, ține de ființialitatea vecinică. Cei mântuiți în Hristos – sfinții – s'au făcut purtători Dumnezeieștii vecinicii: ei primesc viața cea fără de început, cea nefăcută, drept stăpânire nestrămutată, însă după firea lor rămân totuși, neschimbat, făptură.

În lumea duhovnicească a omenirii se observă o îndoită mișcare. Una dintre ele – negativă. Forma grosolană a ei se exprimă printr'o tot mai crescândă dinamică a căderii în nihilismul banal și în dezintegrarea morală; iar forma ei sublimată este luciferismul – pe care ni-l face cunoscut Cartea Facerii (3:5). Esența acestuia constă în faptul că făptura, înzestrată cu darul libertății determinării de sine, leapădă porunca lui Dumnezeu: o privește ca pe o oarecare limitare, impusă din afară năzuinței sale către absoluta afirmare de sine, către îndumnezeirea de sine.

Cealaltă mișcare – pozitivă, urcătoare – se manifestă ca o atragere a dragostei către nesfârșita împreunare cu Tatăl „Carele este în ceruri.”

În paralel cu acestea, observăm prezența a două tendințe contrare în inimile și mințile oamenilor. Unii năzuiesc a se sustrage formei pământești a ființării: închipuirii lor se prezintă marea odihnă a tainicei Ne-ființe atot-transcendente. Iar ceilalți – după cuvântul lui Hristos, „Împărăția cerurilor silește-se, și silitorii răpesc pre ea” (Mt. 11:12) – se avântă în nevoința dure-roasă de a birui stricăciunea noastră, ca făpturi – „că... nu voim să ne dezbrăcăm, ci pre deasupra să ne îmbrăcăm, ca să se înghiță ce este muritor, de către viață” (2 Cor. 5:4).

Celor dintâi le este caracteristic să gândească Absolutul Cel dintru Început ca fiind suprapersonal. Persoana pentru ei este, în cel mai bun caz, prima treaptă a degradării, a mărginirii de sine a Absolutului. Pentru cei de-al doilea – tocmai *persoana* zace la temeiul a tot ce ființează. Și aceasta este viziunea noastră creștină în ceea ce privește pe Dumnezeu și lumea. Nouă ni s'a descoperit Dumnezeu Ipostatic, „Făcătorul Cerului și al Pământului, văzutelor tuturor și nevăzutelelor.” El este Ființa-de-Sine; El – Cel Dintâi și Cel de pe Urmă: nimeni și nimic nu este mai înainte de El, nici după El. Este Dumnezeuul Iubirii nesticăcioase. Celor ce L-au iubit le este făgăduită deplinătatea Dumnezeieștii înfieri prin Cel Unul-născut Fiul Tatălui, Iisus Hristos, Care a spus: „Căci Eu viu sânt, și voi veți fi vii” (Io. 14:19).

Ipostasul-Persoană este principiul cel mai lăuntric al Ființei Absolute: dimensiunea Sa de început și de sfârșit – „Eu sânt Alfa și Omega, începutul și sfârșitul,

zice Domnul Dumnezeu, Cella ce Este, și Cella ce era, și Cella ce vine, Atotțitorul” (Apoc. 1:8; cf. 22:13).

Ipostaticitatea lui Dumnezeu scapă oricărei definiții, căci se află dincolo de hotarele a tot ce poartă asupra-și pecetea oricărei determinări. De necunoscut rațional, ea se cunoaște ființial și absolut numai în măsura descoperirii de Sine a lui Dumnezeu omului (cf. Mt. 11:27; Lc. 10:22; Io. 17:26).

Și în om, chipul Dumnezeului Personal, principiul persoanei este „omul cel (mai) ascuns al inimii, întru nesticăciune... carele este înaintea lui Dumnezeu de mult preț” (1 Pt. 3:4). Și persoana făcută se sustrage oricărei defineri. Cunoașterea științifică și filosofică se exprimă în concepte și definiții; persoana însă este ființă, ce scapă formei de cunoaștere și filosofice, și științifice: asemenea lui Dumnezeu, ea nu se poate cunoaște până în sfârșit din afară, de nu se va descoperi ea însăși celeilalte persoane.

Dumnezeu este un Dumnezeu Ascuns, iar omul are și el înlăuntru adâncuri tănuite ochilor străini. Dumnezeu este Începutul Ființei, iar nu Omul¹²; însă cel din urmă este făcut cu potențialul de a asimila, și vecinic a purta în sine Viața cea nefăcută a Dumnezeirii.

Hristos, „în chipul lui Dumnezeu fiind” (cf. Flp. 2:6-7), cu alte cuvinte, din fire fiind Dumnezeu fără-de-început, în actul întrupării a primit în ipostasul Său chipul de rob al existenței noastre. Ipostasul ome-

¹² Omul – cu majusculă – semnifică Atot-omul, precum Dumnezeu, Unul fiind, este în mai multe Ipostasuri: Treime, Tată, Fiu și Sfântul Duh.

nesc însă se îndumnezeiește prin har, în vârtutea căruia fapt se înfăptuiește în el „plinătatea chipului lui Dumnezeu.” În principiul personal al omului se cuprinde mai întâi de toate asemănarea Celui Ce ni S’a descoperit cu Numele „*Eu Sânt.*” În actul îndumnezeirii, persoana omului este înălțată din dimensiunile și formele Pământului, întru dimensiunile și formele Dumnezeieștii Vieți. Cu alte cuvinte, omul înapostaziază însușirile Dumnezeiești, precum vecinicia, dragostea, lumina, înțelepciunea, adevărul. Devenind dumnezeu prin conținutul ființei sale, ipostasul făptură însă, nicidecum nu devine Dumnezeu celorlaltor făpturi cuvântătoare.

Părinții și Povățuitorii Bisericii în toate veacurile au exprimat descoperirea asemănării noastre cu Dumnezeu, dar nu toți și nu totdeauna cu aceeași putere. În parte, pentru că nu toți s’au aflat la același nivel al cunoașterii lui Dumnezeu și a Omului. Cuvântul despre deplinătatea asemănării până la identitate a tulburat pe cei ce au înțeles-o ca o contopire cu Dumnezeu până la pierderea oricărei osebiri. Între Dumnezeu și Om, vecinic va rămâne o distanță ființială: Dumnezeu este Ființa-dintru-început, de nimeni și nimic condiționată; oamenii însă sânt facerea Lui. Dar în Actul facerii „după chipul Său și după asemănare”, Ziditorul nostru în esență Se repetă pe Sine, și în acest sens Se arată ca fiindu-ne „Tată.” Oare nu aceasta avea în vedere Domnul când ne-a dat rugăciunea „Tatăl nostru”? Prin întruparea Sa, Logosul cel mai înainte de veci al Tatălui ne dă a ne împărtăși cu Sângele și cu Trupul Său, ca astfel să verse în vinele noastre Viața Sa cea fără-de-început;

ca noi să devenim fiii Lui, trup din Trupul Său și os din Osul Său.

Hristos ne-a arătat desăvârșirea chipului lui Dumnezeu în om și puțința firii noastre de a-și însuși deplinătatea Dumnezeirii într'atăta, încât El, după înălțarea Sa, a așezat „de-a dreapta Tatălui” firea noastră. Dar până și în El, firea noastră nu s'a făcut una cu Esența nefăcută a lui Dumnezeu. În Hristos, Fiul cel întrupat al Tatălui, vedem gândul cel mai nainte de veci al lui Dumnezeu pentru Om.

Descoperirea „*Eu Sânt Cel ce Sânt*” (Ființa sânt Eu), arată că dimensiunea ipostatică în Dumnezeire are o însemnătate de temelie. Principiul Persoanei în Dumnezeu nu este un concept abstract, ci o realitate esențială ce stăpânește propria Sa Fire și Energie a vieții. Esența nu este momentul prim, și nici chiar cel ce precumpănește, care să determine Persoanele-Ipostasuri în legăturile lor reciproce. În Ființa Dumnezeiască nu este nimic care să fie în afara principiului ipostatic. Neurmat este adâncul tainei Dumnezeieștilor Persoane. Definirea lor de sine în vecinicie este un Fapt fără de început: nu a existat un astfel de moment când Tatăl să nu fi avut pe Fiul și să nu fi purces Sfântul Duh. Începutul a toate este Tatăl, Care în cea mai nainte de veci naștere a Fiului Îi împărtășește întreaga plinătate a Firii Sale, a Esenței. Așijderea și în purcederea Sfântului Duh. De unde afirmația că Fiul și Sfântul Duh sânt desăvârșit deopotrivă cu Tatăl.

Logosul Cel întrupat al Tatălui – Hristos-Omul – ne este mai pe înțelesul nostru prin cuvântul pe care îl

are de la Tatăl și pe care l-a dat nouă (cf. Io. 17:8). Cunoaștem viața Sa pământească prin bunăvestirea evanghelică, prin predania duhovnicească despre El. Prin Sine, El ne-a arătat pe „Tatăl Său și Tatăl nostru” (cf. Io. 20:17). Mai zăbavnic vine cunoașterea Duhului Sfânt ca Persoană. Acesta neconținut face a via nu numai Biserica și pruncii Ei, dar și întreaga lume, întreaga făptură. El ne vindecă de urmările căderii; El ne naște din nou și ne sfințește. Însă toate săvârșește în chip nevăzut, ca un oarecare minunat Prieten ce se ascunde, care nu vrea să ne împovăreze cu simțământul de mulțămîntă față de El, căci știe că, în starea în care ne aflăm, simțământul nobil al mulțămitei devine o povară. Marea fericire de a-L cunoaște vine treptat, în măsura în care se dezvăluie în noi, prin împreună-lucrarea Sa, principiul ipostatic, în vârtutea căruia începem să înțelegem toate – și Ființa cea Dintâi Dumnezeiască, și ființarea cosmică – într’alt chip, caracteristic omului-persoană, caracteristic chipului înfăptuit al Celui Care ni S’a descoperit sub numele *Eu Sânt*.

Persoana este Cea Care singură cu adevărat viază. În afara acestui principiu viu, nimic nu poate ființa: „Întru Dânsul viață era, și viața era lumina oamenilor” (Io. 1:4). Conținutul esențial al acestei vieți este Dragostea: „Dumnezeu dragoste este” (1Io. 4:8). Prin întâlnirea în dragoste cu celălalt sau cu alte persoane, se realizează pe sine ființa personală. Purcezând de la minunata Descoperire „*Eu Sânt Cel ce Sânt*”, și Omul zidit „după chip și după asemănare” noi îl trăim mai na-

inte de toate ca pe o ființă personală. Tocmai acestui principiu, în noi, aparține vecinicia. El și numai el are putința de a-și cunoaște Chipul cel Dintâi – Dumnezeuul Cel Viu. Omul este mai mult decât un microcosmos: el este un microtheos (μικροθεός): făptură fiind, el a primit porunca de a deveni dumnezeu (Sf. Vasilie cel Mare). Dacă Făcătorul S'a asemănat întru toate omului (cf. Evr. 2:17), înseamnă că și omul este zidit cu putința de a se asemăna întru toate lui Dumnezeu: „Asemenea Lui vom fi, căci vom vedea pre El precum este” (1 Io. 3:2).

În cea mai înaltă încordare a rugăciunii la care poate ajunge firea noastră, când Însuși Dumnezeu se roagă în noi, Omului i se dă vederea lui Dumnezeu cea mai presus de chip. Atunci omul-persoana cu adevărat se roagă „față către Fața” Celui Fără-de-început. În această întâlnire cu Persoana lui Dumnezeu se actualizează în noi ceea ce la început fusese doar un potențial – *persoana*.

Atrași de Duhul lui Dumnezeu către rugăciunea pentru întreaga lume, către a lua parte la rugăciunea Domnului din Ghethsimani, deodată vedem în noi înșine minunea lui Dumnezeu: înlăuntrul nostru răsare soarele duhovnicesc al cărui nume este „*fața*” – *persoana*. Este începutul în noi al unei noi forme a ființării, de acum nemuritoare. Atunci primim, nu superficial, nu rațional, ci în sânurile ființei noastre, Descoperirea Principiului Ipostatic în Sfânta Treime. Înaintea noastră se arată în Lumină cea mai măreață taină a Ființării celei Fără-de-început: Dumnezeuul Personal Viu; Cel

Unul în Treime de Persoane; Dumnezeu dragostei, Cel singur adevărat.

Scriu istoria sufletului meu. Mult m'au costat pe mine însumi rătăcirile care mă atrăseseră vreme de șapte-opt ani. Omenește vorbind, nu aș fi putut ieși cu propriile-mi puteri din prăpastia fără de fund a transcendentalismului viziunii orientale: Absolutul Suprapersonal. În tinerețea mea trupească și mentală această filosofie îmi apărea ca plină de o măreție ce depășea psihismul emoțional al Creștinismului: „Iubește pe Dumnezeu și pe aproapele.” Însuși cuvântul „persoană” în acea vreme se identifica în conștiința mea cu conceptul individuumului. Nu este oare nebunie a atribui o astfel de dimensiune Ființei Absolute? – gândeam eu.

Când însă, după darul de Sus, mi-a fost dat să înțeleg locul ontologic al principiului Persoanei în Ființa Dumnezeiască, atunci în chip firesc totul s'a schimbat și mi s'a arătat în perspectiva inversă: noi sântem făptură; ca persoane ne zidim potențial, nu actual. Eu nu sânt Ființa cea Dintâi, ci chip făcut al Său. Prin poruncile evanghelice sânt chemat să actualizez, să înfăptuiesc în sine-mi asemănarea cu Dumnezeu a persoanei în mine; să devin persoană-ipostas, biruind limitarea individuumului care nicicum nu poate moșteni Dumnezeiescul chip al ființei.

Dumnezeul nostru este Duh atoateștiutor, pretutindenea de față: „...nimic este acoperit care să nu se descopere, și ascuns care să nu se cunoască... nici una dintre (vrăbii) nu va cădea pre pământ fără de Tatăl

vostru. Ci încă și perii capului vostru toți numărați sânt” (Mt. 10:26...30). „Nu este zidire nearătată înaintea Lui, ci toate sânt goale și dezvelite înaintea ochilor Lui...” (Evr. 4:13). Noi nu înțelegem acest chip al cunoașterii: nemijlocit, nesupus vreunui proces, întreg; dar credem în buna Pronie a lui Dumnezeu pentru noi. De-a lungul anilor unci nevoințe osârduitoare de a trăi după voia Sa, noi nu o dată ne vom uimi de exactitatea matematică a Proniei lui Dumnezeu pentru noi.

Dacă Dumnezeu nu ar fi fost o Ființă Personală, atunci nici noi, chipul Său, nu am putea pătrunde în forma ipostatică a ființării; ba chiar și însăși personalitatea noastră nu ar fi fost mai mult decât un fenomen de suprafață. Dar în vârtutea faptului că persoana în noi se naște într’o rugăciune mai presus de fire, față către Fața Dumnezeului Celui Viu – ea nu este supusă stihilor firii: ea transcende limitele Pământului și se mișcă în sferile altor dimensiuni. Una și unică, de nerepetat și necontopită cu nimic altceva, ea nu se supune socotelii aritmetice.

Ființa cea Dintâi, cea Absolută, este Ipostatică; și omul, asemănarea Absolutului, este persoană-ipostas. Dumnezeu Duh este; și omul-persoană duh este, iar acest duh nu este abstract, osebit, căci își stăpânește propria fire. În planul pământesc el se concretizează prin trupul cu care își petrece întâia experiență a ființării. Dumnezeu-Cuvântul a luat asupra-Și trupul omenesc (Io. 1:14), astfel arătând că El nu este născocire a minții noastre, nici vreo născătură de-a închipuirii noastre, stârnită de vreo frică mistică în fața vreunor

puteri necunoscute, vrăjmașe. Dumnezeu este Cea Din-tâi Realitate esențială; și persoana omenească este așij-derea viață esențială.

Persoanei, chip al Dumnezeului dragostei, îi este proprie legătura dragostei. Ea nu se determină prin opoziție față de ceea ce este „nu Eu.” Dragostea este cuprinsul cel mai lăuntric și cea mai bună expresie a esenței sale. Îmbrățișând în rugăciunea dragostei întreaga lume, ea se arată a fi lăuntric – *ad intro* – unimea a tot ce ființează. În actul înfăptuitor al propriei deveniri, ea năzuiește către atotobșteasca unime și în exterior – *ad extra*. În dragoste constă asemănarea ei cu Dumnezeu, Care dragoste este (1 Io. 4:16).

Făcătorul lumii, Domnul, ține împreună în a Sa palmă tot ce ființează; și omul-persoana este un oarecare centru în stare a cuprinde în sine nu numai mulțimea realităților cosmice, ci mai mult: întreaga deplinătate a ființării Dumnezeiești și omenești. În sine însăși, persoana este o valoare netrecătoare, una mai mare decât tot restul cosmosului. În bucuria sa de a afla slobozenia nemuririi ea contemplă un nou chip al ființării.

Născut de Dumnezeu în rugăciune, omul niciodată nu se află singur. Persoana nu cunoaște singurătatea: ea este pururea în prezența Dumnezeului Care pretutindenea este. Mai nainte de a-și atinge deplinătatea, ea uneori „Îl rabdă” cu multă osteneală, asemenea lui Moisi care „pre Cel nevăzut ca și văzând, a răbdat” (cf. Evr. 11:27); alteori însă se află plină de o bucurie liniștită și pașnică, știindu-se în mâinile Sfântului său Ocrotitor.

Omul-persoana nu cunoaște singurătatea, încă și pentru că, în orice pustie s'ar afla, se roagă pentru întregă lume, fie că ea este în suferințe, fie în îndeplinare.

Fie și doar „în parte” (cf. 1 Cor. 13:9), dar totuși și în mine Hristos, pentru rugăciunile părintelui meu, Sfântul Siluan, a descoperit taina persoanei. Am trecut o îndelungată perioadă a unei rugăciuni deznădăjduite. Domnul nu S'a scârbit de mine și, milostiv, S'a pogorât până și asupra mea. La început a lucrat în mine cuvântul Său evanghelic. Acesta, cuvântul care de la Tatăl porcede (cf. Io. 7:16-17; 17:14 și 17), a pătruns cu rădăcinile sale în inima mea, sfâșiindu-i învârtoșata țesătură. În dureri s'a născut noua mea viață. Într'o primă etapă eram singur: încă în afara Bisericii. Nimic nu știam atunci, însă focul cel nevăzut mă mistuia și sufletul, într'o mare durere, era tras către Cel ce mă putea mântui. Undeva se înfiripa o nedeslușită nădejde, care a biruit frica de a păși pe calea dureroasă. Durerea despre care încerc să vorbesc îmi este sfântă. Străină minune – această durere a inimii, în anume clipe mi-a răpit inima întru bucurie: mă minunam cum mi-a făurit Dumnezeu firea în stare a purta suferințe prin care mi se descopereau până atunci necunoscute adâncuri ale rugăciunii. Erau clipe când, chircindu-mă de multă durere, cu glas liniștit, dar „strigam” în uimire: „Slavă Ție, preaînțelepte Făcătorule...” Rugăciunea mă purta dincolo de cămara lumii, strâmtă ca a unei temnițe, iar duhul meu trăia libertatea nețârmuririi Dumnezeului meu. Fără acele suferințe, niciodată nu aş fi înțeles despre care

dragoste grăiește Domnul: „Vine stăpânitorul lumii acesteia, și în Mine nu are nimic, ci ca să cunoască lumea că iubesc pre Tatăl, și precum au poruncit Mie Tatăl, așa fac...” (Io. 14:30-31).

Dacă dragostea poruncită nouă în Evanghëlii ne-ar fi fost firească în starea noastră de cădere, ar fi fost de prisos să ne cheme spre a „iubi pre Domnul Dumnezeu nostru din toată inima și din tot sufletul și din tot cugetul ... și pre aproapele nostru ca pre noi înșine” (cf. Mt. 22:37-39). Când însă acea dragoste se atinge de inimă, atunci duhul nostru în Lumină vede pe Dumnezeu și trăiește prin El și în El. El depășește tot gândul omenesc. Lui nu I se aplică nici unul din conceptele noastre abstracte. El – este Viu. Puterea Sa este de nesocotit; dragostea Lui – de nemărturisit. A trăi cu El este o negrăită bogăție. Pe vremea când eram pictor nu aflam împlinire, pentru că mijloacele de care dispuneam erau neîndestulătoare spre a exprima frumusețea ce vedeam în zidire. Iar acum toate cuvintele prin care caut să-mi împărtășesc uimirea de Dumnezeu sânt tot ce este mai neputincios.

Mare lipsă este a fi orb. Dar nu este amar mai mare, durere mai cumplită, decât a nu cunoaște pe Dumnezeu.

Dacă „Omul Hristos Iisus” (1 Tim. 2:5), Care S’a dat pe Sine de bunăvoie spre a răscumpăra pe toți, Se ruga Tatălui: „Părintele Meu, de nu poate trece acest pahar de la Mine, ca să nu-l beau, fie voia Ta” (Mt. 26:42), ce putem spune noi, cei puțini la suflet despre

sine? „Paharul acesta”: care pahar? Ce vedea El în rugăciunea Sa, pentru a Se exprima astfel? Cuprinsul viziunii Lui noi nu îl atingem; taina conștiinței Sale se descoperă doar în parte credincioșilor, atunci când le este dat să se apropie de acel hotar de nedescris. Oamenii de o deosebită bărbăție, Părinții noștri, îndepărându-se în pustie într’o singurătate cât mai înstrăinată de lume, se tânguiau, bineînțeles, nu pentru că se lipseau de ceva pământesc, ci pentru că înaintea lor se deschideau cutremurătoare adâncuri despre care este cu neputință a povesti în graiuri obișnuite. Cel ce a petrecut în astfel de stări știe că a fost dus până la ultimele limite la care poate ajunge omul. Și totuși – încă nu acesta este capătul: „Încă o dată clăti-voiu nu numai pământul, ci și cerul. Iar acest «încă o dată» arată primenirea celor ce se clătesc, ca a unor făcute, ca să rămâie cele ce nu se clătesc” (Evr. 12:26-27), ca îndumnezeite. Când gândim la această nouă încercare a tot ce este făcut și ce se poate „clăti”, noi nicidecum putem a fi siguri de sine până în sfârșit. Conștiința slăbiciunii noastre ca făptură rămâne cu noi în toată vremea, în afara unor clipe deosebite când Lumina se pogorâre asupra-ne, când „mai nainte răpim” Împărăția Sfânt Tatălui nostru (cf. Mt. 16:28).

La temeiul nevoinței noastre zace tânjirea de a agonisi dragostea lui Hristos ce ni s’a poruncit. Când acest Duh – al dragostei lui Hristos – pătrunde înlăuntrul nostru, atunci sufletul însetează după mântuirea tuturor oamenilor. Cu groază constatăm atuncea că de departe nu toți își doresc ceea ce noi cerem pentru ei în

rugăciunile noastre. Mai mult, în ei întâlnim refuz și chiar ură. Și cum este cu puțință a mântui omul într'o astfel de stare de decădere? Trăim într'o epocă când, în vârtutea evenimentelor veacului nostru, tragedia căderii noastre se arată cât se poate de vădit. Iată, acum gândul mi se întoarce asupra-mi, și ce văd? Mai mult de o jumătate de veac m'am rugat, uneori cu adânc plâns, uneori ajungând până la nebunia deznădăjduirii – pentru pacea întregii lumi și pentru mântuirea, de este cu puțință, a tuturor. Și până astăzi, în bătrânețea mea, mă aflu în fața răului care tot crește în dinamica sa. Sfârșitul istoriei pământești a omenirii este cu puțință și „științific” a-l gândi; mâine, poate deja și din punct de vedere tehnic realizabil. Caracterul adânc irațional al evenimentelor zilelor noastre ne duce la o deplină nedumerire. Căutăm înțelegere în Cuvântul lui Dumnezeu, și între multe altele aflăm și următoarele: „...când veți auzi de războaie și răzmerițe, să nu vă spăimântați: că trebuie să fie acestea ... pre pământ apăsare neamurilor... dându-și sufletul oamenii de frică și de așteptarea celor ce vor să vie în lume, că puterile cerurilor se vor clăti. ...Deci începând acestea să fie, căutați în sus și ridicați capetele voastre, că se apropie răscumpărarea voastră” (cf. Lc. 21:9 și 25-28). Și iarăși și din nou: „Clăti-voiu nu numai pământul, ci și cerul” (Evr. 12:26). Astfel, prin toate acestea Domnul ne cheamă la o luptă măreață spre a stăpâni Împărăția cea neclătită. Se înțelege că o *astfel* de Evanghelie ne-a venit nu de la om; și judecând după dimensiunea ei, „nu este dupre om” (cf. Gal. 1:11-12).

Ce vom face dar într'o astfel de situație? Deznădăjdui-vom și vom cădea de la „Bunăvestirea vecinică” (Apoc. 14:6)? Și de vom cădea, ce altceva ne va mulțumi în toată zidirea lui Dumnezeu? Cu adevărat, nu este nimic care să ne poată despărți de El, oricât de grea ar fi nevoița noastră (cf. Rom. 8:35-39). El ne-a deschis ochii spre a vedea nețăr murirea, iar de acum nu mai este cu puțință din nou a-i închide și a dori mai mult orbeala copilăriei: „Îndrăzniți, Eu am biruit lumea”, a zis Domnul (Io. 16:33; cf. 1 Cor. 13:11).

Iată stăm înaintea Absolutului Celui Viu. Tocmai aceasta și numai aceasta și este ceea ce căutam.

Experiența vie a persoanei rar se dă oamenilor în această lume: ea vine printr'o rugăciune asemenea lui Hristos, pentru întreaga lume „ca însuși pentru sine”, după porunca: „Să iubești pre aproapele tău ca însuși pre tine” (Mt. 22:39; Mc. 12:31). Dus prin lucrarea Duhului Sfânt într'o astfel de rugăciune – omul, ființial, trăiește chipul Unimii Sfintei Treimi. Într'o astfel de rugăciune se primește experiența esenței una (ὁμοούσιον) a neamului omenesc. În ea ni se dezvăluie adevărul ființial al „celeia de a doua porunci”: întregul Adam devine un singur Om-Omenire.

Tot ce este mai prejos de aceasta, mai prejos este de porunca evanghelică. Nu fără temei se poate spune că realitatea cuprinsă în poruncile lui Hristos rămâne, în Creștinismul istoric, nu deplin înfăptuită. În vrednicia sa ființială, Creștinismul negrăit depășește înțelegerea celor ce, din lene, nu au dorit să ajungă la sfânta

cunoaștere a lui Dumnezeu, care și este viața vecinică (cf. Io. 17:3).

Oamenii caută Adevărul; foarte mulți iubesc pe Hristos, dar mult prea adesea încearcă a reduce Evanghelia la nivelul unei doctrine moralizante. Este uitată povăța lui Hristos că numai cei ce păzesc cuvântul Său vor cunoaște de unde este El: dacă de la om sau dacă de la Tatăl Ceresc (cf. Io. 7:17). Pentru ca adevărat să pătrundem puterea îndumnezeitoare a bunăvestirii Evangheliei, trebuie să ne trudim cu mult mai mult decât pentru a dobândi cunoașteri lumești, practice sau științifice. Nici citirea unui număr uriaș de cărți, nici cunoașterea istoriei Creștinismului și a celorlalte religii, nici studiul diferitelor sisteme theologice sau altele asemenea nu ne vor duce la țelul dorit: mântuirea prin cunoașterea „Unuia adevăratului Dumnezeu, și a Celui pre Carele au trimis, Iisus Hristos” (cf. Io. 17:3). Experiența de veacuri a theologiei academice a dovedit dincolo de tăgadă că sânt cu puțință cazuri când stăpânirea unei vaste erudiții în theologia științifică se însoțește de absența credinței vii, adică, în realitate, de o totală necunoaștere de Dumnezeu. În astfel de cazuri theologia devine o profesie intelectuală, asemenea jurisprudenței – diferită în fiecare țară, precum diferită este theologia în mulțimea confesiunilor dezbinată între ele.

Cunoașterea noastră este rezultatul Descoperirii de Sus: „Întru început era Cuvântul... și Dumnezeu era Cuvântul” (Io. 1:1). Pentru mulți din reprezentanții științei moderne – „la început” a fost atomul de hidrogen,

și din el, printr'o evoluție timp de „n” miliarde de ani a apărut tot ce există acum. Știința încă nu și-a pus întrebarea: *Ce anume a fost înainte de ivirea acestei Lumi?* Cine, cu atâta cunoaștere făuritoare de necrezut, a pregătit acel uimitor „big bang”¹³? Din ce anume s'a ivit timpul și spațiul, cu toate galaxiile și tot ce cuprinde? Nouă ni se pare absurdă ideea că din combinații „întâmplătoare”, neașteptate însuși primului atom, s'ar fi putut ivi gândul omenesc cu căutările sale ale „*principiului din început*.” Ideea că atomul de hidrogen ar fi prima ființă-de-sine – este inacceptabilă. În stările de cea mai înaltă deschidere în duh, noi am primit de știre despre o Ființă de un ordin aparte, Care nu are nici o pricină în afara Ei, nici început, nici sfârșit. A descoperi temeinic adâncul caracterului acestei Ființe prin propriile străduințe – noi nu o putem. Dar tânjirea către Ea ne este firească; iar la întrebarea noastră: „Ce este Ființa?” – primim răspunsul: „*Eu Sânt Ființa*.” Nu „ce”, ci „*cine*.” Iar Acest „Cine” intră în legătură cu noi, legătură vie pe care o putem conștientiza.

Această Ființă Personală, de nimeni și nimic condiționată, Care se întemeiază întrutotul în Sine – Ea este Pricina ivirii noastre în lume. Descoperirea că această Ființă este *personală* arată vădit că și cunoașterea despre Ea – sau mai bine zis: a Ei – nu poate fi decât printr'o legătură personală dintre Ea și noi ca persoane. În clipele legăturii ființiale cu Ea – Ea Însăși ne

¹³ *Big bang*: uriașa explozie cosmică, în urma căreia mulți astronomi socotesc a fi luat naștere întregul univers. (n. tr.)

împărtășește cunoaștere despre Sine, arătându-ni-Se prin lucrările Sale înlăuntrul nostru.

Iară și iară, nu este de prisos a repeta că faptul de a cunoaște Absolutul cel fără de început, ce ni se descoperă ca Ființă Personală, poartă un caracter personal, ființial, nu abstract. Vom încerca să o exprimăm în alți termeni. În felul obișnuit de a gândi cunoașterea distinge subiectul cunoașterii și obiectul cunoscut. Însă, așa cum percepem noi cunoașterea lui Dumnezeu, se înlătură procesul obiectivizării celui cunoscut, căci El întotdeauna Se face cunoscut „în unirea dragostei”, în starea rugăciunii curate. Persoana noastră făcută este dusă de Duhul Sfânt în tărâmul Ființei Dumnezeiești nefăcute, astfel încât noi primim pe Dumnezeu înlăuntrul nostru ca propria noastră viață.

Aceasta este diferența cardinală dintre cunoașterea științifică și cunoașterea duhovnicească. Cea din urmă se înțelege ca împreună-ființare, ca o sudură în însăși ființa.

Rugăciunea curată – iată adevărata cale spre a cunoaște pe Dumnezeu. Cel ce se roagă se dezbracă de toate cunoașterile sale exterioare și de chipurile care îl stăpânesc, pentru a se pleca înaintea Celui Care este *întru începutul* a toate, și astfel să primească viața ce de la El porcede: Fără cuvinte, „cu suspinuri negrăite” (Rom. 8: 26), stăruitor roagă pe Dumnezeul încă necunoscut, să-l mântuiască, ceea ce, în ultimă instanță, înseamnă ca El să-i primească duhul pentru a petrece ve-

cinic cu Dânsul. Ruga lui se adaugă mileniilor de suspin al întregii zidiri; strigătele sale se contopesc într'un singur glas cu toți cei ce vreodată au chemat după mântuire. A descrie o astfel de rugăciune – este cu neputință: ea nu se poate întrupa în cuvintele noastre. Suferința care zace la temelul ei este mai adâncă decât însuși suspinul.

Foamea de a cunoaște, în limitele ființării pământești, este de nepotolit. Tâlcul acestei rugăciuni, nelimpede la începutul ei, într'un ceas cunoscut numai de Dumnezeu se preschimbă într'o conștientizare plină de bucurie a chemării Lui: El Însuși, prin puterea Sa, ne atrage spre a ne sui către Dânsul. Acest minunat suș, în ciuda tuturor încordărilor pline de suferințe ale întregii noastre făpturi, se trăiește ca un fericit prisos al Noii Vieți ce se revarsă asupra noastră. Când duhul nostru se preschimbă întreg în rugăciune, atunci devine în stare de a simți suflul Dumnezeieștii Vecinicii. În marile chinuri ale pocăinței se naște omul pentru „Împărăția cea neclătită.” Acesta este evenimentul pentru care „bucurie se face înaintea Îngerilor lui Dumnezeu” în ceruri (cf. Lc. 15:10).

Numele lui Dumnezeu este „*Eu Sânt Cel ce Sânt.*” Pentru om, chipul Celui Preaînalt, cuvântul *eu* este unul dintre cele mai prețioase, pentru că vădește principiul Persoanei în noi. În afara acestui principiu – totul devine fără sens, fără ființare, căci „A Fi” presupune neapărat pe „*eu.*” Fiecare dintre noi să-și păzească vrednicia propriei persoane: în ea și numai în ea se cuprinde

bogăția și frumusețea ființării noastre. În condițiile date ale existenței noastre istorice – lupta pentru a înfăptui înaltul gând pentru noi al Făcătorului și Dumnezeului nostru nu este deloc ușoară. Domnul ne-a dat Lumina descoperirii Persoanei, noi însă ne-am născut și sântem lăsați să trăim într’o gloată dezlânată de indivizi, cărora egoismul și iubirea de sine le este proprie. Persoanei însă îi este dat a îmbrățișa întreaga făptură în înflăcă-rata dragoste a lui Hristos. Noi și sântem legați de această lume așa cum este ea după cădere, și în același timp sântem nevoiți a lupta pentru libertatea noastră în Dumnezeu. Civilizația contemporană este individualistă de felul ei. Se cultivă în oameni individualismul în toate manifestările sale pătimase. Deosebit de limpede se arată aceasta în domeniul artei. Se proslăvesc genii, întemeietori (primi-pricinuitori) ai vreunui stil. Cu alte cuvinte, se prețuiește originalitatea, individualitatea artistului. Pe același principiu se clădește obștea noastră socială. Însă o adunare de indivizi, în esența ei, este starea căderii, cu tragismul ei fără ieșire. Cultul căderii duce la înstrăinarea de Dumnezeu: omul se înjosește prin întunecarea chipului lui Dumnezeu din el. Un sobor de persoane – dimpotrivă: el este „sarea pământului și lumina lumii” (cf. Mt. 5:13-14). Aceasta se înfăptuiește în Biserica lui Hristos; iar cu o deosebită putere, în actul liturgic: anume acolo se arată adevăratul chip al Sfintei Treimi. Întregul cuprins al Dumnezeieștii Liturghii cheamă preotul spre a aduce lui Dumnezeu slujirea proprie persoanei: în duhul rugăciunii lui Hristos din Ghethsimani.

Persoana în Ființa Dumnezeiască nu o gândim ca pe un principiu static, încuiat în sine. Aceasta ar fi cu puțință în perspectiva henotheistă a Islamului, și chiar în limitele Vechiului Legământ, dar nicidecum în Treimea care ni s'a descoperit, a Cărei Tri-Unime este o Ființare de un dinamism în cel mai înalt grad; iar dinamica, noi am fost învățați să o vedem în Dragoste, ca fiind cel mai adânc moment al Faptului vecinicei definiți-de-sine a Persoanelor Sfintei Treimi. Nu zicem că Dragostea este Esența Dumnezeirii, însă că ea o exprimă mai mult decât orice altceva (cf. 1 Io. 4:8). Esența nu se poate comunica făpturii, și de aceea rămâne vecinic necunoscută. Tot ceea ce nu se poate împărtăși făpturii înțelegătoare – nu poate fi cunoscut. Însă Energia Dragostei Dumnezeiești se revarsă asupra celor făcuți „dupre chip”, și agonisirea ei ne este poruncită.

În Ființa Dumnezeiască, momentul care exprimă Esența se numește Act-Energie. Împărtășirea Energiei Nefăcute săvârșește în noi asemănarea cu Făcătorul: ne îndumnezeiește. Dragostea, ca viața dintru început și neschimbată a Dumnezeului Întreit-Unu, prin sălășluirea în noi ne face nu numai nemuritori, în sensul unei ființări în veci necurmăte, dar și „fără-de-început”, căci fără-de-început este însăși Dragostea cea dinlăuntru Treimii. Lumina Nezidită, pogorându-se asupra omului, îi dă experiența vie a acestei Iubiri. Lucrarea Ei biruiește în noi moartea ce ne încătușase, și este trăită ca înviere din morți într'o nouă viață, de acum fără de început. Împreună cu aceasta se ridică de la noi simțământul obârșiei noastre pământești.

Această experiență însă este numai o oarecare pre-gustare a îndumnezeirii făgăduite nouă; una care să ne însuflețească la nevoie, dar nu este încă actul deplin îndeplinit al îndumnezeirii. Un astfel de dar al harului ne îmbogățește cu cunoașterea a ceea ce „au gătit Dumnezeu celor ce iubesc pre Dânsul” (1 Cor. 2:9), dar nu este încă deplin agonisirea noastră, și ni se poate lua ca „bogăție nedreaptă” (cf. Lc. 16:11-12). Chiar și un nevoitor *treaz*, nu rămâne în toată vremea în aceeași putere a harului. După perioada cercetării el se poate împuțina, și atunci din nou ne aflăm acoperiți de o oarecare umbră.

Dar cunoașterea rămâne ca o amintire în suflet.

Deslușind în Dumnezeirea ce ni s'a descoperit – principiul Ipostatic, Fîierea-Esența și Energia – noi în nici un caz nu o gândim ca fiind alcătuită din mai multe elemente. Ființa Dumnezeiască este Dumnezeu cel viu, iar nu conceptul abstract filosofic al „ființei pure.” Dumnezeu este viu pentru că este Ipostatic. Acesta este Principiul care viază în realitate – adică Persoana. Ipostasul nu este o oarecare idee abstractă. Nu. El își are Firea Sa, Energia Sa. Iar acestea sînt o Singură Ființă. Esența sau Firea noi nu o socotim ca fiind momentul „obiectiv” al Dumnezeirii. Dacă uneori vorbim despre acest aspect al Ființei Dumnezeiești ca despre un aspect obiectiv, aceasta numai în sensul că Esența și Energia, ca Viață Dumnezeiască în absoluta Sa deplinătate, este stăpînirea nu a unuia din Ipostasurile Treimii ci, într'o măsură, deopotrivă a celor Trei.

Esența este desăvârșit identică cu Principiul Personal în Dumnezeu; ea este cuprinsă în Persoane și nu are nici o existență „independentă” de Persoane sau în afara Persoanelor. În Ființa Dumnezeiască, Ființa întru-tot *Personală*, determinarea de Sine a Ipostasurilor Dumnezeiești purcede de la înseși Ipostasurile, și nici-cum nu se predetermină sau impune de către Esență.

În viața noastră de făptură vedem cu adevărat că esența sau firea noastră încă nu este deplin identică cu principiul personal. Mai mult: noi, ca persoane, ne aflăm într’o tensionată contradicere cu unele manifestări ale firii noastre. Ne naștem ca persoane, dar numai potențial. Când acel principiu în noi își atinge o anume coacere, atunci încep conflictele între persoana noastră în determinarea sa de sine, și cerințele firii noastre căzute. Cea din urmă nu s’a înipostasiat de către noi deplin, așa încât putem vorbi despre relativa ei obiectivitate. Și totuși ea niciodată nu se manifestă în afara unui individ concret.

Dezbinarea, în noi, între fire și persoană, nu o atribuim lui Dumnezeu. Și în înfăptuirea noastră finală trebuie să ajungem la o deplină identitate între fire și persoană, altfel ar fi cu neputință îndumnezeirea în deplinătatea ființei noastre. Noi am primit credința că Domnul S’a înălțat la cer fără a Se despărți de firea omenească. În vecinicie El este în două firi care nu se prefac una într’alta, însă El este Unul Domn într’o armonioasă îmbinare a celor două firi. Astfel trebuie să fie și cu noi: ne păstrăm firea după moarte, însă harul lui Dumnezeu se împreună cu noi atât de strâns, încât și noi vom fi în deplină armonie cu viața noastră vecinică.

„*Eu Sânt Cel Ce Sânt.*” Acest *Eu* este Ființă esențială. Prorocii (Isaia și Ieremia) minunat au exprimat acest „*Viu sânt Eu*” (Is. 49:18; Ier. 22:24; 46:18). Și Apostolul Pavel a repetat aceeași (Rom. 14:11). Totul este cuprins în acest *Eu*. Și noi avem făgăduința unei vecinicii personale: „Căci Eu viu sânt, și voi veți fi vii” (ca persoane, Petru, Ioan, Andrei), a zis Domnul (Io. 14:19). După ieșirea de aci, duhul nostru personal va rămâne anume așa cum este, și nu se va contopi în oceanul absolutului suprapersonal ca o picătură sau ca suflarea noastră ce se pierde și se topește în atmosferă.

Dumnezeu a zidit firea noastră și, bineînțeles, El singur cunoaște hotarele putințelor ei. Ipostasurile noastre sânt puse într'un cadru dat al firii. Noi însă nu o cunoaștem deplin. Ea ni se dezvăluie treptat, devenind cuprinsul persoanei chemate la deplina stăpânire a propriei firi. În înfăptuirea sa finală, ipostasul zidit se va arăta de asemeni purtător al întregii plinătăți a acestei firi, care a fost gândită de Făcătorul a fi în stare a încăpea plinătatea ființării Dumnezeiești și omenești. Hristos, Care este măsura omului, a arătat-o în înălțarea Sa. Până și în El firea făcută nu s'a preschimbat în Esența fără de început a Dumnezeirii, și totuși în Hristos firea omului a primit neîmpuținată plinătatea Dumnezeirii, în așa măsură, încât în Persoana Sa ea a fost așezată de-a dreapta lui Dumnezeu Tatăl.

În fața noastră avem o sarcină: în condițiile date, de după cădere, să înfăptuim ființarea nemuritoare a

persoanei noastre. Acest proces este cât se poate de complex. Experiența arată că, din pricina păcatului strămoșesc, firea noastră a suferit o daună esențială. S'a ajuns la o situație paradoxală: deși firea noastră, ea totuși se află într'o oarecare împotrivire cu principiul nostru ipostatic, atunci când el, urmând poruncile Evangheliei, năzuiește să se vindece în toate planurile ființării noastre; adică să „întregească” firea îmbucătățită prin cădere. Dinamica duhovnicească a persoanei noastre, cu împreună-lucrarea harului, prin singură rugăciunea biruiește toate mărginirile ce ne silnicesc nu numai din partea zăbăvniciei firii noastre, dar și, îndeobște, din partea puterilor cosmice. A trăi în această lume potrivit învățaturii lui Hristos înseamnă necontenit a ne lupta cu patimile ce ne împiedică a agonisi vecinica viață în Lumina lui Dumnezeu și Tatăl nostru.

„Eu sânt Calea, și Adevărul, și Viața” (Io. 14:6). În limitele în care ne este dat să-l cunoaștem pe Iisus Hristos – rugându-Se în Ghethsimani, murind pe Cruce, pogorându-Se în iad, înviind și înălțându-Se la cer, sezând de-a dreapta Tatălui, trimițând Duhul Sfânt, Carele de la Tatăl purcede, drept „moștenire nestrămutată celor credincioși” – noi știm că nu este nimeni altul care să Îl depășească în orice plan (cf. Flp. 2:9-11; Ef. 1:10). Așa am înțeles eu lucrurile în acele binecuvântate zile când Domnul a binevoit să mă nască din nou în dragostea Sa. Așa și până acum, cu singura diferență că, în măsura adâncirii experienței, crește și limpezimea viziunii. Prin credință, eu căutam către viitorul meu ca și către un examen ce-mi stătea în față, singurul

important pentru tot omul. O, cât mă înfricoșam, și continui să mă înfricoșez, nu cumva a cădea la această încercare în Fața iubitului Dumnezeu. Nu este oare o îndrăzneală pentru mine, așa cum sânt, a spune că „Tatăl m’au tras către Fiul Său” (Io. 6:44 și 65; cf. Gal. 1:15-16)? Oriunde s’ar îndrepta duhul meu în nețărmurirea lui Dumnezeu, orice întrebare s’ar ivi înaintea mea, El, Cel Unul-născut Fiul, a fost și rămâne pentru mine steaua călăuzitoare. Prin El am cunoscut pe Tatăl. Prin povețele Lui m’am învățat să cunosc pe Duhul Sfânt. Iar Acesta mi-a dat să simt din toată ființa că am aflat Adevărul cel dintru Început (cf. Io. 16:13-14; 14:26). Singura mea grijă după aflare a fost aceea de a înfăptui acest minunat Adevăr în viața mea. Neatingând sfântul țel, petreceam într’un amar pe care nu îl pot descrie. Cunoscându-mi trecutul prihănit, mă zdrobeam până în sfârșit, din conștiința nevredniciei mele. Ani de-a rândul m’am tânguit din pricina acestei scârbe. Pieptul se istovise de suspinurile de nereținut ale inimii. Și de unde în mine o astfel de putere? Cei care nu au păcătuit asemenea mie, nu mă vor înțelege. Dar de vor crede că exagerez, se vor înșela. Nu este nefericire mai mare decât a mâhni dragostea Sfântului Sfinților. Inima îmi era ca ceara înfierbântată. Însă durerea-i era, în chip curios, de viață făcătoare: o oarecare moarte scârboasă se mistuia de către lacrimile fierbinți, așa cum se mistuie murdăria, adunată pe o haină purtată multă vreme, de oarecari substanțe chimice sau biologice.

Omul-persoana se manifestă luiși în actul conștiințizării de sine, definirii de sine, prin putința de a cu-

noaște nu numai lumea celor făcute, ci și Dumnezeiasca Ființare, adică pe Însuși Făcătorul. El și mai deplin se cunoaște pe sine în flacăra dragostei ce-l împreunează cu Dumnezeu cel iubit. Dragostea care Îl împreunează cu Dumnezeu, într'un chip propriu ei îi împărtășește cunoașterea lui Dumnezeu. Principiului personal în noi, Dumnezeu i se descoperă în lumină și ca Lumină, în focul dragostei și ca Dragoste. În starea luminării de Sus, omul contemplează adevărul evanghelic ca fiind răsfrângerea vicții, a Însuși Dumnezeului celui fără de început în planul Pământului nostru. În arătarea Luminii Nefăcute se cunoaște slava lui Hristos, ca a Celui Unuia-născut din Tatăl. Această Lumină Nefăcută s'a arătat de-a lungul veacurilor celor care au primit cu adâncă și neîndoită credință pe Hristos ca fiind Dumnezeu. Lumina aceasta este Energia lui Dumnezeu și, ca atare, este Lumina Una a Sfintei Treimi. Ea precede de la Tatăl; Ea este Lumina Logosului celui Împreună Fără-de-început al Tatălui; Ea este lucrarea înlăuntrul nostru a Duhului Sfânt. Pogorârea Sa asupra noastră se ivește ca o „descoperire personală” celor ce s'au învrednicit de un astfel de har. În vârtutea acestei bunăvoini a Tatălui Ceresc, Scripturile Noului Legământ se înfățișează vederii duhovnicești în actualitatea lor în veci neschimbată. Dispare simțământul că acest cuvânt fusese dat cuiva, cândva în trecut; el poartă în sine vecinicia ce cuprinde întreaga întindere a vremilor (cf. Mt. 24:35).

Descoperirea personală a Ființei mai Presus de lume poate veni, cum ar fi, *dintr'o dată*, asemenea stră-

lucirii unui fulger. Însă ce s'a primit dintr'o dată, se însușește treptat, într'un îndelungat proces de nevoie de rugăciunii. Cu prima atingere a harului de lumină purtător, cuprinsul esențial al cunoașterii ce s'a împărtășit, lăuntric este limpede; sufletul nu are nevoie de lămurirea celor trăite în concepte raționale: el se minunează de bunătatea lui Dumnezeu și întreg este plin de venirea Duhului Dumnezeiesc într'însul. Când însă acea Lumină se îndepărtează de la suflet, atunci bucuria lină se preschimbă în întristare și firesc crește setea de o și mai desăvârșită, adică de o neschimbată și nestrămutată împreunare cu Dumnezeu cel iubit.

Cel dintâi căruia i S'a descoperit Dumnezeu cel Absolut ca *persoană* a fost Moisi. Dar până și deosebitul său geniu nu a putut pătrunde deplin tot adâncul aceluși „*Eu Sânt*” (cf. Ieș. 33:23), ce i se arătase. Din istoria religiei de Dumnezeu descoperite a Vechiului Legământ vedem că niciunul din proroci nu a atins întreaga deplinătate proprie principiului personal. Chipul acestei ființări a fost înfățișat lumii cu mare putere de către Hristos. Dar de departe nu toți l-au înțeles cum se cuvine. Chiar și în Biserica Creștină istorică, această formă a ființării a fost atinsă de-abia de către unul într'o generație. Rari au fost acești eroi ai credinței, însă înrăurirea lor se răspândește asupra întregii mulțimi a mădularelor Bisericii. Urmând aleșilor Dumnezeului celui Înalt, un număr cu neputință de socotit de nevoitori binecinstitori s'au aflat în aceeași perspectivă, chiar dacă nu i-au atins culmile. Astfel mă văd pe mine însumi. Sfântul Siluan a fost, pe calea vieții mele, un

eveniment de cea mai înaltă însemnătate: mulțămită lui, m'am aflat de-a lungul unui întreg șir de ani martorul și chiar ucenicul vieții celei mai curat creștine. Rugăciunilor lui sânt îndatorat neasemuit mai mult decât tuturor celorlalți povățuitori ai mei. Iar printre ei au fost câțiva reprezentanți excepționali ai Bisericii noastre: nevoitori cu har dăruți, în mănăstiri și în pustie; episcopi și preoți; așijderea și profesori ai școlilor theologice.

Cuviosului Siluan, la începutul vieții sale călugărești, Domnul i S'a arătat în Lumină mare, așa cum încerc să descriu acest eveniment în cartea mea despre el. Atunci „a cunoscut el pe Dumnezeu prin Duhul Sfânt”; atunci i-a fost dat să se îndulcească de „smerenia lui Hristos cea de nedescris”, și a început să se roage pentru întreaga lume ca însuși pentru sine. Nu este nevoie să pomenim că această stare duhovnicească trece de departe dincolo de hotarele eticii omenești; că lui, Sta-rețului, îi fusese dat să trăiască în tărâmul acestei Lumi, să respire aerul lumii de Sus.

Procesul creșterii mele a fost încet în comparație cu al lui. Dar și ceea ce am primit eu a fost nemeritat de mare pentru mine. Mai târziu, de acum în pustie, duhului-minții mele i-a venit în rugăciune înțelegerea locului ontologic al principiului personal în Ființa Dumnezeiască și cea omenească.

Să nu pară contradictoriu că în singurătatea pustiei am conștientizat mai adânc Principiul Ipostatic. Sânt încredințat că aceasta fusese urmarea năzuinței mele de a trăi totul în Hristos, prin Ipostasul Său. Fără El, eu nu

cunosc nici pe Dumnezeu, nici pe Om. Tot în pustie, mai mult decât altundeva mi-a fost dată și mie rugăciunea pentru lumea întreagă, pentru întreaga omenire, pentru întregul Adam. Prin rugăciune, „întregul Adam” încetează de a mai rămâne produsul străduinței închipuirii: devine o realitate concretă, cuprinsul înfăptuitor al contemplării. La adâncă împreună-pățimire pentru întreaga omenire a contribuit și Războiul Mondial (al Doilea). Să nu mi se socotească nebunie sau o îndrăzneală peste măsură a socoti acea rugăciune ca dar de la Dumnezeu, ca o oarecare îndepărtată umbră a rugăciunii lui Hristos în Ghethsimani.

Când Dumnezeu cel viu – *Eu Sânt Cel ce Sânt* – vine în inimă, atunci bucuria sufletului este plină de Lumină. El este lin, este blând. Eu Îi pot zice „Tu.” Și în acest *Eu* și al meu „Tu”, se cuprinde toată Ființarea: și Dumnezeu, și această lume. El este de-Sine-Fiind, este iubitor. Este smerit, și în același timp nemărginit de puternic. Tot ce ființează este descoperit și străveziu înaintea ochilor Lui. „Nu este zidire nearătată înaintea Lui, ci toate sânt goale și dezvelite înaintea ochilor Lui” (Evr. 4:13). Fiecare clipă a vieții mele, fiecare bătaie a inimii mele – totul neconținut este în stăpânirea Sa. Întreaga mea ființare, și cea vremelnică, și cea vecinică, de la El îmi este dăruită până și în amănunte, afară de păcatele mele, de care știe, însă la care nu ia parte. Când sânt în El, atunci și „eu sânt;” dacă însă în afara Lui, atunci eu mor. Când Duhul lui Dumnezeu se pogoară asupra-mi, atunci Îl iubesc din toată ființa mea. O astfel de stare o trăiesc ca a mea personală, și nu ca

pe ceva în afara mea. Dar până și din experiența mea știu că această viață de la El porcede asupra-mi. Prin venirea Sa înlăuntrul meu, adică prin împreunarea cu El în însuși actul Ființării, eu trăiesc ca El; El este viața mea; Viața Sa – este a mea. În ceasurile petrecerii Sale cu mine știu că El este Dragoste. Cu toate acestea, este o dragoste străină, deosebită, care nicicum nu poate veni în mintea sau în inima omului dacă, gândind despre aceasta, omul se întemeiază pe propria trăire așa cum este el în căderea sa.

Dragostea lui Dumnezeu este kenotică. El ne-a descoperit taina Ființării Sale, dându-ne porunca de a iubi pe Dumnezeu până la ura de sine (cf. Lc. 14:26-27 și 33). Tainele, El ni le descoperă nu printr'o filosofie abstractă, ci *ființial*, adică cuprinzându-ne în Ființa Sa, încât Ea devine a noastră. Anume astfel trăim noi acest dar.

Un fenomen pe care adesea l-am întâlnit la Sfântul Munte Athos: un monah în întregime în Dumnezeu; el este în Lumină și Lumina în el. El însă nu are vreo reacție conceptuală față de acest eveniment: lui îi apare ca o stare *firească*.

Taina Dumnezeieștii deșertări, făpturii îi este de nepătruns: Dumnezeul nemărginit, Cel ce neschimbat petrece în deplinătatea atotputerii Sale, se micșorează până la limită, „până în sfârșit” (cf. Io. 13:1). Iar aceasta este caracteristic vieții celei vecinice a lui Dumnezeu. Această taină ne este de neajuns, pentru că noi trăim deșertarea-kenoza ca pe o moarte; și aceasta – câtă

vreme nu se pogoară asupra noastră bunăvoința Vecinicului Dumnezeu. Nici un om nu poate urma lui Hristos, de nu este cu el puterea Tatălui (cf. Io. 6:65). Nu poate omul firesc, până nu se va fi născut de Sus (cf. Io. 3:3), a primi cuvântul evanghelic ca vestea cea bună a *îndumnezeirii* omului, prin împărtășirea Dumnezeieștii vecinicii ca nestrămutată stăpânire a lui, a omului. Poruncile lui Hristos sânt nu altceva decât *descoperirea de Sine* a lui Dumnezeu, decât răsfrângerea Ființării Sale în planul Pământului. Da, în ele se simte mireasma: unora – de moarte purtătoare întru moarte; altora însă, bună mireasmă de viață dătătoare întru viață nesticăcioasă (cf. 2 Cor. 2:16). Dar cum ne putem apropia de această taină? Începutul apropierii este o rugăciune – cel puțin în parte asemănătoare celei din Ghethsimani.

„*Eu Sânt Cel ce Sânt...*” Da, numai El și este Cel cu adevărat Fiind. Tot ce ființează în întregul cosmos a fost chemat dintru ne-ființă, și nu altfel decât prin voia Sa. O conștientă atingere de El nu rămâne fără urmări: cel ce a cunoscut dragostea Sa – de acum nu se va mai îndepărta de El în veci (cf. Io. 10:28-30). Minteaa unui astfel de om renaște: înainte ea înclina a vedea pretutindenea procese cosmice determinate, acum însă începe a înțelege toate în lumina *persoanei*.

Asemănarea se cunoaște de către cel asemănător. Persoana singură este în stare de a cunoaște pe Dumnezeu cel Viu. Se îndepărtează toate volburile fără sens a tot ce este impersonal în gândire. Pământul, toate lumile pe care mintea noastră le poate atinge și care îi scapă în depărtări de neajuns, toate grăiesc despre El.

„Și fără de El nimica s'a făcut din ce s'a făcut" (Io. 1:3). „Ce este omul, că pomenești pre el, au fiul omului, că cercetezi pre el?" (Evr. 2:6; Ps. 8:5). Iată, întâi El Însuși caută a fi cu noi, spre a ne împărtăși plinătatea vieții Sale neveștejite (cf. Fac. 3:8-9). Noi însetoșăm a primi acest dar. Însă iarăși și iarăși – niciodată nu trebuie să uităm că însușirea a „tot darul desăvârșit, ce se pogoară de la Părintele luminilor" (cf. Iac. 1:17), se însoțește neapărat de răstignirea întregii noastre ființe. Trebuie să ne asemănăm Lui, Fiului cel Unul-născut al Tatălui, precum și El ni S'a asemănat „întru toate" (cf. Evr. 2:17). Numai cu această condiție fi-vom acolo unde este El (cf. Io. 12:26), iar de acum nimenea va mai lua de la noi această sfântă bucurie (cf. Io. 16:22).

Mare este cuvântul „Eu": el arată persoana. Cel mai însemnat cuprins al ființării ei este dragostea, care se deschide mai nainte de toate către Dumnezeu. „Eu", nu trăiește în spasmul întoarcerii asupra-și al iubirii de sine. Făcută din voia lui Dumnezeu-Făcătorul dintru „nimic", persoana, dacă rămâne afundată în sine, în propria-i nimicnicie va petrece. Dragostea de Dumnezeu până la ura de sine, cea poruncită de Hristos, lepădându-se de toate legăturile trupești și sufletești, duce duhul omului în întinderile Dumnezeieștii vecinicii (cf. Lc. 14:26-27 și 33; Io. 12:25; Mt. 16:25). Dragostea aceasta este o trăsătură a Dumnezeirii. Când puterea acestei iubiri atinge inima omului, atunci o deschide până la nesfârșit: îi dă bucuria de a îmbrățișa în dragoste toată făptura, întreaga lume.

Plinătatea dragostei nesticăcioase pentru Dumnezeu și pentru aproapele, în chip uimitor se însoțește de o respingere de sine până la ură. Însă aceasta este o sfântă ură: este darul lui Dumnezeu pentru noi. Printr'însa se biruiește moartea noastră dobândită prin căderea lui Adam. Printr'însa ne adăogim în chip lucrător vecinicii. Dragostea până la ura de sine este cu puțință nu altfel decât dacă Însuși Dumnezeu Se împreunează cu noi și devine viața noastră.

Dacă Domnul Iisus nu ne-ar fi descoperit această minunată taină, niciunul din cei muritori nu ar fi putut concepe un asemenea paradox: urăște-te din dragoste de Dumnezeu, și vei îmbrățișa în dragostea ta tot ce ființează. Și Dumnezeu, și bogăția ființei de El făcute devin conținutul vieții tale. „Eu”, se uită pe sine, în pornirea dragostei sale către Dumnezeu, dar totuși, anume acest „Eu” este cel care în fericire poartă în sine și Cerul și Pământul.

Și bucurie îmi este, și chin, a vorbi despre acea dragoste al cărei har am pierdut. Nu o dată s'a întâmplat, în viața mea după Dumnezeu, că îndată ce conștientizam cu mintea (cu „stânga” mea) ceea ce se săvârșea cu mine prin pogorământul lui Dumnezeu, îndată mă părăsea Lumina. Mai cu seamă m'a cercat această năpastă de când am fost pus duhovnic. Și până atunci suferisem stări de părăsire de către Dumnezeu, legate de apropierea de inimă a gândului sau duhului slavei deșarte, dar atunci îmi era mai puțin greu să îmi revin prin pocăință. Însă a vesti altora despre darul lui Dumnezeu, ca într'o piață publică – este mult mai primejdios.

Domnul voiește ca noi să fim acolo unde este El (cf. Io. 12:26; 14:3; 17:24). El ne-a dat porunca de a ne urî pe noi înșine, pentru că și El Însuși, față de Tatăl Său, ba și față de noi, cei stricați de păcate, întocmai a făcut. O, dacă am vedea în ce lume trăiește Hristos! Atunci am prețui poruncile Sale ca pe o cinste negrăit de înaltă: a ne asemena Lui întru toate.

În „zilele acelea”, când se apropiaseră suferințele Lui din Ghethsimani și de pe Golgotha, El hotărât S'a îndreptat spre a săvârși, și ca om, nevoița deșertării de sine: „Părinte, de voiești, să treacă paharul acesta de la Mine; însă nu voia Mea, ci a Ta să fie... și s'a făcut sudoarea Lui ca picături de sânge picând pre pământ” (Lc. 22:42 și 44). Când ne aflăm în fața poruncii de a iubi pe Hristos până la ura de sine (cf. Lc. 14:26-27 și 33) și de tot ce avem în această lume, ne vedem aproape de primejdia de a zice: „Ce cuvinte aspre! Cine poate să-L asculte?” Domnul însă, la aceasta, a răspuns: „Nimenea poate să vie către Mine, de nu va fi dat lui de la Tatăl Meu...” Din acea vreme mulți au plecat de la El... Însă fericitul Petru simțise puterea cuvintelor lui Hristos: „Graiuri de viață vecinică ai” (Io. 6:60-68).

„Dumnezeu dragoste este... (dragoste într'atât de desăvârșită), ca îndrăznire să avem în ziua judecății, căci *precum Acela este*, și noi sântem în lumea aceasta” (1 Io. 4:16-17). Acea ură despre care grăiește Domnul Dragostei, în esența sa este deplinătatea dragostei kenotice a lui Dumnezeu. Dragostea, care de la Tatăl porcede, ne îmboldește a urma lui Hristos. Văzându-ne ca fiind în legăturile patimilor egoismului lipsit de dragos-

te, și neputincioși a urma Lui, ne urâm pe noi înșine. Puterea durerii acestei sfinte uri ne poartă dincolo de hotarele vremilor și întinderilor. Atunci uitată rămâne și această durere, și tot ce este trecător, și nu rămâne cu noi decât avântul dragostei. Astfel se roagă *persoana*, răsfrângerea lui Dumnezeu în noi și asemănarea lui Hristos rugându-Se în Ghethsimani.

Dumnezeu dragoste este; și omul-persoana este dăruit cu puțința de a primi de la Dumnezeu flacăra acestei dragoste. Dumnezeu Lumină este, și nici un întunec în El nu este; și noi chemați sântem să ne facem lumină în Dumnezeiasca vecinicie (cf. Mt. 13:43). Lui Dumnezeu toate Îi sânt desăvârșit descoperite, totul Îi este cunoscut până la capăt; și omul-ipostas, adăogit Actului Ființării Dumnezeiești, prin Dumnezeu și în Dumnezeu se face purtător atotcunoașterii (experiența veacurilor de rugăciune către Maica Domnului și Sfinți ne-a dovedit-o). Dumnezeu toate plinește, pretutindenea de față este, nu în Esență, căci Ea în chip absolut transcende tot ce este făcut, ci prin energia Sa de viață dătătoare; și fiii Împărăției, în Duhul Sfânt se fac ca și pretutindenea-fiind: îndreptați către Cel Unu Dumnezeu, Sfinții, în El, văd întreaga lume.

Omul este ipostas făcut; cu toate acestea, în esența sa lăuntrică, fiind chip al Dumnezeului Absolut, și el este un oarecare centru al întregii lumi, mare și minunat în săvârșirea sa finală prin Fiul Cel Împreună fără-de-început al Tatălui. Aceasta, în parte, se întrezărește în starea harului pomenirii morții, când omul își trăiește propria moarte ca pe o catastrofă cosmică: în el

însuși, pentru el însuși, împreună cu moartea sa totul moare, până și Dumnezeu, Care este deja cunoscut într'o oarecare măsură. Trăsătura negativă a acestei experiențe se preschimbă în experiența pozitivă a învierii sufletului, când Lumina Nefăcută, pogorându-se asupra celui ce se roagă, naște în el adâncă rugăciune pentru întregul Adam.

Ipostasul-Persoana făcută se arată ca un centru în chipul lui Dumnezeu: Făcătorul o privește nu ca pe propriul Său Act, ci ca pe un anume *dat*, chiar și pentru El Însuși. Ipostasul nu cunoaște autoritate exterioară. În vârtutea acestui fapt, nu este nimeni și nimic în toată ființarea lumii care să-i poată impune voia, care să-l poată sili către o alegere sau alta, fie în vreme, fie în vecinicie. Și Dumnezeu, Atotțiitorul și Ziditorul a tot ce este, prin venirea Sa în trup a dus până la capăt, prin moartea pe Cruce, descoperirea nemărginitei Sale iubiri pentru noi, și astfel și pe noi ne „trage” către Sine – Chipul nostru Cel Dintâi (Io. 6:44; 12:32-33).

Ne mântuim numai prin credința în Hristos ca fiind Adevărul cel din veci al Ființării nepieritoare. El Și-a sfârșit Deșertarea pe Cruce cu strigătul: „*Săvârșitu-s'a*; și plecând capul, Și-au dat duhul” (Io. 19:30).

De neajuns este, în deplinătatea sa, acest „*Săvârșitu-s'a*.” Dar în contextul de față, îndrăznesc să-mi opresc atenția la faptul că anume atunci a luat sfârșit descoperirea privind caracterul kenotic al dragostei lui Dumnezeu; dragoste proprie Principiului Personal.

În pragul coacerii mele trupești (la vârsta de 17-18 ani), Domnul m'a lăsat, iar eu am căzut cu căderea Strămoșului nostru. După cum pot înțelege acum, nu până în sfârșit s'a îndepărtat El de la mine, ci m'a chemat din hăul întunecos și mi-a dat să întrezăresc esența duhovnicească a păcatului strămoșesc. Dacă este să înțelegem păcatul ca o abatere de la Dumnezeu și Tatăl, fie în vârtutea unei aberații a felului cum mintea vede Ființa, fie ca urmare a unei nelegiuiri împotriva dragostei Sale, atunci păcatul lui Adam, adică al meu, avea amândouă aceste aspecte.

Omul, simțind înlăuntrul său răsfrângerea, oglinzirea Ființei Absolute, riscă să cadă într'o exagerată înțelegere de sine și să caute ceva ce îi depășește măsura. Aflându-se într'o astfel de aberație, el năzuiește să se întărească în viziunea sa, socotindu-o greșit ca fiind adevărul despre sine. Anume aceasta este ce a suferit Adam, iar după el, mulțime din urmașii săi au repetat și repetă mai departe același păcat. Măndrele porniri ale unei libertăți nesăbuite nu s'au arătat a fi străine omului. Toți, neapărat trebuie să cunoaștem acest adevăr în ce ne privește. Însă fatala nebunie, care ne-a despărțit de dragostea Tatălui, poate și trebuie să nască în noi o sfântă frică și o rugăciune cu adânc plâns. Noi sântem făptură. Ființa Adevărată, Absolută, este Cea care ne-a dat și nouă ființa, și a făgăduit să ne împărtășească Propria Sa Viață, cea fără de început și fără de sfârșit. Noi am lepădat această făgăduință și ne-am avântat pe căi către alt Absolut, închipuit, cu a cărui contopire s'a înfăptuit moartea noastră personală.

Mântuirea de la moarte vine prin faptul de a primi pe Hristos; *acea* primire pe care El Însuși o aștepta de la noi: „...de nu veți crede că Eu sânt (Cel ce M'am descoperit mai nainte lui Moisi pe Sinai) muri-veți în păcatele voastre” (Io. 8:24). Când însă vom crede în El ca fiind Adevărul Ființării nepieritoare, atunci Duhul lui Dumnezeu ne va înălța în tărâmul Luminii Dumnezeiești.

Descoperirea prin Hristos constă în faptul că Absolutul este Personal, dar că El nu este *o singură* Persoană (henotheismul mahomedan), ci *trei* Persoane, fiind una în Esența Lor, în Împărăția Lor, în Slava Lor, în Lucrarea Lor: monotheismul Creștin. Prin credința în acest Dumnezeu al Dragostei, Sfânta Treime, noi pătrundem în Împărăția cea fără de început, păstrându-ne ființa personală. Aci ni se dă prima întâlnire cu Făcătorul nostru; înfăptuirea însă a desăvârșitei împreunări cu El, pe care o căutăm, se află dincolo de hotarele ființării noastre pământești (cf. 1 Cor. 13:12).

În perspectiva Descoperirii noastre, că Absolutul este Persoană, întemeindu-ne pe experiența contemporană, este cu puțință într'o oarecare măsură a conceptualiza în privința „psihologiei” căderii lui Adam în păcat: frica înaintea Persoanei unui Dumnezeu neajuns, de nimeni determinat, totdeauna desăvârșit liber în reacțiile Sale la orice mișcare a omului. Punând omul înaintea Sa, prin însăși aceasta El așteaptă de la dânsul cea mai înaltă formă a conștiinței responsabile. Pe de-o parte, aceasta este chemarea către starea nestrăcioasă a Dumnezeieștii înfierii; pe de alta – nevoința deșertării asemănătoare lui Hristos, legată de rugăciunea până la

sudoarea însângerată. Dumnezeu nostru, Acesta, neconținut ne trage spre un suiş şi mai înalt, silindu-şi fiii a părăsi etapele trecute în suferinţe. El – este Atotbun, dar niciodată nu pare a fi mulţumit cu măsurile dobândite de noi. Iar durerea pe care omul o cearcă urmându-I pare să nu stârnească în El compătimirea pe care am aştepta-o noi. „Domnul... bate pre tot fiul pre carele priimeşte” (Evr. 12:1-11). Fără nici o îndoială, ultima limită a acestei încercări a arătat-o Fiul Cel Unul-născut în întruparea Sa: „Părintele Meu, de este cu putinţă, treacă de la Mine paharul acesta”... „de nu poate trece acest pahar de la Mine ca să nu-l beau, fie voia Ta” (Mt. 26:39 şi 42).

Omului îi este firesc să fie tras către Dumnezeu chip al fiinţării. Oare „ispita” (Fac. cap. 3) nu consta în faptul de a folosi tângjirea sa „firească” spre vecinicia cea neschimbată, sugerându-i gândul de a putea dobândi cea căutată dumnezeire în afara acestui Dumnezeu „aspru”? În a merge nu pe calea răstignirii chinuitoare (cf. Gal. 5:24-25), ci prin gustarea rodului îndulcitor al cunoaşterii binelui şi răului? „Şi a văzut femeia că bun este pomul la mâncare şi plăcut ochilor la vedere, şi cum că frumos este a cunoaşte; şi luând din rodul lui a mâncat, şi a dat şi bărbatului său, şi a mâncat cu dânsa” (Fac. 3:6). Şi în zilele noastre nu arareori putem întâlni purtători ai aceleiaşi idei: a se abate de la calea crucii a Evangheliei, şi a merge spre unirea cu Absolutul pe calea *cunoaşterii* – a *gnozei*.

Convingându-se de relativitatea, foarte departe de desăvârşire, a principiului personal în el însuşi, omului

în chip logic îi vine gândul că nu se cuvine a atribui acest principiu Absolutului. De aci și alunecarea de neocolit a judecății firești către ideea Principiului Supra-personal care transcende tot ce este relativ. În mișcarea sa către acest Principiu de nenumit, mintea omului nu fără greutate reușește a se descătușa de a-L concepe ca fiind o totalitate cosmică, un oarecare „tot” (*τὸ Πᾶν*, *τὸ Ἔν*). Când însă va depăși acest prag închiphuit, legat de concretul cosmic, atunci va fi dus către ideea „Ființei Pure.”

Așa s'a petrecut cu mine în tinerețele mele. Scriu despre mine însumi. Nevoința mea mentală consta în faptul de a mă sustrage prin concentrarea minții și a voinței de la materialitatea trupului cu sufletismul său; apoi a merge mai departe – către atot-transcendentă Ființă Pură, prin anularea în mine însumi și a principiiului personal, și a gândirii, și a celorlalte forme de ființare cosmică. Așa slujeam eu, în acei ani, „Dumnezeului filosofilor”, care în realitate nu există.

Cu mulți ani de tânguire mi-am plătit eu rătăcirea. Nu este lipsă mai cumplită decât a nu cunoaște pe Adevăratul Dumnezeu. În întunerecul necunoașterii, nu numai durerile și suferințele, ci până și bucuriile și mulțumirile, și îndeobște totul își pierde sensul. Dimpotrivă – un dar mai mare decât întâlnirea cu Dumnezeu Cel viu nu există. În lumina acestei cunoașteri, nu numai stările plăcute, ci și cele întristătoare și chinuitoare sânt pline de sens, și drept aceea devin cu puțință a le purta, se îndreptățesc (cf. 2 Cor. 4:6-11). Toată felurimea experienței vieții, toate procesele cosmice care pătrund în

conștiința noastră trebuie să slujească pregătirii întâlnirii noastre personale cu El, care întâlnire, prin firea ei, aparține meta-istoriei, fiind intrarea noastră în vecinicia înfăptuită. Cel cărui i-a fost dată binecuvântarea acestei întâlniri, împreună cu ea i se va da înțelegerea Dumnezeieștilor arătări descrise în Vechiul și Noul Legământ.

Deosebitul geniu al lui Moisi nu a putut cuprinde întregul adânc al aceluia „*Eu Sânt*” ce i se arătase: „Vei vedea dosul Meu; dar fața Mea nu se va arăta ție” (Ieș. 33:23; cf. Mt. 18:10). Adevăratul cuprins al Descoperirii Sinitice, veacuri întregi a rămas nedescoperit, iar Dumnezeul cel ascuns se contempla în întunec (Ieș. 20:21; cf. 2 Cor. 3:14-16).

„Pre Dumnezeu nimenea niciodinioară a văzut; cel Unu-născut Fiul, Carele este în sânul Tatălui, acela au arătat” (Io. 1:18). Legea dată prin Moisi purta în sine sămânța care, dezvoltându-se, trebuia să pregătească norodul spre a primi întruparea lui Dumnezeu și a-i face pe oameni în stare a „recunoaște” în Cel ce S’a arătat, după prezicerea lui Moisi, pe Prorocul care avea să vestească lumii cunoașterea Dumnezeului Adevărat, ca lumina întru care întunec nu este – iar acum nu în întunecul Sinaiului, ci în Lumina Thavorului (A 2-a Lege 18:15-19; Io. 1:45; Io. 6:14; Io. 4:25-26; Mt. 11:3; Fap. 3:22).

A tot ce fusese descoperit în Vechiul Legământ, Domnul a dat noi dimensiuni vecinice, însă o întredeschidere spre o viitoare plinire a lor era de absolută trebuință în istoria Dumnezeieștii Descoperiri (cf. Mt.

5:17 și urm.). Mare și sfânt este pentru noi Legământul cel Vechi, când îl înțelegem precum ne învață Însuși Hristos și apostolii Lui, și chiar Moisi. Niciunul dintre dâșii nu a absolutizat Legea ca fiind culmea desăvârșirii, în vârtutea căreia ar fi trebuit lepădată orice nouă descoperire „plinitoare.” Până și Moisi a poruncit a se aștepta un alt Proroc, care „când va veni Acela, va vesti nouă toate” (Io. 4:25).

Hristos grăia poporului într’o limbă înțeleasă până și de cei mai simpli, însă cuprinsul cuvântărilor Sale era despre realități nimănui de ajuns pe Pământ, nici chiar Apostolilor: „Mai nainte de a se face Avraam – *Eu Sânt.*” „Eu și Tatăl una sântem.” „Nimenea cunoaște pre Fiul, fără numai Tatăl, nici pre Tatăl cunoaște cineva, fără numai Fiul, și căruia va voi Fiul să descopere.” „Tatăl Meu va iubi pre el, și la el vom veni, și îl lăcaș la dânsul ne vom face.” „Eu voi ruga pre Tatăl, și alt Mângâietor va da vouă, ca să mâie cu voi în veac” (Io. 8:58; Io. 10:30; Mt. 11:27; Io. 14:23 ; Io. 14:16).

Iată un oarecare al Treilea... Cum putem împăca aceasta cu adâncă noastră conștiință că *Dumnezeu Unu este?* Iarăși, Domnul a zis: „Când va veni Acela, Duhul Adevărului, Carele de la Tatăl purcede, povățui-va pre voi întru tot adevărul” (cf. Io. 16:13; 15:26). Și Acela, Duhul Sfânt, a venit și cu adevărat povățuiește, însă, precum vedem, și această „povățuire” se arată a fi un proces zăbavnic.

Hristos ne-a descoperit taina Ființei celei Dintâi; Taina Aceluia care a fost „în început”: Trei, necontopiți

unul într'altul, sânt sau poate, mai bine zis, *este Ființă Una*, ba chiar simplă; căreia cu toate acestea nu îi este contrarie felurimea „deosebitorilor.” Gândirea noastră discursivă nu coincide cu datele Descoperirii. Și Domnul nu a încercat peste măsură a lămuri această Taină, însă ne-a arătat calea pe care să ajungem ființial la Ființa cea mai nainte de veci: este calea poruncilor Sale.

„Să iubești pre Domnul Dumnezeuul tău din toată inima ta, și din tot sufletul tău, și din tot cugetul tău. Aceasta este întâia și cea mai mare poruncă. Iar a doua, asemenea acesteia: Să iubești pre aproapele tău ca însuși pre tine. În aceste două porunci toată legea și pro-rocii atârnă” (Mt. 22:37-40). Iar când, după darul de Sus, omului îi este dat să intre prin rugăciune în adevăratele dimensiuni ale celei de a doua porunci, atunci i se deschid noi orizonturi, cu totul de negândit în starea dinainte. În rugăciunea adâncă pentru întreaga lume ca „însuși pentru sine”, care aseamănă pe om cu Hristos Iisus, cel ce se ruga în grădina Ghethsimani, el trăiește real întreaga omenire ca pe *o singură viață*, o singură fire într'o mulțime de persoane. Din această formă a cunoașterii unimii multi-ipostatice se săvârșește trecerea către însușirea teologică a dogmei privind Unimea Sfintei Treimi. Monotheismul Creștin nu este tot una cu henotheismul Islamic.

După experiența rugăciunii „ipostatice” lăsăm îndărăt categoriile logicii formale și trecem la înțelegera ființială, cu alte cuvinte, la categoriile ființei însăși.

Adevărul nu este ceea ce zidește de jos în sus filosofia omului căzut. Adevărul este Cel Care cu adevărat *este* mai înainte de toți vecii.

„Întorcându-ne” din rugăciunea curată la trupul vârtos al acestei lumi, cădem de la *omul unu*, așa cum îl trăisem, și vedem din nou cu durere că oamenii nu sânt deplin străvezii unul pentru altul. Hotarul între persoanele omenești nu dispare în aceeași măsură precum se observă în Dumnezeiasca Treime, unde fiecare Ipostas este în întregime deschis celorlalte; unde dragostea kenotică este trăsătura de temelie a Vieții Dumnezeiești, în vârtutea cărui fapt *unimea* Treimii, desăvârșită și absolută fiind, se exprimă în conceptul teologic al „întrepătrunderii” (*περιχώρησις*). După chipul acestei Unimi Treimice este chemat omul a deveni un singur om (Io. 10:30; 17:21).

Dumnezeii născociți de oameni sânt morți. Însă cunoașterea Dumnezeului Celui Viu este un dar fără asemănare. El se dă omului prin arătarea lui Dumnezeu, iar apoi zace la temelieul întregii sale vieți. Fiind prin firea sa o lucrare Dumnezeiască, fiecare arătare a lui Dumnezeu se răsfrânge asupra întregii lumi; iar în anumite cazuri se arată a fi o uriașă înrăurire a mersului vieții istorice. Pilde: Descoperirea Sinaitică a fost izvorul puterii și autorității tuturor actelor lui Moisi, măcar că, în adâncul ei, ea, Descoperirea, depășea înțelegerea lui, tot așa cum ea nu și-a aflat loc în conștiința popoului Evreu până la venirea lui Hristos. Descoperirea

Evangelică Fecioarei Maria, Ea a trăit-o ca purcezând cu adevărat de la Dumnezeu, însă măreția celor spuse Ei de către Înger depășea în acea clipă puterile Sale, și a avut nevoie de o întărire a adevărului tainei descoperite Ei. Închinarea Elisavetei s'a exprimat astfel: „Binecuvântată ești tu între femei... Și de unde mie aceasta, ca să vie Maica Domnului meu la mine?” Atunci Sfânta Fecioară a strigat: „Mărește sufletul meu pre Domnul... că au căutat spre smerenia roabei Sale” (Lc. 1:42-48). Și întreaga Sa viață a luat un alt caracter; iar împreună cu Ea, și mulțămită Ei – istoria întregii lumi a intrat pe o nouă orbită, neasemuit mai măreață decât tot ce fusese până la Ea.

Știința experimentală purcede la cunoașterea lumii firești prin metoda inductivă: de la fenomene particulare către izvodirea unei legi generale. Cu totul altceva vedem că se întâmplă cu descoperirile ce vin de Sus. Sufletul cunoaște intuitiv „de unde” i-a venit ceea ce contemplează. Cu toate că încă neînstare a pătrunde plinătatea binecuvântării asupra sa, el totuși începe să-și clădească viitorul pe piatra cunoașterii primite în chip minunat. „Și vei face Mie lăcaș sfânt, și mă voi arăta între voi. *Și vei face Mie dupre toate câte îți voi arăta...*” (Ieș. 25:8-9). „Și vei ridica cortul dupre chipul carele s'a arătat ție în munte” (Ieș. 26:30). Astfel și creștinul își zidește viața, și cea pământească, și cea vecinică, potrivit viziunii harice ce i s'a dat.

Când este vorba de cunoașterea *fințială* a Dumnezeului *Personal*, avem în vedere *împărtășirea în ființă*,

iar nu doar simpla înțelegere intelectuală a problemei. Omul-persoană viază prin Dumnezeu și în Dumnezeu. Această realitate poate fi grăită și în alte cuvinte: Dumnezeu îmbrățișează omul în întregime – și mintea, și inima, și trupul. Persoana cea care cunoaște și Dumnezeu Cel cunoscut – sânt unite întru una. Nici unul nici altul nu devin nicicum un „obiect” în unirea lor. Cunoașterea reciprocă – a omului de către Dumnezeu și a lui Dumnezeu de către om – are un caracter „personal”, care exclude „obiectivarea.” Această unire a dragostei este un act duhovnicesc în care Cel Iubit devine ființarea noastră. Dragostei îi este propriu a strămuta viața întru Acela pe Care Îl iubești, până la a uita de sine. Dragostea Dumnezeiască, după firea sa, după vrednicia sa, după măreția sa, după armonia sa, după stăpânia sa – depășește tot ce cunoaște pământul. Ce este minunat pe lângă cele spuse, este că această stare se trăiește ca singură cu adevărat firească omului. Uimitor lucru: El este și Celălalt, și totodată – al meu.

A atinge această dragoste este în esență „dobândirea harului Sfântului Duh”, despre care vorbea Sf. Serafim din Sarov. Procesul dobândirii trece prin trei stadii: prima împreunare cu Dumnezeu este cu puțință a se înfăptui ca un dar al bunăvoirii, în orice clipă pe care Dumnezeu o socotește prielnică – când omul primește cercetarea cu dragoste. Este actul descoperirii de Sine al lui Dumnezeu față de o persoană anume: Lumina lui Dumnezeu dă o experiență adevărată a Dumnezeieștii

vecinicii. Cu toate acestea, încă nu este îndumnezeirea finală a omului. Acest dar se poate încă tâlcui ca „bogăție nedreaptă”; adică harul lui Dumnezeu încă nu s'a contopit cu noi astfel încât firea noastră și harul să se facă în veci una (cf. Lc. 16:9-12).

A doua etapă: lunga perioadă a părăsirii de către Dumnezeu, în diferite grade de intensitate, în treptele cele mai extreme – este înfricoșătoare: sufletul își simte căderea din Lumină ca pe o moarte în planul duhului. Lumina ce se arătase, încă nu este moștenirea nestrămutată a sufletului. Dumnezeu a rănit inima noastră cu dragoste, dar apoi S'a îndepărtat. Urmează o nevoie ce poate dura ani și chiar zeci de ani. Harul uneori se apropie, dând astfel nădejde, înnoind însuflarea, și din nou părăsește. Această stare de alternări este o etapă de cea mai înaltă importanță în creșterea omului până la putința de a se determina pe sine în vecinicie. Dumnezeu ne părăsește pentru a ne putea manifesta de-sine-stăpânirea. Iar cunoașterea „căii” către desăvârșire am moștenit-o de la Părinți. Este de observat că foarte mulți din cei ce nu cunosc această rostuire a creșterii duhovnicești a creștinului după cercarea harului, lip-sindu-se apoi de el, cad de la Dumnezeu: cercetarea de Sus pe care o trăiseră, ei înclină a o înțelege ca pe un entuziasm psihic vremelnic, cu precădere caracteristic începutului vârstei adulte. Sfântul Siluan spunea despre aceasta: „Tot ce ne-a învățat vreodată harul, trebuie să păzim până la sfârșitul vieții... Domnul părăsește uneori sufletul, pentru a-l cerca, pentru ca sufletul să-și arate

înțelegerea și voirea. Dar dacă omul nu se va sili spre a face, atunci va pierde harul; dar dacă va arăta că voiește, atunci harul îl va iubi, și de acum nu îl va mai părăsi” (cf. *Viața și învățăturile...*, op. cit., p. 225).

„Harul va iubi pe om, și de acum nu îl va mai părăsi” – este săvârșitul nevoinței de a agonisi harul. Este cea de-a treia etapă, cea finală. În desăvârșirea sa această etapă nu poate fi îndelungată, asemenea celei dintâi, căci starea de îndumnezeire prin har, trupul pământesc nu o poate răbda: neapărat urmează „mutarea de la moarte la viață” (cf. Io. 5:24). Și însuși omul nu dorește a se „întoarce” la aceeași îngreuitoare stare de neconținute schimbări; dar dacă binevoiește Domnul a îndelunga petrecerea nevoitorului în astă lume, atunci îl va păstra în acea măsură a harului unde va fi în stare a lucra și, prin urmare, în puțința de a „încredința oamenilor credincioși, cari vor fi îndestulați a învăța și pre alții” (cf. 2 Tim. 2:2) ceea ce el însuși a primit de la Părinți, și nemijlocit de la Dumnezeu.

Viața cea mai desăvârșită în Dumnezeu cel Adevărat este exprimată în cuvintele simple ale Evangheliei, însă cu multă trudă se însușește această învățătură. De mii de ori ne întoarcem la aceleași cuvinte ale Scripturii și abia dacă întrezărim înțelesul lor vecinic. Adesea trecem de la o stare la alta: de la una bună la una rea – de la dragoste la vrăjmășie – de la Lumină la întunecul patimilor. Le comparăm lucrarea asupra sufletului și ne luptăm spre a agonisi pe cea mai bună. Ne supunem celor mai felurite încercări, și prin aceasta

creștem duhovnicește. Nevoie este ca noi să ne înălțăm de la cugete pruncești până la înțelegerea „bărbatului desăvârșit, la măsura vârstei plinirii lui Hristos” (cf. I Cor. 13:11; Ef. 4:13), până la puțința de a face în libertate „alegerea” cea înțeleaptă pentru determinarea de sine ce va hotărî întregul nostru destin. Libertatea fără deplinătatea înțelegerii, ușor se preschimbă într'un rău.

Cel ce ni S'a descoperit în Lumina Sa, Dumnezeu, Se ascunde apoi de la noi. Într'o nemăsurată tristețe pentru pierdere, sufletul urcă până la o totală pocăință, până la „ura de sine.” Fără aceasta, de-abia dacă va fi cu puțință omului, moștenitorului lui Adam celui întâi zidit, a se slobozi de urmările căderii luciferice. Dar de fapt, numai astfel va putea omul să pătrundă în tărâmul Luminii neînserate, „întru cele dinlăuntru catapetesmei, unde înaintemergător pentru noi au intrat Hristos” (Evr. 6:19-20). Aceasta de pe urmă va fi săvârșitul îndumnezeirii, când o nouă cădere va fi cu neputință.

Semne ale „pliniri vârstei lui Hristos” în hotarele Pământului sânt rugăciunea asemenea rugăciunii lui Hristos din Ghethsimani și moartea asemenea celei de pe Golgotha. Astfel se săvârșește adevărata pătrundere a omului în Dumnezeiasca vecinicie; „intrarea întru bucuria Domnului” (cf. Mt. 25:21).

În rugăciunea noastră cea asemenea celei din Ghethsimani ni se dă experiența ființială a „ipostasului” (a persoanei); iar asemănarea morții noastre cu moartea lui Hristos este calea „deșertării;” și cu cât mai deplină ar fi să fie cea de pe urmă, cu atât mai desăvârșită intrarea duhului nostru în tărâmul de lumină pur-

tător al Dumnezeirii Celei mai nainte de veci. Și fie că omul vorbește sau nu în cuvinte despre starea sa reală, el o trăiește ca pe cunoașterea sa ființială: acum, în Hristos, și „eu sânt.”

RUGĂCIUNEA LITURGICĂ

În această lume Liturghia este cea care exprimă cel mai îndeaproape ceea ce numim „rugăciunea ipostatică”, adică rugăciunea asemănătoare celei din Ghethsimani, a lui Hristos Însuși. Trec nu puțini ani până să ajungem la măsura de a ne adânci în duhul adevăratelor dimensiuni ale Liturghiei. Dacă vom urmări cu luare aminte rostuirea și cuprinsul acestei Dumnezeiești slujbe, vom fi duși în contemplarea Ființei Dumnezeiești și a ființei cosmice. Vom pomeni multe din importantele evenimente dintru „Început”, adică atunci când Dumnezeu a făcut Cerul și Pământul; când în Sfatul Treimii Sfinte a străfulgerat hotărârea de „a face Om după chipul lui Dumnezeu și după asemănare” (cf. Fac. 1:26); apoi cumplita cădere a acestui „chip” al Strămoșului nostru Adam; mai apoi tragicele destine ale tuturor urmașilor lui; cea plină de compătimire venire în trupul nostru al Făcătorului și Dumnezeului ce S’a îmbrăcat în chipul de El Însuși zidit; ne nutrim cu învățătura Sa, cucernic cinstim suferințele Sale pentru răscumpărarea noastră; șovăielnic urmăm Lui în Ghethsimani și chiar pe Golgotha; împreună cu El ne aflăm la judecata lui Caiafa și a lui Pilat; cu groază auzim sălbaticile strigăte: „Răstignește-L”; ne cutremurăm și ne întărim când spune tâlharului împreună-răstignit: „Astăzi vei fi cu Mine în Rai”, și îndată după aceea: „Căci M’ai părăsit?”... „Săvârșitu-s’a! Și plecând capul, Și-au dat duhul.” Și mai departe: îngroparea, învierea, arătarea Sa

apostolilor și multor altora; înălțarea, trimiterea Duhului Sfânt... și fiecare amănunt este plin de un tâlc care pentru noi este de neajuns. Astfel ne învățăm a trăi în planurile a două realități: cea Dumnezeiască și cea a noastră, a făpturii. Sântem în așteptarea celei de a Doua a Sa Venire. În fiecare clipă liturgică ne aflăm și în această vreme, și în vecinicie; prin noi curge încă viața stricăcioasă și de moarte purtătoare a căderii, și totodată cu noi este și cuvântul Său, Lumina Sa, viața Sa. Și oricât am repeta noi această slujire dată nouă după Pronia Sa cea bună pentru noi, oricât ne-am umple de noi și noi pătrunderi în realitatea liturgică, niciodată nu atingem „sfârșitul” ei. Și totuși, și în bucurie, și în teamă – ne împărtășim cu Viața Dumnezeiască și nici nu mai putem de acum a ne rupe de la marele și necuprinsul gând al Făcătorului și Tatălui nostru, ce ni se tot descoperă. Cu adevărat, Dumnezeu ne-a iubit și ne-a chemat să fim cu El în vecii vecilor.

Acum știm din toate puterile ființei noastre că El „dintru cele de sus este... nu este din lumea aceasta” (cf. Io. 8:23). Acel Foc pe care l-a aruncat El pe pământul inimilor noastre (cf. Lc. 12:49) s’a aprins în sângele nostru prin împărtășirea cu Sângele Său. Și, firește, ne-am umplut de mulțămite față de El, pentru nemărginitele Sale daruri către noi. Și însăși slujirea noastră se numește „Mulțămite – Evharistie”... Însă...

Rugăciunea liturgică este una din cele mai grele. O trăim într’o cumplită sfășiere a întregii noastre ființe.

Binecuvântând întru început Împărăția Tatălui, a Fiului și a Sfântului Duh, ne pogorâm apoi treptat până la nevoile lumești, trecătoare, pentru ca iar să ne înălțăm prin slavoslovie până la Scaunul lui Dumnezeu. Neconținută mișcare – când către Dumnezeu, când către lume – este trăsătura de căpetenie a Slujirii noastre lui Dumnezeu. Și prin poruncile Evangheliei, și prin pilda lui Hristos (cf. Io. 13:15), ne formăm spre a îmbrățișa plinătatea ființării întregii lumi: de la facerea a tot ce este până la sfârșitul istoriei pământești, și încă mai departe de acestea. Și totuși, paralel cu însuflătoarea înălțare în tărâmul Luminii cerești observăm o adâncire a durerii inimii noastre: vedem că lumea, în întregimea ei, rămâne ca și mai nainte, cuprinsă de întunerecul vrăjmășiei. Duhul lui Dumnezeu nu află răspuns în inimile înstrăinate de Dumnezeu, iar rugăciunea, ca și lepădată de oameni, se întoarce către cel ce se roagă, răbindu-l. Aparenta ei nerodire, în anume clipe, devine teren prielnic pentru gânduri pline de amar: omenirea bolește de nevindecat; zadarnică orice nădejde de a o vedea tămăduită; răul nu contenește a se întări, a se înrădăcina din ce în ce mai adânc în inimile oamenilor; trebuie părăsită rugăciunea pentru omenire, căci este o suferință fără rost căreia tu însuși cazi pradă întâi. Apărarea de astfel de gânduri de cădere este amintirea noastră de Hristos, Care S'a luptat împotriva întregii lumi, în singurătatea Sa. Biruința neapărat vine, însă nu în planul istoriei văzute a Pământului. Ea este deja un fapt de neînstrăinat: „Eu am biruit lumea”, a zis Domnul (Io. 16:33).

Făpturilor libere le este lăsată puțința de a merge până la manifestările extreme ale răului; dar câtă vreme se aduce Jerfa fără de sânge, câtă vreme rugăciunea Liturgică îmbrățișează pe toți – pe cei vii, pe cei adormiți, ba chiar și pe cei ce încă au să se nască, și câtă vreme mai sânt suflete care se roagă pentru vrăjmași din însuflarea Sfântului Duh – până atunci Pământul se va păzi de la focul apocaliptic cel atotmistuitor. Așa credea Fericitul Stareț Siluan. În acea rugăciune asemenea lui Hristos vedea el puterea „opritoare” pentru care vorbește Sfântul Apostol Pavel în cartea sa către Thessalonikeni (2 Thes. 2:7).

Buna pronie a lui Dumnezeu mi-a îngăduit zeci de ani să slujesc Liturgia, și de fiecare dată, într’o măsură sau alta, am simțit bunăvoirea lui Dumnezeu asupra acestei slujbe. Prin rugăciunea Liturgică sufletul se pogoară în noianul suferințelor oamenilor. În anii Primului Război Mondial, catastrofic de grei pentru Rusia, apoi în anii din începutul Revoluției, cu haosul de nedescris al Războiului Civil – în sufletul meu s’au întipărit pentru totdeauna chinurile fără ieșire a milioane și milioane. Și eu însumi m’am aflat în condiții de posibilă pieire, în viforul ce nu se putea stăpâni; Domnul însă, în chip minunat m’a păzit de orice participare în acest război. Eu niciodată pe nimeni nu am omorât. Iar când s’a apropiat ceasul de a primi binecuvântarea preoției, atunci nu am găsit cuvinte de mulțămită către Dumnezeul meu, pentru o atât de negândită milă față de mine: eu nu numai că nu am tras în nimeni, dar nădăjduiesc că nimănui nu i-am pricinuit de bunăvoie

vreo daună vădită. Doar că, fiecare din noi, prin simplul fapt al existenței noastre, putem strâmtora pe cineva din cei ce ne înconjoară. Mulțămită acelei bunăvoinți a lui Dumnezeu, nu s'au aflat în faptele vieții mele opreliști canonice pentru a primi preoția. În duh însă, eu mă simțeam vrednic numai osândeii întunecului celui mai din afară. Dar Dumnezeu a făcut cu mine dimpotrivă: cu cât mai mare era simțământul nevredniciei mele, cu atât mai mult, în îndurarea Sa, îmi dădea să simt concret vecinica Sa Arhierie. „Că Tu ești Cela ce aduci, și Cel ce Te aduci, și Cella ce priimești, și Cel ce Te împarți” (din rugăciunea preotului în vremea cântării heruvimice).

Ne mântuim, în sensul cel mai înalt, prin părtășie în suferințele lui Hristos pentru noi. Părtași făcându-ne vieții Domnului pe Pământ, aflăm Dumnezeiasca vecinicie plină de dragoste. În condițiile datului nostru istoric, dragostea aceasta este neapărat plină de suferințe, o dragoste împreună-pătimitoare, iar aceasta „până în sfârșit”, până la deplina deșertare. După darul Duhului Sfânt, o paradoxală binecuvântare ni se trimite: o cunoaștere prin trăire a stării lui Iisus Hristos, în măsura bunăvoinței Tatălui pentru noi. Împreună cu Hristos ne aflăm și la Cina cea de Taină, și în Ghethsimani, și înaintea judecăților lui Caiafa și Pilat; ne facem părtași cu El și purtării Crucii după istovirea de la chinuri și schingiuiuri – și părăsirii de către Dumnezeu și pogorării în iad. În această urmare a lui Hristos constă crucea noastră, nevăzută, însă adevărată, și lui Dumnezeu cunoscută.

Când însă se pogoară asupra noastră Lumina Nezidită, atunci ni se împărtășește bucuria învierii și mintea noastră contemplează pe Domnul înălțându-Se „unde era mai înainte” (cf. Io. 6:62). Iubite ne sânt cuvintele Apostolului Pavel: „De v’ ați sculat împreună cu Hristos, cele de Sus căutați, unde este Hristos șezând de-a dreapta lui Dumnezeu” (Col. 3:1).

Realele dimensiuni ale Liturghiei sânt cu adevărat Dumnezeiești, și niciodată nu atingem străfundurile cuprinsului ei, mai cu seamă câtă vreme sântem în trup. Zidiți dintru „nimic”, noi creștem treptat, ne dezvoltăm, ne desăvârșim. Cu cât mai aprinsă este setea noastră de Dumnezeu, cu atât mai îmbelșugat se revarsă peste capetele noastre șuvoaie a noi înțelesuri. Părtași făcându-ne cu Hristos Paharului Său, prin împărtășirea cu Trupul Său și cu Sângele, primim în același timp și Dumnezeirea Lui, precum ne-a arătat-o pe Pământ în trup fiind, și așa cum petrece ea în vecinicie în ceruri. Calea este astfel: prin împreunarea în dragoste cu Dumnezeiescul Ipostas al Fiului Unul-născut, noi devenim asemenea Lui și, ca ipostasuri, săvârșindu-se în noi deplinătatea „chipului și asemănării Lui”, ne înfiem de către Tatăl Ceresc pentru vecii nesfârșiți.

Pe Cruce, în ultima clipă, Hristos a strigat: „Săvârșitu-s’a.” Nepătrunse ne sânt străfundurile gândului Domnului, dar știm că atunci s’a petrecut o adâncă preschimbare în întreaga ființare cosmică. Acest „Săvârșitu-s’a” ține de Sfatul cel mai înainte de veci în sâmurile Sfintei Treimi, despre care lucru se și vorbește în

parte în Descoperirile date nouă. Pentru noi încă nu s'a săvârșit deplin ceea ce așteptăm, în nădejde, de la Dumnezeu. Continuăm cu îngrijorare a vedea „cele de acum ceruri și pământul (ca fiind), cu același cuvânt, puse deoparte, ...păstrându-se zilei (înfricoșate a) judecării și pierzării oamenilor celor necinstitori... Ci va veni ziua Domnului ca furul noaptea, întru carea cerurile cu sunet se vor trece, iar stihiile arzând se vor destrăma, și pământul și cele din el lucruri vor arde de istov” (cf. 2 Pt. 3:7 și 10). Toți ne aflăm, în duh, în fața acestei Judecări de pe Urmă, atât de necrezut de apropiată, din înseși cuvintele cu care o descrie Apostolul Pavel.

Aducem în paralel celor spuse de Apostolul Pavel, cuvintele lui Hristos Însuși: „Spune nouă... care este semnul... sfârșitului veacului? Și răspunzând Iisus au zis lor: Vedeți să nu vă înșele cineva; că mulți vor veni în Numele Meu, zicând: că Eu sânt Hristos, și pre mulți vor înșela. Și veți auzi de războaie și auziri de războaie; vedeți să nu vă turburați, *că se cuvine toate să fie*; ci încă nu va fi sfârșitul. Că se va scula neam preste neam, și împărăție preste împărăție, și vor fi foameți și ciume și cutremure pre alocurea. Ci acestea toate sânt începătura durerilor. Atunci vor da pre voi spre necazuri și vă vor omorî, și veți fi urâți de toate neamurile pentru numele Meu” (Mt. 24:3-9, până la 44). „Dându-și sufletul oamenii de frică și de așteptarea celor ce vor să vie în lume... Deci începând acestea să fie, *căutați în sus și ridicați capetele voastre, că se apropie răscumpărarea voastră... cunoașteți că aproape este*

Împărăția lui Dumnezeu... ziua aceea... ca un laț va veni preste toți cei ce șed pre fața a tot pământul” (Lc. 21:26...35). „Iar când va veni Fiul Omului întru slava Sa, și toți sfinții Îngeri cu Dânsul, atunci va șede pre Scaunul slavei Sale, și se vor aduna înaintea Lui toate neamurile; și va despărți pre dânșii unul de altul, precum desparte păstorul oile de iezi, și va pune oile de-a dreapta Sa, iar iezii de-a stânga” (Mt. 25:31-33).

Toate acestea intră în alcătuirea Dumnezeiescului Act al Liturghiei: „Pomenind dar această mântuitoare poruncă, și toate cele ce pentru noi s’au făcut: crucea, groapa, cea de a treia zi înviere, înălțarea la ceruri, șederea de-a dreapta, *cea de a doua și slăvita iarăși venire* – ale Tale, dintru ale Tale, Ție aducând dintru toate, și pentru toate... (Din anaforaua Liturghiei Sfântului Ioan Gură de Aur).

„Vremea a face a Domnului este (Ps. 118:26), Stăpâne binecuvintează.” Cu astfel de cuvinte grăiește diaconul către preot înainte de începutul Liturghiei. Înțelesul acestor cuvinte: „Vremea este ca (Însuși) Domnul să lucreze.” Așadar *liturghia* este mai nainte de toate un Act Dumnezeiesc. Toate conceptele își schimbă în ea cuprinsul, tâlcul. Cuvântul „vremea”, de pildă, ce înseamnă? Jertfirea Mielului fusese mai nainte hotărâtă încă de la Sfatul cel mai nainte de veci al Dumnezeului Treimic: „...v’ăți răscumpărat din petrecerea voastră cea deșartă carea era de la părinți dată, ...cu cinstitul Sânge – ca al unui miel nevinovat și nespurcat – al lui Hristos, Cel *cunoscut mai nainte* de întemeierea lumii,

dar Carele S'au arătat în anii cei mai de apoi pentru voi, cei ce printr'Însul ați crezut în Dumnezeu, Carele L-au înviat din morți..." (1 Pt. 1:18-21). Două planuri ființiale ne sânt date: unul, ceea ce a fost „mai nainte de întemeierea lumii”; celălalt – vremea noastră istorică. Liturghia se săvârșește pe toată fața Pământului, din zi în zi, din veac în veac. Prin urmare, „vremea” Liturghiei: „acum și pururea și în vecii vecilor amin.” Hristos, „*ó jertfă*” aducând pentru păcate, pururea au șezut de-a dreapta lui Dumnezeu... cu un singur prinos au desăvârșit pentru totdeauna pre cei ce se sfințesc” (cf. Evr. 10:12 și 14; și în general cap. 9 și 10).

Astfel este caracterul acestei Taine: vecinic-vremelnic și vremelnic-vecinic. Într'înșa, într'un chip propriu lucrării sfinte, întâlnim unele răsturnări ale înșiruirilor cronologice; într'înșa – nevoile noastre trecătoare se împletesc cu vecinicile stări Dumnezeiești. Liturghia nu este o „amintire” psihologică (cf. Lc. 22:19; 1 Cor. 11:24) a vreunui eveniment ce s'a întâmplat cândva, ci a unei puteri ce petrece neconținut în Istorie. Trec mii de ani, însă actualitatea ei, a Liturghiei, nu se schimbă: „O zi înaintea Domnului este ca o mie de ani, și o mie de ani, ca o zi” (2 Pt. 3:8). Pentru noi vremea istorică este, cum ar fi, „locul” întâii noastre întâlniri cu Dumnezeu și cu vecinicia Lui. Aceasta din urmă îmbrățișează toate veacurile vremii fără întindere, dar în întregime. În Liturghie trăim în același timp, împreunate, și stricăciunea ființării noastre pământești, și mai-nainte-răpirea Împărăției venind întru putere (cf. Mc. 9:1). În Liturghie pregustăm din „ospățul Nunții” cel din Îm-

părăția Tatălui Ceresc (cf. Mt. 22:2-14). „În parte”, noi stăpănim acest dar încă de acum, însă așteptăm în răbdare „când va veni ce este desăvârșit, (când) ceea ce este în parte se va zădărnici” (cf. 1 Cor. 13:10).

Liturghia se alcătuieste astfel încât să întipărească în conștiința noastră cât mai deplin „*lucrul*” lui Hristos pe Pământ (Io. 17:4). Prin neconținută repetare a acestui Act, înțelesul lui cel atotcuprinzător devine din ce în ce mai mult propria noastră contemplare, viziunea noastră a lumii. Tabloul acesta este cât se poate de bogat; în esență – de nedeșertat, vecinic nou și viu. În scurta vreme a sfintei slujiri are loc „pomenirea” (Lc. 22:19) unor evenimente ce s’au petrecut vreme de un întreg șir de milenii, unde au luat parte un nesfârșit număr de oameni, fiii și fiicele lui Adam. De la facerea lumii și ivirea Omului, de la clipa căderii lui Adam, care a zdruncinat întreaga ființare cosmică, până la venirea pe Pământ a lui Dumnezeu-Mântuitorul; de la strigătul Său: „Săvârșitu-s’a” – clipa în care El a gustat moartea după omenirea ce o primise și în care a început rezidirea a ceea ce făcuse Dumnezeu – toate acestea se contopesc într’o singură contemplare și rugăciune. Nu mult înainte de a-Și săvârși întâia și singura Liturghie, și în ceasul plângerii Sale în Ghetșimani – El, Domnul, a vorbit despre toate acestea cu ucenicii Săi (Mt. 26:38), și toate le-a purtat în Sine ca „durerile noastre” (cf. Is. 53:3-4). Iar nouă ne dă a pipăi „ranele” Sale (Io. 20:25), atunci când pătrundem lucrător și cu înțelegere în ceea ce se săvârșește în ceasul Liturghiei.

Liturghia este Lucrarea lui Dumnezeu Însuși; ea ține deplin de planul vecinicii. În ea se arată Dragostea Tatălui, și a Fiului, și a Sfântului Duh, în chipul împreună-pățimirii cu cei păcătoși care pier. Dragostea lui Dumnezeu este „jertfelnică.” Prin această Jertfă a fost păzită omenirea de la pieire (cf. Fac. 2:17). Prin puterea ei de viață făcătoare se păstrează viața lumii. Dragostea lui Dumnezeu își dă Propria viață preaiubiților fii ai oamenilor: „Așa au iubit Dumnezeu lumea, cât și pre Fiul Său cel Unul-născut au dat, ca tot cela ce crede într-unu Dânsul să nu piară, ci să aibă viață vecinică” (Io. 3:16; 1 Io. 4:9-10).

Caracterul vecinic al Liturghiei se exprimă și prin faptul că Domnul – iar aceasta chiar înainte de moartea Sa pe Cruce – la Cina cea de Taină a dat apostolilor *Trupul și Sângele* Său, fiind încă în viață. Fiind Mielul jertfit mai nainte de veci, El putea să răstoarne ordinea evenimentelor din punct de vedere istoric. Ea însă se păstrează în Sfatul Treimii cel mai nainte de veci, unde totul se adună într'un singur Act, fără întindere, dar atotcuprinzător. Dintru început toate se săvârșiseră în Dumnezeiasca Socotință pentru facerea lumii. Încă de atunci Hristos fusese hotărât ca Jertfă Neprihănită. Nu o dată a spus El apostolilor că Îl aștepta judecata și moartea, iar apoi învierea.

Dea nouă tuturor Duhul Sfânt a contempla pe Hristos murind însingurat, de toți osândit, de nimeni înțeles. Omenește, El a murit *singur* – de o moarte de ocară; dar într'astfel a cutremurat întreaga lume, a schimbat radical mersul istoriei, a mântuit pentru fericita vecini-

cie miliarde de oameni, S'a arătat Binefăcător întregii făpturi.

Toate acestea trebuie să le poarte pe cât este cu putință în cugetul său preotul ce se pregătește a săvârși Liturghia, căci „aceasta (trebuie) să se cugete întru voi, carea și în Hristos Iisus” (Flp. 2:5). Cu cât mai strâns se apropie creștinul de pașii lui Hristos, cu atât mai puțini însoțitori va afla în jurul său. Purtând în noi înșine gândul deplinei însingurări a lui Hristos, oare nu trebuie și noi să fim gata ca și moartea noastră să fie în însingurare? Dacă nouă, din dragoste pentru El, ni s'ar întâmpla să murim fără martori în mâinile călăilor dindărătul pereților închisorilor, atunci El nu ne va lăsa singuri, ci va împărtăși cu noi soarta ce ne poate cădea, „că întru ceea ce au pățimit, Însuși fiind ispitit, poate și celor ce se ispitesc să ajute” (Evr. 2:18).

Actul liturgic, dacă vom lua aminte și la ideea sa de temelie, și la părțile ce îl alcătuiesc, ne formează spre a petrece în atmosfera lui Hristos. Domnul ne atrage spre a îmbrățișa în duh întreaga lume, unde în fiecare clipă milioane de oameni, sau sânt zdrobiți de loviturile asprei sorți, sau zac la porțile morții și cu suspinurile lor cheamă asupra-le ajutorul de Sus. În măsura propriei noastre experiențe a tot felul de suferințe, ne putem afunda în marea nemărginită a suferințelor oamenilor și, prin rugăciune, a împărtăși groazele lor, ba uneori și bucuriile. Se poate ca într'o anume clipă să fim într'atâta de prinși în nesfârșitele chinuri ale întregii omeniri, încât nici trupul, nici psihicul, nici gândul să nu fie în stare a urma duhului robit de rugăciune și

stând înaintea lui Dumnezeu cu suspinuri de negrăit în cuvânt (cf. Rom. 8:26-27). O astfel de rugăciune este darul Duhului Sfânt, iar nu străduință omenească: ea duce până în pragul morții, și în același timp, înviază; ne poartă până în Ghethsimani, și chiar pe Golgotha, și totodată ne dă să presimțim învierea. În această rugăciune cunoaștem pe Hristos pogorându-Se în iad, din nemăsurata Sa dragoste – biruitoarea morții.

Mântuirea lumii se împărtășește prin lucrarea preoțească a Liturghiei, mai cu seamă celor ce însetează a primi binecuvântarea Tatălui Ceresc. Nu este nimica deopotrivă nici asemănător Lucrării lui Hristos, pe căile izbăvirii omenirii. Iar cei cărora le-a fost încredințată slujirea Liturghiei de Domnul rânduite, împreună-lucreză cu El pentru frații lor, în înaintarea lor către nemurire. În această slujire Biserica se roagă deja de două mii de ani, grijindu-se, asemenea Apostolului Pavel, să se dea oamenilor adevărata înțelegere a lucrurilor de Dumnezeu descoperite; ca ei să poată „cunoaște împreună cu toți sfinții, ce este lățimea, și lungimea, și adâncul, și înălțimea” gândului cel mai înainte de veci al Făcătorului pentru noi, când mai înainte de întemeierea lumii a rânduit înfierea noastră în Fiul Său cel iubit (cf. Ef. 3:14-21; 1:5).

Veac după veac trece, dar în Duhul Sfânt nimic nu îmbătrânește, și același Duh care a pus în gura lui Pavel astfel de rugăciuni, până și în ziua de astăzi mișcă inimile preoților, și îndeobște ale credincioșilor, către o rugăciune în care cunoscut se face adâncului făpturii

noastre că Dumnezeu este Tatăl nostru și că pe Pământ s'a arătat Lumina Ființei celei fără-de-început.

„Părinte Sfânt, Cea ce ne-ai cinstit cu chipul Tău, și ai dăruit nouă binecuvântarea de a cunoaște Adevărul, prin Fiul Tău cel întrupat și prin pogorârea Sfântului Duh, Carele de la Tine porcede, nu întoarce Fața Ta de către nevrednicii robii Tăi, ci priimește rugăciunea noastră, și trimite preste toți fiii Pământului duhul adevăratei bunecinstiri, ca să se umple lumea de Lumina cea nestricăcioasă a cunoașterii Dumnezeirii Tale, rugămu-ne, Părinte Bun, auzi-ne și degrab miluiește.”

Liturghia este un neprețuit dar oamenilor: prin ea cunoaștem Taina cea din veci ascunsă a răstignirii dragostei lui Dumnezeu; în ea trăim lucrător chipul învierii; prin ea urcăm pe muntele vederii slavei Schimbării la Față; ea astâmpără setea duhului nostru cu o altă apă, ce curge în viața vecinică (cf. Io. 4:14). Cei ce au gustat manna în pustie, au murit, dar cei ce mănâncă pâinea ce se pogoară din ceruri, vii vor fi în veci (cf. Io. 6:58). Slujitorii Noului Legământ, cel pecetluit cu Sângele lui Hristos, sânt slobozi de vechiul acoperământ (cf. 2 Cor. 3:12-18), și cu față descoperită își aduc rugile înaintea Feței Tatălui. Lăcașul unde se săvârșește Liturghia este pridvorul Sfintei Împărății celei din ceruri. Această slujire ni se înfățișează ca un izvor de neprihănită îndulcire. Cel ce săvârșește Taina Liturghiei stă nemijlocit în apropierea Fiului lui Dumnezeu, Care este „plinirea

Legii și a Prorocilor” (Liturghia Sfântului Ioan Gură de Aur), prin care ni s’ a dat a stăpâni „graiurile vieții vecinice” (Io. 6:68; 17:8).

Întâlnirea cea îndeaproape cu Fiul Unul-născut al Tatălui nu este fără durere celor deveniți stricăcioși prin păcat; ea ne zguduie, precum s’ ar părea, până la cea mai de pe urmă pustiire, apoi însă tot ea ne renaște, de acum sloboziți de păcat, ne împărtășește universalismul Dumnezeiesc-omenesc al lui Hristos, ducând chipul lui Dumnezeu din noi până la desăvârșire.

Preotul care săvârșește Liturghia, precum și credincioșii care sânt de față, se învață a trăi în două planuri, după pilda lui Hristos Însuși: a petrece în duh în tărâmul Dumnezeiesc, și totodată a se face îndeaproape împreună-părtași în destinele tragice ale lumii. Uneori atenția preotului se va aținti cu precădere asupra măreței priveliști a lumii făcute, care și alcătuiește cuprinsul rugăciunii sale liturgice; alții însă i se îngăduie duhului să se înalțe către cele nesfârșite, către însușirea înțelesului harului revărsat asupra noastră, către Lumina ce precede de la Sfânta Treime. Neapărat este ca fiecare dintre noi să ne adâncim astfel în Liturghie, pentru ca vecinica ei realitate să ne însoțească în viața de zi cu zi; pentru ca rugăciunea preotească să devină firea noastră, pentru ca adevărat „să ne facem împărați și preoți lui Dumnezeu”, fără a mai ține seama din care „seminție, sau limbă, sau norod, sau neam” ne tragem (cf. Apoc. 5:9-10).

Liturghia în întregul ei cuprinde nu numai evenimentele biblice în legătură cu iconomia mântuirii omu-

lui, dar și îndeobște viața cosmică, și până și ceea ce era înainte de facerea lumii și ce așteptăm atunci când „Dumnezeu va fi totul întru toți” (1 Cor. 15:28); când „vreme nu va mai fi” (Apoc. 10:6). Anume spre această trecere de la vremelnica înșiruire ne pregătește Dumnezeiasca Liturghie. Plinătatea ei ne cuprinde pe de-a-ntregul, în așa măsură încât atunci când eram în pustie și slujeam singur, având doar un singur monah la strană, care venise la mine și care dădea răspunsurile la ectenii, citea Apostolul și făcea toate celelalte de trebuință, înlocuind norodul – nici eu, nici acel monah, nu am simțit vreodată nici cel mai mic neajuns: lumea întregă era acolo cu noi; lumea și Domnul; Domnul și vecinicia. Experiența pustiei m’a învățat a mă ruga cu rugăciunea preoțească și cu norodul, și fără prezența sa văzută.

Îmi îngădui să spun că în conștiința mea precum-pănește experiența contemporană, iar nu cea din vechime. Ea a început atunci când încă nici nu făcusem cunoștință cu scrierile Sfinților Părinți. Însuflată – așa cum cred – de același Duh ce purcede de la Dumnezeu, ea, experiența, în multe privințe coincisese cu scrierile Părinților nevoitori; dar în același timp se și deosebea de ei, în vârtutea însemnatelor schimbări în condițiile vieții lumii de astăzi. Presimțirile eshatologice sânt firești veacului nostru într’o măsură mai mare decât orișicând în trecut: „Pământul și cele din el lucruri vor arde de istov” (2 Pt. 3:10). Focul deja este gata, și dat în mâinile nebunilor. Pacea s’a ridicat de pe fața întregului Pământ. Latura pozitivă a acestor cumplite eve-

nimente constă în faptul că nu numai creștinii, dar și cei necredincioși sânt chemați cu stăruință să-și lărgească viziunea minții și să-și depășească strâmtele cadre ale instinctelor naționale sau culturale, și să cugete în dimensiunile întregii omeniri. Ne este însă dat să observăm adeseori chiar dimpotrivă: năzuința către independență a multor comunități, chiar puțin numeroase și nedeplin dezvoltate. Dar aceste mișcări potrivnice, diametral opuse adevăratelor nevoi, au fost totdeauna de față în istoria paradoxală a omenirii căzute.

Astăzi devine cu neputință preotului ce aduce jertfa fără de sânge, să rămână doar în limitele nevoilor locale, uitând de tot restul omenirii care se zbate în convulsiile chingilor de iad ale urii reciproce și a tot soiul de silnicii. Oricât ar fi de îngreuiată atmosfera modernității noastre de primejdia catastrofelor apocaliptice pentru viitor, rugăciunea creștinului nu trebuie să slăbească din pricina unei situații ce pare a fi fără ieșire, ci să crească în intensitatea ei: sântem aruncați în primele rânduri ale unei uriașe bătălii duhovnicești.

Înaltă este știința Duhului Evangheliei. Puterilor noastre firești – în starea căderii – ea le este de neajuns. Însă experiența de două mii de ani a Bisericii noastre în nevoița pocăinței a arătat că omului îi poate fi dată puterea duhovnicească de Sus, iar atunci va fi în stare a răbda împreună-pățimirea cea mai presus de fire. Trupul nostru de acum, cu aparatul său psihic, este neasemuit mai slab decât duhul nostru: „Duhul este osârdui-

tor, dară trupul neputincios” (Mt. 26:41). „Alcătuirea” noastră trupească poate urma mișcării duhului către Dumnezeu doar într’o anumită măsură, după care urmează momentul neputinței sale. Compătimirea ne omoară. Instinctul conservării ne închide ochii spre a nu vedea nenumăratele nefericiri sortite semenilor noștri. Însă cel ce a gustat din Duhul lui Hristos nu se poate lepăda de la a întâmpina acest noian al nefericirilor și de a se adăoga rugăciunii Domnului, Cel ce ne-a dat „pildă” (cf. Io. 13:15). Precum El S’a rugat pentru întreaga lume, așa și noi trebuie să trăim și să cugetăm (cf. Flp. 2:5). Aceasta mai cu seamă preotului îi este de neapărată trebuință când săvârșește Liturghia, dacă doreste să pătrundă mai deplin în atotvederea ei.

În esență, nu este alt Pahar Liturgic în afara celui unu, pe care l-a adus Însuși Domnul înaintea ieșirii Sale la jertfa cea răscumpărătoare. El Singur este cu adevărat Arhiereul. Prin bunăvoirea Sa, Liturghia fiind de ne-repetat, de-a lungul veacurilor ea se repetă. Prin această repetare a ceea ce este în esență o Taină vecinică, se face arătată actualitatea ei, neschimbată prezența ei în cadrul istoriei. Neîmpărțita Liturghie se îmbucătățește și neconținut se răspândește în toate colțurile lumii. Foișorul Sionului, în chip minunat se lărgeste, spre a se face îndestulător noilor și noilor neamuri ce „cred întru Dânsul” (cf. Io. 17:20). Prin sfânta împărtășanie Hristos Își adună pe cei dăruți Lui, în acea unime dată nouă drept sarcină de către Făcătorul nostru: zidiți „după chip și asemănare” – sântem chemați la unire după chipul Sfintei Treimi:

„Părinte Sfinte, păzește pre dânșii întru numele Tău, pre carii ai dat Mie, ca să fie una precum și Noi” (Io. 17:11).

Liturghia, în vecinica sa realitate, este Paștile Domnului, pururea cu noi fiind. Până la venirea lui Hristos, Paștile Evreiești constau în pomenirea evenimentului istoric – trecerea prim Marea Roșie a norodului lui Israil, spre a se izbăvi de robia Eghiptului, întâiul chip al tuturor celorlalte robii. Paștile Creștinești însă sânt izbăvirea din robia păcatului și a morții; trecerea de la stări particulare și limitate către ce este universal dumnezeiesc; înălțarea de la formele pământești ale ființării către cele cerești – și poruncit ne este a le săvârși întru pomenirea Sa (Lc. 22:19), întru Numele Său. El, adevăratul centru al întregii zidiri cosmice, este Cel asupra căruia se ațintește atenția noastră: „Toate printru Dânsul s’au făcut, și fără de El nimica s’a făcut din ce s’a făcut” (Io. 1:3). În aceasta constă schimbarea caracterului bucuriei biruitoare a Paștelui nostru. Întreaga Liturghie, în conținutul său esențial, este nimic altceva decât pomenirea Lui, iar nu amintirea vreunui fapt istoric. „Pomenire” înțeleasă ca o vie pătrundere în tărâmul Duhului lui Hristos, în dimensiunile Sale Dumnezeiești și pământești. El este tâlcul și Lumina Paștilor Creștinești.

Vecinica actualitate a Liturghiei o arată așijderea conținutul rugăciunii pe care toți credincioșii o rostesc înainte de a primi Sfintele Taine ale Trupului și Sângeului lui Hristos: „Cinei Tale celei de Taină, *astăzi*, Fi-

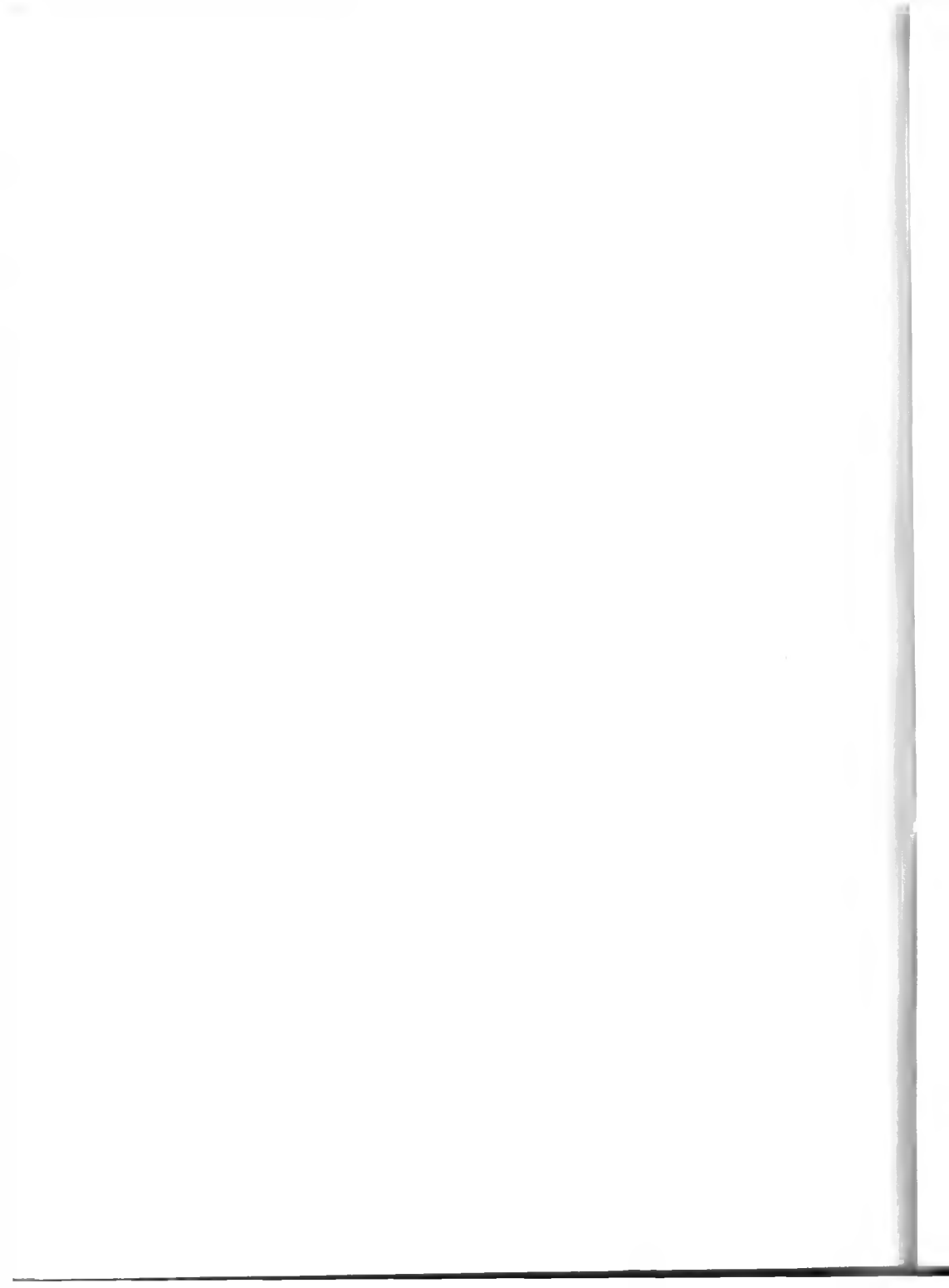
ule al lui Dumnezeu, părtaș mă primește.” Acest „astăzi” – *acum* – nu are nici trecut, nici viitor, ci numai prezentul. Și prin această rugăciune, din nou ne rugăm a fi primiți în sânurile Dumnezeirii celei mai înainte de veci ale Sfintei Treimi.

Sufletul preotului negreșit va ajunge adesea până la sfârșeală, la vederea a tot soiul de suferințe, pe de-o parte, și nedreptăți și silnicii pe de alta. Anume aceste urâciuni și aparentul nonsens al aproape tuturor faptelor oamenilor arată căderea lumii noastre. Trebuie ca printr'o stăruitoare nevointă să ne păzim neîmpuținata însuflare către rugăciunea Liturgică pentru întreaga omenire. Toate patimile și spurcăciunile păcatului, fie ele în noi înșine, fie în ceilalți din afara noastră, sânt tocmai cuprinsul zilnic al acestei rugăciuni universale. Datoria preotului este neconținută repetare în vreme a *actului Dumnezeiesc al răscumpărării lumii*, întru plinirea poruncii lui Hristos: „Aceasta faceți întru a Mea pomenire.” „Pomenire” vie și prezență văzută de-a lungul istoriei lumii a rugăciunii din Ghethsimani și a morții Domnului pe Crucea de pe Golgotha.

Liturghia, în vecinica sa realitate duhovnicească, este *jertfa pentru păcatele omenirii*. Iată pentru ce, înțâlnind massa atotzdrobitoare a păcatului, fie în noi înșine, fie în afara noastră, noi nu încetăm a petrece înlăuntrul actului liturgic. Cu o astfel de conștiință în privința preoției, toată viața noastră devine slujirea mântuirii lumii. Ea cuprinde esența darului lui Dumnezeu către noi: „preoția împărătească.”

A fi purtător harului „preoției împărătești” (cf. 1 Pt. 2:5 și 9) este cu puțință și fără a purta cinul preoției. Esența lăuntrică a acestei preoții constă în faptul de a se ruga pentru întreaga lume potrivit „pildei” (Io. 13:15) Însuși Domnului. Pentru noi oamenii, ultima măsură la care putem ajunge este a ne ruga pentru întreg Adamul ca însuși pentru sine. O astfel de rugăciune este semnul că în noi se rezidește acel „chip” întru care a fost zidit Omul (cf. Fac. 1:26). Suferințele lui Hristos și învierea Sa au câștigat omenirii acest har (cf. Lc. 24:46-49). Toți și fiecare dintre cei ce cred în Fiul lui Dumnezeu sânt chemați spre a primi acest dar de la Dătătorul darurilor: a fi „preoție împărătească.” Nu este preț acestei binecuvântări, însă ea se agonisește printr’o lungă și dureroasă nevoință.

GRAIUL LITURGIC

„Întru început era Cuvântul, și Cuvântul era către Dumnezeu, și *Dumnezeu era Cuvântul...* toate printru Dânsul s'au făcut” (Io. 1:1-3).

Graiul omenesc este menit să exprime realitățile mai multor planuri: planul vieții de zi cu zi – al nevoilor firești; mai este, apropiat acestuia, dar totuși osebit – cel al simțămintelor și patimilor sufletești primitive; apoi cel al graiului demagogiei politice; al graiului științific, filosofic, poetic; și, în sfârșit, mai înalt decât toate – planul și graiul Dumnezeieștii Descoperiri, al rugăciunii, al cuvântării de Dumnezeu și al celorlalte legături între Dumnezeu și oameni – al *Liturghiei*.

Cunoașterea abstractă a ființei are rădăcini metafizice; acesta este domeniul științei, al filosofiei, și mai întâi de toate al cunoașterii lui Dumnezeu. Cuvintele ce exprimă felurile de a cunoaște mai sus arătate, precum și Numele Dumnezeiești, purced din sfera minții, cea metafizică. Totodată le este propriu a stârni în minte sau în inimă diferite „reacții”, care în acest sens se pot numi „reflexe condiționate”, purtând un caracter nemijlocit, automat.

Fiecare grai are menirea de a purta pe cel ce ascultă sau pe cel ce citește în domeniul care aparține aceluia grai. Ținând seama de energia „condițional-reflexivă” a cuvintelor, sântem datori a da o deosebit de mare atenție graiului liturgic, care are chemarea de a

naște în mințile și în inimile celor ce se roagă simțământul unei alte lumi, al celei de sus. La aceasta ajungem întrebuintând nume și concepte ce țin exclusiv de planul dumnezeiesc; așijderea, un mic număr de forme specifice de expresie.

Grecii, prin filosofie, au ajuns la cele mai înalte măsuri ale dezvoltării duhului și, prin limbă, au izvodit cea mai desăvârșită cu putință formă a expresiei cuvântului omenesc. Această formă, prin Pronia lui Dumnezeu, Biserica lui Hristos a preluat-o și a folosit-o în rugăciunea sa timp de două milenii.

Liturghia, fiind mijlocul cel mai înalt prin care omul își aduce prinosul lui Dumnezeu, firește, trebuie să aibă ca formă de expresie cel mai desăvârșit grai cu putință. A întrebuinta un astfel de grai în Dumnezeieștile slujbe ajută pe credincioși a petrece în simțământul Celui Desăvârșit și contribuie la o mai deplină a lor părtășie cu El.

Graiul Dumnezeieștii Liturghii, care atâta vreme s'a folosit și s'a sfințit, încât se poate lua ca o caracteristică a slujirii Dreptslăvitoare, este cu neputință a se înlocui fără a pricinui o daună esențială¹⁴ înseși acestei slujiri.

Slavii au fost dăruiți de Pronie cu un grai binecuvântat, ce de veacuri s'a folosit în Dumnezeieștile sluj-

¹⁴ Pilduitor celor spuse ar putea fi experiența schimbării graiului liturgic în Biserica Anglicană. Astfel, introducerea limbajului celui mai simplu în cadrul slujbelor bisericii pomenite a stins într'o măsură trăirea rugăciunii, ducând la împuținarea considerabilă a numărului de credincioși.

be, în Sfintele Scripturi și în rugăciuni, și niciodată în nevoile lumești primitive, nici chiar în literatura bisericească. Sântem categoric convinși de neapărata trebuință de a întrebuința acest grai în Dumnezeieștile slujbe; nu este nici o nevoie de a-l înlocui cu limbajul de zi cu zi, ceea ce numaidecât va înjosi nivelul lor duhovnicesc, pricinuind astfel pagube nemăsurat de mari. Nu-și au locul argumentele că graiul vechi bisericesc ar fi, chipurile, neînțeleș multor contemporani, oameni în majoritate învățați, și chiar culți. Pentru unii ca aceștia, a stăpâni un număr redus de cuvinte neîntrebuințate în viața zilnică cere doar câteva ceasuri. Toți fără excepție cheltuiesc uriașe străduințe spre a-și însuși terminologii complexe ale diferitelor domenii de cunoaștere științifică sau tehnică, ale științelor politice, juridice și sociale, sau limbajul filosofic, cel poetic și altele asemenea lor. De ce atunci ar fi nevoie ca Biserica să-și piardă un grai de neapărată trebuință pentru a exprima cele mai înalte forme ale cuvântării de Dumnezeu sau ale experiențelor duhovnicești proprii ei?

Toți cei ce sincer doresc a deprinde cultura de veacuri a Duhului, ușor vor afla puțința de a-și însuși comoara neprețuită a limbii liturgice slavone, care în chip minunat corespunde marilor taine ale Dumnezeieștii slujiri. Puținele particularități ale acestui grai vor ușura străduința de a ne lepăda pentru o vreme de preocupări pătimășe: „Toată cea lumească grija, acum să lepădăm.”

Dacă pentru a săvârși Liturghia am întrebuința limbajul nostru zilnic, el ar stârni și în mințile celor de față reacțiile planului celui mai de jos – al ființării

noastre fizice. Cuvântul omenesc este chip al Cuvântului celui mai nainte de veci al Tatălui. „Cu Cuvântul Domnului cerurile s’au întărit.. Că El au zis, și s’au făcut; El au poruncit, și s’au zidit” (Ps. 32:6 și 9). Și cuvântul nostru poartă o putere făcătoare. „Cuvântul Dumnezeului nostru rămâne în veac” (Is. 40:8); și cuvântul nostru atinge vecinicia, dacă este rostit în căile voii Sale. Prin chemarea Numelor Dumnezeiești se săvârșesc Tainele Bisericii, până și prefacerea pâinii și vinului în Trupul și Sângele Domnului.

Cuvintele Liturghiei, și îndeobște ale rugăciunilor, nu sânt numai omenеști, ci și date de Sus. Graiul Bisericesc ține de tărâmul Ființării Dumnezeiești; el trebuie să exprime Descoperirea Duhului și viziunile minții născute de acea Descoperire. Prin „auzul graiului lui Dumnezeu” (cf. Rom. 10:17), se însuflă omul întru a crede, iar credința este cea care „biruiește lumea” (1 Io. 5:4; cf. 1 Thes. 2:13).

RUGĂCIUNEA DIN GHETHSIMANI

Rugăciunea cea din Ghethsimani a lui Hristos este, fără îndoială, cea mai înaltă dintre toate rugăciunile, după vrednicia sa lăuntrică și după puterea sa răscum-părătoare a lumii. În același timp este una dintre cele mai neprețuite descoperiri despre Dumnezeu și despre Om. Adusă lui Dumnezeu-Tatăl în Duhul Dumnezeieștii iubiri, ea, ca Lumină ce niciodată nu se împruținează, vecinic rămâne lucrătoare în ființarea lumii. Ca fapt istoric, ea nu a durat mult; însă ca act duhovnicesc al dragostei lui Dumnezeu ea a început mai înainte de întemeierea lumii (cf. 1 Pt. 1:20) și nu încetează până în ziua de azi. Prezența puterii ei o simțim în ceasurile rugăciunii pentru lumea întreagă și cu precădere în vremea săvârșirii Liturghiei. Sfințenia ei și măreția ei atrag inima celor ce au păzit în sine chipul Dumnezeului celui Viu.

În această rugăciune Domnul a cuprins tot ce s'a petrecut din clipa ivirii în viață a Întâiului Adam și până la ultimul om ce va din femeie să se nască. Astfel sântem învățați a gândi în Biserica noastră (cf. Io. 1:29; 1 Io. 2:2). Lipsiți fiind de experiența ființială a unei asemenea iubiri, sântem neputincioși a pătrunde energia sa nebiruită ce sfințește de-a lungul veacurilor pe tot omul care însetează a primi acest dar. „Cerul și Pământul vor trece”, însă lucrul săvârșit de Hristos (cf. Io.

17:4) „nu va trece” (cf. Mt. 24:35). Această rugăciune va intra ca și cuprins esențial al netăcutiei slavoslovii din ceruri. Ea nu încetează a încânta duhul nostru, a naște în noi dorirea de a răspunde cu aceeași deplină dragoste „până în sfârșit”, și în acest veac, și în cel ce va să vie.

Lumea întregă, în căderea sa, se judecă cu Dumnezeu, învinuindu-L pentru suferințele sale. Se judecă pătimăș în neputința ei, urmarea căderii de la dragostea Lui. O cunosc și prin mine însumi. Însă Iisus-Dumnezeul cel dintru început, în Ghethsimani și pe Golgotha a „îndreptățit” pe Dumnezeu-Făcătorul; iar „Omul Hristos Iisus” (1 Tim. 2:5), tot acolo „îndreptățește” înaintea judecății lui Dumnezeu-Tatăl, și Omul-omenirea.

Pentru oameni: Dacă Dumnezeu este așa cum L-a arătat Hristos, atunci I Se cuvine toată slava, cinstea și închinăciunea în toate veacurile. Pentru Dumnezeu-Tatăl: Dacă Omul este așa cum a fost Hristos, atunci Tatăl Îl primește ca deopotrivă cu El: Îi dă scaunul „de-a dreapta Sa în ceruri”, mai presus decât toată începătoria, și stăpânia, și domnia, și decât tot numele ce se numește nu numai în veacul acesta, ci și în cel ce va să fie (cf. Ef. 1:20-21).

Dragostea lui Hristos, biruitoare în vecinicie, în planul Pământului se supune celor mai grele încercări. Nimeni a suferit vreodinioară ca El. Adâncul chinului este în strânsă legătură cu măsura subțiririi fiecăruia. Între oameni este cu puțință diferența ce o vedem între

rinocer și vierme: lovește pe primul puternic cu pumnul, și el nici nu va simți lovitura; însă de-abia te atingi de viemișor, și el se și zvârcolește cu tot trupul de durere. Auzul subțire al unui muzicant se tulbură dureros la o disonanță imperceptibilă altora; ochiul pictorului observă diferența de ton acolo unde alții, oricât le-ai explica, rămân fără a deosebi nimic. Cel subțire duhovnicește, în apropierea cuiva, vede, cum ar fi, starea sa morală, atunci când foarte mulți nimic nu simt. Și dacă cu oamenii este astfel, atunci cine va putea înțelege pe Hristos, Făcătorul cosmosului? „Și au văzut Dumnezeu toate câte au făcut, și iată erau *bune foarte*” (Fac. 1:31). Cea ce a făcut Dumnezeiasca armonie a lumii nu putea să nu sufere adânc, întâlnind pretutindenea nesuferita sluzire a frumuseții întâi-zidite, de către faptele josnice și nelegiuite ale oamenilor. Toți știm că pe cât mai adânc iubim, pe atât mai dureros resimțim până și cea mai mică împotrivire. Ce dar resimțea El, dragostea cea mai nainte de veci, când cu atâta ură oamenii respingeau mărturia Sa pentru Tatăl? El, pe Care Biserica Îl numește Soarele Dreptății, S’a dat pe Sine judecării viclene care L-a osândit la moarte. El, Adevărul Ipostatic, a fost clevetit, fără de rușine batjocorit, bătut sălbatic și scuipat cu obraznicie. El, Cel fără de păcat (cf. Io. 8:46), a luat asupra-Și păcatele lumii, ca și cum El însuși ar fi fost pricina întregii tragedii. „Cel ce ne-au iubit până în sfârșit” (cf. Io. 13:1) a răbdat prigoana răutății de nestăvilite a celor ce Îl omorau, „părându-li-se că slujbă aduceau lui Dumnezeu” prin acestea (cf. Io. 16:2).

Pentru a ne apropia fie și puțin cugetul spre a înțelege ce s'a petrecut în acele zile, cele mai tragice din întreaga istorie a lumii, pentru a zări ființial, fie și „ca prin oglindă în ghicitură” (1 Cor. 13:12) calea străbătută de Hristos, noi toți trebuie neapărat să trecem printr'o mulțime de încercări. Când ne ajung tot felul de lovituri și de îngroziri, mintea noastră trebuie să se întoarcă spre a întrezări chinurile tuturor celor ce suferă pe Pământ, spre a-i adăogi, prin propriile noastre dureri, rugăciunii inimii noastre. Astfel ea se va lărgi spre a cuprinde pe toți frații și surorile zdrobiți de năpaste, asemenea unei maici care, în pornirea unei iubiri pline de întristare, își îmbrățișează copiii bolnavi. Fie ca rugăciunea noastră să devină strigătul întregului Pământ către Dumnezeu și Tatăl. Printr'o astfel de rugăciune, prin lucrarea Sfântului Duh, ne vom face părtași suferințelor răscumpărătoare ale Dumnezeieștii iubiri a Domnului. Nimeni dintre noi nu îi atinge nemărginirea; pentru noi însă mare lucru este faptul că și nouă, fie și numai în parte, dar cu o încredințare de netăgăduit, ni se descoperă viața Sa. „Închipuindu-ne (duhovnicește) cu moartea Lui”, ne învrednicim a cunoaște ființial pe Hristos (cf. Io. 17:3) și „puterea învierii Lui” (Flp. 3:10). „Că de vreme ce împreună odrășliți ne-am făcut cu asemănarea morții Lui (duhovnicește), ci și învierii Lui vom fi părtași” (Rom. 6:5). Prin loviturile ce ne ajung, firea noastră omorâtă de păcat renaște spre o rugăciune care să răsfrângă întrucâtva rugăciunea din Ghethsimani. Ajungând la vârsta coacerii, adesea ni se

dă a trăi în parte moartea și, în măsura acestei experiențe, devenim mai în stare a întrezări pe Hristos mergând în grădina Ghethsimani, și mai departe, pe Golgotha. Nu durerile Sale trupești, răstignit fiind pe cruce și biciuit, ocupă primul loc, însă ele fac ca suferința Sa să fie totală, în toate planurile. Chiar și noi știm că sufletul, în cadrul lui, primește răni mai cumplite decât trupul. Iar dacă aceasta, în viața pământească a sufletului, atunci ce vom spune de sufletul-duhul care și-a primit vecinicia? Cu cât mai mare dragostea, cu atât mai mari suferințele sufletului; cu cât mai adâncă dragostea, cu atât mai nemărginită durerea ei (vezi Sf. Siluan). Iar cine dintre oameni va îndrăzni a spune că dragostea lui depășește dragostea lui Hristos? Aci avem în vedere acel tărâm al Ființei care nu se câștigă altfel decât în vârtutea dragostei duhovnicești, care omului i-a fost dat de Sus a o cunoaște.

A zugrăvi tabloul suferințelor lui Iisus Nazarineanul este cu neputință. Întreaga Sa viață cu noi a fost nimic altceva decât o neîntreruptă sfașiere. Golgotha este doar actul final, în care toate s'au adunat ca în punctul culminant: durerea trupească; scârba sufletească în urma respingerii de către oameni a bunei vestiri despre dragostea Tatălui; moartea de ocară, ca a unui nelegiuit; râsul cel de-rău-bucurător al celor ce se răzbunau pentru a fi primit de la El vădirea nedreptăților lor... Toți L-au osândit: Statul Roman, cu dreptul său clasic; Biserica Vechiului Legământ, întemeiată pe Descoperirea Sinaitică; poporul căruia îi făcuse atâta bine, și el striga: „Răs-

tignește-L.” Pe deasupra, părăsirea de către ucenici, vânzarea lui Iuda, lepădarea lui Petru, părăsirea de către Dumnezeu: „Dumnezeul Meu, Dumnezeul Meu, căci M’ ai părăsit?”; pogorârea în iad care Îl aștepta, pogorâre către cei ce umplu acest loc întunecat. Iadul lui Hristos, bineînțeles, nu putea fi iadul urii, ci a fost iadul cel mai dureros, al dragostei. Și încă multe pe care mintea noastră nu le poate atinge, necunoscând dragostea ce se cuvine nici către Dumnezeu, nici către aproapele.

Nu pentru al Său păcat S’ a rugat Domnul până la sudoarea însângerată, ci pentru pierzania noastră. Aceasta se vede din cuvintele Sale către femeile ce plângeau pentru Dânsul: „Nu plângeți pre Mine; ci pre voi plângeți și pre fiii voștri” (Lc. 23:28). Însă și El Însuși trebuia, ca om, să-și treacă nevoița deplinei deșertări, precum o săvârșise deja în cer, ca Dumnezeu, în legătură cu Tatăl. Pentru acest „Pahar” S’ a rugat El ca om. Printr’Însul ni s’ a dat descoperirea caracterului Dumnezeului Iubirii. Desăvârșirea constă în faptul că această dragoste este smerită, cu alte cuvinte, ea se dă deplin, fără „rămășiță” pentru sine. Tatăl, în nașterea Fiului, Se deșartă pe Sine în întregime. Însă și Fiul întoarce totul Tatălui. Anume acest act al deșertării în întregime este ce a săvârșit Domnul în întruparea Sa, în Ghethsimani și pe Golgotha. Anume o astfel de dragoste ne-a poruncit Hristos: „Cel ce vine dupre Mine, și nu își urăște tatăl, și muma, și muierea, și copiii, și pre frați și pre surori, încă și sufletul său, nu poate ucenic al Meu să fie” (Lc. 14:26); acela „nu este Mie vrednic” (Mt. 10:38). Așadar, numai cel ce într’o mișcare a de-

plinei sale dragoste, asemenea mucenicilor, își pierde sufletul în această lume pentru Hristos, „întră în însuși cerul, să se arate Feței lui Dumnezeu” pentru „viața cea nepieritoare” (cf. Evr. 9:24; 7:16).

Tâlcul jertfei lui Avraam constă în faptul că el, în anii bătrâneții, într'atât se legase de „fiul făgăduinței”, de Isaacul său, încât dragostea sa pentru Dumnezeu își pierdea deplinătatea. Pentru ca dragostea de Dumnezeu să se facă din nou „piatra cea din unghi” a vieții sale, Avraam a fost nevoit să aducă jertfă: să-și junghie fiul cel iubit. Când lăuntric acest act se săvârșise, atunci moartea lui Isaac rămăsese de prisos: el putea rămâne cu tatăl său.

Asemenea și în viața creștinului: când o patimă sau alta îl rupe de Hristos, el se hotărăște la multe jertfe. Iar dacă actul lăuntric și-a atins „săvârșitul”, atunci patimile se îndepărtează iar „junghierea” devine de prisos.

Nu astfel stau lucrurile cu Hristos. Domnul, lăuntric, Își săvârșise jertfa în Ghethsimani, însă El era nevoit, pentru „lucrul” (Io. 17:4) pe care trebuia să-l săvârșească, să sufere „până în sfârșit” și în cele din afară, altminteri nimenea ar fi înțeles *taina răscumpărării*. De abia pe Golgotha, de acum murind, Hristos a strigat: „*Săvârșitu-s'a*”, iar nu în grădina Ghethsimani.

Omenirea, în persoana întâiului Adam, a suferit o cumplită înstrăinare, ce a zăcut la temeiul tuturor celor ce aveau să urmeze. Căderea Strămoșului a fost o catastrofă de dimensiuni cosmice. Neapărat trebuie să ținem seama de aceasta, pentru a înțelege înaintarea organică (spre a nu zice logică) a evenimentelor ce se ex-

primă în forme politice, dar care sânt de sorginte duhovnicească: „Cu moarte veți muri” (Fac. 2:17), de focul care și este gata să ne mistuie. La durerile lui Adam, generațiile ce au urmat au adăogit multe altele, astfel încât *întreg trupul omenirii*, „de la picioare până la cap, nu este în el întregime” (Is. 1:6). Până și scheletul, peste tot este zdrobit. A te atinge de un astfel de organism înseamnă a pricinui răni de nesuportat. Când însă aceasta se întâmplă cu bolile trupești, atunci oamenii se lasă cu încredere în mâinile doctorilor, așteptând cu răbdare ajutorul. Contrariul se observă în planul duhovnicesc: toată încercarea de a repune oasele la locul lor, de a spăla ranele, ceea ce numaidecât se va însoți de dureri, se întâmpină cu vrăjmășie, ca și cum doctorul ar fi pricinuitorul durerilor.

Tot așa se întâmplă cu Hristos: El, Unul adevăratul *tămăduitor*, prin arătarea Sa a scârbit pe toți, arătând întregii omeniri boala ei de moarte. Pentru fiii oamenilor cei căzuți nu este nimic și nimeni mai cumplit decât Hristos-Adevărul. Lumea întreagă se teme de El. Atâția și atâția, cu o ură de neexplicat varsă asupra Lui, și numai asupra Lui, toate hulele. Și totuși, cei ce cu adevărat Îl primesc ca Adevărul Cel Dintâi, în vârtutea fireștii atrageri a omului către Adevăr, aceia nu se pot lepăda de a-I urma. Iar aceasta înseamnă a fi purtător al iubirii Sale și, ca atare, neapărat a fi răstignit în multe și felurite chipuri.

Neprețuită pentru noi este descoperirea, fie și în parte, a adâncului vieții lui Hristos. Printr’o îndelungată nevoință, treptat pătrundem în înțelesul cel vecinic și

caracterul aparte al suferințelor Sale. Ajungem să înțelegem că nu numai *calitativ*, ci și prin intensitatea lor ele depășesc tot ce cunoaște lumea. Nicăieri și în nimic nu ajungem la măsura lui Hristos. Singur Lui – și aceasta în toate planurile – I se cuvine întâietatea netrecătoare. Cu toate acestea, a năzui către o cât mai deplină cunoaștere a Lui, noi toți credincioșii sântem datori. În măsura cunoașterii răscumpărătoarelor Sale suferințe, odihnește peste noi vecinica Sa slavă: „Slava carea ai dat Mie, am dat lor” (Io. 17:22). Printr’Însul devenim fii ai Tatălui Celui Fără-de-început. Acuma știm că „nimenea vine la Tatăl, fără numai printr’Însul” (cf. Io. 14:6). Aceste cuvinte ale lui Hristos le primim în sensul lor absolut. Și, de bunăseamă, dacă în însăși Dumnezeu nu ar exista dintru început principiul Părințeniei și al Fioșeniei, atunci nici o nevoință omească nu ar putea ajunge la a schimba esențial până și Însăși Ființa cea Dintâi.

Hristos este minunea care depășește tot cugetul. El este descoperirea atotdesăvârșită a Dumnezeului Dragostei Tri-ipostactice; tot El ne-a arătat și Omul în nemărginitele sale putințe. Într’o clipă, cunoscută lui Dumnezeu singur, noi vom fi aduși la hotarul dintre vreme și vecinicie. Pe acest prag duhovnicesc vom fi nevoiți să ne definim în chip final, pentru vecinicia ce ne stă înaintea, să fim sau cu Hristos, în asemănarea Lui, sau despărțiți de El. După această alegere a unei hotărâri libere, și asemănarea și despărțenia își vor lua caracterul cel în afara vremii. Pregătindu-ne pentru acel

eveniment nesfârșit de important pentru fiecare dintre noi, în viața noastră zilnică nu o dată ne vom clătina: Să împlinim porunca?... Sau să urmăm patimilor noastre? Treptat, în această nevoie a întregii noastre vieți, ni se va descoperi taina lui Hristos, dacă din dragoste pentru El vom face din cuvântul Său singura lege a întregii noastre ființări. Va veni acea vreme când viziunea sfințeniei smeritului Dumnezeu-Hristos va mistui ca un foc întreaga noastră ființă, prefăcându-o întreagă într'un avânt al iubirii. Plini de scârbă față de noi înșine pentru răul ce se cuibărește în noi, vom dori a ne asemăna Lui în smerenie, iar această dorire va fi asemenea cu o sete de moarte. În însuși acest zbucium pentru sfințenie se va afla deja începutul ei. Dragostea crescândă pentru Domnul, în chip firesc ne va înrudi cu El în mișcările adânci ale inimii și în întrezăririle minții. O priveliște ce depășește închipuirile noastre se va deschide înaintea noastră. O mare tristețe pentru suferințele oamenilor, ca un spasm dureros, va strânge inima noastră. Uita-vom trupul, și numai duhul, în măsura pe care o va putea atinge, va pătrunde în rugăciunea din Ghethsimani a lui Hristos. Pe o astfel de cale se naște în noi cunoașterea Domnului Iisus (Io. 17:3), care este în sine însăși viața vecinică. Pentru a dobândi această cunoaștere Apostolul Pavel, toate câte „erau lui dobânzi” (dreptatea legii), „le-a socotit... pagubă... de toate s'a păgubit... ca pre Hristos să dobândească... și puterea învierii Lui, și împărțășirea patimilor Lui, închipuindu-se cu moartea Lui, ca doară cândva ar ajunge la

învierea morților.” Grăia astfel Pavel, nu pentru că „a și luat-o, ...ci cele dinapoi uitând, la cele dinainte se întindea... la răsplătirea chemării celei de Sus a lui Dumnezeu în Hristos Iisus” (cf. Flp. 3:7-14).

Marele Pavel a zis că „nu a luat-o”; îndrăzni-vom noi să pretindem a fi ajuns la aceeași măsură cu Hristos? Ci o oarecare paralelă trebuie totuși să existe. Măcar o palidă asemănare cu Domnul este de neapărată trebuință pentru a purta cu înțelegere numele de creștin. Și iarăși: Pavel căuta către răsplată... și chema pe Corintheni să urmeze lui (1 Cor. 4:16), precum și el urma lui Hristos. Ceea ce și noi facem acum, pentru a ne face împreună-moștenitori cu Iisus în slavă neveștejită (cf. Rom. 8:17).

Mă zbat neputincios a vorbi despre Știința mai mare decât toate cele cunoscute Pământului și Cerului. Ea nu în câțiva ani de studiu academic se va însuși, ci prin întreaga noastră ființare. Adevărata cunoaștere, nu una abstractă, se agonisește printr’o împreună-părtășie în ființă; printr’o înflăcărată pocăință și petrecere în duhul poruncilor ni se va da acea înfricoșată binecuvântare.

Când o oarecare umbră de asemănare cu rugăciunea din Ghethsimani umbrează omul, atunci el rupe cătușele individualității egoiste și pășește într’un nou chip al ființării: cea personală ipostatică, după chipul Ipostasului Celui Unuia-născut Fiul. A primi dragostea plină de suferință a lui Hristos este darul neprețuit al Duhului

Sfânt, care ne apropie duhovnicește spre a simți moartea Sa pe Cruce, și totodată puterea învierii. Împreunați cu El în asemănarea morții, printr'o adâncă rugăciune pentru lume, printr'o chinuitoare sete a mântuirii oamenilor, noi vom mai-nainte-răpi asemănarea învierii (cf. Rom. 6:5; 8:11). Povățuiți de puterea ce se pogoară de Sus, cei ce pătrund într'acest nou chip al Ființării ajung la „sfârșitul veacurilor”, și în chip simțit se ating de Dumnezeiasca Vecinicie.

Ipostasul-Persoana este cel dintâi principiu și cea de pe urmă, cea atotcuprinzătoare dimensiune în Ființarea Dumnezeiască; tot așa și în ființarea omului, făcută după chipul lui Dumnezeu. În afara acestui principiu ipostatic nimic nu ființează, nici poate ființa. „Toate printru Dânsul s'au făcut, și fără de El nimica s'a făcut din ce s'a făcut. Întru Dânsul viață era” (Io. 1:3-4). „*Viu sânt Eu, zice Domnul*” (Is. 49:18). Eu sânt... *Începutul și Sfârșitul, Cel dintâi și Cel de pre urmă*” (Apoc. 22:13). „*Eu Sânt*” (Io. 8:58).

De nedescris sânt darurile lui Dumnezeu: ele fac ca omul să devină purtător al plinătății ființării Dumnezeiești și omenești, prin unirea cu Hristos în rugăciunea ce îl asemănă Lui. Rară cinste este cea care împreunează și stările de suferință limită ale dragostei, și biruința acesteia. Ridicându-se de la o astfel de rugăciune, omul, printr'o durere de viață făcătoare, încet pătrunde în simțământul învierii lucrătoare a sufletului său. El limpede vede „că Hristos cel ce au înviat din morți nu mai moare, că moartea pre Dânsul nu mai stă-

pânește” (Rom. 6:9). Biruința Sa în vecinicie este neîn-
doielnică. Și duhul se roagă lăuntric:

Domnul meu și Dumnezeuul meu... Acum, Doamne
Iisuse Hristoase, dupre darul neurmăritei Tale puteri
și al bunăvoirii Tale către noi, și eu, săracul și lip-
situl, trec de la moarte la viață...

Acum – eu sânt.

RUGĂCIUNEA ÎN CARE SE DESCOPERĂ DUMNEZEU-ADEVĂRUL

Tot omul, oricine ar fi el, oriunde ar viețui, orice poziție ar ocupa, învățat sau neînvățat, bogat sau sărac, cunoscut sau de nimenea știut, fie în tinerețe, fie în vârsta coacerii sau în bătrânețe, în zile de bucurie sau în durere, „dintru adâncuri” și cu putere, sau de abia atingându-se, dar va cugeta asupra înțelesului vieții și își va pune întrebarea: *Ce este adevărul?* (Io. 18:38).

Nouăsprezece veacuri au trecut de când Pilat, nepăsător, l-a aruncat lui Hristos această întrebare. Cuprinsul și duhul întrebării, în cadrul aceleiași formulări, se pot deosebi radical. În cazul lui Pilat se trăda scepticismul filosofului mediocru, al Romanului: dacă și-a pus întrebarea, a și ieșit către Iudei, fără a mai aștepta răspuns de la Hristos – era convins că un răspuns satisfăcător nici nu există. Presupun că, până și în zilele noastre, covârșitoarea majoritate a oamenilor stă nu mai presus de nivelul de gândire al lui Pilat, zidindu-și existența pământească nu pe stânca credinței, ci pe negarea putinței ființării de după moarte.

Ce este Adevărul? Există el, oare, îndeobște? Încă înainte de a-l cunoaște, înlăuntrul nostru este de față răspunsul pozitiv, ca o conștiință că, fără el, însăși Ființa ar fi cu neputință. Adevărul nu se poate dovedi pe calea unei demonstrații logice ce porcede de jos în sus, însă ființarea Lui ne este neîndoielnică, fiindu-ne dată

ca o cunoaștere nemijlocită: ea premerge oricărui gând; în afara acestei conștiințe nici nu ar fi cu puțință gândirea, al cărei țel, totdeauna, este tocmai acela de a afla hotărârea adevărată.

La ce nivel se pune această întrebare? Aci ne întâlnim cu o mulțime nenumărată de osebiri. Lăsând deoparte toate celelalte, să ne plecăm asupra nivelului care corespunde cu gândul nostru pentru Om. Omul, după firea sa, nu se poate opri la mijloc: el trebuie să meargă până la capăt – caută către Adevărul cel Dintâi, care zace la temelul a tot ce ființează.

Ce reprezintă Adevărul Cel Dintâi și Cel de pe Urmă, Cel vecinic neschimbat, atotcuprinzător? Iată singura întrebare esențială (cf. Lc. 10:42). În măsura în care, în ființarea noastră pământească, suferim nereușite, năruiri, învingeri, pierderea celor iubiți nouă, purtați de moarte într'un oarecare „nimic” necunoscut; după ce vom trăi experiența căderii multor idoli pământești: al științei, al filosofiei, al artei, al umanismului, al politicii – începe lăuntric a crește o așteptare de nepus în cuvânt, a ceea ce *rămâne* neschimbat.

Încredințându-mă de neîndestularea tuturor străduințelor omenești pentru a ajunge la acest vecinic Adevăr atât de căutat, astfel încât a mă contopi cu El, a-L avea ca moștenirea mea personală, m'am hotărât să caut către rugăciune, la început nu una creștină, ci de tipul meditațiilor extrem-orientale. A trecut nu puțină vreme – în jurul a șapte-opt ani – până când, cu multă limpezime să văd că eram pe o cale mincinoasă: în duh mi s'a ivit Cel ce a zis: „Eu sânt Adevărul” (Io. 14:6).

O, acea prealuminată clipă care m'a scos din iadul întunerecului morții: din toată ființa-mi am simțit că pășisem pe calea adevărată. Dar oricât ar fi ea de minunată, este în același timp plină de multe dureri, până să ajungem noi la Cel căutat (Io. 16:33).

Când focul credinței în El mi-a străpuns inima asemenea unei săbii ascuțite, atunci m'am umplut de o însuflare plină de bucuria de a via. Încă nu ajunseseam la Adevărul cel Viu, dar însăși acea însuflare se preschimba în simțirea Lui, devenea prezența Lui înlăuntrul meu (cf. Evr. 11:1). Am încercat să-mi potrivesc viziunea lăuntrică a minții spre a focaliza cât mai limpede, spre a surprinde trăsăturile Sfântului Adevăr ce mi se arătase, însă curând m'am dumirit că era nebunie din partea mea: cu cât mai mult cercetam, cu atât mai nemărginit apărea El – Adevărul.

Eu nu gândesc să scriu despre vreun oarecare Adevăr, lumii necunoscut, care mi s'a descoperit mie. Scriu despre felul cum mi s'a dat să-mi trăiesc pocăința. Duhul nostru și flămânzește, și însetoșează de a cunoaște Adevărul, adică acea Ființă-Dintru-Început care de nimeni și de nimic nu este determinată: Ființa-de-Sine absolută, despre care vorbeau prorocii Vechiului Legământ, despre care au purtat mărturie Apostolii Noului Legământ (Ieș. 3:14; Is. 44:6; Io. 1:1-4; Apoc. 22:13).

Noi nu ni-L închipuim, dar nici nu ni-L putem închipui purcezând de la noi înșine. Noi nu facem pe Dumnezeu „după chipul și asemănarea noastră.” În rugăciune cucernică așteptăm ca El să auză strigarea noastră și să ne dea un „semn” despre El. În durerea

noastră, noi ne deschidem spre a primi răspunsul-descoperirea ce de la El purcede. Voim să-l „cunoaștem” pe Pricinuitorul ființei noastre „precum este.” El S’a arătat părinților noștri și strămoșilor, iar noi cu sfințenie păzim ca pe un odor cele primite din mărturia lor. Încrezându-ne în ei, noi credem în ceea ce ne-au împărtășit, dar totodată, asemenea lui Moisi, noi și strigăm către El: „Dă-mi să Te cunosc precum ești, în vecinicia Ta.” Căci alta este „crediința din auz” (Rom. 10:17), și cu totul altceva – „a Te cunoaște.”

De abia ne hotărâm a ne lăsa în „mâinile Dumnezeului Celui Viu”, că mâinile acelea ne aruncă în astfel de întinderi despre care nici nu bănuiam. Ne cuprinde o groază înaintea hăurilor ce se deschid înaintea noastră. Dumnezeu ni se pare „aspru.” Și totuși, prin „durerile” pricinuite nouă, printr’un proces de neînțeles, înlăuntrul nostru se deschide puțința de a vedea pe Cel mai presus de chip – „precum este”... fie și încă „în parte” (cf. 1 Cor. 13:12).

El este Lumină și Adevăr. Iar când această Lumină Adevărată (cf. Io. 1:9) ne cuprinde, atunci trăim Dragostea și Înțelepciunea Sa. Ne aflăm într’o bucurie, și peste noi se pogoară o adâncă cunoaștere, nu ca și gând, ci ca o *stare* a duhului nostru.

El Este. Nu are nici început, nici sfârșit. El Însuși este și Începutul – Principiul a tot ce ființează – și sfârșitul fără de sfârșit al tuturor așteptărilor noastre. În inimile noastre, noi „înțelegem” că El vrea să ne vadă desăvârșiți, nu mai puțin decât El Însuși (cf. Mt. 5:48).

Istoviți de tirania patimilor josnice, în chip firesc ne rugăm Domnului Cel Bun, ca Duhul Său să odihnească peste noi: Duhul înțelegerii căilor mântuirii Lui. Și, întăriți de acest Duh, vedem că în tragice încercări ne slobozim de urmările căderii; că în suferințele noastre ni se lărgeste ființa și ne deschidem altor lumi mărețe. Biruim închiderea-egoismul „individuumului” de fiară; ieșim din starea noastră semianimală – a nu cunoaște pe Făcătorul nostru. Ajungând să înțeleg că mie, celui făcut din nimic, îmi este de neapărată trebuință a trece prin dureri de foc pentru a cunoaște mai adânc pe „Bărbatul durerilor” (Is. 53:1-12), primesc cu recunoșcătoare dragoste această sfântă durere. Ea este plină de tâlc; ea mă povățuiește întru tainele ființei, nu numai cea făcută, ci și Cea Nefăcută. Mulțămită ei, durerii, mă fac împreună-pătimitor: prin ea, în duh, văd pe toți ceilalți, cei ce suferă; înlăuntrul meu se pogoară dragostea lui Dumnezeu, la început ca și compătimire pentru întreaga făptură, iar în veacul ce va să fie – ca ferircire de a vedea pe cei mântuiți în Slava Nesticăcioasă.

O mică abatere. Cele mai sus pomenite nicicum nu înseamnă că noi cultivăm un „dolorism” de natură psihologică. Nu, în nici un caz. Însă celui ce a trecut prin suferințele metafizice ale duhului îi va fi limpede că acea „durere” este calitativ altceva: este o „etapă” absolut de neocolit în creșterea noastră de la dimensiunile pământești până la cele cosmice, ba mai mult: vecinice. Oare nu numai despre aceasta este Bunavestire a lui Hristos, Evanghelia?

Când omul începe a înțelege locul Crucii în ființarea noastră după Dumnezeu – altfel își „întâmpină” el crucea (cf. Lc. 14:27). Aceasta se va înțelege ca o chemare de Sus, de la Tatăl Ceresc (cf. Io. 6:44; 18:11). În cruce precum și în paharul Domnului se împletește ființa mea zidită cu Cea Dumnezeiască, nezidită. Pentru a întări cele spuse, noi sărutăm crucea cu care preotul binecuvintează credincioșii în biserică.

Noi nu negăm realitatea trecătoare; creștinilor le este propriu să petreacă în același timp în două planuri: cel vremelnic și cel vecinic. Până și însăși vremea o trăim ca pe un minunat proces prin care Dumnezeu face dintru nimic dumnezei asemenea Lui. Când făptura își va atinge desăvârșirea-săvârșitul, atunci vom auzi jurământul Îngerului, jurându-se „pre Cel ce este Viu în vecii vecilor... că vreme nu va mai fi” (cf. Apoc. 10:5-6).

Domnul a zis despre Sine: „Eu Sânt Adevărul” (cf. Io. 14:6). Tot El a chemat ca Martori pe Tatăl Său și pe Duhul Sfânt. Nu fără o străduință vreme de mai mulți de ani de rugăciune de pocăință va veni înțelegerea acestei laturi a Dumnezeieștii Ființe. Cu cât mai mult urmăm Domnului, prin paza poruncilor Sale, cu atât mai mult se va lărgi și adânci persoana noastră. Astfel, când noi înșine ne vom apropia de înfăptuirea principiului Persoanei în noi, în care cu precădere se arată chipul lui Dumnezeu, atunci din propria experiență vom vedea că persoana noastră, pentru a se înfăptui,

are nevoie de întâlnirea cu o altă persoană, ba chiar cu mai multe. Într'o adevărată „întâlnire” se va răsfrânge în noi nu numai asemănarea principiului Persoanei în Dumnezeire, dar și chipul vieții înlăuntrul Treimii: ni se dă a iubi pe cei de-o-ffiere cu noi, în rugăciunea pentru întreaga lume – a trăi întreaga omenire ca pe Un Singur Om. Prin această experiență primim o nouă cunoaștere, una ființială: Persoana, prin esența sa, prin structura și caracterul său, nu trăiește singură și însingurată, ci neapărat în dragoste cu cealaltă, cu ceilalți asemenea ei. În actul dragostei, persoana poartă în sine răspunderea față de cealaltă persoană, și astfel poartă mărturie pentru ea.

Nu numai în Dumnezeire, în Sfânta Treime, Tatăl, Fiul și Sfântul Duh poartă mărturie Unul pentru Altul, ci tot Ei poartă mărturie nouă, oamenilor, Unul pentru Altul. Mai mult: Apostolilor le-a încredințat sarcina de a purta mărturie pentru El: „Când va veni Mângâietorul... Duhul adevărului Carele de la Tatăl porcede, Acela va purta mărturie pentru Mine. Încă și voi mărturisiți, că dintru început cu Mine sânteți” (Io. 15:26-27).

Astfel sânt legăturile între oameni, și între Dumnezeu și oameni: mărturie, deoarece viața adevărată în dragoste, vecinic se mișcă în toate direcțiile (cf. Io. 1:7-8, 15, 32, 34; 5:31-39; 8:13 și 18; 12:28; 15:26-27; 17:1; Fap. 1:8; 10:39-43).

Suspînând, sufletu-mi trăgea către Adevărul cel Viu. Și „suspînul meu de la El nu s'a ascuns” (Ps. 37:9). „Chemat-am numele Lui din groapa cea prea adâncă, și glasul meu au auzit” (cf. Plângerile lui Iere-

mia 3:55-56): dragostea Lui mi-a atins inima. Preafrumoasa lume a rugăciunii creștine mi-a apărut ca una de nedescris. Prin ea mi-a fost dată împărtășirea cu Dumnezeu Cel Adevărat și Viu. Vorbesc de rugăciunea pocăinței mele. Ea lua felurite forme. Uneori ființa-mi, adunându-se înlăuntru, se strângea ca într'un centru neamăsurat de mic. Alteori se întâmpla, cum ar fi, contrariul: duhul îmi era dus într'un oarecare tărâm al minții ce nu cunoaște hotare iar plânsul pocăinței mele în chip străin se contopea întru una cu hăul cel fără de fund ce-l contempłam. Se întâmpla de asemenea că, în rugăciune, cuprindeam, așa cum simțeam, întreaga lume. Domnul mi-a dat clipe de rugăciune față către Față, și vecinicia, lin dar puternic, pătrundea în inima mea; iar minții i se împărtășea fericirea de a se topi în flacăra dragostei ce precedea din inimă. Această topire a întregii mele ființe, a minții, a inimii și a trupului întru una, îmi dădea simțământul întregimii ființei mele, atât de deosebită de obișnuita dezbinare între duhul, sufletul și trupul nostru.

Acum port mărturie pentru Adevărul pe care l-au știut părinții și strămoșii noștri. Port mărturie despre cum a binevoit El a mi se arăta ca răspuns îndelungului plâns al pocăinței ce mă mistuia. Am trăit acest Adevăr ca fiind fără tăgadă cel din veci, și în măsura credinței mele vorbesc și scriu. Scria despre el și Pavel: „Având același duh al credinței, precum este scris: Crezut-am, pentru aceea am grăit, și noi credem, pentru aceea și grăim...” (2 Cor. 4:13).

Știu că nu este absolută cunoașterea mea, dar aceasta nu înseamnă că există vreun oarecare alt adevăr. Eu cred că de mine s'a atins Adevărul cel fără de început; dar știu, de asemenea, că nu am înfăptuit în actul vieții mele ceea ce am cunoscut în experiența rugăciunii... Dar unde este criteriul care să ne întărească în a ne încrede în experiențele date nouă de Dumnezeu-Adevărul?

De neînstrăinat ne este năzuința către Cel Ce Este mai înainte de toți vecii; Cel ce pătrunde tot ce ființează, și cu a Sa stăpânire păstrează în existență. Greu ne este nouă, celor de nimic, a crede că Acest nemărginit Stăpân nu ne trece cu vederea (cf. Mt. 18:10). Oricât de ciudat ar părea, însă dacă noi ne întoarcem către El într'o adevărată rugăciune, adică una a pocăinței, atunci El va alerga întru întâmpinarea noastră (cf. Lc. 15:20), și cu dragoste ne va cuprinde în Sine. Acest *eveniment* nu poate fi rodul închipuirii, pentru că el depășește puțința de a ne închipui așa ceva (cf. 1 Cor. 2:9).

Mă întemeiez pe Descoperirea că Omul este zidit „după chipul lui Dumnezeu și după asemănare” (Fac. 1:26). De aci urmează că omul este înzestrat cu potențialul de a ajunge la asemănarea cu Făcătorul său; că în însăși firea omului este sădită ideea Ființei Absolute, astfel încât atunci când Dumnezeu Atotțiitorul intră în legătură cu duhul omului, acesta îl poate „recunoaște”, căci îi este înrudit. Purtat în tărâmul minții lui Dumnezeu Făcătorul, duhul făcut al omului începe a vedea pe Dumnezeu „precum este” în Sine Însuși (cf. 1 Io. 3:2).

Am ocolit să spun: mintea noastră – spre a nu da naștere neînțelegerii de a confunda „mintea” cu „rațiunea.”

Întâia noastră mișcare este către Cel ce este „în început.” Ținta noastră: a-L primi drept Adevărul de te-mei, fie că acest Adevăr ontologic coincide cu felul cum ni-L reprezentăm, fie că nu. Și mare ne este bucuria când datul Descoperirii (cf. 1 Io. 1:5; 4:13 și 16) întărește viziunea ce ni s'a trimis, și anume, că sântem zidiți „după chipul” lui Dumnezeu: El ni se arată ca Dumnezeu al iubirii, și noi Îl trăim înlăuntrul nostru ca o absolută armonie, și începem a ne închina Tatălui în Duh și în adevăr (Io. 4:23-24).

„De vom zice că păcat nu avem, pre noi înșine înșelăm, și adevărul nu este întru noi” (1 Io. 1:8). De unde: Numai rugăciunea de pocăință corespunde adevărului despre noi. Acest moment nu încetez a-l sublinia: că stând înaintea Tatălui Ceresc, în conștiința păcătoșeniei noastre, intrăm în planul Adevărului lui Dumnezeu. Cu cât mai adânc ne trăim propriul păcat, ca fiind moartea care ne răpune, cu atât mai deplin ne dăm lui Dumnezeu în rugăciune, și cu puterea Sa de viață făcătoare ne smulgem din chingile vremii și întinderii. Să mă ierte Domnul și să nu mă osândească aspru frații mei: așa s'a petrecut cu mine. Și deci, citind cărțile Apostolului Pavel, eu – nu o ascund – presupun cu convingere că și lui „vedeniile și descoperirile Domnului” (2 Cor. 12:1-6) i-au fost date în pocăința înaintea lui Hristos „cu strigare tare și cu lacrimi”: atunci a fost el „ascultat pentru buna sa cucernicie” (cf. Evr. 5:7).

Într’o astfel de rugăciune, mintea-duhul nostru se cuprinde în Mintea lui Dumnezeu; primește înțelesul lucrurilor, care înțeles nu poate fi exprimat deplin în graiul nostru de toate zilele. De pildă: Totul a fost zidit prin voia lui Dumnezeu, prin gândirea Sa. Dumnezeu gândește lumea, iar gândirea Sa făcătoare devine ființă făcută. Nu materia, ci gândirea lui Dumnezeu Făcătorul are întâietate. Noi trăim această lume nu numai prin prisma cunoașterii experimentale, ci o privim și într’alt chip, în Duh (cf. Evr. 11:1-3).

„De Mă iubiți, poruncile Mele păziți. Și Eu voi ruga pre Tatăl, și alt Mângâietor va da vouă, ca să măie cu voi în veac, Duhul Adevărului, pre Carele lumea nu poate primi, că nu vede pre El, nici cunoaște pre El; dară voi cunoașteți pre El, căci la voi rămâne și întru voi va fi... voi Mă veți vedea, căci Eu viu sânt, și voi veți fi vii. Întru acea zi cunoaște-veți voi că Eu sânt întru Tatăl Meu, și voi întru Mine, și Eu întru voi. Cel ce are poruncile Mele și păzește pre ele, acela este cel ce Mă iubește; iar cel ce iubește pre Mine, iubi-se-va de Tatăl Meu, și Eu voi iubi pre el și Mă voi arăta lui. ...De Mă iubește cineva, cuvântul Meu va păzi, și Tatăl Meu va iubi pre el, și la el vom veni, și lăcaș la dânsul ne vom face... iar cuvântul carele auziți nu este al Meu, ci al Tatălui celui ce M’au trimis. ...Iară Mângâietorul, Duhul cel Sfânt, pre Carele va trimite Tatăl întru numele Meu, Acela pre voi va învăța toate și va aduce aminte vouă toate cele ce am spus vouă” (Io. 14:15-26).

„Mângâietorul, Duhul Sfânt... va învăța pre voi toate.” Ne „învăță a gândi precum gândește însuși Dumnezeu; ne învață a iubi precum iubește Dumnezeu. Să nu vă uimiți de aceasta: este însuși înțelesul chemării Evangheliei; toate scrierile Apostolilor – epistolele lui Ioan, lui Pavel, lui Petru și ale celorlalți grăiesc despre aceeași; și aceeași este și mărturia Părinților noștri de-a lungul veacurilor.

Se naște întrebarea: Cum putem primi noi această binecuvântare? Răspunsul ni l-a dat Hristos: „Păziți poruncile Mele. Și Eu voi ruga pre Tatăl, și alt Mângâietor va da vouă, ca să măie cu voi în veac.” Așadar noi „știm” pe Duhul Sfânt prin sfânta predanie a Părinților Bisericii și totodată prin propria noastră experiență a lucrării Lui, a Duhului înlăuntrul nostru. El „va aduce aminte nouă toate.”

Mai mult: „De Mă iubește cineva, cuvântul Meu va păzi, și Tatăl Meu va iubi pre el, și la el vom veni, și (vecinic) lăcaș la dânsul ne vom face.” Ce pot însemna acestea? Tocmai faptul că ni s'a făgăduit a moșteni deplinătatea vieții Dumnezeiești, deplinătatea cunoașterii și puterii dragostei care ni s'a arătat în Lumina cea Nefăcută, în carea nici un întunec este (cf. 1 Io. 1:5).

Iată mărturia lui Pavel: „Noi nu am luat duhul lumii, ci duhul cel din Dumnezeu, ca să știm cele ce sânt de la Dumnezeu dăruite nouă.” Și iarăși: „Cine a cunoscut mintea Domnului, ca să învețe pre El? Dară noi mintea lui Hristos avem” (1 Cor. 2:12 și 16). Prin învățătura noastră școlară noi am pătruns în gândirea lumii și ne-am făcut părtași cunoașterii experimentale.

Ceva analog se petrece cu noi în domeniul Duhului: Prin viața după poruncile Evangheliei intrăm în cea mai strânsă înrudire cu Minte Dumnezeiască. Poruncile acestea nu sânt altceva decât descoperirea de Sine a lui Dumnezeu „precum este.” Făcându-ni-se singura lege a întregii noastre ființe, ele ne împărtășesc „chipul” Ființei Dumnezeiești de noi căutate. „Știm că Fiul lui Dumnezeu au venit și au dat nouă pricepere ca să cunoaștem pre Cel Adevărat” (1 Io. 5:20).

Dumnezeu-Adevărul nimic mincinos nu a făcut, ceva care să fie împotriva Adevărului. Și fiecare act-energie ce de la El purcede este adevărat. Hristos ne-a descoperit adevăratul Om, precum fusese El gândit de Făcătorul: în noi este sădit Însuși Adevărul lui Dumnezeu, căci sântem „chipul și asemănarea” Sa. Adevărul cel vecinic se împărtășește principiului ipostatic din noi. Și precum Persoana în om se naște, la început, doar ca un potențial, astfel și sămânța Adevărului din noi, așijderea se supune actualizării din starea sa potențială. Prin cădere, Adevărul Adamic din noi s'a supus deformării. Prin har, pocăința și ascultarea față de dragostea către Tatăl-Adevărul, în sfințenia Sa cea dintru început, ni se împărtășește ca viață a lui Dumnezeu Însuși.

Dar ce se petrece cu omul care a adus pocăință în plâns? El trăiește Adevărul nu ca rezultatul cugetării proprii, ci ca *starea* duhului său, dată lui de Duhul lui Dumnezeu. „*Starea*” este un fapt al ființei, din care însuși gândul nostru, în chip propriu lui, surprinde înțelegerea Adevărului; și totuși, nu în procesul gândirii de-

monstrative, ci ca o pătrundere intuitivă sau ca o constatare a unui fapt, ca o cunoaștere a Ființei Dumnezeiești ce de la Dumnezeu peste noi se pogoară.

Înțelegerea căilor Domnului nu vine repede. Adânc îmi era zbuciumul de a simți scurtimea zilelor noastre. Duhul îmi era plin de frica de a mă pogori în groapă mai nainte de a primi răspuns de la Dumnezeu la strigătul către El. Dar nu până în sfârșit am fost părăsit: Prin rugăciunea unei credințe neîndoielnice în Hristos-Dumnezeu, împreună-pățimirea Sa cu omul ce piere mi s'a împărtășit treptat și mie. Până la mare durere mi-am trăit propria pierzanie, iar acea durere a zdruncinat pereții inimii mele împietrite. Eu sânt obișnuit îndeobște a transpune experiențele mele asupra întregii omeniri, și împreună-pățimeam cu toți oamenii ce petreceau, asemenea mie, în starea de îndepărtare de Dumnezeu. În acest chip suferința tuturor devenea „a mea”, și în singularitatea pustiei îmi venea uneori rugăciunea pentru întreaga lume, cu plâns ca pentru mine însumi. Iar în acea rugăciune L-am simțit pe Dumnezeul Cel mai nainte de veci ca pe Tatăl nostru. Și acest simțământ îmi era mărturie îndestulătoare pentru Adevărul cel fără de început pe care ni l-a împărtășit Hristos.

Cu cutremur pomenesc acele ceasuri când Domnul îmi dădea a trăi acel eveniment duhovnicesc. Dar acum, amar mie: nu mai aflu acea sfântă putere în mine.

Tema despre care neputincios încerc să gângăvesc este Adevărul cel Viu; el nu se aseamănă adevărului nici științific, nici filosofic. Adevărul ce ni s'a descop-

rit duce mai departe de orice speculație a rațiunii. El nu este o anume formulă abstractă a gândirii noastre logice; nici o oarecare ecuație matematică, ci Persoana. Mai presus de toate, este Cel ce Este „dintru început”, adică Dumnezeu Cel fără de început – Sfânta Treime: Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt. Însă judecata noastră logică este neputincioasă a urma Ființei lui Dumnezeu celei reale, prin propriile sale concepte. De pildă: noi trăim pe Tatăl ca fiind Adevărul absolut. Și Fiul, de asemenea, este Adevărul absolut. Așijderea, și Duhul Sfânt este Adevărul absolut. Adevărul însă este Unul, iar nu trei adevăruri absolute. Precum și Dumnezeu este Unul, și tot El este și Treime de Persoane. În înfăptuirea sa cea de pe urmă, și Omul trebuie să devină Un Om – într’o mulțime de ipostasuri.

Iată un alt moment antinomic: Persoana în Dumnezeu noi o trăim ca purtătoare absolutei plinătăți a Ființei; dar, totodată, Persoana nu viază singură. Pentru logica formală aceasta este dovada insuficienței Persoanei ca una singură, prin urmare – negarea absolutului ei. Totuși, anume astfel este Sfânta Treime, Dumnezeul iubirii desăvârșite. Iubirea desăvârșită nu viază închisă în sine, ci în celelalte Persoane. Toată întregimea Ființei este stăpânirea de neînstrăinat a fiecăruia din cele Trei Ipostasuri. Însă astfel este El – Ipostasul: El se manifestă în actul dragostei desăvârșite, căreia îi este propriu o tot atât de deplină deșertare, micșorare de Sine.

„Mai mare dragoste decât aceasta nimenea are, ca cineva sufletul său să-și puie pentru prietenii săi. Voi prietenii Mei sânteți, de veți face câte Eu poruncesc

vouă...” (Io 15:13-14). „Iisus ... iubind pre ai Săi cari erau în lume, *până în sfârșit* au iubit pre ei” (Io 13:1). „Cel ce este mai mare între voi, să fie vouă slujitor: că cel ce se va înălța pre sine, se va smeri; și cel ce se va smeri pre sine, se va înălța” (Mt. 23:11-12). Din cuvintele de mai sus putem vedea că același fel de dragoste de-sine-deșertătoare, ce ni s’a descoperit față de Sfânta Treime, este *poruncită* omenirii: printr’o deșertare limită, accesibilă nouă în pocăință, devenim în stare de a primi plinătatea și a Dumnezeieștii iubiri, și a iubirii către aproapele (cf. Mt. 22:37-40). „În aceste două porunci toată legea și prorocii atârnă” și în duhul lor se cuprinde sfânta vecinicie.

În două cuvinte – Vecinicia și Adevărul – se cuprinde tema paginilor de față. Și iată, când se va atinge de noi puterea acestei iubiri a lui Dumnezeu, atunci, neîndoielnic, trăim, petrecem în Adevăr și în Vecinicie.

Conștiința noastră dogmatică se poate sumar înfățișa astfel: „*Eu Sânt Cel ce Sânt*”, Eu sânt Ființa, „*Eu Sânt Adevărul.*” Principiul Personal în Ființa Dumnezeiască este *miezul ei ontologic*. Este Cel Ce cu adevărat viază. Cel Dintâi și Cel de pe Urmă, Alfa și Omega, Începutul fără-de-început și Sfârșitul fără-de-sfârșit a toate. Astfel înțelegem noi Descoperirea Sinaitică, împlinită apoi de întruparea Logosului Tatălui și de pogorârea Sfântului Duh în ziua Cincizecimii asupra Bisericii.

Acest Dumnezeu, în Esența Sa cea din veci, este Adevărul absolut, cel căutat de noi. Cunoașterea acestui Adevăr este cu puțință nu altfel decât prin venirea puterii Sale înlăuntrul nostru, prin împreunarea ființială

cu El. Adevărul Personal se face cunoscut aceluiași principiu Personal sădit în noi în actul facerii „dupre chipul și dupre asemănarea” lui Dumnezeu. În măsura în care acest *principiu liber* în noi nu este subiect nici unei silnicii din afară, în aceeași măsură împreunarea noastră cu Adevărul atârnă nu numai de Dumnezeu Cel ce dă (cf. Mt. 11:27), ci și de omul ce primește (cf. Io. 1:9-12; Fap. 13:46).

Duhul cel făcut (omul) nu poate de sine ajunge la acest Adevăr, însă chip fiind al lui Dumnezeu, el are putința de a întrevădea (a postula) ceva despre Adevăr, dar nu mai mult. Cunoașterea ființială a Adevărului ni se dă ca dar al dragostei Făcătorului pentru făptura înțelegătoare. În legăturile noastre personale cu Dumnezeu nostru Personal – nimic nu se săvârșește după voirea unei singure părți, ci întotdeauna este de față împreună-glăsuirea, împreună-lucrarea (συνεργία): împreunarea a două voini – a lui Dumnezeu și a omului. Iată în ce constă viața noastră.

„Tot omul este mincinos¹⁵” (Ps. 115:2), în sine însuși, ca fiind luat dintru nimic. Numai prin sălășluirea în noi a lui Dumnezeu-Adevărul devenim și noi adevăr. Adevărul cel viu ne schimbă la chip prin venirea Sa în-lăuntrul nostru. Absolut fiind, el este și atotcuprinzător, purtând totul în sine. Cei ce „cunosc” acest Adevăr (cf. Io. 8:32), după cuvântul Adevărului Însuși, se slobozesc de stăpânirea păcatului asupra lor, stăpânire în

¹⁵ În limba slavonă: „minciună.” (n. tr.)

care se cuprinde moartea. Vecinic fiind, El și pe noi ne face fără de moarte. Dumnezeu-Adevărul, și pe noi ne face adevărat dumnezei. „Dumnezei” nu pentru celelalte fapte înțelegătoare, ci după chipul ființării ce ni se împărtășește și după cuprinsul acestei vieți.

Dumnezeiesc universal, în limitele Pământului Adevărul nu este cuprins de nimenea dintre fapte în deplinătatea Sa. Noi cunoaștem Adevărul, asemenea Apostolului Pavel, doar „în parte” (1 Cor. 13:12). Dar nu înseamnă că Adevărul în Sine ar fi cu totul altceva decât Îl înțelegem noi a fi. Una este *a cunoaște Adevărul*, și alta a nu-L cuprinde în absoluta Sa deplinătate; a fi neîndestulați spre a-L manifesta, în toată desăvârșirea Sa, în actul lucrării vieții noastre pământești. Împreună cu Apostolul Filip, grăim fără șovăială: Aflat-am Adevărul; noi Îl cunoaștem: este Hristos (cf. Io. 1:45).

Omenirea multi-ipostatică este chipul Sfintei Treimi: o singură fire într’o mulțime de fețe. Însă fiecare dintre noi în parte poartă în sine mai întâi de toate chipul Fiului Celui Unul-născut, și mântuirea noastră este prin înfierea noastră de către Tatăl (cf. Gal. 4:5).

Astfel, dacă noi mărturisim pe Hristos ca deoptrivă-absolut cu Tatăl, ca Dumnezeu și Adevăr, atunci, firește, spre a dobândi Adevărul sântem datori a urma Lui. Aci începe momentul tragic. Iată, El spune: „Tot cel ce vine către Mine și nu își urăște tatăl, și muma, și muiera, și copiii, și frații, și surorile, încă și *sufletul* său, nu poate ucenic al Meu să fie.” De asemenea, „Cel ce nu își poartă crucea și vine dupre Mine... nu se lea-

pădă de toate avuțiile sale, nu poate ucenic al Meu să fie” (Lc. 14:26-27 și 33).

În cazul meu s’au petrecut precum urmează: Ză-rind în duh pe Hristos, Care ne-a iubit până în sfârșit (cf. Io. 13:1), rugându-se în Ghethsimani iar apoi pe Golgotha, „nestând împotriva celui viclean” (Mt. 5:39), eu m’am urât pe sine-mi așa cum sânt, și într’o rugăciune născută din această sfântă ură L-am primit ca Adevărul absolut, ca fiind cu adevărat Atotțiitorul și Dumnezeu. În acea rugăciune mi-a fost dat să depășesc „cele ce se văd, vremelnice”, și să pătrund în „cele ce nu se văd, vecinice” (cf. 2 Cor. 4:18).

„În lume necaz veți avea, ci îndrăzniți, Eu am biruit lumea” (Io. 16:33). Și vedem din experiență că „toți cari voiesc cu bunăcinste a vieții întru Hristos Iisus, prigoni-se-vor” (2 Tim. 3:12), în învrăjpire cu tot restul lumii (cf. Mt. 5:10-12). Și iarăși: „Femeia când naște întristare are, ...dară dacă naște pruncul, nu-și mai aduce aminte de durere, pentru bucuria că s’a născut om în lume. Și voi dar întristare acum aveți, ci iarăși voi vedea pre voi, și se va bucura inima voastră, și bucuria voastră nimenea va lua de la voi. Și în acea zi nu Mă veți întreba nimic” (Io. 16:19-23). De ce nu Îl vom întreba nimic?

Când Duhul Sfânt ne dă a vedea pe Hristos precum este, prin dragostea ce de la Duhul Sfânt purcede, atunci ni se va face vădit că El, Hristos, este *totul*: în El este plinătatea Dumnezeirii și plinătatea omului; El este Adevărul în amândouă aspectele sale: 1) El este *datul* cel dintru început al Ființei; 2) El, și după caracterul

Său „etic”, este Adevărat. Adevărat, adică Sfânt; Sfânt, adică Bun; Bun, adică „Lumină în Carea nici un întunec este.”

Ni se împuținează sufletul atunci când ne este dat să vedem caracterul cel mai presus de lume al Evangheliei. Noi am dori oarecum să-i îngustăm dimensiunile, s'o apropiem de neputința noastră în trupul nostru firav, El însă nicicum nu se învoiește a-Și micșora poruncile. În încordarea limită a pocăinței noastre începem să întrezărim: această Descoperire este cea de pe urmă, fiind întru totul desăvârșită. Ea ne este dată pentru toate veacurile, tuturor semințiilor și noroadelor până în sfârșitul istoriei Pământului.

Sfântul Siluan spunea: „Cine nu-și iubește vrăjmașii, acela încă nu a cunoscut pre Dumnezeu precum se cade a-L cunoaște.”

„Dar Eu zic vouă: Iubiți pre vrăjmașii voștri, binecuvântați pre cei ce vă blastămă, bine faceți celor ce vă urăsc, și vă rugați pentru cei ce vă vatămă și vă prigonesc, ca să fiți fii ai Tatălui vostru Cel din Ceruri... Fiți dar voi desăvârșiți, precum El desăvârșit este” (cf. Mt 5:44-48). Și iarăși: Când Duhul Sfânt ne împărtășește dragostea lui Hristos – iubiți pre vrăjmașii voștri – atunci și mintea-duhul se îndulcește de Adevărul acestei dragoste. Asemenea soarelui care, atunci când își răspândește razele, ne dă a simți trupește putere sau căldură din afară, tot astfel, nemijlocit, noi *știm* din toată ființa noastră că această dragoste este Adevărul vecinic. *Știe* atunci omul că „s'a mutat din moarte la viață” (Io. 5:24).

Mînunatul simțămînt al venirii lui Dumnezeu înlăuntrul nostru se însoțește de deplina împreună-glăsuire a minții cu inima. Dumnezeiasca armonie a acestei *stări* duhovnicești este bucurie pentru inimă și lumină pentru minte. Întreg omul: mintea-duhul, inima și chiar trupul cearcă „pacea lui Dumnezeu, carea covârșește toată mintea” (Flp. 4:7). Și Dragostea, și Lumina, și Pacea – sufletul le recunoaște ca purcezând de la Cel Preaînalt (cf. Iac. 1:17).

Mare bun este a cunoaște pe Dumnezeul Cel Adevărat și a-L cunoaște cu o cunoaștere ce nu se va lua (cf. Lc. 10:42). Toate acestea au fost date lumii prin Fiul Tatălui Cel Întrupat, Hristos Iisus, iar sufletul mulțămitor este tras către Dânsul (Care demult, pe Sinai, S’a descoperit pe Sine cu Numele „*Eu Sânt*” și Care a împărtășit acest „prisos al vieții” (cf. Io. 10:10). Și sufletul știe cele ce se petrec cu el, și zice:

Acum, Hristoase al meu, în Tine și cu Tine – și eu sânt.

Celui căruia, pentru credința în Hristos-Dumnezeu, i-a fost dat, fie și în parte, să intre în vecinicul șuvoi al rugăciunii Sale din Ghethsimani, iar apoi, tot numai în parte, a se sui și pe nemuritoarea Golgothă, acela i se descoperă în chip de netăgăduit „cea mare taină a buneicinstirii: Dumnezeu S’au arătat în trup, S’au îndreptățit în Duh, S’au văzut de Îngeri...” (1 Tim. 3:16). Din acea vreme credinciosul „nu Îl mai știe” după trup, cu alte cuvinte, ca om firesc, ci ca Atotțiitor, pretutindenea

fiind, venit în lume pre cei păcătoși a mântui (cf. 2 Cor. 5:16; 1 Tim. 1:15).

Astfel, cel ce cu adevărat „crede în Fiul lui Dumnezeu, are mărturia în sine” (1 Io. 5:10).

POSTFAȚĂ

La începutul acestui veac¹⁶ a fost cuvânt de la Dumnezeu către Sfântul Siluan: „Ține-ți mintea în iad, și nu deznădăjdui.” Data exactă a acestui eveniment eu nu am cunoscut-o. Este cu puțință să fi avut loc în anul 1906. Nu cu mai mult de un an înainte – în 1905 – lumii i s’a făcut cunoscută Ecuția lui Einstein: $E=mc^2$. Aceasta din urmă s’a aflat la temelul științei și tehnicii contemporane. Ea a descoperit uriașe izvoare ale energiei vieții dar, pe de altă parte, a pus început pregătirii focului apocaliptic ce este gata a mistui toată viața pe Pământ (cf. 2 Pt. 3:7; 2 Thes. 1:8; Evr. 10:27; Lc. 21:35). Cea dintâi însă, dată lui Siluan, neîntrecută după vrednicia sa, multor credincioși li s’a făcut stea călăuzitoare către Împărăția cea neclătită (Evr. 12:28). După duhul ce îl cuprinde, ea este asemănătoare învățaturii Părinților Eghipteni din vechime: Antonie, Marcarie, Sisoe, Paisie – cei mari; dar și a altora, mai puțin cunoscuți, dar poate nu mai puțin mari în faptele lor.

Cuvântul lui Hristos: „și nu deznădăjdui” – a fost dat prin Sfântul Siluan epocii noastre caracterizate printr’o deosebit de îngreuitoare deznădejde atotcuprinzătoare. Oamenii veacului nostru, nu arareori în ciuda voii lor, se fac totuși părtași din punct de vedere moral nesfârșitelor fratricide locale și chiar planetare. Ca atare, părtași morali fiind, și nepocăindu-se, ei firește

¹⁶ Al XX-lea. (n. tr.)

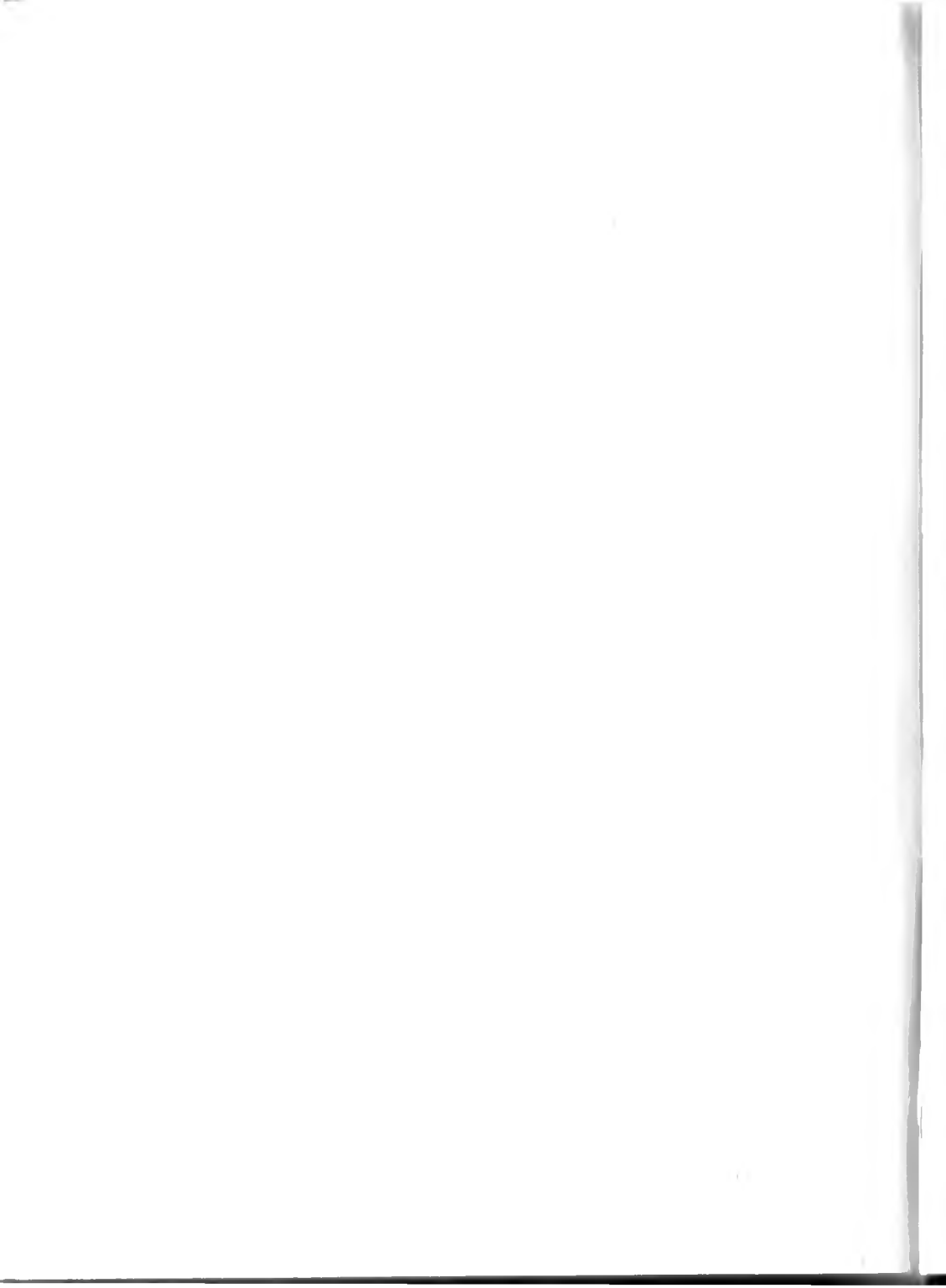
pierd harul Duhului Sfânt, și de acum nu mai pot crede în propria nemurire prin înviere. Ba nici nu mai tânjesc către ea. Anume această osândire de sine la deplina pieire după moarte poartă în ea esența duhovnicească a *deznădejdii*.

Siluan, dacă a primit cuvântul de la Domnul, l-a însușit pe deplin sieși. Iată ce scrie el despre aceasta: „Am început a face precum m'a povățuit Domnul, și mintea mi s'a curățit, și Duhul purta mărturie mântuirii.” „Amin, amin, zic vouă: Cei ce cuvântul Meu aude și crede Celui ce M'au trimis, *are viață vecinică* și la judecată nu va veni, ci s'a mutat din moarte la viață” (Io. 5:24).

CUPRINS

CUVÂNT ÎNAINTE	5
1. HARUL POMENIRII MORȚII	9
2. PENTRU FRICA LUI DUMNEZEU	21
3. PENTRU POCĂINȚĂ	28
4. PENTRU PLÂNSUL DUHOVNICESC.....	65
5. CLĂTINĂRI ÎN CĂUTĂRILE NECLĂTIRII.....	77
6. BINECUVÂNTAREA DE A CUNOAȘTE CALEA.....	87
7. PREZENTARE PE SCURT A VIEȚII DUHULUI NOSTRU.....	135
8. PENTRU LIBERTATEA DUHOVNICEASCĂ.....	159
9. ÎNSUFLAREA.....	173
10. PENTRU DEȘERTARE ȘI PĂRĂSIREA DE CĂTRE DUMNEZEU.....	177
11. PENTRU DRAGOSTEA PÂNĂ LA URA DE SINE	205
12. PENTRU LUMINA NEFĂCUTĂ.....	217
13. PENTRU PRINCIPIUL PERSONAL. <i>În Ființa Dumnezeiască și în Ființa omenească</i>	271
14. RUGĂCIUNEA LITURGICĂ.....	323
15. GRAIUL LITURGIC	345
16. RUGĂCIUNEA DIN GHETHSIMANI.....	349
17. RUGĂCIUNEA ÎN CARE SE DESCOPERĂ DUMNEZEU-ADEVĂRUL	363
POSTFAȚĂ.....	385

Culegere și tehnoredactare computerizată:

Constantin Făgețan

Grafică: m. Sofronia

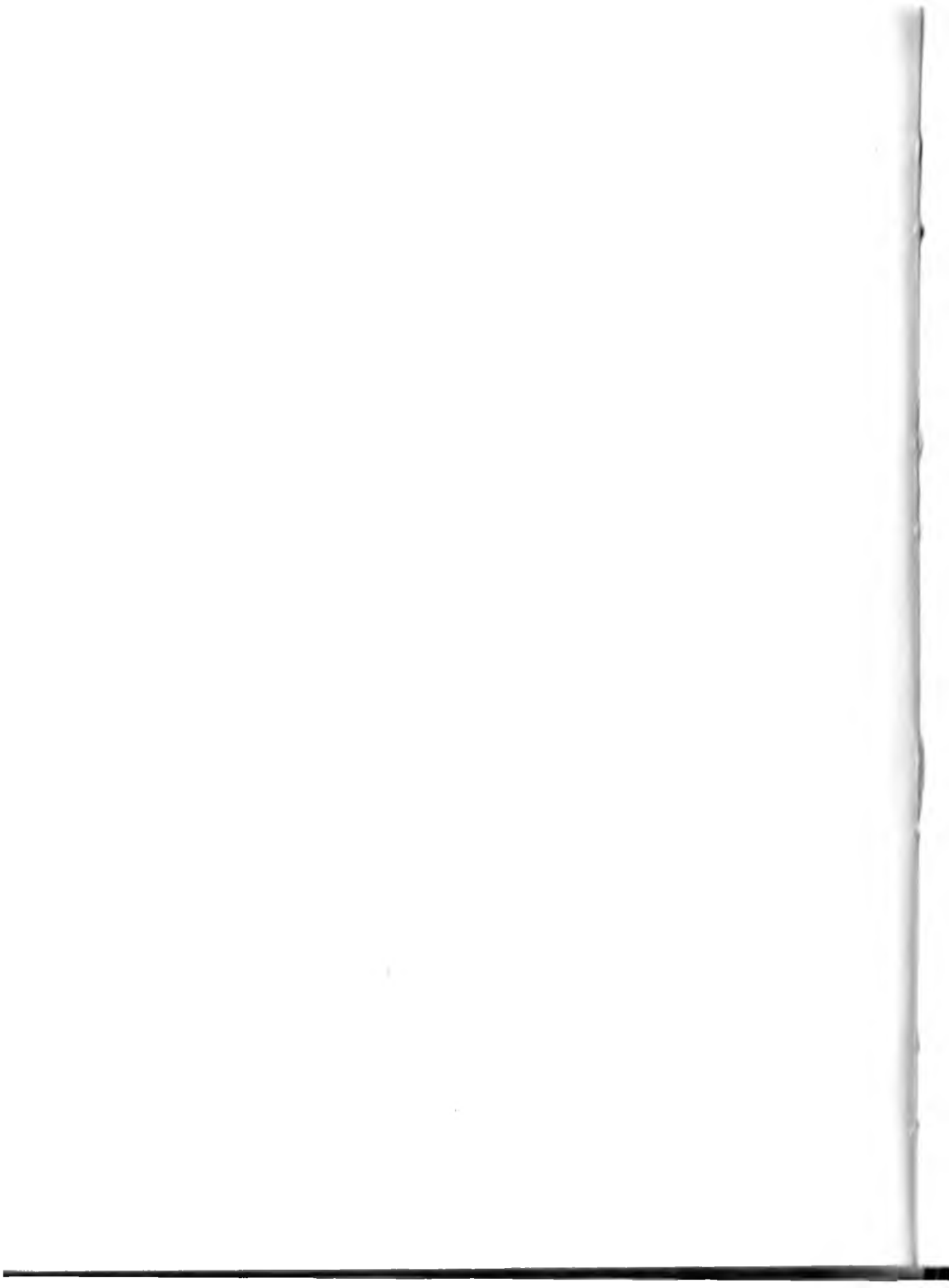
Tiparul executat la **S.C. LUMINA TIPO s.r.l.**

str. Luigi Galvani nr. 20 bis, sect. 2, București

tel./fax 211.32.60; tel. 212.29.27

E-mail: **office@luminatipo.com**

www.luminatipo.com

DIFUZARE:

S.C. Supergraph S.R.L.

Str. Biserica Alexe nr. 24, sector 4,

040269, București

Tel., fax 021-336.79.13

e-mail: sophia@fx.ro

www.sophia.ro

Societatea de Difuzare SUPERGRAPH
vă oferă posibilitatea de a primi prin poștă
cele mai bune cărți de spiritualitate,
teologie, cultură religioasă, artă, filosofie
apărute la edituri de prestigiu.
Plata se face ramburs la primirea cărților;
taxele poștale sunt suportate de Supergraph.

Vă așteptăm la

LIBRĂRIA SOPHIA

str. Bibescu Vodă nr. 24,

040152, București, sector 4

(lângă Facultatea de Teologie)

tel. 0722.266.618

teologie • filosofie

istorie • artă • eseu

Sacrifică puțină vreme pentru a răsfoi cărțile noastre:
este cu neputință să nu găsești ceva
pe gustul și spre folosul tău!